

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

На правах рукопису

ШКАВРО ВОЛОДИМИР ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 378:373.3/.5.091.12.011.3-051:[811.161.2+82]:001.893(043.3)

**МЕТОДИКА ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ
ДОСЯГНЕНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
І ЛІТЕРАТУРИ З МОВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН**

13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова)

Дисертація подано на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

В. В. Шкавро

Науковий керівник – **Караман Станіслав Олександрович**,
доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови
Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка

Київ – 2019

АНОТАЦІЯ

Шкавро В. В. Методика тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін. – Кваліфікаційна наукова робота на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова). – Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2019.

Робота є теоретико-експериментальним дослідженням методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін.

Ретроспективний огляд спеціальної літератури дав змогу простежити основні тенденції в розвитку методики тестового контролю навчальних досягнень як особливої форми перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок суб'єктів освітнього процесу, витоки якої беруть свій початок ще із системи навчання і виховання в стародавній Греції, де упродовж тривалого часу розвитку освіти філософи доби античності (Фалес, Теофан, Аристотель, Платон) порушували проблему створення спеціального інструментарію для визначення рівнів засвоєння знань про сутність світу; розроблення самобутньої системи діагностування знань слухачів про вміння вести й підтримувати дискусію, доречно добирати слова, риторичні фігури для переконування співбесідника; доведення правомірності своєї позиції з урахуванням і збереженням моральних цінностей.

Історико-педагогічний аналіз спеціальної літератури дав змогу з'ясувати, що вперше тестові завдання в Китаї було впроваджено у приватній школі, яку відкрив філософ Конфуцій, де вивчалася «китайська грамота». Відповідно викладачам необхідно було розробляти систему опитування, здійснювати у процесі навчання діагностику знань не лише з «китайської грамоти», а й з музики, мистецтва (мистецтва «Лю-і»), малювання тощо. Досить прискіпливо укладалися тестові завдання в Індії (III тис. до н. е.), де суворо оцінювалися

знання брахманів (служителів Бога) і кшатріїв (шляхетської і військової каст). Вивчення джерельної бази дало змогу констатувати, що з появою перших шкіл у Київській Русі система виховання будувалася здебільшого на народних звичаях і обрядах через трудову діяльність та реальні людські стосунки. Оцінювання знань тогочасних учнів здійснювалося в усній формі, зокрема: під час опитування, бесіди із вихованцем, шляхом спостереження за практичними вміннями і навичками, вмінням аналізувати і складати прислів'я, приказки, тексти, співати пісні. а також утвердження її в різноманітних модифікаціях на теренах освіти незалежної України, що вочевидь підтверджує актуальність теми дослідження. Студіювання генези обраної проблеми в науковій літературі, спеціальних дослідженнях та власні спостереження спонукали до осмислення й аналізу еволюційних процесів у становленні методики тестового контролю навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу. З'ясовано, що упродовж тривалого часу тест мав різний статус, від несприймання його як ефективної форми контролю на державному рівні й аж до повного визнання та впровадження як обов'язкового зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень на національному рівні для вступу до закладів вищої освіти.

У роботі схарактеризовано класифікаційні ознаки тесту як інструмента вимірювання навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу (валідність; достатній рівень складності; об'єктивність і надійність; репрезентативність; значущість і дискримінантність; достовірність, науковість) та типологію тестів (навчальні, контрольні, альтернативні, варіативні, послідовні, конструктивні, ланцюгові, тематичні, ситуативні, а також тести успішності та комп'ютерні тести); з'ясовано й уточнено сутність базових понять дослідження: «тест», «тестування», «тестовий контроль навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури». Зміст поняття «тестовий контроль навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури» потлумачено як інструмент діагностування (поточного та підсумкового), що містить

кваліметрично вивірену систему тестових завдань і передбачає стандартизовану процедуру проведення, заздалегідь спроектовану технологію оброблення та аналізу результатів тестування.

Проаналізовано зміст навчально-методичного забезпечення для тестового контролю навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу; встановлено переваги тестів над іншими формами контролю Студіювання теоретичних підвалин української лінгводидактики в контексті сучасних освітніх реалій дало змогу констатувати, що для забезпечення об'єктивності в оцінюванні навчальних досягнень студентів тестові завдання мають відповідати таким вимогам, як: валідність; достатній рівень складності; об'єктивність і надійність; репрезентативність; значущість і дискримінантність; достовірність, науковість. З-поміж різних форм діагностування успішності студентів виокремлено три основні: 1) тестові завдання, що фіксують успішність загалом після завершення встановленого періоду навчання; 2) тестові завдання, що фіксують успішність вивчення окремих розділів навчального плану і досягнення визначених цілей; 3) тестові завдання, що фіксують успішність у конкретний період навчання. Виявлено, що у педагогічній літературі поширення набула така класифікація тестових завдань: 1) тестові завдання з вибором відповідей: однієї правильної відповіді; неправильної відповіді, тобто відповіді до завдань на пошук помилки, відповіді до завдань на встановлення відповідності; 2) завдання з відкритою відповіддю: на завершення (доповнення) висловлення, формулювань визначень, правил; на встановлення правильної послідовності.

За наявності або відсутності варіантів відповідей у лінгводидактиці виокремлено завдання *закритої форми* (вибір правильної відповіді із переліку можливих варіантів) та *відкритої форми* (самостійне формулювання відповіді на запитання за його змістом). Визначено критерії: *когнітивний, діяльнісний, професійно-зорієнтований* та показники рівнів сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури; розроблено

методику тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін, якою передбачено створення різних типів тестів з урахуванням обґрунтованих у педагогічній науці принципів, методів, форм оцінювання тестових завдань трьох рівнів складності та оптимальне поєднання на заняттях із мовознавчих та лінгводидактичних дисциплін традиційних (бланкове тестування) та інноваційних форм (електронні платформи) тестового контролю навчальних досягнень. Розроблені критерії (когнітивний, діяльнісний, професійно-зорієнтований), показники та виокремлені на їхній основі рівні (високий, достатній, середній, елементарний) дали змогу визначити фактичний рівень лінгвістичної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури на констатувальному та формувальному етапах педагогічного експерименту.

Проблема методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури із мовознавчих дисциплін не вичерпується результатами виконаного дослідження. Перспективи вбачаємо в розробленні та науковому обґрунтуванні шляхів упровадження тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури засобами інформаційно-комунікаційних технологій, розробленні системи тестових завдань, а також методичних рекомендацій у форматі змішаного і дистанційного навчання з мовознавчих дисциплін.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше досліджено* історію розвитку тесту як об'єкта теоретичного аналізу в педагогічній науці та *схарактеризовано* класифікаційні ознаки тесту як інструмента вимірювання навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу; *з'ясовано* сутність базових понять дослідження: «тест», «тестування», «лінгвістична компетентність майбутнього вчителя української мови і літератури», а також *уточнено* змістове наповнення поняття «тестовий контроль навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури», *проаналізовано* зміст навчально-методичного забезпечення для тестового контролю навчальних

досягнень суб'єктів освітнього процесу; *визначено* критерії та показники рівнів сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури; *розроблено* методику тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін; *подальшого розвитку* набули положення про діагностичну діяльність тестового контролю майбутніх учителів української мови і літератури та шляхи упровадження тестового контролю навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу засобами інформаційно-комунікаційних технологій, розробленні системи тестових завдань, методичних рекомендацій у форматі змішаного і дистанційного навчання з мовознавчих дисциплін.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що пропонована методика тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін можна використовувати в процесі лінгвістичної та лінгводидактичної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти, системі післядипломної педагогічної освіти, самоосвіти. Теоретичні положення та висновки дисертації можуть бути використані для удосконалення змісту програм, підручників, посібників із дисциплін мовознавчого та лінгводидактичного циклу, у практичній діяльності вчителів-словесників, у підготовці спецкурсів та спецсемінарів для студентів педагогічних закладів вищої освіти, у розробленні електронних підручників та посібників із методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі.

Ключові слова: тест, тестові завдання, тестовий контроль навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури, лінгвістична компетентність, методика тестового контролю.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковані основні результати дисертації

1. Шкавро В. Методичні орієнтири до розроблення тестових завдань із мовознавчих дисциплін для майбутніх учителів української мови і літератури. *Наукові записки: зб. наук. ст. Серія педагогічні науки* /упор. Л.Л. Макаренко. К.: Вид-во НПУ імені М. П.Драгоманова, 2017. Вип. СХХХVI (133). 236 -243 с.
2. Шкавро В. Сучасні підходи до розроблення тестових завдань із мовознавчих дисциплін задля вимірювання навчальних досягнень студентів. *Теоретична і дидактична філологія: зб. наук. пр. Серія «Педагогіка»*. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я.М., 2017. Вип. 26. 121-130 с.
3. Shkavro V. V. Testing in linguistic studies as means of students' educational achievement measurement // *Sciences of Europe*, №21, Vol. 2, 2017. P. 47-50.
4. Шкавро В. В. Сучасні тенденції в оцінюванні якості знань майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін. *Науковий вісник Донбасу*. 2018. № 1 – 2. Режим доступу: [http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2018/N1-2\(37-38\)/svvzmd.PDF](http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2018/N1-2(37-38)/svvzmd.PDF)
5. Шкавро В. Поетапне впровадження тестових завдань із мовознавчих дисциплін як засобу формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів української мови і літератури. *Наукові записки: зб. наук. ст. Серія педагогічні науки*. /упор. Л. Л. Макаренко. К.: Вид-во НПУ імені М. П.Драгоманова, 2018. Вип. СХХХVIII (138). 250-258 с.

Опубліковані праці апробаційного характеру

6. Шкавро В. Становлення і розвиток форм тестового контролю в навчальних закладах . *Українська мова і література в школах України*. 2016. № 12. С. 32-34.

7. Шкавро В. Використання тестових завдань із мовознавчих дисциплін в освітньому процесі майбутніх учителів української мови і літератури. *Українська мова і література в школах України*. 2017. № 12. С. 32-34.
8. Шкавро В. В. Упровадження тестових завдань із мовознавчих дисциплін на освітній платформі Moodle для майбутніх учителів української мови і літератури. *Молодий вчений*. 2018. №4. С. 310-315. Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/4/72.pdf>
9. Шкавро В. Риторичні вправи на уроках української мови. *Українська мова і література в школах України*. 2014. № 12. С. 34-36.

ABSTRACT

Shkavro V.V. Methodology for testing educational achievements of future Ukrainian language and literature teachers in linguistic subjects. - Qualifying research work as a manuscript.

Thesis for a candidate degree in pedagogical sciences, specialty 13.00.02 - theory and Methods of Teaching (the Ukrainian language). - Kyiv Borys Grinchenko University. Kyiv, 2019.

This study is a theoretical-and-experimental research into the methodology for testing educational achievements of future Ukrainian language and literature teachers in linguistic subjects.

The retrospective analysis of the specialized literature enabled retracing the major trends in the development of the methodology for testing educational achievements as a special form of checking and assessing the knowledge and skills of the subjects of the educational process, which could be traced back to the educational system of Ancient Greece, where the issue of designing special instruments for defining the levels of acquiring the scope of knowledge on the essence of the universe had been raised while the development of the education by the philosophers of antiquity (Thales, Theophanes, Aristotle and Plato); the elaboration of the original system of assessing the knowledge of the students on how to debate

and moderate a discussion, select appropriate words and rhetorical turns of phrases for persuading the interlocutors and to prove the validity of one's own attitude while considering and persisting moral values.

The historical-and-pedagogical analysis of the specialized literature enabled determining, that first test tasks in China were introduced in a private school established by Confucius, where “Chinese grammar” was taught. Thus, the teachers faced the problem of elaborating a system of assessment not on “Chinese grammar” only, but on music, art (“Liu-i” art), painting, etc. Test tasks in India had been elaborated with particular care (the 3rd millennium B.C.), where Brahmins' (servants of God) and Kshatriyas' (the nobility and military castles) knowledge was strictly assessed. The analysis of the respective sources enabled concluding that with establishment of the first schools in Kiev Rus the educational system was based on folk customs and ceremonies via labour activities and real life human relations. The assessment of knowledge of the students of that time was accomplished in the orally, namely, during questioning and interviewing pupils, by means of monitoring practical skills and the skills of analyzing proverbs, sayings, texts, as well as singing songs. Analyzing the scope of literature on the genesis of the aforementioned issue, special research works and one's own observations enabled construing and considering the evolutionary process in the establishment of the methodology of testing educational achievements of the subjects of the educational process. It is established that over time, differences in the status of tests had been observed ranging from its denial as an efficient form of control at the governmental level to its greater recognition and implementation as a mandatory external independent evaluation of educational achievements at the national level for admission to higher educational establishments.

In the study, the classification attributes of a test as a means of educational achievement measurements of the subjects of the educational process (validity; adequate level of complexity; impartiality and credibility; representativeness; relevance and discriminability; accuracy and scientific character) and the typology of tests (training, controlling, alternative, variative, sequential, constructive, successive,

topical, situational and achievement and computer tests) are determined; the content of basic concepts of the research, notably “test”, “testing”, “test control of educational achievements of future Ukrainian language and literature teachers” is defined and specified. The content of the notion “test control of educational achievements of future Ukrainian language and literature teachers” is construed as a diagnostic instrument (monitoring and summative) which would comprise a qualimetrically reconciled system of test tasks and provide a standardized procedure for its carrying out, previously designed technology for processing and analyzing the test results.

The content of training and methodological materials for test control of educational achievements of the subjects of the educational process is analyzed; the advantages of testing over other forms of assessment are determined. The analysis of the theoretical foundations of Ukrainian linguodidactics within the context of the educational realities enabled establishing that to provide the integrity in the assessment of educational achievements of students test tasks should meet the following criteria, notably validity; adequate level of complexity; impartiality and credibility; representativeness; relevance and discriminability; accuracy and scientific character. From among various forms of diagnosing students' progress, it is deemed necessary to distinguish three main ones: 1) test tasks registering the progress in general at the completion of a specified learning period; 2) test tasks registering the progress in acquiring particular parts of the curriculum and in attaining the pre-set aims; 3) test tasks registering the progress within a certain period of learning. It is established that the following classification of test tasks is approved in the pedagogical literature: 1) test *tasks with options*: one correct option; a false option, i.e. an answer to tasks aiming at searching for a mistake and an answer to matching tasks; 2) *open end tasks*: to complete (conclude) an utterance, to formulate definitions, rules; defining the correct sequence.

In case there should be an option of answers or not, *closed tasks* (choosing a correct answer from among a number of possible options) and *open tasks* (autonomous formulating of answers to questions in accordance with its content) are

singled out in linguodidactics. The following criteria are defined: *cognitive, activity-orientated and professionally-orientated* as well as the levels of formation of the linguistic competence of future Ukrainian language and literature teachers; the methodology for testing educational achievements of future Ukrainian language and literature teachers in linguistic subjects is developed, which envisages elaboration of various types of tests with due regard for principles, methods and forms of assessment established in pedagogy and the relevant combination of traditional (blank testing) and innovative forms (electronic platforms) of educational achievement testing. The criteria (cognitive, activity-oriented and professionally-oriented) are developed, the indicators and the levels distinguished thereon (high, sufficient, average, elementary) enabled determining the actual level of linguistic preparation of future Ukrainian language and literature teachers at the ascertaining and formative stages of the pedagogical experiment.

The issue of the methodology for testing educational achievements of future Ukrainian language and literature teachers in linguistic subjects goes beyond the findings of the accomplished study. The respective highlights lie within the scope of the development and scientific substantiation of the ways of implementation of test control of educational achievements of future Ukrainian language and literature teachers by means of information and communication technologies and elaborating methodological recommendations for blended and distance teaching linguistic subjects

The scientific novelty of the research findings is that *for the first time* the history of the development of tests as an object of theoretical analysis in the pedagogical science is scrutinized and the classification attributes of a test as a means of educational achievement measurements of the subjects of the educational process *are characterized*; the essence of basic concepts of the research, notably “test”, “testing”, “linguistic competence of of future Ukrainian language and literature teachers ” *is defined*, and the content of the notion “test control of educational achievements of future Ukrainian language and literature teachers” *is specified*, the

content of scientific-and-methodological support for testing educational achievements of the subjects of the educational process *is analyzed*; the criteria and levels for forming the linguistic competence of future Ukrainian language and literature teachers in linguistic subjects *are determined*; the methodology for testing educational achievements of future Ukrainian language and literature teachers in linguistic subjects *is developed*; the provisions on diagnostic activities of testing educational achievements of future Ukrainian language and literature teachers and the ways of implementation of test control of educational achievements of the subjects of the educational process by means of information and communication technologies *are further developed*, the systems of testing tasks and methodological recommendations for blended and distance teaching linguistic subjects *are elaborated*.

Practical implication of the study is that the the proposed methodology for testing educational achievements of future Ukrainian language and literature teachers in linguistic subjects could be used in the process of linguistic and linguodidactic preparation of future specialists in higher educational establishments, in the system of post-graduate education and autonomous studies. The theoretical provisions and the findings of the study could be applied for improving the content of training programs, textbooks and manuals on linguistic and linguodidactic disciplines, in practical work of language teachers, for preparation of special courses and workshops for the students of pedagogical higher educational establishments and for compiling electronic textbooks and manuals on methods of teaching linguistic subjects at higher educational establishments.

Key words: test, testing tasks, testing educational achievements of future Ukrainian language and literature teachers, linguistic competence, methodology of testing.

THE LIST OF PUBLISHED SCIENTIFIC WORKS ON THE THEME OF THE DISSERTATION

Works representing the major research findings of the dissertation:

1. Shkavro, V. *Metodychni oriientyry do rozroblennia testovykh zavdan iz movoznavchykh dystsyplin dlia maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy i literatury* [Methodological highlights for elaboration of test tasks on linguistic disciplines for future Ukrainian language and literature teachers]. *Naukovi zapysky: collection of research articles. Series "Pedahohichni nauky"* Makarenko, L. (ed.). K.: Vyd-vo NPU imeni M. P.Drahomanova, 2017. Issue CXXXVI (133). Pp. 236 - 243.
2. Shkavro, V. *Suchasni pidkhody do rozroblennia testovykh zavdan iz movoznavchykh dystsyplin zadlia vymiriuvannia navchalnykh dosiahnen studentiv* [Modern approaches to the development of for elaboration of test tasks for establishing educational achievements of the students]. *Teoretychna i dydaktychna filolohiia: scientific works. Series "Pedahohika"*. Pereiaslav-Khmelnyskyi: Dombrovska Ya.M., 2017. Issue 26. Pp. 121-130.
3. Shkavro, V. Testing in linguistic studies as means of students' educational achievement measurement. *Sciences of Europe*, 2017. N 21, Vol. 2, Pp.47-50.
4. Shkavro, V. *Suchasni tendentsii v otsiniuvanni yakosti znan maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy i literatury z movoznavchykh dystsyplin* [Recent developments in quality assessment of knowledge of future Ukrainian language and literature teachers in linguistic subjects]. *Naukovyi visnyk Donbasu*, 2018. N 1–2. URL: [http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2018/N1-2\(37-38\)/svvzmd.PDF](http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2018/N1-2(37-38)/svvzmd.PDF)
5. Shkavro, V. *Poetapne vprovadzhennia testovykh zavdan iz movoznavchykh dystsyplin yak zasobu formuvannia samoosvitnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy i literatury* [Phased implementation of test tasks in linguistic disciplines as the means for forming autonomous competence of future Ukrainian language and literature teachers]. *Naukovi zapysky: collection of research articles. Series "Pedahohichni nauky"* Makarenko, L. (ed.). K.: Vyd-vo NPU imeni M. P.Drahomanova, 2018. Issue CXXXVIII (138). Pp. 250-258.

Works additionally representing the research results of the dissertation:

6. Shkavro, V. *Stanovlennia i rozvytok form testovoho kontroliu v navchalnykh zakladakh* [The formation and development of the forms of testing at educational establishments]. *Ukrainska mova i literatura v shkolakh Ukrainy*, 2016. N 12. Pp. 32-34.
7. Shkavro, V. *Vykorystannia testovykh zavdan iz movoznavchykh dystsyplin v osvitnomu protsesi maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy i literatury* [The application of test tasks in linguistic disciplines for teaching future Ukrainian language and literature teachers]. *Ukrainska mova i literatura v shkolakh Ukrainy*, 2017. N 12. Pp. 32-34.
8. Shkavro, V. *Uprovadzhennia testovykh zavdan iz movoznavchykh dystsyplin na osvitnii platformi Moodle dlia maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy i literatury* [Implementing test tasks in linguistic disciplines on education platform Moodle for future Ukrainian language and literature teachers]. *Molodyi vchenyi*, 2018. N 4. Pp. 310 - 315. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/4/72.pdf>
9. Shkavro, V. *Rytorychni vpravy na urokakh ukrainskoi movy* [Rhetorical exercises at the Ukrainian language lessons]. *Ukrainska mova i literatura v shkolakh Ukrainy*, 2014. N 12. Pp. 34 - 36.

ЗМІСТ

ЗМІСТ	15
ВСТУП	16
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗРОБЛЕННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	23
1.1. Тест як об'єкт теоретичного аналізу в педагогічній науці.....	23
1.2. Сутнісні характеристики базових понять дослідження.....	36
1.3. Класифікаційні ознаки тестових завдань як інструмент вимірювання навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу.....	52
<i>Висновки до першого розділу</i>	72
РОЗДІЛ 2. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА РОЗРОБЛЕННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ІЗ МОВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ	74
2.1. Аналіз змісту навчально-методичного забезпечення освітнього процесу у закладах вищої освіти з мовознавчих дисциплін.....	74
2.2. Структурні варіанти тестових завдань, принципи і методи їх оцінювання.....	91
2.3. Критерії та показники рівні сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури....	109
<i>Висновки до другого розділу</i>	117
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЗАПРОПОНОВАНОЇ МЕТОДИКИ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ З МОВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН	120
3.1 Мета й завдання дослідно-експериментального навчання.....	120
3.2 Перебіг експериментально-дослідного навчання.....	132
3.3. Результати експериментально-дослідного навчання.....	170
<i>Висновки до третього розділу</i>	177
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	179
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	183
ДОДАТКИ	214

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Стрімкі соціально-економічні, культурно-освітні, інформаційно-технологічні трансформації в сучасному суспільстві зумовлюють підготовку фахівців освітньої галузі, здатних ефективно працювати в умовах інтенсивного накопичення наукової інформації, які прагнуть до професійного саморозвитку і самореалізації, володіють умінням використовувати засвоєну теорію в практичній діяльності, а також оперують методичним інструментарієм оцінювання навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу. Реформування системи української освіти, вимоги до підвищення її якості закономірно актуалізують проблему тестового контролю знань як механізму неперервного відстеження результатів академічної успішності майбутніх учителів української мови і літератури.

Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”)), Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010 – 2020), Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти відкривають перспективи для реалізації інтелектуального й особистісного потенціалу майбутнього вчителя української мови і літератури.

Аналіз спеціальної літератури з досліджуваної теми засвідчує, що в науці проблемі тестового контролю приділено належну увагу, зокрема психолого-педагогічним аспектам моніторингового супроводу (В. Аванесов, А. Алексюк, С. Ананьїн, В. Бондар, С. Мартиненко, О. Савченко, Ю. Бабанський, В. Беспалько, Б. Бітінас, М. Голуб'єв, О. Киричук, І. Лернер, В. Полонський, П. Підкасистий, В. Семиченко), теоретичним і лінгводидактичним засадам контролю навчальних досягнень учнів і студентів (А. Богуш, В. Борисенко, М. Вашуленко, Н. Голуб, Н. Гавриш, О. Горошкіна, Н. Дика, Т. Донченко, О. Дуке, Р. Дружененко, С. Караман, О. Караман, О. Кучерук, О. Копусь,

Л. Овсієнко, С. Омельчук, М. Пентиліук, Л. Попова, І. Хом'як, С. Яворська та інші).

Важливими вважаємо теоретичні положення дисертацій та монографічних праць (В. Биков, Ю. Богачков, О. Буйницька, І. Булах, О. Жильцов, Ю. Жук, О. Зарудня, М. Ісаченко, Л. Кухар, Л. Літвінчук, С. Мартиненко, Н. Морзе, О. Масалітіна, М. Мруга, Л. Плетньова, Л. Рабійчук, В. Сергієнко), присвячених різним аспектам тестового контролю навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу.

Опрацювання філософських, психологічних, педагогічних, лінгвістичних, лінгводидактичних праць в аспекті методики тестового контролю навчальних досягнень, актуальність проблеми дослідження підтверджують необхідність розв'язання *суперечностей* між:

- сучасними тенденціями до зміни ціннісних орієнтирів в українській освіті й необхідністю оновлення методичного інструментарію задля ефективного контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури за відповідними освітніми рівнями;
- об'єктивною необхідністю підвищення якості навчання мовознавчих та лінгводидактичних дисциплін і відсутністю належного науково-методичного супроводу для контролю навчальних досягнень студентів;
- необхідністю розроблення та впровадження в освітній процес закладів вищої освіти стандартизованих тестових завдань для вимірювання не тільки кількісних, а й якісних показників навчальних досягнень студентів.

Відтак актуальність і педагогічна значущість проблеми, окреслені суперечності зумовили вибір теми кандидатської роботи: **«Методика тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін»**.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи та

індивідуального плану аспіранта Київського університету імені Бориса Грінченка. Тему дисертації затверджено вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 2 від 25 лютого 2016 року) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології АПН України (протокол № 3 від 29 березня 2016 року).

Об'єкт дослідження – процес навчання мовознавчих та лінгводидактичних дисциплін майбутніх учителів української мови і літератури в умовах закладу вищої освіти.

Предмет дослідження – типи тестів, принципи, методи, форми оцінювання тестових завдань із мовознавчих дисциплін під час контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні та розробленні методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін.

Для реалізації поставленої мети визначено такі **завдання**:

1. Дослідити історію розвитку тесту як об'єкта теоретичного аналізу в педагогічній науці та схарактеризувати класифікаційні ознаки тесту як інструмента вимірювання навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу.
2. З'ясувати й уточнити сутнісні характеристики базових понять дослідження.
3. Проаналізувати зміст навчально-методичного забезпечення для тестового контролю навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу.
4. Визначити критерії та показники рівнів сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури.
5. Розробити методику тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з

мовознавчих дисциплін та експериментально перевірити її ефективність.

Для реалізації поставлених завдань було використано такі **методи дослідження:**

теоретичні: аналіз і синтез філософської, лінгвістичної, психолого-педагогічної, методичної літератури з обраної проблеми для визначення поняттєво-категорійного апарату дослідження; обґрунтування основних класифікаційних ознак та лінгводидактичних умов упровадження тестових завдань для майбутніх учителів української мови і літератури; розроблення методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін;

емпіричні: спостереження за освітнім процесом, анкетування, тестування, бесіди зі студентами, викладачами, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи), під час якого здійснено перевірку ефективності методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін;

методи математичної статистики застосовувалися для опрацювання отриманих даних, установлення кількісних та якісних залежностей між досліджуваними явищами і процесами.

Теоретико-методичну основу дослідження становлять основні положення і висновки фундаментальних теорій та концепцій, присвячені: філософському осмисленню сучасних тенденцій розвитку освіти (В. Андрущенко, В. Кремень, В. Лутай, В. Огнев'юк, С. Подмазін, М. Романенко та інші), реалізації компетентнісного підходу в освіті (І. Бех, Н. Бібік, О. Пошетун, О. Савченко, С. Сисоєва, Л. Хоружа), сучасні психолого-педагогічні теорії про взаємозв'язок навчання, виховання й розвиток особистості (Ю. Бабанський, Л. Виготський, С. Гончаренко, Д. Ельконін, І. Зимня, С. Рубінштейн), методологічні й теоретичні аспекти педагогічного моніторингу (О. Абдулліна, В. Андрєєв, В. Кальней, Д. Матрос); упровадження моніторингу в галузі освіти (Н. Вербицька, В. Горб, Н. Мельникова, О. Орлов

та інші), теорії та концепції педагогічної діагностики (А. Белкін, К. Бітінас, К. Інкенгамп, А. Кочетов, С. Мартиненко), дослідження лінгводидактив із проблеми удосконалення змісту мовної освіти й оптимізації освітнього процесу (З. Бакум, О. Біляєв, М. Вашуленко, О. Дуке, Н. Голуб, О. Горошкіна, М. Греб, Н. Дика, Р. Дружененко, С. Караман, О. Караман, О. Кучерук, Л. Овсієнко, С. Омельчук, М. Пентиліук, С. Яворська та інші).

Вірогідність наукових результатів і висновків забезпечені: методологічним і теоретичним обґрунтуванням вихідних положень дослідження; опорою на досягнення в царині сучасної лінгвістики, психології, методики навчання української мови; сукупністю використаних методів дослідження, організацією педагогічного експерименту й позитивними результатами експериментального навчання.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальну роботу проведено на базі Київського університету імені Бориса Грінченка (№162 від 04.06.2018), Херсонського державного університету (акт № 08-31/928 від 04.06.2018), Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 57-08/638 від 04.06.2018), ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт №1246/24 від 05.06.2018).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше досліджено* історію розвитку тесту як об'єкта теоретичного аналізу в педагогічній науці та *схарактеризовано* класифікаційні ознаки тесту як інструмента вимірювання навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу; *з'ясовано* сутність базових понять дослідження: «тест», «тестування», «лінгвістична компетентність майбутнього вчителя української мови і літератури», а також *уточнено* змістове наповнення поняття «тестовий контроль навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури», *проаналізовано* зміст навчально-методичного забезпечення для тестового контролю навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу; *визначено* критерії та показники рівнів

сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури; *розроблено* методику тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін; *подальшого розвитку* набули положення про діагностичну діяльність тестового контролю майбутніх учителів української мови і літератури та шляхи впровадження тестового контролю навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу засобами інформаційно-комунікаційних технологій, розроблення системи тестових завдань, методичних рекомендацій у форматі змішаного і дистанційного навчання з мовознавчих дисциплін.

Практичне значення одержаних результатів окреслюється тим, що пропонувану методику тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін можна використовувати для лінгвістичної та лінгводидактичної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти, у системі післядипломної педагогічної освіти, самоосвіти. Теоретичні положення та висновки дисертації можуть бути використані для удосконалення змісту програм, підручників, посібників із дисциплін мовознавчого та лінгводидактичного циклу, у практичній діяльності вчителів-словесників, у підготовці спецкурсів та спецсемініарів для студентів педагогічних закладів вищої освіти, у розробленні електронних підручників та посібників із методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки, результати дослідження було обговорено на науково-практичних конференціях різних рівнів: *міжнародних*: III Міжнародній науково-практичній конференції «Теоретична і дидактична філологія: надбання, проблеми, перспективи розвитку» (м. Переяслав-Хмельницький, 2016), V Міжнародній науковій конференції «Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні та граматичні параметри» (м. Кривий Ріг, 2017), III Міжнародному конгресі «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі» (м. Одеса, 18-21 травня 2017), III Міжнародній науково-практичній конференції

«Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ» (м. Київ, 21 березня 2017), Науково-практичній конференції з міжнародною участю з нагоди 15-річчя заснування кафедри українознавства «Сучасна українська нація: мова, історія, культура» (м. Львів, 16-17 березня 2016); *всеукраїнських*: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Лінгвістичний і лінгводидактичний дискурсний простір: здобутки і перспективи» (м. Київ, 2-13 жовтня 2017), II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Лінгвістика наукового тексту: теорія і практика» (м. Херсон, 17-18 березня 2016).

Публікації. Основні теоретичні положення та результати дослідження опубліковано у 9 одноосібних публікаціях, у тому числі 5 статей у фахових часописах та збірниках праць, із них 1 – у зарубіжному виданні, 4 публікації додатково висвітлюють наукові результати роботи.

Структура дисертації зумовлена логікою дослідження, його метою й завданнями. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел (305 найменувань, із них 7 – англійською мовою). Робота містить 7 таблиць, 4 рисунки. Загальний обсяг дисертації 241 сторінка, з яких 165 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗРОБЛЕННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

1.1. Тест як об'єкт теоретичного аналізу в педагогічній науці

Тест як особлива форма перевірки та оцінювання навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу має давню історію, витоки якої сягають ще стародавньої Греції, де використовували спеціальні завдання для перевірки знань і здібностей вихованців.

У спеціальних джерелах знайдено відомості про давньогрецького філософа Фалеса (625 – 547 рр. до н.е.), який у Мілетській школі порушив проблему про створення спеціального інструментарію для визначення рівнів засвоєння знань про сутність світу та розуміння його як світу матеріального. Для вихованців Мілетської школи Фалес розробив різнобічні спеціальні завдання щодо виявлення реальних знань із астрономії, геометрії, арифметики.

Згодом Теофан (372 – 283 рр. до н.е.) у праці «Характери» обґрунтував доцільність розроблення різноманітних випробувань психологічної діагностики. У стародавньому Вавилоні виникла потреба застосовувати спеціальні завдання для перевірки здібностей майбутніх писарів, професія яких вимагала належного рівня знань не лише з граматики, а й арифметики, кваліметрії [181].

У філософській школі Аристотеля і Платона також створено самобутню систему діагностування знань слухачів, яка передбачала оцінювання не стільки відповідей на елементарні запитання, скільки оцінювання аргументованих міркувань, логіки їх викладу, уміння вести й підтримувати дискусію, доречно добирати слова, риторичні фігури для переконування співбесідника, доводити правомірність власної позиції з урахуванням і збереженням моральних цінностей. Це дає підстави сучасним дослідникам стверджувати, що в школі Аристотеля і Платона започатковано своєрідну усну систему оцінювання знань суб'єктів освітнього процесу, яку сьогодні можна визначити як усне тестування.

У Китаї з виникненням писемності (II тис. до н. е.) та появою перших шкіл у добу Шань-Інь з'явилися спеціалізовані школи Сян, Сюй, Сюс для підготовки чиновників у галузі юриспруденції, математики, медицини, мистецтв, підготовка яких тривала понад 10 (12 – 15) років. Невипадково й донині в окремих країнах закріпилася традиція здійснювати навчання в закладах освіти від 12 у деяких країнах до 15 років.

Уперше тестові завдання в Китаї було впроваджено у власній приватній школі (близько 551 – 479 р. до н. е.), яку відкрив філософ Конфуцій, де вивчалася «китайська грамота» упродовж 10 років, оскільки студенти витрачали час на те, щоб не лише навчитися читати й писати, а й запам'ятати 3 – 4 тисячі знаків. Відповідно викладачам необхідно було розробляти систему опитування, здійснювати під час навчання діагностику знань не лише з «китайської грамоти», а й з музики, мистецтва (мистецтва «Лю-і»), малювання тощо. Тому в кожній школі було розроблено спеціальну систему опитування за допомогою тестових завдань, які використовували й для відбору чиновників на державну службу, що також проводилися в усній формі.

Досить прискіпливо укладалися тестові завдання в Індії (III тис. до н. е.), де виховання мало кастовий характер. Навчання було доступним лише для вихідців двох вищих станів брахманів (служителів Бога) і кшатрійів (шляхетської і військової каст). У школі брахманів готували священнослужителів, які все життя вивчали священні книги – «Веди». У школі кшатрійів опановували математику, музику, поетику, етику, танці, гімнастичні вправи, їзду верхи, володіння зброєю. Під час вивчення Священної книги ставилися особливі вимоги до знань тексту, тому учням доводилося ретельно вивчати кожен текст дослівно й бути готовими читати напам'ять понад 1000 гімнів із книги «Веди», якщо учень припускався навіть незначної кількості помилок у читанні чи вимові, його могли відрахувати зі школи [13, с. 53].

Аналіз спеціальної літератури в ретроспективі дає підстави констатувати, що освіта Київської Русі (IX – XIV ст.) мала міжнародне значення, а Київ був відомим у Європі освітнім центром. З появою перших шкіл у Київській Русі система виховання ґрунтувалася на народних звичаях і обрядах через трудову діяльність та реальні людські стосунки. Саме тому основний зміст навчання і виховання зводився до:

- передавання знань у галузі землеробства, хліборобства, рибальства, скотарства, гончарства, мисливства, ткацтва тощо;
- прищеплення культу землі, води, сонця;
- догляду за домашніми тваринами;
- поваги до людей літнього віку;
- чесності, чемності та пристойності;
- працьовитості й відповідальності.

Оцінювання знань тогочасних учнів здійснювалося в усній формі, зокрема: під час опитування, бесіди із вихованцем, шляхом спостереження за практичними вміннями і навичками. Перші тестові завдання складалися на зразок: доберіть два-три прислів'я, які свідчать про виховання культу землі, повагу до старших, про людську чемність і гідність, або ж пропонувалися й такі завдання: зазначте, який зміст розкривають такі приказки та прислів'я: «Старість до правди коротку дорогу знає», «Учення – окраса людини», «Мудрим ніхто не родився, а навчився», «Не лінився рано вставати та змолоду вчитися», «Азбука – до мудрості сходинка», «Продай каптан та купи буквицю».

Особливі історичні умови Київської Русі призвели до її розпаду, а значна частина території потрапила під вплив Литви та Польщі. Тривале невтручання литовського уряду у внутрішнє життя приєднаних до Литви земель та визнання ним освіти Київської Русі сприяло тому, що на початку XVI ст. руська (українська) мова набуває статусу офіційної у Литовській державі. Згідно з Литовським статутом 1529 р. українська мова функціонує в усіх сферах соціального і суспільно-політичного життя.

Упродовж тривалого часу українська мова використовувалася у литовському судочинстві та всіх інституціях держави як офіційна аж до поступового переведення її документообігу литовською мовою. В історико-педагогічних джерелах, що описують період перебування окремих земель України у складі Литовського князівства, не зафіксовано спроб використовувати тестові завдання в освітньому процесі для перевірки якості знань з української мови.

Цікаві факти, що дають змогу зафіксувати появу завдань, які за побудовою та призначенням можна умовно назвати тестовими завданнями, як-от: перед учнями ставилися завдання «яких приказок склав народ більше про працю, дружбу, любов, благородство, вірування, сільське господарство, хліб, матір, батька, родину. Хто назве найбільше?» або «Які пісні найчастіше співали козаки, вирушаючи в похід, а які співали, вирушаючи з походу додому?», «Як народ ставиться до зрадників, а як – до героїв?», «Кого й за що називають боягузом?», «Кого народ вважає своїм героєм?»

Через відсутність власної держави у VI столітті церква була для українців єдиною інституцією, який забезпечував їхнє культурне і національне самозбереження. Саме тому український народ пильно захищав православну віру й виборював право навчатися рідною мовою, об'єднуючись у братства. Пізніше в Україні створилися братські школи, в яких вивчали церковнослов'янську, грецьку мови, риторику, діалектику, церковний спів, Святе Євангеліє. Згодом відкривалися училища на зразок класичної гімназії, де надавалася перевага вивченню церковнослов'янської, грецької, латинської мов. Із появою братських греко-слов'янських шкіл основну увагу звертали на церковнослов'янську, грецьку та латинську мови. У братських школах було вперше впроваджено граматику церковнослов'янської мови Мелетія Смотрицького, яка майже століття слугувала нащадкам як зразковий посібник у навчанні граматики. Дослідники знаходять завдання на зразок тестових у граматиці Мелетія Смотрицького. Щоправда, вони не відповідали

сьогоднішнім уявленням про тестування та діагностування знань опитуваних. Пізніше одну із Київських братських шкіл було перейменовано у Києво-Могилянську академію, де основними мовами викладання лишалися грецька, латинська, старослов'янська, російська, польська і французька. Українську ж мову вводили лише в академічну літературу і драматичні твори (Митрофан Довгалецький, Георгій Копинський та ін.).

Відтак в одному з найдавніших вищих навчальних закладів України, Києво-Могилянській академії, активно розробляли різноманітні вправи і завдання з різних дисциплін для проведення різнотипних випробувань, перевірки знань і ефективності засвоєння виучуваного матеріалу студентами.

За свідченням Д. Яворницького, 1576 р. знаменує собою появу на землях вольностей війська запорозького шкіл нового типу — козацьких. Навчально-виховна робота в козацьких школах була зумовлена соціально-економічними та соціально-політичними потребами тогочасного суспільства і спрямована на задоволення життєвого, військового і культурного рівнів Запорозької Січі. У Січовій школі, яка набула статусу кращої ораторської школи доби Козаччини, де учні вперше почали вивчати українську мову, а також старослов'янську і латинську мови, піїтику, риторiku, математику, географію, астрономію, військову справу та інші науки [96, с. 6-7].

Прикметно, що в козацьких школах навчання й перевірка ефективності засвоєних знань мала винятково-самобутній характер, оскільки інтегрувала завдання і вправи як на перевірку розумових здібностей, так і фізичної вправності вихованців. Навчання у козацьких школах засноване на народних традиціях, звичаєвих віруваннях, на засадах патріотизму, справедливості й демократизму. Система виховання передбачала формування в майбутніх козаків мужність, сміливість, вірність у побратимстві, відповідальність, безстрашність, любов до мови, землі й України [295].

Двохстолітня діяльність козацьких шкіл зробила вагомий внесок у створення освіти і культури в Україні. Не вдаючись до глибокого історичного

екскурсу, із зруйнуванням Січі та скасуванням гетьманства майже 180 років український народ був позбавлений права і можливості спілкуватися українською мовою, вивчати історію своєї школи, відверто говорити про пріоритетність таких навчальних закладів України, як Острозької та Києво-Могилянської академій, відомих на теренах не тільки України, а й Західної Європи ще у XVI-XVII століттях [96, с. 6-7].

У XVIII столітті в Україні з'являються гімназії, де заборонено було також говорити й вивчати українську мову, щоправда викладачі й учні лише в позаурочний час могли говорити українською, співати пісні, читати українську літературу, а українське слово стало активно звучати в гімназії на різних позакласних заходах. Через що Міністерство народної освіти колишньої Російської імперії (1824 р.) видає сумнозвісне розпорядження, згідно з яким «народне виховання по всій Російській імперії має бути російським», тому учителями і директорами гімназій стали призначити корінних росіян. Відтоді в гімназіях України запанувала не лише чужа мова, чужа наука, а й чужий дух.

Відомі горезвісний Емський указ (1876 р.) та Додаток до нього (1881 р.), згідно з якими повністю заборонялася українська мова в усіх сферах громадського і культурного життя, а також у школах.

Упродовж тривалого часу в системі освіти колишнього Радянського Союзу, хоч практикувалися вправи, завдання як у середніх закладах освіти, так і у вищих, однак вони не виконували функцій тестових завдань для перевірки якості знань учнів, а відтак свого часу не посіли належного місця в закладах освіти.

У контексті нашого дослідження цікавим є досвід використання тестових завдань у країнах Європи: Німеччині, Греції, Франції та США (XVIII – XIX ст.), які давали змогу на основі загальних психофізіологічних характеристик особистості визначати за допомогою комбінаторного методу дослідження її розумовий розвиток для подальшої диференціації за рівнем обдарованості (Г. Еббінгауз, К. Кен, 1879); здійснено перші антропометричні та

психометричні вимірювання; досліджено розумові здібності шляхом діагностики сенсомоторних особливостей дитини – слухових, зорових і тактильних чутливостей – «розумові тести» (Ф. Гальтон, 1884); створено тести на визначення інтелекту з урахуванням результатів дослідження психічних процесів (А. Біне, 1904) та розумової відсталості дітей 7–16 років (Санте-де-Санктіс, 1906); започатковано статистичний аналіз результатів проведених досліджень; здійснено перше масове дослідження психофізіологічних особливостей дітей шкільного віку (1904), а також уведено до наукового обігу терміни «розумовий вік», «рівень інтелекту» [206].

У XIX столітті Фридерік Гальтон започаткував тестування для вивчення індивідуальних особливостей у психічних фізіологічних функціях людей. Він увів три основні принципи тестування: застосування однакових випробувань до великої кількості людей, статистичне оброблення результатів, виокремлення еталонів оцінювання. Науковець називав випробовування, які проводилися в його лабораторії, розумовими тестами. Однак найбільшу популярність цей термін дістав після виходу статті Джеймса Кеттела «Розумові тести вимірювання», опублікованої в 1890 році. Сьогодні основні положення, висловлені науковцем, слугують підґрунтям для створення найрізноманітніших видів тестових завдань у сучасній тестології.

Свого часу тестові завдання під час дистанційного навчання запроваджено в Берлінському інституті вивчення іноземних мов у 1856 році, де листування між викладачами й студентами було пріоритетне й називалося «corresponding learning». У 1892 році Університет у штаті Вісконсин уперше вжив термін «distant education» під час проведення кореспондентських курсів, що й зумовило початок введення до освітньої системи світу дистанційне навчання.

У тогочасну шкільну практику запропоновано тести на з'ясування рівня сформованості в учня вміння писати та здійснювати математичні обрахунки (Д. Райс, 1902); визначено «норми» для перевірки здатності до розв'язання задач та вправ (Е. Торндайк, 1903), арифметичний тест на визначення рівня

сформованості умінь виконувати основні арифметичні дії (С. Кортіс, 1915). Результати діагностування давали змогу вчителю в кожному класі виправдано створювати групи за рівнями: 1) рівень репродукції (рівень А); 2) рівень уміння (рівень Б); 3) рівень трансформації (рівень С) та з урахуванням окреслених рівнів пропонувати підручники для навчання учнів.

Продуктивним вважаємо досвід Роберта Єркса, розробника IQ-тестів, який запропонував систему масового тестування інтелекту для перевірки розумових здібностей новобранців під час Першої світової війни. У подальшому один із його асистентів Карл Браєм після завершення війни трансформував ці ж тести і пристосував для оцінювання абітурієнтів військових спеціальностей.

Пропоновані тести Карла Браєма, в яких передбачено вибір правильної відповіді, відомі під назвою SAT (тест перевірки загальних академічних здібностей), використовували в елітарних коледжах. У 1933 році президент Гарварду Джеймс Конант виступив проти того, щоб вступників обирали лише з елітарних шкіл. На його прохання педагоги почали розробляти тестові завдання, за результатами виконання яких приймальна комісія Гарварду могла б відбирати з-поміж усіх здібних абітурієнтів найдостойніших. Із 1938 року всі члени Університетської екзаменаційної ради США послуговувалися ними під час оцінювання знань претендентів на стипендію. Згодом було створено Службу з розроблення освітніх тестів, відтак модель освіти в країні змінилася назавжди [40, с. 232-233].

З упровадженням тестового контролю знань у заклади вищої освіти індустрія розроблення тестів зазнала значних трансформацій і зумовила появу різних галузей тестування, зокрема: створено альтернативу іспиту SAT (іспит АСТ), кілька варіантів тестів із конкретних предметів (іспити AP та спеціалізовані тести SAT), професійні вступні тести (LSAT, MCAT, GRE) і, звичайно ж, державні стандартизовані тести, які проводили в межах виконання законопроекту [40, с. 234].

Найбільш популярний з-поміж означених різновидів став тест SAT, який містив короткі запитання, половина з яких визначали знання з математики, а решта – зі словесності, і передбачали відповідь опитуваного на кожне із запитань упродовж однієї хвилини.

Взірцем вдумливого й відповідального підходу до тестування, на нашу думку, є іспити на зразок «Оцінювання рівня готовності до навчання в коледжі й подальшої професійної діяльності» та міжнародний іспит PISA, які уможливають об'єктивне оцінювання рівня розвитку критичного мислення та практичних навичок суб'єкта освітнього процесу.

Масовість тестування зумовлювала необхідність переходу від індивідуальних тестів до групових. У Європі та США з'явилися тести для потреб армії, згодом тести Артура Отіса (Альфа і Бета – тести) для володіння англійською мовою і «німі» тести для тих, хто не володіє або на задовільному рівні володіє англійською мовою. Основні принципи використання тестів були систематизовані й взяті за основу групових тестів: обмеження за часом, деталізована інструкція, тести із вибіркоким методом формування відповіді за умови вгадування чи незнання відповіді; добір тестів після статистичного оброблення й експериментальної перевірки.

У цей період дослідники розробляли тести й педагогічного спрямування. Головними завданнями яких було вимірювання успішності з тих чи тих дисциплін за певний період навчання, а також успішність застосування необхідних методів і технологій викладання. Розроблення першого педагогічного тесту належить психологу Едуарду Лі Тондайку, який вважається засновником педагогічних вимірювань. Результати своїх досліджень у вимірюванні й використанні методу тестів у педагогіці опубліковано в книжці «Введення в теорію психології і соціальних вимірювань», яка була теоретично й методично ґрунтовною.

Інтеграційні процеси, постійне вдосконалення педагогічного тестування зумовлювали міжнародні зіставлення досліджень в інших школах, інших країнах.

Міжнародні дослідження мали не тільки політичну й економічну потребу, а й педагогічну, оскільки зростання інформаційних матеріалів потребувало від педагогів вивчення досвіду інших країн, а відтак пошуку нових ефективних методик, що уможливлювало проведення порівняльних досліджень.

Друга половина XIX століття – початок XX століття – час створення поряд з традиційними курсами дистанційні, що дало змогу навчатися вдома. Надалі був заснований Французький національний центр дистанційного навчання (CNED), який має понад 100 філіалів у різних країнах, а поширення стало можливим завдяки супутниковому зв'язку. Дистанційна форма наприкінці XX століття набула масовості, що пов'язане із комп'ютеризацією й збільшенням мереж у світі. Завдяки цьому на початку XXI століття дистанційне навчання було запроваджене у всьому світі, хоча й не всі заклади вищої освіти підтримують цю ідею й донині.

Доведено, що тестування у вітчизняній освітній практиці дорадянського періоду здійснювалося задля визначення рівня дитячої обдарованості через вимірювання психічних процесів з метою диференціації учнів на групи, класи.

У повоєнний період тести успішності та інтелектуальні методи вимірювання навчальних досягнень учнів керівні органи визначили як такі, що завдають шкоди навчанню й вихованню молодого покоління. Тому тести були заборонені для використання, оскільки вони, на переконання тодішніх урядовців, носили класовий та буржуазний характер.

Зі здобуттям незалежності України перша спроба масового впровадження тестування абітурієнтів з історії України, української мови та літератури, біології, математики була здійснена у всіх вищих навчальних закладах. Мета впровадження тестових завдань полягала у створенні соціально-психологічного захисту майбутнього студента, однакових для всіх вступників умов під час конкурсу до вищих навчальних закладів та надання їм допомоги у виборі майбутньої спеціальності й підготовки до вступних іспитів.

Перед освітянами України галузеве міністерство поставило завдання розробити посібники-довідники з визначених предметів для вступників вищих навчальних закладів з орієнтовними зразками завдань і тестів, а також відповідей до них. У 1993 р. на замовлення Інституту системних досліджень освіти України було підготовлено авторським колективом (А. Гнатюк, О. Кононенко, М. Конончук, Т. Конончук, Ф. Кислий, Л. Сайченко) [268] посібник-довідник для вступників до вищих навчальних закладів з української мови і літератури у 2-ох частинах (питання і завдання, відповіді) для філологічних спеціальностей.

У посібнику-довіднику окреслено обсяг базової підготовки майбутнього вчителя української мови і літератури.

Тестові завдання, розміщені в посібнику, передбачали з'ясування рівня розуміння абітурієнтом суті поставленої проблеми, а також його здатності застосовувати засвоєний матеріал практично під час розв'язання запропонованих завдань. Творчі завдання були комплексними й передбачали визначення професійної придатності абітурієнта – майбутнього філолога.

Аналіз результатів тестування абітурієнтів засвідчив недостатній рівень підготовки вступників із предметів, винесених на вступні випробування, а також неготовність їх до виконання завдань другого і третього рівнів, покликаних перевірити уміння випускників застосовувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань, та спроможність опановувати професійні знання з філології.

Тому середні навчальні заклади, батьківська громадськість подали клопотання до Міністерства освіти про відтермінування й поетапність переходу до проведення вступних випробувань у формі тестів.

У 2002 – 2005 рр. Центр тестових технологій за підтримки Міністерства освіти й науки України та Міжнародного фонду «Відродження» започаткував експеримент щодо впровадження зовнішнього незалежного оцінювання в систему загальної середньої освіти. Поетапно запроваджували тестування з

історії України та всесвітньої історії, математики, української мови, географії, біології, фізики, хімії, результати яких протягом 2003 – 2007 рр. випускники загальноосвітніх навчальних закладів за бажанням могли зарахувати під час вступу до вищих навчальних закладів (2003 р. – 3121 учасник тестування, в експерименті брали участь чотири університети; 2004 р. – 4500 учасників тестування, 31 університет зараховував результати тестування за обопільною згодою абітурієнтів; 2005 р. – 8700 випускників ЗНЗ, в експерименті брали участь усі вищі України). Згідно з указом Президента України від 4 липня 2005 р. (указ № 1013/2005 «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні»), з 2006 р. в Україні впроваджується національна система зовнішнього незалежного оцінювання, в основу якої покладено модель зовнішнього стандартизованого тестування. У 2006 р. створено Український центр оцінювання якості освіти, який здійснює оцінювання й сертифікацію навчальних досягнень випускників. У 2006 р. Український центр оцінювання якості освіти за підтримки МБО «Центр тестових технологій і моніторингу якості освіти» та міжнародного фонду «Відродження» вперше провів зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень на національному рівні, у якому брали участь 41 000 випускників ЗНЗ (загалом 82 000 тестувань з української мови, математики та історії). З 2008 р. вступ до вишів здійснюють тільки за результатами зовнішнього незалежного оцінювання (української мови та літератури, зарубіжної літератури, історії України, всесвітньої історії, математики, біології, фізики, хімії, географії, основ економіки та основ правознавства) [109].

У «Методичних рекомендаціях щодо використання тестових технологій під час вивчення української мови в загальноосвітніх навчальних закладах» зазначено: «Учителю-словеснику доцільно використовувати різноманітні тестові завдання під час проведення поточного й тематичного оцінювання, широко практикувати тестування не тільки як контрольну форму перевірки знань, умінь і навичок учнів, але і як продуктивний навчальний прийом,

відпрацьовувати у них навички виконання тестових завдань різної форми й різного ступеня складності».

Із 2005 року багато вищих навчальних закладів почали переходити на нові умови прийому абітурієнтів із використанням тестових технологій. Відтоді й у вищих навчальних закладах формою контролю подекуди ставали тестові завдання під час проведення зимової і літньої екзаменаційних сесій. Щоправда зміст, структура, форма тестів й донині у вищій школі не уніфікована, потребує оновлення й удосконалення.

Студіювання спеціальної літератури сучасних дослідників з обраної теми дало змогу констатувати, що особливий внесок у розвиток тестології належить українським педагогам (Г. Ващенко, Г. Костюк, А. Мандрика), які обстоювали позицію щодо обов'язкового впровадження тестового контролю в закладах вищої освіти. На думку О. Залужного та М. Павлова, тестування є допоміжним методом діагностики. Негативно ставилися до тестування як засобу перевірки якості знань студентів С. Моложавий, Л. Сахаров, М. Серебровська, А. Чехова, які надавали перевагу спостереженню як відносно об'єктивному способу отримання інформації щодо рівня засвоєння теорії. Власну думку науковці обґрунтовували тим, що тести альтернативної та вибіркової форм продукували певний формалізм та поверховість у знаннях через такі основні недоліки: розходження у змісті тестових завдань та освітньої програми, недосконалу форму тестових завдань з короткими відповідями «правильно/неправильно», що спрощувало та уніфікувало процес обліку знань, можливість угадування відповіді й невідповідального ставлення студентів до форми оцінювання.

Проблема ефективного оцінювання якості знань майбутніх фахівців гостро постає в умовах зорієнтованості на сучасні тестові технології, оскільки, як переконує практика, саме тестування дає змогу достатньо об'єктивно визначати рівень знань майбутніх фахівців. Хоч науковцями й розроблено значну кількість тестів, здатних на певному рівні (високому, достатньому, середньому, елементарному) оцінити і диференціювати якість підготовки

студентів з мовознавчих дисциплін, проте аналіз спеціальної літератури дав змогу з'ясувати, що й донині в Україні стандартизованої тестової продукції ще обмаль, служби тестування у галузі освіти вищої школи тільки починають створювати. Сучасні ж реалії, орієнтування на європейську систему оцінювання висувають нові вимоги перед українськими закладами вищої освіти щодо моніторингу якості освіти майбутніх фахівців як складника євроінтеграції України.

Отже, аналіз становлення та тенденцій у розробленні і впровадженні тестового контролю в закладах освіти зарубіжжя та українській освіті дають змогу простежити еволюціонування тесту як засобу вимірювання рівнів знань суб'єктів освітнього процесу і врахувати прогалини в їх розробленні, окреслити ефективні шляхи для вдосконалення змісту тестових завдань, підвищення їх якості й методичного урізноманітнення видів, функцій та типологій задля отримання об'єктивних результатів оцінювання навчальних досягнень.

1.2. Сутнісні характеристики базових понять дослідження

Надважливим складником наукового осмислення обраної проблеми студіювання є аналіз та уточнення поняттєво-термінологічного апарату дослідження, що й уможлиблює забезпечення термінологічної точності, уникнення багатозначності в тлумаченні використовуваних понять. Крім того, репрезентований у дослідженні термінологічний апарат, віддзеркалюючи стан розробленості обраної проблеми в науці, окреслює стратегію дослідницького пошуку і є ключем до розуміння сутнісних характеристик понять роботи, у тлумаченні яких на сучасному етапі простежуються такі тенденції: багатогранність змісту, функціонування поряд із традиційними, інноваційних підходів до розкриття базових понять «тест», «тестування», «лінгводидактичний тест», «контроль та перевірка навчальних досягнень

студентів», «валідність тесту», «лінгвістична компетентність майбутнього вчителя української мови і літератури».

Перші наукові праці з теорії тестів були дотичними в різних галузях психології, соціології, педагогіки й інших так званих поведінкових наук. Психологи зарубіжжя називають теорію тестів наукою психометрики, а дидакти – педагогічним виміром. У вітчизняній педагогіці загальноприйнятим є варіант назви цієї науки – тестологія, що може бути педагогічною, психологічною чи соціологічною залежно від того, де застосовується і розвивається досліджуване поняття.

Педагогічна тестологія покликана розробляти методологію тестів задля об'єктивного контролю рівня знань, тих, хто навчається. Ключовими поняттями тестології як однієї з методичних теорій є тест, зміст і форма завдань, надійність і валідність результатів вимірювання. Поняття «тест» англійського походження (англ. test – перевірка, випробування, перевірна контрольна робота) – сукупність завдань з певної галузі знань або навчального предмета, яка дозволяє кількісно оцінити знання, вміння, навчальні досягнення, компетентність студентів [121].

В «Енциклопедії освіти» зміст поняття «тест» (англ. test – перевірка, випробування, перевірна контрольна робота) тлумачиться О. Ляшенком, як сукупність завдань з певної галузі знань або навчального предмета, яка дозволяє кількісно оцінити знання, вміння, навчальні досягнення, компетентність учнів і студентів. Існує чимало тлумачень педагогічного тесту, які відбивають широкий спектр підходів і думок щодо коректного його визначення – від широкого його розуміння як методу дослідження до вузького сприйняття як засобу вимірювання. Тест набуває якості вимірника під час його стандартизації, тобто приведенні до норм репрезентативної вибірки [78, с. 902].

За «Українським педагогічним словником», поняття «тест» визначено як систему прийомів для випробування та оцінювання окремих психічних рис та властивостей/якостей людини; завдання стандартної форми, виконання якого

повинно виявити наявність певних знань, умінь і навичок, здібностей чи інших психологічних характеристик – інтересів, емоційних реакцій тощо. Визначальною особливістю тестового завдання є наявність стандартної системи оцінювання, використання під час оцінювання спеціально розроблених кількісних норм, якими є середні показники виконання відповідного тестового завдання. Тестові оцінки мають відносний характер [55, с. 329].

У статті Короткого тестологічного словника-довідника пропонується «тест» як сукупність запитань, які переважно вимагають однозначної відповіді, укладений за певними правилами та процедурами, передбачає попередню експериментальну перевірку й відповідає таким характеристикам ефективності, як валідність і надійність [109].

Укладачі «Нового словника іншомовних слів» поняття «тест» (від англ. test – випробування) характеризують як: 1) спеціальне завдання для визначення здібностей, схильностей, вольових якостей людини; 2) коротке стандартне завдання, метод випробування, що застосовується у різних галузях науки для одержання кількісної характеристики певних явищ; 3) питальник для соціологічного дослідження [174, с. 593], де характеризується тест не якісними показниками, а кількісними рівнями визначення тих чи тих ознак.

У «Словнику-довіднику з української лінгводидактики» розглядається «тест» як завдання стандартної форми, виконання яких повинно виявити певний рівень знань, умінь і навичок, зокрема уміння слухати, сприймати і запам'ятовувати почуте (аудіювання), читати текст, а потім відтворювати в усній чи писемній формі (говоріння і письмо) [246, с. 277].

Студіювання спеціальної літератури у ретроспективі дало змогу простежити еволюціонування поняття «тест» у змістовому, структурному та функційному контекстах, тенденції в його розвитку, що віддзеркалили конкретну галузь та її наукову традицію.

Поняття «тест» відносять до основних дефініцій педагогічної української діагностики, яке було введено в 20-ті роки ХХ століття П. Блонським задля

розроблення перших шкільних стандартів і тестів для перевірки якості знань, розроблення у значній кількості підручників із тестовими завданнями до кожного із розділів чи теми [124, с. 83], щоправда, не набули поширення у масовій практиці, а використовувалися лише в медико-педагогічних комісіях для визначення рівня розумового розвитку дітей. Сам термін «тест» у шкільній практиці майже не вживався, а застосовувалися його синонімічні відповідники («експеримент», «психологічний дослід», «експериментальний метод», «експериментальні дослід», «так звані тести»), під якими розуміли процедуру визначення рівня розвитку учнів з урахуванням результатів розв'язання конкретних завдань.

У педагогіці тестом називають специфічну уніфіковану форму контролю знань і навичок. Термін почали використовувати в зарубіжній методиці для позначення будь-якого контрольного завдання як синонім до поняття «контрольна робота», «опитування», «залік», «екзамен». Американські тестологи визначають дві групи тестів: об'єктивні та суб'єктивні. В об'єктивних тестах правильність відповіді визначається за допомогою ключа відповідей; у суб'єктивних – оцінюється завдяки судженням експертів.

У вітчизняній методиці термін «об'єктивний тест» і «суб'єктивний тест» не використовують, а термін «тест» уживають у вузькому значенні — «розташований за певними вимогами комплекс завдань, які пройшли попередню апробацію, дають можливість виявити в тестованих ступінь компетенції, результати якої оцінюються відповідно до попередньо визначених критеріїв» (Б. Глухов). Головна відмінність тесту від контрольної роботи полягає в тому, що він передбачає вимірювання. Іншою важливою особливістю є те, що тести проходять процедуру стандартизації. Тест, як правило, складається з двох частин: інформаційної та операційної. Інформаційна частина містить ясно й просто сформульовану інструкцію і приклади правильного виконання завдань. Операційна частина складається з певної кількості завдань або запитань [109, с. 122-123].

Поняття «тест» дослідники (М. Павлова, П. Каптерев, К. Корнілов, М. Рибніков, В. Смірнов, М. Румянцев) вважали різновидом природного експерименту [199]. До того ж одні з них до позитивних характеристик тестування зараховували можливість отримання об'єктивної інформації про рівень розвитку психічних процесів у дитини (М. Павлова); інші до негативних – низький рівень компетентності осіб, які здійснювали тестування, примітивізм поодиноких тестів, що не давали змоги отримати комплексну характеристику розвитку особистості (М. Штейнгауз) [205, с. 40 – 41].

Проблемі тестового контролю, контролю та перевірки навчальних досягнень студентів наприкінці ХХ – початку ХХІ століття присвячено численну кількість педагогічних праць, у яких розглядаються загальні й окремі аспекти досліджуваної проблеми.

У сучасній педагогічній літературі існує чимало тлумачень поняття «тест», які відбивають широкий спектр підходів, щодо коректного його визначення – від широкого розуміння тесту, як методу дослідження до вузького сприйняття як засобу вимірювання. «Тест» може бути *гомогенним* (змістовно охоплює один предмет), *гетерогенним* (змістовно спрямованим на кілька дисциплін, які можна за його допомогою оцінити комплексно) та *міждисциплінарним* або *інтегрованим* (побудованим на міждисциплінарних, інтегрованих знаннях і вміннях, за допомогою яких можна оцінити ступінь узагальнення (синтезу), засвоєних знань і вмінь, професійна компетентність, сформованість світогляду) [59, с.102].

Тестологічний словник-довідник репрезентує тести як інструмент оцінювання за такими ознаками: *дидактичною*, або *педагогічною* (системою завдань, які побудовані в порядку зростання складності, що дає змогу якісно й ефективно виміряти рівень і структуру знань тестованих), *дискретною* (визначає ступінь опанування окремими елементами навчального матеріалу або сформованості конкретного вміння), *діагностичною* (виявляє сильні та слабкі сторони кожного студента), *досягнень* (вимірює рівень знань і/або вмінь),

еталонною (визначає стандарти результатів роботи тестованого, рівень його компетентності з конкретної теми (розділу, кількох тем, розділів), які, зазвичай, визначають і підтверджують шляхом вимірювання), **здібностей** (вимірюють одну або кілька здібностей, які вважають необхідними, для опанування певних форм поведінки в майбутньому, а саме відчуття простору, здатність до вербального й невербального міркування, зорові сприйняття й спритність рук), **зовнішньою** (використовується, розробляється, апробується, контролюється й опрацьовується організацією відповідно до вимог навчального закладу), **катафатичною** (інструмент оцінювання, у якому з альтернатив тільки одна сформульована як істинне твердження, решта варіантів відповідей — хибні), **критеріально-зорієнтованою** (інструмент оцінювання, призначений для визначення рівня індивідуальних досягнень відносно певного критерію, має на меті оцінити, чи досягнув тестований установленого рівня засвоєння матеріалу навчальної програми), **мономорфною** (об'єднує завдання одного типу), **тест на готовність** (перевіряє наявність знань і навичок у тестованих перед початком вивчення предмета на початку навчального року), **тест на компетентність** (визначає, чи досягнув тестований мінімуму стандартних навичок і знань, а також чи можна його переводити на наступний курс, атестувати), **тест на перевірку майстерності** (оцінює певний рівень майстерності професійних навичок) та **успішності** (розроблений для оцінювання певного поля навчальних завдань із часовими обмеженнями, використання підручників, допоміжних матеріалів тощо), **на швидкість** (один з аспектів виконання оцінюється за кількістю завдань, виконаних за певний, заздалегідь визначений час й перевіряє швидкість розуміння навчального матеріалу за той же час), **навчальною** (спрямований на формування в тестованого певного рівня навичок і вмінь, сприяє засвоєнню навчального матеріалу, дає змогу здійснити оперативний контроль і самоконтроль засвоєння вивченого матеріалу), **невербальною** (завдання в якому подано у вигляді малюнків, рисунків, символів тощо й використовується на початковому етапі),

нормативно зорієнтованою (зорієнтований на статистичні норми, які встановлені для певної сукупності тестованих), *об'єктивний* (високий ступінь об'єктивності оцінювання), *підсумкового контролю успішності* (використовують для перевірки засвоєння навчального матеріалу), *пізнавальних здібностей* (призначений для визначення притаманного людині стилю навчання і схильності до навчання), *письмовою* (вимагає від тестованого відповіді на запитання (завдання) в письмовому вигляді, відтак може бути короткими або розгорнутими), *поліморфною* (об'єднує завдання різних типів (наприклад, на вибір відповіді й на надання відповіді)), *поточною та проміжного контролю успішності* (вимірює приріст знань, умінь, навичок за певний навчальний період й реалізуються вимоги до таких тестів, як систематичність, поетапність, об'єктивність), *стандартизованою* (вимірює стандартний набір широко визначених результатів навчання, використовує стандартні інструкції та стандартну методику оцінювання, а також дає змогу порівнювати результат окремого тестованого з результатами інших тестованих, які виконували той самий тест за аналогічних умов), *формаційною* (результати якого надають інформацію про наявність або відсутність у студентів прогресу в навчанні) [109, с. 122-133].

Аналіз спеціальної педагогічної літератури дав змогу констатувати, що в працях сучасних дослідників (Г.Селевко, Ю. Синько, П. Сергєєв, П. Сиротин та ін.) помічено деяку неупорядкованість і розбіжність у тлумаченні досліджуваних поняття «тест», «тестування».

Поняття «тест» дослідники Л. Бурлачук та С. Морозов тлумачать, як фіксоване в часі випробування, призначене для встановлення кількісних (та якісних) індивідуально-психологічних якостей [39, с. 76].

На думку В. Аванесова, «тест» – науково обґрунтований метод вимірювання досліджуваних особливостей особистості. Попри узагальнене поняття «тест» в спеціальній літературі науковці послуговуються й поняттям «педагогічний тест». Так, В. Аванесов «педагогічний тест» тлумачить, як

сукупність взаємопов'язаних завдань певної складності та специфічної форми, що дозволяє якісно оцінити структуру й виміряти рівень знань студентів [4, с. 33].

Класичним у педагогіці є визначення К. Інгекампа: «Тестування – це метод педагогічної діагностики, за допомогою якого вибір поведінки, що презентує передумови чи результати навчального процесу, повинен максимально відповідати принципам зіставлення, об'єктивності, надійності та валідності вимірів, повинен пройти обробку й інтерпретацію та бути прийнятним для застосування в педагогічній практиці» [198, с. 45].

Дефініція «тест» викликає у практиків різні уявлення. Одні вважають, що проблеми вивчення теорії тесту є відповідь, яку треба подати або вгадати. Інші ж вважають, що тест – це форма гри чи забави. Окремі радять сприймати тест як іспит за аналогією перекладу з англійського слова «test» (іспит, перевірка).

Найчастіше натрапляємо на спрощене тлумачення поняття «тест» як звичайний вибір однієї відповіді з ряду запропонованих до поданого запитання. Численні приклади таких, здавалося б, «тестів» легко знайти в більшості систем дистанційного навчання.

Почасти з'ясовується, що це не тести, а щось зовні схоже на них. Приміром як збірники питань і задач, розрахованих на вибір однієї правильної відповіді з числа запропонованих, оскільки вони тільки схожі на справжній тест [96, с. 34]. Розбіжності в розумінні сутності тестів породжують розходження у ставленні до впровадження тестів у практику загальноосвітніх навчальних закладів.

Нині існує багато видів та типів тестів, тому окреслити універсальне визначення надзвичайно складно. Найбільш повним для нашого дослідження вважаємо визначення поняття «тест» запропоноване О. Ляшенком, оскільки відповідає сучасній освітній традиції, уніфіковано репрезентує набір ключових дефініцій, пов'язаних з лінгводидактикою як галуззю педагогічної науки: «перевірка», «випробування», «перевірна контрольна робота», «знання»,

«уміння», навчальні досягнення, компетентність учнів і студентів. Крім того, науковець розглядає його як інструмент вимірювання лише в процесі його стандартизації.

На нашу думку, тести переважають над усталеними, традиційними методами діагностування рівня знань й успішності суб'єктів освітнього процесу, оскільки забезпечення та реалізація мети і всіх функцій контролю уможлиблюють за короткий час сформулювати уявлення про знання опитуваних. Тести не є універсальним засобом, але якісно створений, валідний, апробований тестовий інструмент дає якісну та надійну інформацію, що відповідає реаліям.

Тест набуває характерних ознак інструменту вимірювання, процесу його стандартизації, тобто приведення до норми репрезентативної вибірки. З огляду на це критеріями якості стандартизованого тесту є його об'єктивність, надійність, валідність і складність.

У роботі зміст поняття «тестовий контроль навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури» потлумачено як інструмент діагностування (поточного та підсумкового), що містить кваліметрично вивірену систему тестових завдань і передбачає стандартизовану процедуру проведення, заздалегідь спроектовану технологію оброблення та аналізу результатів тестування.

Під час розроблення тестових варіантів завдань для майбутніх учителів української мови і літератури застосовуються чотири компоненти, такі як: тест, банк тестових завдань, тестування, аналіз результатів.

У тестологічному словнику-довіднику «банк тестових завдань» визначають як сукупність систематизованих тестових завдань, що пройшли апробацію та мають певні характеристики. До характеристик належать як якісні, що відбивають зміст тестового завдання (навчальний предмет, розділ, тему, знання, уміння й навички, що перевіряють), так і кількісні (рівень в. складності тестових завдань, диференційна здатність тестових завдань тощо) [109].

За В. Аванесовим, для створення тесту необхідно провести його специфікацію, яка передбачає такі кроки:

- визначення мети тестування, вибір способу проведення (бланкове чи комп'ютерне);
- аналіз предметної галузі знань, що підлягає контролю, конкретизації елементів знання, які підлягатимуть оцінюванню;
- визначення структури тесту й принципу розміщення завдань (від найпростіших до найскладніших, змішане подання, формування субтестів);
- побудова матриці тесту, за допомогою якої визначають обсяг матеріалу, що репрезентує конкретну галузь знань, когнітивні вміння або складники компетентності студентів, рівень засвоєння ними виучуваного матеріалу;
- вибір форматів завдань і відповідей;
- визначення процедур проведення тестування та їх регламентація, підготовка інструктивних матеріалів;
- конструювання попередніх варіантів тестів, які апробуватимуться за обраною методикою;
- пілотне тестування, збір емпіричних даних та їх психометричний аналіз;
- добір тестових завдань і конструювання варіантів тестів, визначення його тривалості;
- інструктаж і контрольне тестування;
- оброблення результатів контрольного тестування, їх шкалування;
- аналіз та інтерпретація одержаних даних [1, с.74 – 75].

Загалом тест як метод педагогічного вимірювання забезпечує оцінювання навчальних досягнень студентів і студентів на рівні об'єктивного порівняння результату кожного суб'єкта вимірювання з вимогами до навчання (нормативно

орієнтований тест) або критеріям засвоєння навчального предмета (критеріально орієнтований тест).

З урахуванням змісту проаналізованих дефініцій, ми спиратимемося у роботі на таке розуміння сутності понять «*тест*» і «*тестування*»: «*тест*» – це інструмент, що складається із кваліметрично вивіреної системи тестових завдань, стандартизованої процедури проведення, із заздалегідь спроектованої технології оброблення та аналізу результатів; «*тестування*» – науково обґрунтований процес визначення або оцінювання (за допомогою тестів) якості знань, умінь і навичок особистості.

У педагогіці тестування виконує три основні взаємозалежні функції: *діагностичну, навчальну й виховну*.

Діагностична полягає у виявленні рівня знань, умінь і навичок суб'єкта освітнього процесу. Це основна функція тестування. За об'єктивністю, широтою й швидкістю діагностування тестування перевершує всі інші форми педагогічного контролю.

Навчальна функція тестування полягає в мотивуванні суб'єкта освітнього процесу до активізації роботи із засвоєння навчального матеріалу.

Виховна функція виявляється в періодичності й неминучості тестового контролю. Це дисциплінує, організує й спрямовує діяльність суб'єктів освітнього процесу, допомагає виявити й усунути прогалини в знаннях, формує прагнення розвинути свої здібності.

Аналіз науково-методичної літератури з педагогіки, психології, лінгводидактики, довідкових джерел дозволив зробити висновок, що поняття «*контроль та перевірка навчальних досягнень студентів*» має кілька значень:

- як нагляд;
- як спостереження;
- як перевірка успішності студентів.

Більшість дослідників, українських лінгводидактів у науково-методичній літературі зазначає, що контроль сприяє своєчасному виявленню прогалин у

знаннях і вміннях студентів, повторенню та систематизації матеріалу, встановленню рівня готовності засвоювати новий матеріал, формуванню вміння відповідально і зосереджено працювати, користуватися прийомами самоперевірки, самоконтролю, стимулюванню відповідальності і змагальності студентів [4; 28; 242].

У працях окремих дослідників (З. Бакум, Н. Голуб, О. Горошкіна, Н. Дика, В. Дороз, Т. Донченко, С. Караман, О. Караман, М. Пентилюк) проблеми контролю та перевірки навчальних досягнень студентів розглянуто доволі широко та з урахуванням специфіки освітнього процесу у закладах вищої освіти.

С. Караман зазначає, що основними завданнями контролю є виявлення рівня правильності, обсягу, глибини та дієвості засвоєних учнями знань, отримання інформації про характер пізнавальної діяльності, про рівень самостійності та активності студентів у навчальному процесі, встановлення ефективності методів, форм і способів їх навчання [99].

М. Пентилюк [202] визначила такі види продуктивного контролю на основі схемних і знакових моделей навчального матеріалу для глобального і поетапного їх контролю:

- попередній;
- повторний;
- поточний;
- тематичний;
- підсумковий;
- комплексний.

Попередній контроль здійснюється, як правило, на початку навчального року чи перед вивченням великих розділів шляхом виконання учнями діагностичних завдань.

Повторний контроль впроваджується в заклади вищої освіти й практику задля періодичної перевірки знань та умінь паралельно з вивченням теми.

Поточний контроль являє собою систематичну перевірку та оцінку результатів навчальних досягнень під час вивчення окремих дисциплін у процесі вивчення певного матеріалу.

Тематичний контроль здійснюється з урахуванням теми, розділу, підрозділу, шкільного курсу загалом. Його метою є діагностування якості засвоєння учнями структурних основ та взаємозв'язків вивченого матеріалу, особистісного прирощення учня за виділеними напрямками.

Підсумковий контроль – це комплексна перевірка результатів навчальних досягнень за всіма цілями та напрямками.

Комплексний контроль передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок кількох суміжних дисциплін, що забезпечують комплексний підхід до формування світогляду студентів.

В останнє десятиліття у загальноосвітніх навчальних закладах практикується атестація як вид контролю (лат. «свідчення», «підтвердження») і визначається як дія, процедура щодо визначення та характеристики якості, рівня, класу, розряду, ступеня, знання чого або кого-небудь; відгук, висновок, оцінка, характеристика, що надаються, кому, чому-небудь.

Українськими лінгводидактами визначено дев'ять основних функцій контролю [16; 27; 58; 62]:

- контрольну – встановлення рівня успішності студентів та групи загалом;
- навчальну – забезпечення зворотного зв'язку, як передумови підтримання дієвості і ефективності процесу навчання;
- діагностичну – швидке нагромадження вчителем даних про навченість і розвиток дітей, передбачає виявлення прогалин у знаннях студентів;
- стимулювальну – зумовлену психологічними особливостями студентів, що проявляється в бажанні отримати оцінку результатів певної діяльності, зокрема навчальної;

- розвивальну – дає можливість з допомогою різного виду знань створити умови для інтелектуального розвитку учня;
- виховну – полягає у впливі контролю та оцінки навчальної діяльності на формування в студентів ряду соціально-психологічних якостей – організованості, дисциплінованості, відповідальності, сумлінності, працьовитості, наполегливості, дбайливості тощо;
- управлінська – унікальна функція значення якої визначається тим, якою мірою забезпечується перебіг навчального процесу за допомогою контролю, виявляється в керівництві навчання на основі запланованої навчальної взаємодії вчителя та учня;
- корекційну – реалізується у двох напрямках – корекція навчальних вправ і досягнення адекватності прийомів контролю навчальних завдань;
- планувальну – визначення тим, якою мірою з допомогою контролю можна досягти ефективності в плануванні, засвоєння навчального матеріалу та використання прийомів навчання, змісту й перебігу навчальної діяльності студентів, своєї власної навчальної діяльності, а також в плануванні об'єктів і прийомів контролю.

Процес контролю оцінювання навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу корелюється з основними загальнодидактичними принципами: науковості, систематичності, об'єктивності, диференційованості, урахування індивідуальних особливостей студентів, гласності, єдності вимог, доброзичливості. За таких умов контроль сприяє демократизації навчального процесу, його інтенсифікації та диференціації розвитку пам'яті, мислення, мовлення опитуваних. Правомірно, що контроль та перевірка навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу більшістю лінгводидактів тлумачаться як завершальний компонент оволодіння певним змістовним блоком і є

своєрідною об'єднувальною ланкою в системі навчальної діяльності кожного суб'єкта освітнього процесу зокрема [5, с. 117].

Щодо тлумачення поняття *«валідність»*, зазначимо, що лінгводидакти розглядають цю дефініцію, як міру відповідності тесту вимірюваним знанням, умінням і навичкам, для перевірки яких був розроблений тест, міру відповідності стандартам і програмам навчання, а також результатам тестування. Це найбільш важлива, комплексна характеристика, що відображає точність тестування. Тоді як *«складність»* тлумачиться науковцями, як міра розумових зусиль, потрібних для вибору відповіді. Часто цей параметр визначається як показник правильних або неправильних відповідей на те чи те тестове завдання. Поняття *«надійність»*, як міра правильності і адекватності віддзеркалення тестом рівня знань студентів. Надійний тест забезпечує однакові права кожній групі студентів і кожному учню в групі, а *«стійкість тесту»*, як міра збереження надійності і валідності під час перенесення тесту в інше, аналогічне середовище, міра рівнозначності і однорідності тестів для різних груп студентів [73, с. 27].

Методичне оснащення – складова частина тесту, яка містить комплекс відомостей, інструкцій і рекомендацій, що забезпечують усім учасникам тестування рівні умови на всіх етапах використання тесту. Таке оснащення має кілька частин: інформацію, яке необхідно знати користувачеві тесту про процедури тестування; правила і вимоги проведення тестування; правила оброблення результатів; рекомендацій з інтерпретації отриманих даних [91, с. 85].

Ключ до завдання – правильна відповідь до тестового завдання. Завдання з короткою відповіддю можуть мати кілька варіантів відповідей. Для завдань із розгорнутою відповіддю єдиного формалізованого ключа немає, правильність виконання завдання визначають експерти, які перевіряють за схемами оцінювання, що їх пропонує автор завдання. Ключ до тесту – сукупність ключів до всіх завдань тесту [109, с. 63].

Ключі до тесту є наборами правильних відповідей до завдань. У тестах досягнень ключем до тесту є впорядковані набори правильних відповідей до завдань. По суті, ключі є трансформованою технологічною матрицею, в яку вписані варіанти правильних відповідей. Тому доступ до них має бути обмежений, щоб вони не стали відомими учням, яких тестують [91, с. 88].

Лінгводидактичний тест – це підготовлений відповідно до певних вимог комплекс завдань, які пройшли попереднє випробування задля визначення якісних показників. Тест дозволяє виявити в учасників тестування рівень їхніх знань, умінь і навичок та оцінити результати тестування за допомогою заздалегідь визначених критеріїв [109].

Логіка нашого дослідження потребувала обґрунтування змісту поняття «лінгвістична компетентність майбутнього вчителя української мови і літератури», яку тлумачимо як системне особистісне утворення, що інтегрує знання з мовознавчих дисциплін, володіння лінгвістичною термінологією, здатність методично адаптувати мовознавчі відомості відповідно до вікових особливостей учнів, володіння мовними засобами в різних ситуаціях, особистісні й комунікативні якості, мовно-комунікативний досвід, усвідомлення ціннісних орієнтацій і мотивів особистісно-професійної комунікації та її розвитку.

Отже, з'ясування сутності базових понять дослідження «тест», «тестування», «контроль і перевірка навчальних досягнень студентів», «лінгводидактичний тест», «компетентність», «компетенція», «лінгвістична компетентність майбутнього вчителя української мови і літератури», дають можливість з'ясувати термінологічне поле роботи. Проведений аналіз є підґрунтям в обґрунтуванні теоретико-методичних засад, у визначенні структури, мети, завдань та розробленні методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін.

1.3. Класифікаційні ознаки тестових завдань як інструмент вимірювання навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу

Теоретичні засади розроблення тестових завдань як інструменту вимірювання навчальних досягнень студентів закладів вищої освіти висвітлено в працях багатьох зарубіжних та українських дослідників: З. Бакум, П. Блонський, А. Болтунов, В. Борисенко, М. Бернштейн, Н. Гавриш, Т. Груба, Н. Голуб, О. Горошкіна, Т. Донченко, Р. Дружененко, Г. Залкінд, О. Караман, С. Караман, О. Копусь, О. Кучерук, І. Некоз, П. Клайн, С. Омельчук, М. Пентилюк, Л. Плетньова, А. Шуберт, М. Фіцула, С. Яворська та інші.

Упродовж тривалого часу тести укладали як інструмент індивідуального вимірювання, однак масовість тестування зумовлена необхідністю переходу від індивідуальних тестів до групових, основним завданням яких є вимірювання рівня інтелектуального розвитку, успішності студентів з певних дисциплін за визначений період навчання. Оскільки система завдань у тестовій формі є порівняно новим видом поточної та тематичної перевірки знань студентів, а також організації самостійної роботи та самоконтролю, тому в освітньому середовищі приділяється значна увага тестовим технологіям. Це пов'язано не лише з уведенням до освітнього процесу тестового контролю й підвищенням вимог до нього, а й зі стандартизацією процедур оцінювання навчальних досягнень суб'єкта.

У педагогіці та лінгводидактиці накопичено значний досвід упровадження тестових завдань, що використовуються під час вивчення мовознавчих дисциплін, але поки що сама методична підготовка майбутніх учителів української мови і літератури з техніки використання тестів перебуває ще на недостатньому рівні. До того ж майже цілковита відсутність якісних стандартизованих тестів породжує безсистемність у їх використанні, а відтак і знецінення показників в освітньому процесі.

Аналіз спеціальної літератури дав змогу з'ясувати, що на сучасному етапі розвитку тестології як наукової галузі розроблено різні типи тестів, які прокласифіковано:

1) за цільовими, функціональними і смисловими ознаками з урахуванням:

- мети застосування: констатувальні, діагностувальні, прогностичні тести;
- видів контролю: тести поточного, проміжного (наприкінці семестру), підсумкового (наприкінці кожного навчального року), завершального контролю (наприкінці курсу навчання);
- об'єкта контролю: тести, спрямовані на вимірювання рівня засвоєння матеріалу; тести, спрямовані на вимірювання рівня сформованості вмінь, ключових та фахових компетентностей;
- співвідношення із нормами чи критеріями: тести, орієнтовані на норми знань; тести, орієнтовані на критерій оцінювання;
- статусу програми контролю: стандартизовані (тест, апробований значною кількістю учасників тестування); нестандартизовані тести (тести, складені викладачами для студентів).

2) за формальними ознаками:

- за структурою та способом оформлення відповіді: вибіркові тести, тести з вільно конструйованою відповіддю;
- за характером вибірових відповідей: альтернативні тести, тести множинного й тести перехресного вибору;
- за гомогенністю завдань: тести на швидкість або на складність з однієї теми, розділу, дисципліни;
- за способом презентування (словесні заохочення): тести з використанням ТЗН;
- за використанням засобів оперативного машинного зв'язку: машинні, безмашинні.

Під час дослідження з'ясовано, що за наявності або відсутності варіантів відповіді виділяють тести *закритої* та *відкритої форми*; проміжною є *напіввідкрита форма* тестів, що передбачає неповне або неточне формулювання відповіді.

Тести *закритої форми* в педагогічній літературі розподілено на такі типи:

- альтернативні (наявність двох взаємовиключних варіантів відповідей),
- множинного вибору (наявність однієї правильної відповіді між трьома-п'ятьма з пропонованих),
- установлення відповідності (у двох частинах пропоновано переліки, між якими треба встановити зв'язок),
- відтворення послідовності (перекомбінування наведених даних або елементів) та ін.

Свого часу В. Аванесов запропонував у педагогічній науці таку систему завдань у тестовій формі, як: ланцюгові, тематичні, текстові та ситуативні [1]. Контроль знань та вмінь суб'єктів навчання мови, на думку Л. Плетнєвої [211], доцільно проводити за допомогою різних типів тестів. У роботі обґрунтовано тестові завдання з урахуванням положень, запропонованих дослідниками В. Аванесовим та Л. Плетнєвою.

1. За процедурою створення:

- стандартизовані (професійні), що розробляються в суворій відповідності до теорії тестів, мають стійкі статистичні характеристики для певної вибірки студентів; виконання, перевірка, обробка та інтерпретація їх результатів проводиться за єдиними правилами. Такі тести спрямовані не лише на констатацію окремих засвоєних суб'єктами освітнього процесу мовних знань і вмінь, а й на визначення рівня володіння певним змістом навчального матеріалу та сформованості необхідних компетентностей;

- нестандартизовані, що створюються викладачем і здебільшого не відповідають усім зазначеним вище вимогам, але є придатними для локального навчального тестування.

2. *За засобами подання:*

- з використаннями системи тестових запитань на звичайних аркушах, де студенти фіксують відповіді;
- бланкові, коли студенти позначають або вписують правильні відповіді на спеціальних бланках;
- комп'ютерні, коли студенти позначають відповіді на освітній платформі.

3. *За провідною орієнтацією:*

- тести швидкості, що містять прості завдання, але час виконання роботи обмежений настільки, що жоден студент не встигає їх розв'язати, тому використання їх на контрольних зрізах не є доцільним;
- тести потужності або результативності, що містять складні завдання. Час їх розв'язання не обмежений або умовно лімітований часом. Оцінюються успішність і спосіб розв'язання завдання;
- тести змішаного типу, що поєднують у собі ознаки двох типів тестів зазначених вище, в яких представлено завдання різного рівня складності; час випробування обмежений, проте достатній для розв'язання запропонованих тестових завдань. Оцінюється як швидкість виконання завдань (кількість виконаних), так і правильність їх розв'язання. Тести такого типу є найбільш придатними для контролю мовних знань, умінь і навичок, рівнів сформованості ключових і фахових компетентностей студентів.

4. *За видом нормування:*

- нормовані, що дають змогу за результатами підрахунку набраних балів порівняти одну групу студентів з іншою, а всередині групи – студентів, що тестуються, одного з одним;

- критерійні, що виявляють, якою мірою кожен суб'єкт навчання володіє певним рівнем компетентностей необхідних для розв'язання певних навчальних завдань (для перевірки термінів, правил тощо).

5. *За метою тестування:*

- тести на перевірку загального володіння мовною теорією; створюються незалежно від програм (підручників), за якими навчаються студенти. До тестів такого типу можуть бути вміщені завдання на перевірку мовних знань і умінь ключових та фахових компетентностей, необхідних для подальшої роботи;
- діагностичні тести, що передбачають виявлення поверхового рівня мовних знань і умінь (знає – не знає, ознайомлений – не ознайомлений з правилом і т.д.), причинно-наслідкові зв'язки (чому не знає саме цей розділ навчального матеріалу, якою мірою прогалини залежать від інших знань – і від яких саме), а також тенденції, що намітились у того чи того суб'єкта в процесі засвоєння навчального матеріалу, до яких наслідків це може призвести і що потрібно робити, щоб пом'якшити негативне і посилити позитивне під час навчальної діяльності студентів;
- тести навчальних досягнень або успішності навчання, що створюються точно за програмою (підручником) або вивченим мовним матеріалом і використовуються для здійснення поточного, тематичного і підсумкового контролю. Тести навчальних досягнень, маючи деякі діагностичні функції, допомагають виявляти помилки і недоліки в організації освітнього процесу. Чим більше мовного матеріалу охоплено в тесті, тим краще виявляються і його діагностичні функції. Як показує практика, на всіх етапах вивчення мовної теорії для оцінювання навчальних досягнень студентів найдоцільніше використовувати саме такі тести, бо вони уможливають найбільш ефективно здійснювати попередній, поточний, тематичний і підсумковий контроль.

6. *За орієнтацією на певний етап контролю:*

- тести попереднього (вхідного) контролю, що визначають рівень знань суб'єкта навчання, ступінь засвоєння ним тих понять, термінів, які вивчалися на попередніх етапах, оскільки від цього залежатиме успіх вивчення нової теми (розділу). Якщо викладач не має такої інформації, відповідно він заздалегідь позбавлений можливості добирати ефективні форми, засоби, методи навчання. Зібрати її можна за допомогою спеціально розроблених з цією метою тестів. Оцінювання у цьому разі не є обов'язковим;
- тести поточного контролю, що визначають рівень підготовленості суб'єкта навчання до виконання того чи того тестового завдання і ступінь його розуміння. Такі тести потрібні для діагностування ефективної\неефективної організації процесу, визначення динаміки зміни рівнів знань, зіставлення досягнутих на окремих етапах результатів з урахуванням передбачуваної мети. Поточна тестова перевірка допомагає своєчасно з'ясувати прогалини у засвоєнні мовного матеріалу і стимулювати діяльність студентів, реалізуючи особистісно орієнтований, індивідуальний, диференційований, компетентнісний, комунікативний підходи у роботі зі студентами;
- тести тематичного контролю дають змогу оцінити ступінь засвоєння лінгвістичної теми або розділу, забезпечують поетапну різнобічну й об'єктивну оцінку знань і навчально-мовних умінь студентів. Вони створені не просто з метою перевірки засвоєння окремих навчальних елементів теми, а для розуміння системи, що об'єднує ці елементи. Такі тести можуть регулярно використовуватися викладачем для експрес-аналізу, визначення прогалин під час підготовки студентів до семінарського чи практичного заняття та оперативного впливу на діяльність студентів;
- тести підсумкового контролю використовуються для визначення рівня навчальних досягнень студентів за семестр і навчальний рік з метою

діагностування рівня (якості) фактичної успішності студентів відповідно до поставленої на цьому етапі мети навчання. Такі тести варто використовувати під час комплексної теоретичної і практичної перевірки рівня знань студентів.

До тестових систем завдань дослідниця також зараховує і так звані складені тестові завдання – сукупності завдань, що мають спільну частину (текст), до якої належать усі завдання цієї сукупності, і у яких для аналізу пропонується більш складний мовний матеріал, до того ж подається він не у вигляді ізольованих мовних прикладів (слів, словосполучень, речень), а в контекстному оточенні, у тексті, на основі якого створюється невелике власне висловлювання з метою визначення рівня сформованості навчально-мовних, мовленнєво-комунікативних умінь і навичок студентів [209, с.14-17].

Ми обґрунтували теоретичні засади тестового контролю студентів з урахуванням принципів та вимог до побудови тестових завдань, класифікаційних ознак різних типів тестів з урахуванням здобутків науковців й виокремили найефективніші:

Навчальні тести – це система завдань у тестовій формі, яку використовують упродовж опрацювання того чи того матеріалу, теми, розділу й мають відстежити рівень оволодіння матеріалом, закріпити або повторити його. Їх головна мета – виявити прогалини в знаннях, вміннях, навичках суб'єктів освітнього процесу, спрямувати їх на усунення недоліків у підготовці й на формування ключових і професійних компетентностей. Навчальні тести передбачають і самоперевірку, оскільки до них завжди пропонуються конкретні варіанти відповідей, що дають змогу суб'єктам освітнього процесу самостійно перевірити правильність виконання.

Контрольні тести проводяться як певний підсумок роботи над вивченням теми, вони мають комплексний характер, тобто перевіряють знання й вміння, здобуті й вироблені майбутніми вчителями української мови і літератури в межах одного або кількох тематичних блоків.

Альтернативні тести – найпростіші у розв’язанні, в яких запропоноване запитання передбачає 4 або 5 варіантів відповідей, з-поміж яких лише один правильний. Доцільність альтернативних тестів уможливорює досягнення найменшої ймовірності вгадування та списування правильної відповіді. Наприклад, якщо запропоновано всього два варіанти відповіді, можливість угадування досягає 48,7 %; якщо запропоновано чотири варіанти відповіді, можливість угадування становить 12%, отже, чим більше варіантів відповідей, тим менша можливість угадування правильної. На думку дослідників, альтернативний тест необхідно добирати для таких умов, які виключають варіанти різного тлумачення правильної відповіді. Наприклад: Діалог – це Варіанти відповіді:

- а) заключна частина твору;*
- б) розмова 2-х або кількох осіб;*
- в) висловлювання однієї особи;*
- г) вступна частина твору, перед основною дією твору;*
- г) зміст викладу основних думок співрозмовників.*

Альтернативні тести передбачають перевірку рівня знань із виучуваної теми. Наприклад: із запропонованих нижче визначень іменника як самостійної частини мови виберіть те, яке найточніше характеризує його морфологічні ознаки:

а) іменник – самостійна частина мови, що означає предмет, відповідає на питання хто? що?, має рід, змінюється за числами й відмінками, I-II відміни іменників поділяються на групи (тверда, м’яка, мішана групи), у реченні іменник як самостійна частина мови може виконувати синтаксичну роль або підмета, або додатка, або присудка, або лише означення чи обставини;

б) іменник – самостійна частина мови, що вказує на предмет, (відповідає на питання хто? що?), має рід, може виконувати синтаксичну роль або підмета, або додатка, або присудка, або лише означення чи обставини;

в) іменник – самостійна частина мови, що означає предмет (відповідає на питання хто? що?), має рід, змінюється за числами й відмінками, може виконувати синтаксичну роль або підмета,, або присудка, або додатка, або означення чи обставини;

г) службова частина мови, що означає ознаку предмета або належність комусь (відповідає на питання який? чий?), має рід, змінюється за числами й відмінками, виконує синтаксичну роль підмета, означення;

г) іменник – самостійна частина мови, що означає предмет (відповідає на питання хто? що?), має рід, змінюється за числами, за відмінками змінюється лише в однині, може виконувати синтаксичну роль або підмета,, або присудка, або додатка, або означення чи обставини.

д) іменник – самостійна частина мови, що вказує на предмет (відповідає на питання хто? що?), має рід, іменники I-III відмін поділяються на групи, може виконувати синтаксичну роль або підмета, або додатка, або присудка, або лише означення чи обставини;

Наведені у відповідях характеристики морфологічних ознак іменника містять: надлишкову інформацію, недостатньо повну інформацію, помилкове судження, недостатньо повну інформацію та помилкове судження, правильну відповідь.

Вибіркові, або варіативні, тести передбачають 10-12 варіантів відповідей, з яких 6-8 відповідей – правильні. За вибіровими тестами перевіряють передусім повноту знань класифікації того чи того явища (класифікація частин мови, визначення граматичних категорій, граматичних значень, мовних процесів тощо). Варіативний тест уможливорює одночасно перевіряти глибину знань студентів та вміння групувати й виокремлювати відмінне, подібне, тотожне.

Послідовні, або порядкові, тести дають змогу перевірити рівень засвоєння здобутих знань у їх послідовності та наступності, тобто послідовності того чи іншого мовного процесу. У варіантах відповіді на таке

тестове завдання відсутні неправильні відповіді, необхідно розташувати у правильній послідовності запропоновані у невпорядкованому вигляді поняття, слова, визначення. Наприклад: *проставте у правильній послідовності етапи розбору прикметника як частини мови:*

- *морфологічні ознаки (розряд за значенням (якісний, відносний або присвійний), ступінь порівняння (в якісних), група (тверда або м'яка), число, рід (в однині), відмінок;*
- *назва частини мови;*
- *початкова форма (називний відмінок однини чоловічого роду);*
- *синтаксична роль.*

Конструктивні тести (або тест-доповнення, або тест на встановлення відповідності) передбачають заповнення суб'єктом освітнього процесу в завданні тесту, для опису того чи того явища, пропущених слів, які мають виняткове значення для запропонованого тесту. Над пропущеними словами необхідно ставити послідовно цифри – 1, 2, 3, 4 тощо, а після опису під буквеною нумерацією А, Б, В, Г тощо. Невпорядковано подано ключові слова таким чином, щоб у контрольній картці суб'єкт проставив цифри та відповідні № і літеру із ряду запропонованих, наприклад: 1. В; 2. Г; 3. Д; 4. Б. Кількість балів у цьому тесті дорівнює кількості доповнень, проте за кожну помилку знімають 1 бал.

Конструктивні тестові завдання, на нашу думку, доцільно використовувати на етапі завершення виучуваного того чи того блоку з розділу дисципліни, наприклад, після вивчення тематичних блоків з таких тем:

Блок 1. «Іменні частини мови» (іменник як самостійна частина мови, прикметник як самостійна частина мови, числівник як самостійна частина мови, займенник як самостійна частина мови).

Блок 2. «Основні форми дієслова» (форма інфінітива, способові форми дієслова, дієприкметник як особлива форма дієслова, дієприслівник як особлива форма дієслова, дієслівні форми на -но, -то).

Блок 3. «Прислівник як незмінна самостійна частина мови», доцільно у нашому контексті провести тестування з кожного блоку та додаткового узагальнювального блоку № 4 з теми «Самостійні частини мови».

Зміст тестових завдань до блоку 1, 2, 3 та блоку 4, який хоч і узагальнює рівень знань із виучуваних тем, має різнитися не стільки кількістю питань, стільки характером занурення у зміст виучуваних тем, ефективності їх розв'язання, вміння вирішити проблему й уміння помітити наявність зв'язку й залежності кожної виучуваної теми.

Проблема ефективного оцінювання якості знань майбутніх фахівців гостро постає в умовах зорієнтованості на сучасні тестові технології, оскільки, як переконує практика саме тестування дає змогу достатньо об'єктивно визначати рівень знань майбутніх фахівців. Виміряти якість накопичених знань, рівень сформованості умінь і навичок, динаміку й ефективність навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу, дають змогу тести успішності, за допомогою яких здійснюють попередній, поточний, тематичний і підсумковий контроль.

Тести успішності формують так, щоб охопити найважливіші елементи знань й умінь, якими оволодівали студенти протягом останніх 2 – 3 занять. Тривалість виконання тесту не повинна перевищувати 10 – 12 хв. Після завершення роботи викладач аналізує допущені студентами помилки. Для прискорення аналізу використовують тести-зразки з правильними відповідями, важливо при цьому домогтись усвідомлення кожним студентом причин виникнення помилок.

Система завдань у тестовій формі є порівняно новим видом поточної та тематичної перевірки знань студентів, організації самостійної роботи їх та самоконтролю. В. Аванесов виокремлює ланцюгові, тематичні, текстові та ситуативні системи завдань у тестовій формі [5].

Ланцюгові тести передбачають систему завдань у тестовій формі, у яких відповідь на наступне запитання обов'язково залежить від правильної

відповіді на попереднє. Тобто відповіді на запитання перебувають у ланцюговій залежності. Такі системи можуть утворювати як відкриті (з короткою відповіддю), так і закриті (з вибором однієї відповіді) завдання в тестовій формі.

Тематичні тести передбачають систему завдань відкритої форми, створені для контролю навчальних досягнень студентів у межах одного чи кількох тематичних блоків, а також можуть мати закриті форми відповіді (з вибором правильної відповіді). Текстові – системи завдань відкритої форми, створені для контролю навчальних досягнень студентів на основі тексту.

Ситуативні тести передбачають систему завдань у тестовій формі для закріплення знань, реалізації та формування навичок та вмінь діяти в конкретній ситуації, змодельованій за допомогою словесного опису чи інших засобів навчання, і сприяють процесу пізнання через спостереження та сприймання теоретичного матеріалу.

Комп'ютерні тести (computer-based testing) переважають тим, що варіанти тестових завдань подаються в електронному вигляді з електронних баз комп'ютера чи платформ, як-от: банк даних в системі Moodle, Майстер-тест, Google Forms, QUIZLET, Proprofs, Kahoot!, ClassMarker, Easy Test Maker, iSpring, PLICKERS. Завдання можуть створюватися як за традиційними видами, так і за інноваційними.

Тестовані можуть бути присутніми як дистанційно, так і в аудиторії, де наявні комп'ютери за якими працюють студенти. Свої результати проходження тестових завдань кожен опитуваний відразу бачить на моніторі, а відповіді надаються студентами безпосередньо як з клавіатури ноутбука чи комп'ютера, так і з гаджета (смартфона чи планшета). Автоматизованості набувають і отримання результатів тестування, які миттєво відбиваються в рейтинговому списку викладача на закритій сторінці, а також за необхідності оцінка студента висвітлюється на екрані монітора чи гаджета. Недоліками електронної системи навчання є необхідність володіння спеціальними навичками в роботі з комп'ютером та інтернетною мережею, а також інтерфейсу платформ.

Методика розроблення комп'ютерного тестування передбачає не рандомний метод добору, а дотримання змістової матриці тесту.

Метод адаптивного комп'ютерного тестування реалізується через побудову тестових завдань із врахуванням системи попередньої відповіді студента. Якщо студент відповів правильно, то наступне завдання має бути складніший за попереднє. І навпаки, якщо студент відповідає неправильно, наступне завдання пропонується на рівень складності нижчий. Відтак тестові завдання зорієнтовані на рівень сформованості лінгвістичної компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури [303].

Студіювання наукових джерел дало змогу з'ясувати важливість значення кількісно запропонованих варіантів до тестового завдання, із яких студентові треба вибрати правильну відповідь. Варіанти відповіді залежать зокрема, від урахування змісту дисципліни, форми та курсу навчання: для студентів I-II років навчання у закладах вищої освіти таку кількість бажано обмежити трьома-чотирма варіантами, для студентів III-IV курсів – чотирма-п'ятьма. Також необхідно враховувати, що мислення студентів I курсу, як правило, ще продовжує бути конкретним й не надто активно спирається на оперування абстрактними поняттями, тож завдання для них варто добирати саме за принципом лінійного нарощування знань, тобто конкретні, такі, що спрямовують студента до поглиблення знань і розуміння теоретичного матеріалу, формують уміння застосовувати інформацію в практичній діяльності. Натомість студенти від II й до старших курсів вже активно оперують абстрактними поняттями, категоріями, судженнями, успішно здійснюють аналіз і синтез мовних одиниць, явищ, понять, їх зіставлення й порівняння, уміють встановлювати зв'язки між мовними одиницями різних рівнів, згортати складні синтаксичні конструкції в реальне слово й навпаки, розгортати реальне слово в складну синтаксичну конструкцію, словосполучення, а також членувати мовні відрізки на певні сегменти з обґрунтуванням особливостей вияву кожної мовної одиниці за тих чи тих умов. Крім того, зміст тестових завдань із

мовознавчих дисциплін необхідно розробляти з урахуванням тесту конкретного типу задля формування ключових та фахових компетентностей.

Різноманітність тестів, для кожного курсу, підсилює інформативність, дає можливість не лише кількісного, а й якісного аналізу знань та вмінь формування необхідних компетентностей майбутніх фахівців із конкретної теми, розділу.

Для тематичного тестування студентів певного курсу доцільно використовувати готові тестові завдання, запропоновані в навчальних посібниках, підручників фахівцями певної галузі або розробляти власні тести з урахуванням конкретної мети, завдань, змісту дисципліни, визначених критеріїв до тестів для з'ясування рівня навчальних досягнень студента, з-поміж яких прийнятними визначено валідність, репрезентативність, надійність, диференційованість.

Опис процедури розроблення тестів для контролю навчальних досягнень студентів запропоновано в роботі з обґрунтування інструкції до тесту. Інструкції до тесту доцільно складати як під час створення нових, так і в процесі модифікації або адаптації наявних тестів, дотримуючись чіткого порядку складання інструкцій: написання першого варіанту інструкції; перше проведення тесту; усунення грубих помилок; апробація інструкції під час проведення пробного тестування; остаточна редакція інструкції.

Розроблення методичного оснащення інструктивної частини залежить від того, який спосіб подання тесту застосовується, – індивідуальний тест, тест із використанням звичайних аркушів, тестових бланків чи комп'ютерне виконання тестів. [91, с. 85-86]

Під час складання тестів важливим є визначення мети, що саме необхідно перевірити за допомогою тестів:

- знання окремих фактів, термінів, понять;
- уміння формулювати визначення, поняття, визначати їх зміст та об'єм;

- уміння аналізувати: знаходити спільне та відрізняти.

Переваги тестування над традиційними формами контролю навчальних досягнень студентів полягають у тому, що за їхньою допомогою знімається емоційна напруженість студентів, характерна для проведення контрольних робіт, контроль здійснюється у формі, яка створює відчуття комфорту й розвиває позитивну налаштованість студентів щодо нього.

Дидактична мета поточного оцінювання полягає в динаміці відстеження рівнів засвоєння теоретичного матеріалу, отримання оперативної інформації про відповідність (невідповідність) знань студентів вимогам чинної програми. Поточний тестовий контроль можна здійснювати за допомогою кількох варіантів тестів, дібраних зі спеціальної літератури або розроблених викладачем. Систематичне відстеження всіх етапів засвоєння знань у формі тестування стимулюватиме студентів до самостійної роботи під час виконання аудиторних і практичних/лабораторних завдань, підвищуватиме інтерес до навчання та відповідальність за його результати.

Під час розроблення тестів для контролю навчальних досягнень студентів із мовознавчих дисциплін, необхідно дотримуватися в дидактиці та лінгводидактиці таких умов, зумовлених логікою освітнього процесу та змісту конкретної виучуваної дисципліни:

- система тестових завдань має забезпечувати дотримання вимог загальнодидактичних та власнеметодичних принципів навчання;
- у систему тестових завдань доцільно вводити не одне, а кілька понять, явищ, за рахунок чого інформаційна ємність завдання підвищується;
- забезпечення можливості викладачеві швидкої перевірки знань великої кількості тих, які вивчають різні теми;
- тестування ставить усіх студентів в однакові умови визначення рівнів сформованості лінгвістичної компетентностей майбутніх учителів української мови і літератури під час виконання тестових завдань;

- зміст тестових завдань має передбачати не лише окремі теми, а й завдання узагальнювального характеру задля виявлення рівня знань із усіх розділів виучуваної дисципліни;
- тестовий контроль сприяє накопичуванню оцінок, не створюючи складного почуття тривожності, як перед традиційною контрольною роботою або іспитом;
- передбачати дотримування чітких вимог під час використання тестів, зокрема тривалості (не більше одного заняття, тому що в процесі одноманітної роботи знижується увага); характеру діяльності студентів до тестування; проведення чіткого інструктажу перед початком виконання роботи; передбачати оперативне тестування аналізу результатів його виконання й діагностичний характер, розкриття причини виникнення помилок, а також бути ефективним засобом коректування.

Тестовий контроль навчальних досягнень студентів доцільно здійснювати в три етапи:

- теоретична й практична підготовка викладача та студентів до проведення тестування;
- організація тестування;
- аналіз і корекція результатів.

На відміну від інших форм перевірки знань, умінь і навичок, рівня сформованості відповідної компетентності, тести характеризуються такими особливостями: відносною простотою процедури й необхідного обладнання, безпосередньою фіксацією результатів, можливістю використання індивідуально й для цілих груп, статистикою математичного оброблення, короткочасністю, наявністю встановлених стандартів (норм). Звідси зміст тесту поступається місцем його зовнішній (структура) і внутрішній (форми і засоби тестування) організації. Практикою доведено, що тільки якісні тестові завдання забезпечують високу валідність (тест справді вимірює те, для чого його

призначено) і надійність (наскільки точно тест вимірює досліджуване явище) тесту.

Під час добору надто складних тестових завдань валідність і надійність тесту різко зменшуються. Надто прості тестові завдання призводять до одноманітності тесту та його неефективності. Валідність тестів визначається статистичними методами, ступінь яких характеризується стабільністю, стійкістю показників за умов повторних перевірок із використанням цього ж тесту або рівноцінного. Кількісний показник залежить від ймовірності досягнення запроектованих результатів (правильності досягнення).

Чим вищий тематичний зміст тестових завдань, тим нижча надійність тесту. Тест, націлений на перевірку конкретної теми, буде більш надійний, ніж тест, націлений на перевірку всього курсу тому, що змістовність останнього тесту вища. Найбільшу цінність мають завдання, на які правильно відповідають 45-80% студентів.

Характеристика диференційованості пов'язана з використанням таких тестів, де потрібно вибрати правильну відповідь з кількох пропонованих. Якщо всі студенти знаходять правильну відповідь на одне питання і також одночасно не можуть знайти відповідь на інше, то це є сигналом для вдосконалення тесту. Такий тест потрібно вдосконалити тому, що подібні завдання не зможуть виявити тих, хто засвоїв матеріал на низькому чи середньому рівні знань, а також від тих, хто засвоїв теоретичний матеріал на достатньому рівні. Практично диференціюють тести за результатами статистичного аналізу, порівнюючи результати виконання тесту загалом із результатами виконання окремих завдань.

Використовується і показник ефективності тесту. Тест, який забезпечує за рівноцінних умов більшу кількість відповідей за одиницю часу, вважається більш ефективним. Наприклад, за 10 хвилин тестування можна отримати 5-10 відповідей під час використання різних методик для складання тестових завдань.

Викладачеві варто пам'ятати, що на виконання завдань з вибором однієї правильної відповіді треба відводити орієнтовно одну хвилину, а кількох правильних відповідей або встановлення відповідності – півтори-дві хвилини. Важливо привчати студентів виконувати завдання не лише правильно, але й швидко, щоб максимально наблизити їх до умов, у яких студенти працюватимуть під час контрольного тестування. На цьому етапі викладачеві варто навчати студентів алгоритмів виконання тестових завдань різних форм, аналізувати результати тестування, виявляти типові помилки й визначати шляхи їх усунення. Доцільно давати студентові конкретні інструкції, як виправити виявлені помилки.

Упровадження різноманітних за змістом і формою тестових завдань, дають змогу уникати монотонності та забезпечення постійної стійкої мотивацію студентів до навчання. Не варто обмежуватися тільки завданнями закритої форми, доцільно пропонувати студентам також і відкриті завдання, у яких вони самостійно мають записати повну відповідь на запитання.

Викладач повинен враховувати, що зміст тестових завдань треба формулювати переважно у формі стверджувального речення: максимально чітко, точно і однозначним, а варіанти відповідей до них формулювати доступно для розуміння студентами. У кінці речення, яке наявне в тесті, необхідно подавати ім'я і прізвище автора, щоб студент під час прочитання речення, виконання граматичного завдання зважав на мову стилю того чи того письменника.

Для якісного оцінювання знань та вмінь студентів за результатами тестування необхідно використовувати багатомірну матрицю, аналіз якої полягає в тому, що в кінці матриці має бути підраховано загальну суму балів з кожного тесту в усіх студентів, і залежно від їх кількості визначати рівень утруднень студентів під час розв'язання кожного завдання тесту. Якщо загальна кількість балів, отриманих під час розв'язання пропонованого тесту всіма студентами групи, не перевищує 5-1 % від максимального, то визначається

початковий рівень утруднень. Від 5-10 до 15-20 % – середній; від 20 до 30 % – високий; понад 30% – вищий рівень утруднень. Нульовий рівень утруднень визначають у тому разі, якщо сумарна кількість балів дорівнює максимальній, тобто студенти повністю розв’язали тестове завдання. Подібних тестів у тест-карті з дисципліни має бути не більш як 30 %, інакше тестування втрачає свою діагностичність.

Якщо кількість балів, отриманих за розв’язання студентами тесту, нижча від максимальної більш, ніж на 50% (зверніть увагу на правильність формулювання тестового завдання, відповідність його змісту досліджуваного матеріалу; можливо, цей тест варто перенести в наступний блок тест-карти – для, наприклад, підсумкового оцінювання. У будь-якому разі встановлений середній і високий рівні утруднень потребують коректування знань студентів під час проведення тестування з інших тем чи розділів. Результати тестування прийнято аналізувати за трьома параметрами:

- за змістовою характеристикою знань;
- за якісною характеристикою знань;
- за тими інтелектуальними вміннями, які необхідні для розв’язання того чи іншого тестового завдання.

Часто тестування дає вищі результати, ніж усі інші засоби вимірювання якості освіти (контрольні роботи, заліки, державна підсумкова атестація тощо). Це свідчить передусім про примітивність тестових завдань, введених у певний комплект тестів, а отже, про необ’єктивність такої тестової перевірки знань.

Необхідно також здійснити експертизу тестів на їхню відповідність змісту освітнього стандарту, з тим, щоб цей комплект тестів являв собою критеріально-оцінну тест-карту, здатну діагностувати знання та вміння студентів відповідно до освітнього стандарту.

Загалом тестування дає змогу здійснити вимірювання середньої оцінки та ступеня навченості групи, але, на відміну від них, дає підстави здійснювати

якісний аналіз результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів за будь-який відтинок часу або протягом усього навчального семестру.

Тести контролю навчальних досягнень активізують пізнавальну діяльність студентів, сприяють розвитку в них умінь концентруватися, робити правильний вибір, усувати неточності й неповноту у формулюванні певних тверджень, а найголовніше – саме за допомогою тестів процес перевірки навчальних досягнень студентів (рівень їхніх знань з предмета, сформованість у них відповідних умінь і навичок) значно об'єктивується й убезпечується від суб'єктивної думки викладача, забезпечують для кожного з учасників освітнього процесу реально рівні умови під час контролю результатів навчання. Загалом переваги тестів над іншими формами контролю є найсуттєвішими, оскільки суб'єкти навчальної діяльності та ті, хто навчає чи контролює, на перше місце ставлять саме об'єктивність та ймовірність тесту як форми контролю й оцінювання знань, умінь, рівнів сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури.

Отже, тестові завдання мають суттєві переваги над іншими формами контролю: вони високотехнологічні, можуть розроблятися, проводитися й перевірятися з використанням комп'ютерної техніки, всіх класифікаційних типів, потребують невеликих часових ресурсів для проведення та перевірки, порівняно нескладні в проведенні, що дає змогу спростити саму процедуру контролю від його підготовки та здійснення до перевірки й аналізу, а також вивільнити час для інших видів та форм роботи; також вони дозволяють викладачеві динамічно визначити рівень сформованості ключових та фахових компетентностей майбутніх учителів української мови і літератури.

Висновки до першого розділу

Аналіз й узагальнення спеціальних досліджень з проблеми контролю навчальних досягнень студентів дозволили зробити висновки, що тестування є зручною й ефективною формою здійснення регулярного контролю знань студентів, повторення, узагальнення і впорядкування виучуваного теоретичного матеріалу з мовознавчих дисциплін.

У результаті теоретичного аналізу встановлено, що проблема контролю навчальних досягнень студентів з мовознавчих дисциплін не була предметом окремого дослідження, хоча її окремі аспекти, зокрема обґрунтування різновидів тесту як особливої форми перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок студентів має давню історію, коріння якої сягає системи навчання в стародавній Греції, Китаї, Індії, школах Київської Русі. Значними доробками проблеми слугували праці науковців XIX – XX ст. США, Франції, країн Європи, напрацювань вітчизняної педагогіки та лінгводидактики.

У роботі розкрито сутнісні характеристики базових понять, *«тест»*, *«тестування»*, *«лінгвістична компетентність майбутнього вчителя української мови і літератури»* як-от: ***«тест»*** – це інструмент, що складається із кваліметрично вивіреної системи тестових завдань, стандартизованої процедури проведення, із заздалегідь спроектованої технології оброблення та аналізу результатів; *«тестування»* – науково обґрунтований процес визначення або оцінювання (за допомогою тестів) якості знань, умінь і навичок особистості; *«лінгвістична компетентність майбутнього вчителя української мови і літератури»* потлумачено, як системне особистісне утворення, що інтегрує знання з мовознавчих дисциплін, володіння лінгвістичною термінологією, здатність методично адаптувати мовознавчі відомості відповідно до вікових особливостей учнів, володіння мовними засобами в різних ситуаціях, особистісні й комунікативні якості, мовно-комунікативний досвід, усвідомлення ціннісних орієнтацій і мотивів особистісно-професійної комунікації та її розвитку.

Уточнено семантичне наповнення термінологічного поняття «тестовий контроль навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури», яке потлумачено як інструмент діагностування (поточного та підсумкового), що містить кваліметрично вивірену систему тестових завдань і передбачає стандартизовану процедуру проведення, заздалегідь спроектовану технологію оброблення та аналізу результатів тестування.

У роботі встановлено, що ефективність тестування майбутніх учителів української мови і літератури як універсального педагогічного інструмента значною мірою залежить від частотності його проведення, від змісту дисципліни, її ролі і місця в навчальному плані. Установлено, що дослідники проблеми тестового контролю навчальних досягнень учнів/студентів виокремили в описі тестових завдань класифікаційні ознаки (функційні, смислові, формальні), а також визначили їх типи (навчальні, контрольні, альтернативні, варіативні, послідовні, конструктивні, ланцюжкові, тематичні, ситуативні, тести успішності та комп'ютерні тести), які в дослідженні адаптовано до умов опанування мовознавчих дисциплін у закладах вищої освіти. Виявлено, що в практиці сучасних закладів освіти України домінують тестові завдання з вибором відповідей та з відкритою відповіддю, а також тестові завдання закритої та відкритої форм (за наявністю/відсутністю варіантів відповідей).

Розроблені в педагогічній літературі принципи побудови тестових завдань для майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін сприяли урахуванню вимог щодо змісту питань до складених тестів відповідно до встановленого часу, множинного вибору одного з правильних варіантів відповіді, відповідності сформульованого завдання написаному. Доведено переваги тестування над традиційними формами контролю навчальних досягнень студентів, оскільки використання їх дає змогу знизити емоційну напруженість студентів, характерну під час проведення контрольних робіт, створити відчуття комфорту, атмосферу позитивної налаштованості студентів під час виконання кожного завдання тесту.

РОЗДІЛ II. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА РОЗРОБЛЕННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ІЗ МОВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

2.1. Аналіз змісту навчально-методичного забезпечення освітнього процесу у закладах вищої освіти з мовознавчих дисциплін

Важливим елементом сучасної технології навчання є тест як інструмент вимірювання рівня знань. Так, В. Аванесов стверджує, що «введення тестового контролю істотно підвищує мотивацію навчання і зацікавленість студентів» [3]. Необхідність у розробленні навчально-методичного забезпечення, де було б поєднано традиційну мовну теорію і реалізацію практичного його засвоєння, зокрема і через тести, зумовлено низкою чинників, з-поміж яких інформатизація освіти, впровадження зовнішнього незалежного оцінювання, перехід на змішане навчання та його персоналізація. З огляду на це, вважаємо необхідним проаналізувати наявні посібники із тестового контролю навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу.

Аналіз навчального посібника «Українська мова. Теорія, завдання, тести» (авторський колектив О. Бас-Кононенко, Л. Гнатюк) для старшокласників та абітурієнтів дав змогу констатувати, що автори посібника вбачають перевагою системний виклад теоретичного матеріалу, для закріплення якого розроблено завдання різноманітного характеру, зокрема тестові, що сприяють узагальненню і систематизації набутих знань [272]. Окрім теоретичного блоку, авторами розроблено структуровану систему питань для самоконтролю, схеми і зразки мовних розборів. Блоками до кожного розділу подано: 1) питання для самоконтролю, які допомагають відповісти й відтворити прочитаний теоретичний матеріал; 2) контрольні завдання, що складаються з кількох варіантів і передбачають вправи, які допомагають виробити вміння застосувати набутий теоретичний досвід на практиці; 3) тестові завдання закритого (з

одним правильним варіантом із 4-5 запропонованих) та відкритого типу, де необхідно вписати варіант відповіді самостійно, завдання на встановлення відповідності; а наприкінці книжки – відповіді до них. Для контролю навчальних досягнень, наприклад, до розділу «Лексика» необхідно виконати 52 тестових завдання – альтернативні, які передбачають вибір однієї правильної відповіді. Автори акцентують увагу опитуваних на завданнях, де необхідно з'ясувати значення слова (пряме чи переносне), визначити антонімію й синонімію, оскільки у багатьох викликають утруднення у процесі добору відповідників. Розділ «Фразеологія» вміщує 69 різнотипних тестових завдань, які подані опитуваним для вибору однієї правильної відповіді з умовою «Позначте рядок у якому правильно розкрито значення фразеологізму» й чотирма варіантами тлумачень того чи того сталого сполучення слів. Такий тип тестового завдання допоможе опитуваному виокремлювати й визначати правильне тлумачення сталих словосполук з-поміж інших – неправильних. Оцінювання таких завдань відбувається дихотомічно (традиційно) – за правильну відповідь 1 бал, за неправильну – 0 балів. Крім того, автори пропонують три завдання на встановлення відповідності між фразеологічними синонімами чи тлумаченнями фразеологізмів і їх сполуками. Розділ «Фонетика. Орфоепія» вміщує 69 завдань-тестів, «Графіка. Орфографія» – 44 завдання (з вибором однієї правильної відповіді), «Морфеміка і словотвір» – 21 тестове завдання, з яких 9 на вибір однієї правильної відповіді, а 12 передбачають відкриту відповідь, де необхідно утворити прикметник від поданих слів з суфіксом зазначеним в умові. Розділ «Частини мови» вміщує повний теоретичний матеріал з теми й репрезентований 131 тестовим завданням, з яких 63 на вибір однієї правильної відповіді й 68 завдань із відкритою відповіддю. Розділ «Синтаксис» репрезентовано 86 тестовими завданнями, із них завдання 1-53 на вибір однієї правильної відповіді, а 54 – 86 на встановлення відповідності між типом речення та самим реченням. Поділяємо думку авторів про те, що саме завдання-тести, а також комплексні контрольні завдання є для

опитуваних своєрідним тренінгом і допомагають зорієнтуватися у власних знаннях прогалинах.

Для широкого кола читачів призначений навчальний посібник «Українська мова. П'ятдесят кроків у грамотність» [43]. В. Васильченко пропонує суб'єктам навчання здійснити самоперевірку мовної грамотності, самостійно виконати тестові та текстові завдання і з допомогою поданих наприкінці посібника правильних відповідей перевірити їх. На особливу увагу заслуговує структура посібника, яка складається з вступного слова, частини першої (завдання) – 50 кроків для виконання завдань до текстової частини та тестові варіанти завдань і частини другої (відповіді). Кожен крок має завдання різного рівня, які враховують подекуди найскладніші моменти слововживання. Прикметно, що для автора пріоритетним є вдосконалення орфографічних умінь і навичок, наприклад, у завданні із орфографічно-пунктуаційного оформлення тексту (частина перша, завдання перше) відсутні не тільки пунктуаційні знаки, окрім крапки в кінці речення, а й орфограми в словах. Надалі, у кожному з блоків, подано тестові завдання (з 2 до 23), які перевіряють знання норм правопису, наголошування, лексичного значення, синонімічних чи антонімічних пар, тлумачення омонімів, міжмовних омонімів, фразеологізмів, крилатих і латинських висловів, перифраз, імен та вміння перекладати усталені конструкції, узгоджувати частини мови, визначати помилки у словосполученнях чи під час порушення мовних норм. Тестові завдання закритого типу передбачають тільки одну правильну відповідь, але окремі із завдань мають підпункти, які допомагають перевірити знання з орфографії чи лексики і разом з тим уникнути списування чи вгадування опитуваними. Автором запропоновано й контрольну таблицю, за якою можна виявити свої помилки після кожного п'ятого кроку. Така структура посібника й матеріалу нам видається оптимальним поєднанням самооцінювання й тренування мовних умінь, оскільки щоденне, покрокове виконання сприяє засвоєнню матеріалу, з'ясуванню прогалин у знаннях і як наслідок - їх заповненню. Доречною, на

нашу думку, є стала структурна послідовність тестових завдань, яка сприяє ефективному засвоєнню й систематизації навчального матеріалу під час його виконання.

Доречним вважаємо використання посібника «Українська мова. Тестові завдання. 5-11 класи» (за ред. Н. Гуйванюк) для учнів загальноосвітніх навчальних закладів, абітурієнтів, учителів-філологів і, як зазначають автори «всім зацікавленим у розвитку власної мовної компетентності» [274]. Навчальний посібник охоплює теоретичні і практичні аспекти основних розділів курсу сучасної української мови і передбачає різні за функційним призначенням тестові завдання, які можуть бути використані на заняттях, під час самостійної роботи учнів чи студентів, при підготовці до ЗНО, для закріплення теоретичного матеріалу чи контролю навчальних досягнень опитуваних. За допомогою розв'язання різнотипних завдань суб'єкт навчального процесу може актуалізувати і систематизувати знання, сформувати мовну культуру на різних етапах їх контролю і перевірки. Кожна тема навчального посібника складається із теоретичного матеріалу до таких розділів: фонетики, фонології, графіки, орфографії, лексики, фразеології, морфології, синтаксису, пунктуації, стилістики, культури мовлення, практичної риторики, лінгвістики тексту та тестові завдання до кожного з них. Тестова частина складається із спонукальних до дії умов «Знайдіть...», завдання, де подано найістотніші ознаки поняття «Укажіть...», завдання творчого характеру, в яких, на основі запропонованої назви поняття і часткового переліку його ознак, необхідно завершити визначення «Іменник – частина мови, яка...», завдання загальноорієнтувального плану з такими елементами, як «укажіть, яке речення відповідає наведеній схемі», «оберіть рядок, у якому правильно подано...», «знайдіть рядок, у якому...» тощо. Кожна із тем вміщує 12 карток по 6 завдань, які мають кілька варіантів запропонованих відповідей до них (від 4 до 6), а кількість правильних відповідей варіюється від 1 до кількох. У кожній картці є тестове завдання відкритої форми, де необхідно самостійно згадати

теоретичний матеріал із тієї чи тієї теми і у відповідні клітинки вписати правильну відповідь (коротку), а також завдання на встановлення відповідності, де один із дистракторів буде зайвим, що ускладнює обрання правильного відповідника з одного боку, з іншого ж плутає опитуваного, оскільки в умові тестового завдання не вказано, що один варіант відповіді буде зайвим. Однак вважаємо таку структуру посібника доречною й необхідною не тільки для контролю суб'єктів навчального процесу, а й у індивідуальній роботі учня/студента, оскільки наприкінці подано відповіді, а відтак кожен самостійно може перевірити засвоєні знання.

Ефективним засобом навчання в індивідуальній роботі студента (учня) з навчальним матеріалом задля ефективного застосування знань на практиці вважаємо робочі зошити, зокрема «Практикум з української мови» (авторський колектив В. Шевчук, О. Кабиш), який пропонується для всіх охочих удосконалити правописний рівень сучасної української літературної мови [289]. Робочий зошит складається зі стартового диктанту, 14 практичних завдань, бліц-тестів до кожного заняття, підсумкової контрольної роботи та тестового контролю самостійної роботи студентів. Кожен із розділів покликаний узагальнити, систематизувати, поглибити й закріпити здобуті знання із правопису, слововживання тощо. Для кожної теми сформульовано 10 тестових завдань закритого типу, де необхідно обрати одну правильну відповідь, а запропоновані завдання в одній темі з двох-трьох розділів української мови допомагають не тільки перевірити знання здобуті під час виконання практичних завдань, а й повторити попередні теми. Завдання сформульовано так, що необхідно, спираючись на власні орфографічні знання, вставити пропущені орфограми і, вже виходячи з цього, обрати потрібний варіант із запропонованих. У тестових завданнях із розділу «Синтаксис» автори формулюють завдання і, зазвичай, вказують коментар «розділові знаки пропущено», відтак це ускладнює виконання завдань і пошук правильної

відповіді, що й має враховувати викладач під час визначення часу на виконання такого тестового комплексу.

Детальніше проаналізуємо методичне забезпечення студентів-філологів. У навчальному посібнику «Сучасна українська літературна мова» (авторський колектив С. Караман, О. Караман, М. Плющ та ін.) для студентів закладів вищої освіти цілісно охоплено усі розділи мовознавства [97]. Теоретичний матеріал подано у вигляді таблиць і схем, моделей, які сприяють запам'ятовуванню й ефективному відтворенню засвоєних знань майбутніми фахівцями. Структурними компонентами посібника є дві частини: перша висвітлює теоретичні положення того чи того розділу, а друга – тестові завдання для тематичного контролю до кожної із тем. На відміну від інших підручників та посібників для закладів вищої освіти, після кожного теоретичного розділу, автори пропонують для самоконтролю блок із запитаннями, а тестові завдання наприкінці підручника, охоплюють усі розділи задля перевірки засвоєних знань і самоконтролю. Кожен із виучуваних розділів репрезентований тестовими завданнями, як-от: у розділі «Лексикологія» авторами пропонуються 43 завдання закритого типу; у розділі «Фразеологія» – 12 тестових завдань; «Лексикографія» – 10; «Фонетика» – 23; «Фонологія» – 21; «Орфоепія» – 20; «Графіка» – 20; «Орфографія» – 40; «Морфеміка» – 60; «Словотвір» – 61; «Морфологія» – 80; «Синтаксис» – 60. Авторами посібника вдало сформульовано умову до кожного тестового завдання із дотриманням вимог, які висуваються до завдань такого типу. Кожна умова починається із спонукальної форми для перевірки практичного вміння обирати правильний ряд слів, словосполучень із запропонованих варіантів, як-от: пригадайте, визначте, знайдіть, з'ясуйте, назвіть, укажіть, позначте. Окремі питання спрямовані на перевірку знань теоретичного блоку, як-от: обрати правильне визначення «Морфема – це...», «Деривація – це...» або ж доповнити його «Радіальна полісемія – це характер поєднання значень у слові, коли...» з ряду дистракторів. Для студентів-філологів такий тип завдань дає можливість

швидко перевірити засвоєні знання, а викладачеві, під час використання, провести діагностику рівня запам'ятовування навчального матеріалу студентами.

У навчальному комплексі «Сучасна українська літературна мова» [273] (укладачі – проф. В. Ужченко, доц. Д. Ужченко, доц. І. Мілева, асист. Г. Барилова) висвітлено такі мовні розділи: вступ до курсу, фонетика, фонологія, орфоепія, графіка, орфографія, лексикологія, лексикографія, фразеологія та фразеографія. Авторами запропоновано 25 тестових завдань до модулів № 1 – 2 «Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Графіка. Орфографія» та 21 тестове завдання до модулів № 3 – 4 «Лексикологія. Лексикографія. Фразеологія. Фразеографія». Більша частина питань спрямована на перевірку вправності у практичних навичках студента, а не суто теоретичних знань, що вбачаємо позитивним аспектом.

Опрацювання теоретичного матеріалу – двосторонній процес, який, з одного боку, означає його засвоєння, а з іншого, – передбачає його перевірку, тому для удосконалення орфографічних умінь і навичок студентів, колектив авторів навчального посібника «Українська мова: Орфографія. Орфоепія. Тестові завдання» (за ред. М. Микитин-Дружинець) [260], пропонує завдання зорієнтовані на кредитно-модульну систему навчання. Він охоплює тренувальні тестові завдання (для усного опитування під час перевірки домашнього завдання), пробні модульні (для самостійної підготовки до складання змістових модулів), контрольні (для письмової перевірки опрацьованих тем), а також вміщує орфоепічний коментар про вимову звуків. Використання посібника забезпечить організовану індивідуальну роботу студента у практичному засвоєнні орфографічних та орфоепічних норм. Посібник складається із двох розділів: «Орфографії» (поетапне вивчення та перевірка засвоєння правописних тем); та «Орфоепії» (вивчення особливостей вимови та удосконалення за допомогою тестових завдань акцентологічних умінь студентів). Запропоновані авторами тестові завдання, спрямовані на вимірювання рівня засвоєння

матеріалу через кількісні показники. Підсумковий модульний контроль вміщує 76 завдань із орфографії і 29 з орфоепії, що, на нашу думку, є вдалим поєднанням. До кожної теми подано тренувальні тестові завдання, які репрезентовано 2 – 4 картками, які містять від 4 до 7 завдань. Авторами розроблено один варіант пробних модульних тестових завдань, що дає змогу уникнути списування учасниками модульного контролю. Тестові завдання є альтернативними, передбачають 4 варіанти відповіді, з яких тільки одна правильна, щоправда подані авторами кілька варіантів до однієї й тієї ж теми дозволяють урізноманітнювати завдання між опитуваними, а відтак запобігати списуванню й регламентувати менший відтинок часу на виконання. Подекуди у тестових завданнях умова спонукає обрати правильний варіант, де необхідно визначити правильну орфограму, наприклад «Укажіть, у яких двох рядках у всіх словах на місці крапок пишеться літера о», що спонукає під час виконання спочатку простежити дотримання орфографічних норм у тих чи тих словах, а потім обрати правильний варіант із запропонованих. Це дозволяє викладачеві й студенту проконтролювати знання з певного розділу й виявити прогалини чи то під час групової роботи, чи під час індивідуального опрацювання. Також, доречними вважаємо контрольні тестові завдання до кожної із тем, оскільки це дає викладачеві можливість виставити підсумкову оцінку за вивчений матеріал. Наприкінці посібника подано орфоепічний коментар, який стане у нагоді під час виконання завдань із розділу «Орфоепія» та допоможе натренувати правильну вимову. Такий тип тестових завдань необхідно давати для оцінювання кількісних знань суб'єктів освітнього процесу, адже таким чином можна не тільки нашвидкуруч перевірити засвоєні знання з орфографії і вміння використовувати їх на практиці, а й зорієнтувати опитуваних та викладача в знанневих прогалинах із того чи того розділу.

У посібнику «Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір» (авторський колектив: І. Бабій, Н. Лісняк) [14] розкрито методику проведення лабораторних занять із розділу «Морфеміка», що дозволяє

враховувати методичні орієнтири задля ефективної підготовки майбутнього вчителя української мови і літератури. Авторами запропоновано перелік теоретичних питань з тем до виучуваного розділу, блок для виконання самостійної роботи до кожної теми й контрольні запитання після них. Блок із 10 тестових завдань, в яких потрібно обрати лише одну правильну відповідь, подано до тем «Морфеміка» (2 варіанти) та «Безафіксні способи словотворення» (1 варіант).

Урахування сучасних тенденцій ХХІ ст. вимагає вдосконалення рівня володіння діловою українською мовою. Для студентів та державних службовців В. Мозговий пропонує навчальний посібник «Українська мова у професійному спілкуванні» [166]. Структура, за якою розподілено матеріал, як теоретичний, так і практичний, дозволяє практично повправлятися в системі вправ і поступово перейти до інструменту оцінювання – тестових завдань. У першій частині підручника для перевірки знань із обраної теми автор пропонує перелік питань для самоконтролю, які покликані перевірити критичність та аналітичність мислення студентів на основі опрацьованого матеріалу. У другій частині посібника – «Матеріали до практичних занять» – подано методичні рекомендації для роботи над теоретичним матеріалом, таблиці й схеми для полегшеного його сприймання й запам'ятовування, а також «Тестування для самоконтролю». Практичні вправи для роботи з текстами покликані навчити суб'єкта освітнього процесу самостійно формулювати висновки про особливості фонетики, графіки, орфографії, граматики і стилістики української мови.

Щодо тестових завдань, то прикметно зазначити, що автор розподілив їх за блоками. Перший блок – завдання закритої форми: 1) тести для формування знань, де потрібно проілюструвати відповідний рівень з теорії мови, її походження, розуміння ділової документації, розбіжностей між мовними системами у професійному спілкуванні та теоретичні знання з тих чи тих розділів; 2) тести для формування вмінь, де на практичному досвіді необхідно

реалізувати знання із правопису слів чи відмінювання частин мови. Наступний блок – тести із відкритою відповіддю, де необхідно відредагувати чи перекласти текст з російської українською, скласти анотацію, підготувати усне привітання для ювіляра, змодельовати комунікативну ситуацію тощо. Перевірити знання, уміння й навички відповідно до виконаних тестових завдань можна з допомогою ключів відповідей, що уможлиблює як індивідуальну, так і групову форми роботи.

Для ґрунтового засвоєння знань із словотворення та розуміння сутнісних ознак граматичних рівнів мови у закладах вищої освіти запропоновано навчальний посібник «Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія» (автор М. Цілина) для дистанційного навчання. У ньому здійснено розподіл теоретичного матеріалу за двома модулями «Морфеміка та словотвір сучасної української літературної мови» та «Морфологія як розділ мовознавства», до кожного з яких розроблено перелік питань та комплекс вправ і завдань для засвоєння практичних вмінь і навичок з тієї чи тієї теми. За змістом лекційного курсу розроблено тестові завдання, які дають можливість перевірити рівень знань за поданими автором критеріями оцінювання. Оскільки посібник створено для дистанційної форми навчання, то контроль навчальних досягнень вимагає особливого підходу. Автор укладає тестові питання та варіанти контрольних робіт за змістом поданого матеріалу, запитання у блоці тестових завдань сформовані як тести з альтернативною відповіддю і запропоновані до кожного із розділів, як-от: перший модуль «Морфеміка та словотвір сучасної української літературної мови» вміщує 41 тестове питання з вибором однієї правильної відповіді, а другий модуль «Морфологія як розділ мовознавства» – 67 тестових завдань, які допомагають опитуваному здійснити перевірку як теоретичних, так і практичних знань, однак за кількісними показниками.

Саме активне впровадження дистанційних форм навчання передбачає обізнаність будь-якого викладача з теорією створення тестів, оскільки

«дистанційне навчання» – це форма навчання, коли взаємодія суб'єктів навчання (педагога, студентів, учителя, учнів) здійснюється на відстані й віддзеркалює всі властиві навчальному процесу компоненти (мету, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання), які реалізуються специфічними засобами інтернетних технологій або іншими засобами, що передбачають інтерактивність. Найголовнішою ознакою дистанційного навчання є уникнення безпосереднього контакту між суб'єктами навчання та використання в процесі навчання нових інформаційних технологій [217, с. 73-74]. Тому необхідним вважаємо проаналізувати навчальний посібник «Конструювання тестів. Курс лекцій» (авторський колектив Л. Кухар, В. Сергієнко) [116], в якому розроблено конспект лекцій щодо теорії та практики створення тестових завдань, ефективності педагогічних вимірювань з їх допомогою, сучасних тенденцій у тестових технологіях, методів оцінювання тестових завдань та інтерпретації результатів тестування, формулювання умови, варіантів відповідей, валідності тестових завдань, розуміння основних характеристик якості контрольного матеріалу і можливості використання комп'ютерних технологій під час створення, проведення й опрацювання результатів тестування. Особливу увагу приділено етапам створення тестових завдань і їх критеріям оцінювання. Авторами уніфіковано класифікацію педагогічних тестів, які описано за рівнями уніфікації та впровадження, статусом використання, видами, співвідношенням із нормами та критеріями, метою використання, функціональними ознаками. Окреслено етапи створення стандартизованого тесту із зазначенням цілей, засобів і методів, суб'єктів процесу. Описано варіативність змісту тестових завдань, з допомогою яких можна уникнути списування та вгадування. Зазначимо, що термінологія вміщена у посібнику зіставляється із традиційною, що зумовлює розуміння як термінологічних понять, так і ґрунтовності лекційного матеріалу. Вважаємо доречним підрозділ із визначення складності тестових завдань з допомогою електронних таблиць Microsoft Excel, які можуть бути доступними не тільки для фахівців в

інформаційній галузі, а й для вчителів-практиків. Зауважимо, що авторами доречно подано зразок інструкції для проведення тестового контролю.

Важливим елементом дистанційного навчання вважається *«дистанційний курс»*, який представлений на електронних носіях, зміст поділений на смислові відрізки (модулі), що полегшує опрацювання дисципліни. Вимоги до змістового наповнення курсу є стандартними (загальна інформація про курсу, структура модулів, підсумкове оцінювання).

Електронний навчальний курс (ЕНК) – це комплекс навчально-методичних матеріалів, створених для організації індивідуального та групового навчання з використанням технологій дистанційного навчання [218].

У «Словнику з лінгводидактики» визначення *«дистантне спілкування»* характеризують автори, як спілкування на відстані. До видів дистантного спілкування належать такі, де комуніканти розділені простором і часом. Це може бути розмова телефоном, спілкування в листах за допомогою новітніх комунікаційних технологій тощо [246, с. 73]

Найпоширенішою платформою для дистанційного навчання є Moodle (Modular Object Oriented Distance Learning Environment – модульне об'єктно-орієнтоване середовище дистанційного навчання) – це система програмних продуктів, за допомогою якої можна дистанційно, через інтернет, оволодіти навчальним матеріалом та самостійно створювати навчальні курси і проводити навчання на відстані. Колектив авторів [258, с.3] посібника «Тестовий контроль знань студентів у системі Moodle» тлумачать Modular Object Oriented Distance Learning Environment, як назву системи програмних продуктів CLMS Content Learning Management System, дистрибутив якої вільно розповсюджується за принципами ліцензії Open Source <http://docs.moodle.org>.

Кожна система електронного навчання має забезпечуватися відповідними програмами й розміщуватися на платформі, метою якої є створення та управління електронним навчанням. Платформа є наріжним каменем, який допомагає зібратися й одночасно взаємодіяти учасникам навчального процесу

(адміністратор, викладач, студент) не перебуваючи постійно в аудиторії чи за комп'ютером, оскільки донині більшість платформ мають мобільну версію сайту, що полегшує навчання у будь-якій точці світу.

Важливою взаємодією в електронному навчальному курсі є *учасники навчального процесу* (користувачі, суб'єкти системи е-навчання) – особи, які навчаються (студент, слухач), та особи, які забезпечують навчальний процес у системі е-навчання (педагогічні та науково-педагогічні працівники, методисти тощо); адміністрація університету [218].

Нині вільний доступ до електронних ресурсів має пріоритетне значення з-поміж усіх учасників навчального процесу, оскільки викладач може здійснювати візуалізацію результатів тестових завдань; надавати доступ співавторам того чи того тесту, що уможливорює колективне розроблення банку тестових завдань чи тесту окремо, завантаження до власних «хмарних» сервісів, для закладів вищої освіти важливим є ще й організація єдиної платформи.

У системі Moodle реалізовується філософія «педагогіки соціального конструктивізму», яка полягає у тому, що процес навчання розглядається як процес адаптації молодої людини та створення педагогічних умов для активного засвоєння студентами нового досвіду та конструювання власного розуміння навколишнього світу. В основі такого навчання лежить передумова, що студент формує знання у своїй власній підсвідомості, на основі власного розуміння. Водночас, питання, що виникають в процесі професійної підготовки, спонукають до активного осмислення та пошуку оптимальних рішень [247].

Задля оцінювання знань із мовознавчих дисциплін майбутніх учителів української мови і літератури у Київському університеті імені Бориса Грінченка використовують платформу Moodle не тільки під час дистанційних курсів, а й для виконання практичних завдань, опрацювання теоретичного матеріалу, як додатковий спосіб поглиблення своїх знань, проведення модульних контрольних робіт у вигляді тестів, есеїв тощо. Це покращує швидкість оцінювання й перевірку робіт студентів, встановлює обмежений термін у

виконанні тих чи тих завдань, а платформа автоматично створює рейтингову оцінку різних типів робіт. Можливості платформи дозволяють викладачам провести контроль знань із різнотипними тестовими питаннями, а студентам пройти самотестування – тренувальний тест, що допомагає самотійно опанувати дисципліну.

Теоретичні основи розроблення тестових завдань на електронних платформах описано в посібнику «Тестовий контроль знань студентів у системі Moodle» [258] для викладачів вищих навчальних закладів, зокрема Київського університету імені Бориса Грінченка. Навчально-методичний посібник окреслює теоретичні засади тестових завдань, їх типології, розроблення, створення; загальні відомості про роботу в системі Moodle, структуру й особливості створення різнотипних питань, методи їх оцінювання, опис ресурсів, поетапність наповнення електронної платформи, використання ресурсів Moodle. Описана організація і запровадження дистанційних технологій навчання, аналіз складових навчального курсу дає можливість здійснювати діагностику на рівні студента, групи, викладача, а також теми, модуля дисципліни, спеціальності; визначення їх індивідуальних (групових) особливостей; прогнозувати ступінь подальшої активності (участі) і розробляти стратегію дистанційної діяльності.

В електронному курсі Moodle (<http://e-learning.kubg.edu.ua/>) для кожного викладача пропонується створити банк питань для використання тестових завдань протягом вивчення курсу за такою класифікацією:

Множинний вибір

Дозволяє вибирати одну або декілька відповідей із наданого списку. Відповідаючи на завдання цього формату, опитувані мають визначитися із будь-якою кількістю правильних відповідей. Відтак і дистрактори не можуть бути абсолютно неправильними чи правильними, оскільки не має бути однозначності. Це тип тесту допоможе перевірити знання фактологічного матеріалу. Перевагами є швидкість та чіткість оцінювання, можливість

комп'ютерної перевірки й виставлення балів до електронного журналу відразу. Недоліками можна вважати вгадування, можливість списування з інтернетної мережі, відповіді, які є неправильними можуть спантеличувати опитуваних і унеможливлення оцінити творчий потенціал майбутніх учителів української мови і літератури.

☐ Правильно/неправильно

Тестові завдання такого типу спрямовані на перевірку вміння опитуваного визначити істинність чи хибність твердження. Застосовується для поточного оцінювання, самоконтролю, не часто використовується під час підсумкового контролю чи стандартизованого тестування. Недоліком є висока ймовірність вгадування правильного варіанту, не перевіряє фактичність знань, а лише поверхнево.

Відповідність

Відповідь на кожне підзапитання має бути вибрана із заданого списку можливих відповідей. Завдання сприятиме розвитку логіки, систематичності мислення, перевірить класифікаційні, систематичні й фактичні знання, міжпредметні зв'язки, явища тощо. Щодо інструкції тестової умови необхідно використовувати «Установіть відповідність», щоб один зі списків вміщував кілька дистракторів, які ймовірно будуть правдоподібними.

☐ Коротка відповідь

Уможливорює дописування студентом відповіді у відповідне поле слова (-ів), фраз, речень, які оцінюються відповідно до встановлених викладачем варіантів відповіді. Недоліком є неврахування системою і викладачем варіантів відповідей студентом (одруківки, закінчення, формулювання), що призведе до втрати балів.

☐ Числовий

Дозволено числові відповіді, можливо, з одиницями виміру, які оцінюються шляхом порівняння з різними варіантами відповідей, можливо, з доpusками.

Есе

Дозволяє відповіді з декількох речень або абзаців. Результати оцінюються викладачем вручну.

☐ Вбудовані відповіді (пропущені слова)

Питання цього типу є дуже гнучкими, але можуть бути створені тільки шляхом введення тексту, що містить спеціальні коди, які створюють вбудований множинний вибір, короткі відповіді і числові запитання (текст з пропущеними словами). Завдання такого типу мають обмежену сферу застосування й перевіряють розуміння вивченого, вміння відтворювати матеріал. Ускладнюється завдання й тим, що набагато важче відтворити текст без запропонованих варіантів.

Визначити пропущені слова

Пропущені в тексті слова заповнюються за допомогою контекстного меню.

Відповідність коротких випадкових відповідей

Схоже на питання «На відповідність», але створюється з питань типу «Коротка відповідь», які вибираються випадковим чином з вказаної категорії.

Відповідність на перетягування

Розширення для питання на відповідність, яке дозволяє користувачам перетягувати відповіді на відповідні елементи сусіднього списку.

Перетягування в тексті

Пропущені в тексті слова заповнюються за допомогою перетягування.

Варто також звернути увагу і на психолого-педагогічні засади організації тестування. Так, сучасні дослідники навчального процесу, зокрема й тестування [177] пропонують під час виконання використовувати техніку «Починай зі складного – перестрибуй на просте». У традиційному виконанні тестів, якого часто вчать студентів – починати з найпростіших завдань і поступово переходити до вищого рівня складності, однак такий підхід на думку авторів придатний для обмеженого кола людей, оскільки для більшості він є непродуктивним, тому що на складніші завдання кожен опитуваний відводить

значну кількість часу, а не 1-2 хвилини, як передбачено нормами тестології. Тому пропонують перед виконанням опитувальника швидко переглянути завдання, щоб мати загальне уявлення про тестові завдання, і знайти таке завдання, яке є найскладнішим і почати його виконувати. Але необхідно привчати себе переходити до інших питань протягом 1-2 хвилин після того, як «з'явиться відчуття глухого кута або хибного шляху [177, с. 218]». Це пояснюється тим, що «важкий початок» завантажує до свідомості найскладніше завдання, а потім ми перемикаємо увагу на щось інше. Обидві дії допомагають розпорошеному мисленню почати працювати». Якщо ж не вдається виконати складні завдання, то необхідно перейти до простіших і виконати їх якомога більшу кількість. Такий метод допомагає уникнути «ефекту установки» – застрягання на хибному шляху й можливість подивитися на завдання з іншого ракурсу. Тому не варто виконувати найскладніші завдання від початку чи залишати їх на кінець за браком часу й неефективного його використання.

Вважаємо доречними запропоновані авторами методики боротьби із хвилюванням перед та під час виконання тесту, одна з яких – перенести свою увагу на дихання, інша – самоаналіз, її необхідно тренувати протягом кількох тижнів для ефективного застосування на практиці.

Психолог-викладач Університету Лейкгед – Сьюзан Сейна Геберт радить запобігати вгадуванню й доріканням студентами щодо відмінності між тренувальним та контрольними тестами елементарними вправами: закрити рукою відповіді й спробувати пригадати, що студент знає із тієї чи тієї теми й відповісти на питання самостійно. Якщо ж студенти скаржаться на різний рівень складності між тестовими завданнями, які виконували, і які пропонуються, то психолог радить виконати тренувальний тест не в умовах комфорту (удомі, з друзями, з одногрупниками), а в будь-якій аудиторії за встановлений час для виконання контрольного тесту [177, с. 222].

Отже, аналіз наявного навчально-методичного забезпечення для майбутніх учителів української мови і літератури показав, що в умовах

масового тестування в сучасних закладах вищої освіти, які спрямовані на підвищення якості контролю знань, функціонує значна кількість комерційних і рекомендованих Міністерством освіти і науки України, ученими радами Університетів до використання у навчальному процесі, альтернативних підручників, посібників, автори яких прагнуть запропонувати дієвий інструмент оцінювання – тест, зорієнтувати студентів на осмислення виучуваного. Недоліками навчально-методичних посібників вважаємо незапропоновані тестові завдання вищого рівня складності, а також різнотипні. Опрацювання тестових матеріалів зумовлює потребу в уніфікації й виробленні відповідних стандартів у створенні тестових завдань для самоосвітньої діяльності студентів із мовознавчих дисциплін, а також долучення й використання такого дидактичного ресурсу, як електронні засоби навчання.

2.2. Структурні варіанти тестових завдань, принципи і методи їх оцінювання

Аналіз праць з дидактики та окремих методик, з-поміж них і лінгводидактичних досліджень, ми дійшли висновку, що характеристика тестів звичайно обмежується розглядом їх типології і структури, тобто форми. Щоправда, у педагогічній літературі можна натрапити на поодинокі дослідження про вибір змісту тестових завдань, на жаль, без належних коментарів та методичних рекомендацій. У наявних методичних посібниках і статтях, що містять тестові завдання з мовознавчих дисциплін, науковці (О. Бас-Кононенко, Л. Гнатюк, В. Заєць, Н. Дика, Р. Дружененко, О. Кабиш, С. Караман, О. Караман, М. Микитин-Дружинець, В. Мозговий, М. Плющ, В. Шевчук, С. Яворська) хоч пропонують систему завдань у тестовій формі, проте здебільшого також без належних обґрунтувань.

У дослідженні вивчено й узагальнено систему тестових завдань й на їх основі описано принципи, методи, підходи, функції тестових завдань із мовознавчих дисциплін.

Вивчення спеціальних джерел, спостереження за освітнім процесом у закладах вищої освіти дають підстави стверджувати, що для забезпечення об'єктивності в оцінюванні навчальних досягнень студентів тестові завдання мають бути:

- валідними;
- достатнього рівня складності;
- об'єктивними і надійними;
- стійкими і такими, що можуть бути зіставлені з певною шкалою;
- репрезентативними;
- значущими і дискримінантними;
- достовірними, науковими, несуперечливими [37, с. 48].

Крім того, необхідно забезпечувати узгодженість завдань тесту як між собою (внутрішня узгодженість), так і з іншими тестами (зовнішня узгодженість). Умову тестового завдання необхідно формулювати чітко, не допускаючи двозначного тлумачення, і сприяти формулюванню правильної відповіді з дотриманням визначених у педагогіці вимог.

Для ефективного впровадження у практику вищої школи тестового контролю навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу обов'язковим є його систематичність, що передбачає врахування методів його використання впродовж семестру чи навчального року, причому не тільки під час проведення зимової або літньої атестації, а й під час вивчення нового матеріалу, курсу. Саме тому такий підхід і вважаємо продуктивним тренінгом для студентів, який, з одного боку, призвичаює їх до виконання завдань такого типу, а з іншого, уможлиблює реалізацію дотримання вимог до побудови, урахування функцій, типологічної характеристики тестових завдань.

Проведене дослідження переконує, що найбільш оптимальною формою тестування є використання його роздрукованих варіантів, яке унеможлиблює помилки, що трапляються під час сприймання завдань на слух, і забезпечує

осмислене сприймання запитань тесту та усвідомлене визначення відповіді на нього.

Важливою передумовою якісного використання тестових завдань є також їх варіювання, яке передбачає звернення до кількох різновидів того самого завдання та забезпечує від списування. Викладачеві треба враховувати, що варіанти тестів неодмінно мають бути рівноцінними, створювати однакові умови для опитуваних; підготовку таких матеріалів полегшить використання єдиного тесту з перекомбінованими завданнями або варіантами відповідей.

Необхідною умовою для ефективного контролю навчальних досягнень студентів за допомогою тестування є обов'язковий для всіх опитуваних комплекс випробувальних завдань, наявність шкали стандартної системи оцінювання, використання під час оцінювання спеціально розроблених кількісних норм, за які правлять середні показники виконання тесту представницькою добіркою тестованих.

Як показує практика, важливу роль у тестуванні суб'єктів освітнього процесу відведено методу підрахунку балів за ті чи ті завдання тесту. У практиці закладів вищої освіти продуктивними визначено такі чотири методи, як-от:

- традиційний (дихотомічне оцінювання);
- метод корекції на вгадування «Правильний мінус неправильний»;
- метод корекції на вгадування «Правильний плюс пропуск»;
- метод «Доведення відповіді до правильної» [109, с. 80-82].

Традиційний метод оцінювання використовують найчастіше під час виставлення балів тестованим за виконання завдань для бланкового тестування (pencil-pen testing) й перевірки вручну. Перевагами його є простота у використанні, можливість підраховувати бали без допоміжних засобів, однак недоліками його є неможливість визначити ймовірність вгадування й обрання правильного варіанту із запропонованих.

Погожуємось із думкою В. Бикова, що використання бланкового тестування значно полегшує процедуру проведення тесту і забезпечує масовість вибірок. Дослідник розподілив бланкове тестування на два види:

- з використанням тестових зошитів, у яких є тестові завдання й передбачено фіксування відповідей;
- з використанням бланків відповідей, у яких позначають правильні відповіді (подано відповіді); тестові завдання запропоновано в спеціальних брошурах [91].

Тести з використанням бланків дають змогу економити значні матеріальні ресурси, і в цьому їх переваги під час масового використання. Оскільки в практиці сучасних закладів вищої освіти використання бланків є найбільш поширеною і раціональною формою організації тестування, тому викладачеві необхідно дотримуватися таких запропонованих методичних рекомендацій:

- бланки необхідно складати таким чином, щоб звести до мінімуму непродуктивну роботу студента з пошуку місця для написання відповіді;
- передбачати можливість для виділення обраної відповіді і в завданнях закритого типу;
- бланк не повинен бути переобтяженим цифрами, поділами та іншими позначеннями;
- відповіді в деяких субтестах необхідно виділяти на бланку окремо. (Примітка. Якщо групування завдань немає, але їх багато, — графи для відповідей треба розділяти на окремі блоки по 10-25 завдань);
- у бланку не виділяти назву тесту;
- обов'язково передбачати місце для написання необхідних індивідуальних даних (ППП, група, курс, форма навчання, факультет/інститут, варіант тесту тощо, а також номер реєстрації обстеження і дату проведення);

- доцільно проводити інструкцію про вимоги до виконання завдань в усній формі, а також подавати інструкцію в писемній формі (на бланку чи в спеціальному робочому зошиті);
- до кожного наступного блоку завдань (у разі потреби) необхідно подавати зразки заповнення бланків та виконання завдань;
- завдання в тестах розташовувати в порядку зростання складності.

У методичних рекомендаціях необхідно вміщувати і зразки бланків, розроблених із дотримання точності, оскільки для ряду методик незначні зміни в зовнішньому вигляді бланку можуть суттєво вплинути на результати виконання тесту. Саме тому бланк складається так, щоб забезпечити зручність під час його заповнення й оброблення [91, с. 86].

Для тематичної перевірки знань студентів у процесі експрес-контролю використовують тест-карту обсягом у 15-20 тестових завдань; підсумкова перевірка знань та вмінь з того чи того навчального курсу вимагає внесення до тест-карти 60-120 тестових завдань. Фахівці, наприклад, підкреслюють, що надійність й об'єктивність тестового контролю знань та вмінь підвищуються зі збільшенням обсягу тест-карти. Комплект тестових завдань структурно містить два блоки лінгвістичний та лінгводидактичний й має відповідати низці вимог:

1. Відображати зміст мовознавчих дисциплін та лінгводидактичних дисциплін.
2. Містити до дисциплін кожного з блоків тест-карти (субтести), не менше як 10 - 12 тестових завдань і не більше 120 тестових завдань.
3. Змістове наповнення має вміщувати щонайменше чотири варіанти комплектів тестів із кожного розділу дисципліни, використовуючи 2 варіанти для проміжного (тематичного) контролю й два – для підсумкового.
4. Для кожного з тестових завдань, як і всього комплекту тестів, необхідно визначити кількість балів за правильне розв'язання тестового завдання (кількість балів у кожному варіанті має збігатися).

5. До всіх комплектів тестів необхідно скласти ключ із варіантами правильного розв'язання тестових завдань (еталон).

6. Кількість балів, отриману студентами за результатами роботи з тестами, необхідно перевести у 100-бальну шкалу оцінювання.

Прийнято таке шкалювання в оцінюванні (щоправда, можливі й різні варіанти): отримання студентом у процесі тестування від 90 до 100 балів відповідає високому рівню; від 75 до 89 – достатньому; від 60 до 74 – середньому; від 35 до 59 – елементарному; від 10 до 34 – недостатній.

7. Використання тест-карти для аналізу якості знань та вмінь, укладеної з використанням різних типів неповторюваних варіантів тестових завдань, що мають розташовуватись за висхідною.

Щоб тести забезпечували перераховані вище функції та відповідали вимогам, необхідно під час розроблення завдань враховувати форму, зміст, рівні складності, фаховий підхід до побудови тестових завдань у дидактичному та змістовому аспектах, а також експертиза їхньої відповідності освітній програмі навчальної дисципліни.

Не менш важливі **вимоги** до підбору відповіді, їх теж необхідно дотримуватися [115].

- Відповіді повинні містити не більше 2-3 ключових слів за умовою питання. Бажано будувати відповіді однакової форми і довжини. Кількісні відповіді бажано впорядковувати за зростанням або спаданням, а якщо відповіді легко визначити, то першою не повинна бути вказана правильна відповідь.

- Неможливо виключати відповіді, неправильність яких, на час тестування не може бути обґрунтовано студентами.

- Необхідно виключити можливість вибору правильної (або неправильної) відповіді інтуїтивно й асоціативно, здогадкою, вербально, а місце правильної відповіді вибрати випадково.

- Відповіді повинні бути незалежні, однаково привабливими для

вибору, а вплив вірогідності вгадування правильної відповіді на загальний результат тестування повинен бути якомога менше.

- У кожному завданні кількість дистракторів повинна бути від 3 до 5. Усі дистрактори повинні бути підібрані грамотно, вміло, без каверз, але не довільно, а відповідно до типових помилок, що можуть бути припущені (прогнозованими) за поданим завданням.

- Відповідь на одне тестове завдання не може бути відповіддю на інше завдання.

- Правильні відповіді з-поміж усіх інших відповідей повинні розміщуватися у випадковому порядку.

Тест повинен складатися з мінімальної кількості завдань, достатніх для повного визначення рівня навчальних досягнень. Рекомендується уникати непотрібного дублювання знань, що перевіряються, умінь і навичок, а також передбачити всі необхідні [115].

Необхідно вживати заходи до мінімізації «привабливості» використання шпаргалок, списування і підбору відповідей «навмання». Тільки грамотні, цікаві питання і ситуації можуть викликати в опитуваних прагнення відповісти, а не підібрати відповідь. Для цього можна застосувати прийом: включати до числа дистракторів варіанти, з яких можна судити про явну невідповідність із цієї теми або випадковому підборі відповіді. Місце таких відповідей в кожному завданні фіксується, і за ці відповіді нараховуються не позитивні, а негативні, «штрафні» бали. Про наявність таких відповідей студентів наперед потрібно попередити перед початком тестування.

Зазначимо, що списування можна виключити такими методами: підготовкою достатнього числа рівноцінних тестів, «перемішуванням» одного й того ж набору завдань усередині групи, чітким вимірюванням витрат і обмеженням часу.

Якщо тестування проводиться в системі оцінок з двома варіантами відповідей («так», «ні»), то і результат тестування повинен бути оцінений в полярній шкалі: «зараховано — не зараховано».

Задля ефективного оцінювання тестових завдань варто дотримуватися таких принципів:

- оцінювання має бути об'єктивним;
- оцінювання має бути прозорим: публічна схема оцінювання, публічні вимоги до обсягу і складу матеріалу, публічний регламент проведення тестування, публічна апеляція;
- два набори відповідей, які не збігаються, повинні мати різні оцінки;
- метод оцінювання відповідей має забезпечувати максимальну розподільну здатність тесту [298].

За кількістю набраних балів можна скласти рейтингову таблицю за підсумком виконання тестів, тим самим надати перевагу найбільш старанним студентам. Якщо в таблицю занести результати відповіді на всі пропоновані тести, то можна зробити аналіз результатів.

Якщо кількість правильних відповідей перевищує 75%, то можна вважати що рівень знань (вмінь) суб'єктів освітнього процесу достатньо засвоєний і в подальшому не потребує доопрацювання. Якщо менший відсоток правильних відповідей, то необхідно за деякими запитаннями чи завдання провести аналіз помилок з групою [298, с. 17].

У педагогічній літературі відома класифікація тестових завдань, відповідно до якої тести поділяють на:

I. Завдання з вибором відповідей (закриті завдання):

- завдання з вибором однієї правильної відповіді;
- завдання з вибором однієї неправильної відповіді (це завдання на пошук помилки, вони перевіряють рівень свідомості засвоєння програмового матеріалу, ступінь розвитку самоконтролю,

лінгвістичну «пильність», уміння застосовувати знання в нестандартній ситуації);

- завдання на встановлення відповідності (перевіряють розуміння, дізнання учнями відомого, виявляють готовність до встановлення відповідності пропонуваних відповідей з їхніми власними поданнями);
- завдання з вибором кількох правильних відповідей.

II. Завдання з відкритою відповіддю (припускають самостійний пошук правильної відповіді):

- завдання на завершення (доповнення) висловлення (перевіряють готовність студентів установлювати причинно наслідкові зв'язки фактів мови, закономірності, знання формулювань визначень, правил);
- завдання на встановлення правильної послідовності.

Письмову й усну перевірки як форми діагностування успішності студентів часто називають **суб'єктивними**, яким у педагогічній літературі інколи протиставляють **об'єктивні** тести. У цьому контексті І. Підласий з-поміж різновидів тестів виокремив три основні:

- тести, що фіксують успішність загалом після завершення встановленого періоду навчання;
- тести, що фіксують успішність виконання окремих розділів навчального плану і досягнення запроектованих цілей;
- тести, що фіксують успішність у конкретний період навчання [207].

Теоретичні узагальнення з обраної проблеми засвідчують, що дидактичні можливості, форми, формати запитань, методи оброблення результатів тестування та їх інтерпретування стали впроваджувати за такою структурою:

- інструкція до виконання;
- запитальна частина (запитання);
- варіанти відповідей.

Дослідники проблеми одностайні в твердженні, що до тесту не можна залучати будь-які завдання, а тільки такі, які відповідають певній формі, змісту, рівню складності; пройшли фахову і статистичну експертизи та отримали позитивні рецензії. Такі завдання у педагогічній літературі дістали назву **«Тестові завдання»**, які забезпечують високу валідність і надійність тесту – найважливіші критерії його якості. Надійність тесту засвідчує, наскільки точно він вимірює досліджуване явище.

В освітньому процесі під час поточного чи тематичного контролю суб'єктів навчання нині використовують завдання в тестовій формі, тобто завдання, які відповідають певній формі, але не пройшли відповідної експертизи. Б. Блум виокремлює основні функції тестових завдань, які визначено за певним рівнем когнітивного домену. Це, зокрема:

- рівень знань (здатність відтворити раніше засвоєний матеріал);
- рівень розуміння (здатність інтерпретувати вивчений матеріал);
- рівень застосування (характеризує здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях);
- рівень аналізу (здатність розкласти ціле на частини);
- рівень синтезу (складання цілого з частин);
- рівень оцінювання (здатність давати оцінку, зокрема критичну) [194].

Завдання закритої форми містять дві частини:

- 1) постановку завдання;
- 2) можливі варіанти відповідей.

У тестології правдоподібні відповіді (неточні, але схожі на правильні) називають **дистракторами**. Зазвичай кожен дистрактор однаковою мірою мають використовувати всі студенти, які вибирають неправильну відповідь. Дистрактор, який не вибирають, називають недієвим, тому такі дистрактори із завдань треба вилучати. Необхідно передбачати, щоб усі дистрактори мали приблизно однаковий обсяг і були рівномірно привабливими для студентів. Сучасні українські лінгводидакти не рекомендують використовувати в

дистракторах слова «усе, жодного, завжди, ніколи», оскільки вони сприяють угадуванню правильної відповіді. Відповідь на одне завдання не може давати відповіді на інше завдання тесту. Дистрактори повинні граматично узгоджуватися із умовою – основною частиною завдання тесту. Умова завдання повинна містити одну закінчену думку, бути стислою, чіткою без двозначності [262]. Наприклад:

Тестові завдання до розділу «Фонетика»

1. З яких фаз складається артикуляція звука?

- а) екскурсія – рекурсія;
- б) екскурсія – витримка;
- в) екскурсія – витримка – рекурсія – витримка;
- г) екскурсія – витримка – рекурсія.**

2. Як називають систему приголосних у лінгвістиці?

- а) вокалізм (клас голосних);
- б) консонантизм (клас приголосних);**
- в) шумність (клас приголосних) ;
- г) сонорність (клас голосних).

3. Яка приголосна фонема в українській мові не має дзвінкої пари?

- а) /х/;
- б) /ц/;
- в) /ч/;
- г) /ф/.**

4. У якому рядку буква в на позначення приголосного звука виявляє себе як губно-зубний звук?

А вітер, військо, світання, звіт;

Б вправа, ваза, воля, повітря написав;

В в'юн, в'ється, зв'язати, солов'ї;

Г верба, вимога, величний, вирій.

5. У якому рядку однакова кількість звуків і букв у кожному слові?

А радість, реакція, феєричний, оберіг;

Б ягода, ім'я, вічність, лінія, мрія;

В пам'ять, щавель, щирість, усміхається;

Г комунікація, знання, менеджмент, спілкування.

6. У якому з рядків у кожному слові є сполучення глухого приголосного звука із сонорним ?

А гармонійний, просьба, вогко, дворище;

Б жнива, фольга, боротьба, замітка, сніг;

В кухлик лакмус, мутний, неплатіж, рушник;

Г недарма, земля, кухня, світлий, вірний.

7. У якому з рядків у кожному слові є сполучення двох дзвінких приголосних звуків ?

А щастя, шовк, помічник, казка, вибирати;

Б збагатіти, відбій заждатися, обживатися;

В ящірка, бешкет, стежка, пересилка, лійка;

Г скільки, цільний, книжка, дужка, клинок.

8. Яка виділена жирним шрифтом літера (літери) позначає щілинний звук у кожному слові рядка?

А ясний, засіяти, біатлон, рухливий, заможний;

Б вітряк, дебют, клечання, ліфтовий, серветка;

В чемний, столиця, асиміляція, сильний;

Г дзвінкий, джерело, поміркований, богатир.

9. Помилку у фонетичній транскрипції допущено в рядку.

А безжально [безж: ально];

Б китиця [к'іти^ец'а];

В колотишся [кол'іти^ес':а];

Г борщ [боршч].

10. Позначте рядок, у якому допущено помилку на орфограму «Спрощення в групах приголосних»:

А обласний, хворостняк, навмисне, чесний ;

Б контрастний, блиснути, виїзний, тижневий ;

В баластний, хвастнути, масний, хвастливий;

Г абонентський, туриський, пестливий, баластний;

Д випускник, пристрасний, капусняк, фортпостний.

11. Установіть відповідність між групами приголосних звуків і характеристикою, що об'єднує їх.

1. Губні	А. [г]
2. Передньоязикові (ясенні)	Б. [б], [в], [м], [п], [ф]
3. Задньоязикові	В. [ж], [ч], [ш], [дж]
4. Середньоязиковий	Г. [г], [к], [х]
5. Глотковий	Д. [й]

Ключ: 1- Б; 2 – В; 3 – Г; 4 – Д

12.. Доберіть приклад кожного фонетичного явища

1. Асиміляція за дзвінкістю	А. [н'іхт'і]
2. Асиміляція за глухістю	Б. [проз'ба]
3. Асиміляція за м'якістю	В. [крашчий]
4. Асиміляція за способом творення	Г. [куз'н'а]5
5. Дисиміляція	Д. [рож:арити]

1. Б; 2. А; 3. Г; 4. Д; 5- В

У рекомендаціях дослідників є застереження про недоцільне використання в умові тесту слів-заперечень. Що ж до використання стверджувальної чи питальної форм у змісті тестового завдання, то єдиної думки з-поміж науковців-розробників тесту немає.

Цілісність тесту з мовознавчої дисципліни означає взаємозв'язок завдань, належність їх до загального вимірюваного чинника. Кожне завдання тесту виконує відведену йому роль, а отже, жодне з них не може бути вилучене з тесту без втрати якості вимірювання [116].

Структуру тесту для студентів утворює спосіб зв'язку завдань між собою. Загалом, це так звана факторна структура, у якій кожне завдання пов'язане з іншими через загальний зміст і загальну варіацію тестових результатів.

Специфічна форма тестових завдань свідчить про самотність її структуру: завдання тесту – не у формі запитання чи задачі, а сформульовано у формі висловлювань, істинних чи помилкових, залежно від змісту відповідей. Особливості освітнього процесу в сучасних закладах вищої освіти зумовлюють використання специфічних форм тестових завдань, передовсім для студентів старших курсів, які в подальшому можна використати під час індивідуальних чи групових занять.

Тестові завдання рівнів аналізу, синтезу й оцінювання тісно пов'язані між собою. Певний когнітивний рівень зумовлює зміст і структуру тестових завдань відкритої чи закритої форм. За наявності або відсутності варіантів відповідей у лінгводидактиці виокремлюють *завдання закритої форми* (вибір правильної відповіді із переліку можливих варіантів) та *відкритої форми* (самостійне формулювання відповіді на запитання за його змістом). За означеними критеріями лінгводидакти класифікують найпоширеніші форми завдань:

а) тестові завдання закритої форми:

- завдання з вибором однієї правильної відповіді;
- завдання з вибором кількох правильних відповідей;
- завдання на встановлення відповідності;
- завдання на відтворення послідовності.

б) тестові завдання відкритої форми:

- завдання з короткою відповіддю;
- завдання з розгорнутою відповіддю.

Нині в практиці закладів вищої освіти використовують найрізноманітніші завдання, що є складовими тесту, і передбачають:

I. Завдання з однією правильною відповіддю. Завдання такого формату з української мови складається з умови (запитання, незакінченого твердження)

та чотирьох-п'яти варіантів вибору, один з яких правильний, а решта – правдоподібні неправильні відповіді, функція яких – збити з пантелику учасників тестування, які не впевнені у відповіді. У них моделюються типові помилки, яких припускаються студенти під час виконання відповідних завдань [116].

Завдання з однією правильною відповіддю найбільш поширені у практиці тестування студентів, що зумовлене їх формою для автоматизації контролю навчальних досягнень. Для студентів вони прийнятні, тому що знайти правильну відповідь з-поміж неправильних легше, ніж самому таку відповідь сформулювати. До того ж, якщо завдання має 4-5 варіантів відповідей, з яких лише одна правильна, згідно зі статистикою, цю відповідь можна вгадати з імовірністю 25-20%.

Успішне виконання кожного з таких завдань дає учасникові тестування 1 бал, неправильний вибір – 0 балів.

Зразок завдання:

Визначити рядок, у якому подано складнопідрядне речення з підрядним мети:

- 1) Люди найбільш остерігалися, щоб не потрапити на очі чужинцям (*Я. Стецюк*).
- 2) Для того й збудований був цей собор, щоб у хвилину розпачу людина не втрачала віру в життя (*О. Гончар*).
- 3) Хочеться його під руку взяти і провести так, щоб навіть лист каштана не впав на його тишу золоту (*І. Драч*).
- 4) Письменник, наполягає на певному порядку засвоєння читачем тексту, дбаючи, аби окремі фрагменти подавалися паралельно (*В. Сланчук*).

Завдання з однією правильною відповіддю дають змогу виміряти переважно знання на рівні від розрізнення до розуміння. Їх можна

застосовувати як для перевірки знань теоретичного матеріалу, так й елементарних умінь і навичок.

II. Завдання з кількома правильними відповідями. Завдання цього типу схожі на попередній тип, але передбачають вибір декількох правильних відповідей із запропонованих. У цьому типі тестів з української мови кожен варіант відповіді повинен бути або абсолютно правильним, або абсолютно неправильним, для того, щоб уникнути неоднозначності. Завдання з кількома правильними відповідями має умову (запитання або незакінчене твердження) та перелік варіантів вибору [116].

III. Завдання на встановлення відповідності (логічні пари) складається зі спільного вступного запитання та чотирьох завдань, позначених буквами (або цифрами), до кожного з яких потрібно дібрати один варіант відповіді. Як правило, такі завдання мають 4 основи та 5 - 6 варіантів вибору до них, 1-2 з яких – дистрактори [116].

Підрахунок балів за таке завдання викладач може проводити такими методами, з урахуванням мети тестування й підходів до інтерпретування результатів:

Перший спосіб – дихотомічне оцінювання, або оцінювання з коефіцієнтом вагомості, коли тестованому в інструкції повідомляють, що він має встановити відповідність між матеріалом двох колонок, причому тільки за умови, що всі логічні пари буде утворено правильно, він отримає один бал (або встановлений за завдання коефіцієнт вагомості). Недолік — низька диференційна здатність завдання, тому що не дає змоги розрізнити студентів із повним незнанням матеріалу й студентів із частковим знанням теми.

Другий спосіб – застосування в оцінюванні часткового бала. В інструкції вказують, що за кожну правильну логічну пару тестований отримає один бал, максимальну ж кількість балів тестований отримає за умови, якщо він установить правильно всі відповідності, якщо ж він утворить правильно дві пари — отримає два бали, одну — відповідно один бал. Якщо він не вибрав

жодної правильної відповіді, отримує нуль. За такого способу оцінювання підвищується диференційна здатність завдання, тому що тестовані з частковими знаннями мають вищу оцінку, ніж тестовані з повним незнанням предмета (теми) [109, с. 83-84].

За виконання такого типу завдань передбачено від нуля до чотирьох балів: жодної правильної відповіді – 0 балів, одна правильна відповідь – 1 бал, дві – 2 бали, три – 3 бали, усі чотири – 4 бали.

Зразок завдання:

Установіть відповідність між завдання та відповідями

1) У слові на один звук більше, ніж букв	1) лялька
2) У слові на один звук менше, ніж букв	2) їжак
3) У слові однакова кількість звуків та букв	3) дзьобик
4) У слові на два звуки менше, ніж букв	4) щавель
	5) ящірка

Аналіз і синтез змісту тестових завдань на встановлення відповідності, використовуваних у практиці вищих закладів освіти, різняться за складністю: одні перевіряють тільки знання фактів, правил, інші – розуміння зв'язків між ними. Прикметно, що у процесі їх виконання формуються навички порівняння, зіставлення, репрезентування об'єктів у різній формі, тому вони більше зацікавлюють студентів/учнів видами діяльності, а викладача/вчителя – наповненістю змістом. Результат виконання завдань на встановлення відповідності залежить від так званих асоціативних знань опитуваних.

IV. Завдання на визначення правильної послідовності дій, подій, об'єктів тощо.

Завдання на встановлення правильної послідовності у тесті з мовознавчих дисциплін містить такі складники: вступне запитання та чотири події, позначені літерами. Завдання передбачає розташування подій у правильній послідовності, де перша подія відповідає цифрі «1», друга – «2» і т.д.

Сама дидактична суть питання для оцінювання зумовлює підрахунок послідовностей, які утворені з пар подій, вибраних учасником тестування.

На множині відповідей завданням передбачено заздалегідь встановлений порядок їх розташування, при цьому будь-яка пара елементів вважається правильно впорядкованою, якщо розташування варіантів відповідей узгоджується з визначеним викладачем порядком дій. Сукупність усіх пар подій програмує будь-яку послідовність елементів, якщо для таких подій введено поняття порядку розташування. Тому під час оцінювання відповіді достатньо обмежуватись підрахунком правильних пар подій.

За виконання такого завдання передбачено від 0 до 3 балів (жодної правильної відповіді – 0 балів, одна правильна відповідь – 1 бал, дві – 2 бали, три-чотири – 3 бали).

Зразок завдання:

Установіть послідовність синтаксичного розбору словосполучення:

- 1) тип граматичного зв'язку
- 2) будова словосполучення. Головне і залежне слово.
- 3) тип словосполучення за морфологічним вираженням головного слова
- 4) тип словосполучення за структурою.

Цей тип тестів більше використовують в українській мові для розміщення об'єктів у правильній послідовності.

У. Завдання з розгорнутою відповіддю в довільній формі функціонують у таких різновидах, як: виклад власної думки щодо певної події, стислий твір, есе з української мови тощо [116].

Зразок завдання:

Обґрунтуйте зміст пропонованого поняття:

Синтаксис - це _____

Утворіть вищий ступінь порівняння прикметників: зелений, тихий, переконливий, лисий.

Отже, використання різноманітних видів завдань під час вивчення циклу мовознавчих дисциплін, викладач має змогу реалізувати типологію тестових завдань, за допомогою якої створюються умови для подолання прогалин у знаннях, уміннях, навичках суб'єктів навчального процесу, спрямовувати студентів на усунення недоліків у підготовці, перевірці знань й умінь, здобуті й вироблені ними в межах одного або кількох тематичних блоків.

2.3. Критерії та показники рівнів сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури

Важливою умовою належної організації процесу формування ключових компетентностей у закладах вищої освіти є систематичне формування мовнокомунікативної особистості, яке залежить від цілеспрямованого пошуку шляхів удосконалення організації мовної освіти, свідомого проектування змісту навчальної дисципліни а також рівня підготовки суб'єкта освітнього процесу на основі раціонального поєднання дидактичних методів за показниками рівня сформованості необхідної компетентності у майбутнього вчителя української мови і літератури.

Контроль та оцінювання навчальних досягнень вимагає методичного професіоналізму викладача дисциплін мовознавчого циклу, визначення критеріїв оцінювання, вимог до особистості, розуміння освітнього середовища та системи освіти загалом.

Аналіз дидактичної літератури (В. Безпалька, І. Маслікова, О. Меньяйленка та інших) дав змогу визначити провідні вимоги до формування сукупності критеріїв, як-от:

- критерії мають віддзеркалювати основні закономірності функціонування і розвитку аналізованого явища;
- за допомогою критеріїв мають встановлюватися зв'язки між усіма складниками аналізованого явища;

- критерії мають розкриватися через низку показників, за якими можна визначити більшу чи меншу міру вираження цього критерію;
- критерії мають відбивати динаміку вимірюваної якості в часі та просторі;
- якісні показники мають виступати в єдності з кількісними та доповнювати один одного [21; 153].

Аналіз спеціальної літератури розглядає з різних аспектів підходи до визначення та розроблення критеріїв та показників рівня сформованості лінгвістичної компетентності. На думку багатьох дослідників, ознака, що використовується в якості критерію, визначається відповідними показниками з якісними й кількісними характеристиками, що зумовлюють сукупність виділених вимог і є мірилом сформованості того чи іншого критерію [230, с.78].

Необхідністю у вирішенні лінгводидактичних завдань пов'язаних з контролем навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури є визначення критеріїв, як інструменту для визначення якості сформованості лінгвістичної компетентності, а також рівнів сформованості лінгвістичних знань із мовознавчих дисциплін.

Вивчення спеціальних досліджень щодо критеріїв та рівнів сформованості необхідних для професійного становлення майбутнього вчителя-словесника компетентностей, свідчить про складність та неоднозначність між науковцями. Однак більшість дослідників виокремлює мотиваційний, когнітивний, діяльнісний критерії.

У свою чергу, структурними компонентами лінгвістичної компетентності визначають у більшості розвідок когнітивний, регуляторний і ціннісно-смысловий, інформаційно-вольовий, поведінковий та інші критерії.

І. Зимня, Р. Міньяр-Белоручев виокремлюють такі складники лінгвістичної компетентності – когнітивний, що репрезентує знання про мову, мовні одиниці, правила їх функціонування; операціональний, що свідчить про володіння мовними одиницями, здатність будувати правильні власні

висловлення й сприймати чужі; особистісний, що включає й мотивацію – готовність оперувати мовними засобами в процесі мовленнєвої діяльності, використовувати ці знання [89, с. 241].

Під час навчання студентів бакалаврату контроль навчальних досягнень є провідним складником освітнього процесу. Об'єктами контролю є ті критерії та показники, за якими визначається рівень сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури. У нашому дослідженні вбачаємо виокремлення *когнітивного, діяльнісного та професійно-зорієнтованого критеріїв*, які дають змогу репрезентувати дані про стан та ступінь сформованості лінгвістичної компетентності.

На констатувальному етапі педагогічного експерименту було визначено критерії сформованості лінгвістичної компетентності.

Когнітивний, показниками якого є повнота, системність, систематизованість, дієвість, усвідомленість знань із усіх розділів лінгвістики, що стимулюють активну мовленнєву роботу майбутніх учителів української мови і літератури, когнітивні дії та операції сприяють інтелектуальному розвитку студентів у процесі засвоєння дисциплін мовознавчого циклу. Набуття когнітивного рівня відбувається за спіральним принципом, де розуміння, запам'ятовування знань поступово переходить до складання окремо вивчених елементів в єдине ціле, а потім відбувається повернення до вивчення нових фрагментів знань. Розроблення і складання тестових завдань задля вимірювання когнітивного рівня потребує певних навичок і вмінь. У процесі створення умови тесту для формування лінгвістичної компетентності необхідно використовувати практичні завдання, оскільки питання може бути побудоване за принципом проблемності, порівняння або оцінювання кількох альтернатив із метою вибору кращої; тестове завдання для аналізу; використання не тільки класичних і взірцевих цитат, а й сучасних (під час вивчення лексикології, морфології, синтаксису); використання графічних матеріалів із відповідним завданням та його інтерпретація (з використанням

інтерактивних платформ); розроблення тестових завдань із діаграмами, таблицями, рисунками, які необхідно інтерпретувати чи проаналізувати.

У межах критерію тестові завдання на рівні знань когнітивного домену створюються переважно для згадування й відтворення засвоюваного матеріалу через перевірку термінів, фактів, визначень, класифікації, методів, загалом теоретичного рівня знань. У свою чергу, рівень розуміння передбачає трансформування теоретичного матеріалу через інтерпретацію мовних навичок на письмі чи в усному мовленні. Рівень застосування дає змогу використати такі тестові завдання, де студент може застосовувати набуті знання, уміння й навички в реальних життєвих ситуаціях, професійній діяльності майбутнього вчителя української мови і літератури із застосуванням мовних законів, теорій, концепцій. Рівень аналізу когнітивного рівня передбачає тестові завдання, які спрямовані на перевірку аналітичних здібностей, де треба зробити припущення, розрізняти факти чи наслідки, вибрати ті чи ті дані, тому аналіз вимагає не тільки володіння знаннями, а й розуміння зв'язків між мовними явищами. Прикладами тестових завдань на рівні синтезу можуть бути морфологічний аналіз, розроблення нових прикладів до того чи того завдання, формулювання класифікацій тощо. На рівні оцінювання студенти мають здатність критично оцінювати вивчений матеріал, відтворювати докази, формулювати перспективи дослідження, а тестові завдання не можуть мати тільки одну правильну відповідь. Розвиток лінгвістичної компетентності на цьому рівні передбачає створення різнорівневих завдань на порівняння, вибір критеріїв тощо.

Діяльнісний, показниками якого є здатність самостійно й раціонально передбачати відтворення й трансформування мовного і мовленнєвого матеріалу, ґрунтується на побудові за зразком, схемою, планом, доповненні, поширенні, відновленні; сформованість майбутніх професійних умінь і навичок; оволодіння методичними прийомами, досвідом у вирішенні лінгвістичних утруднень, їх вирішення, розроблення тестових завдань із проблеми та ефективне використання задля уникнення складнощів; вміння

здійснювати самоконтроль і самооцінювання із тієї чи тієї мовознавчої теми, самоаналіз діяльності, обґрунтовувати й розробляти власні підходи до вирішення завдань, здатність до самоосвіти й самовдосконалення.

Професійно-зорієнтований, який забезпечує вміле використання мовних одиниць відповідно до потреб реальної комунікації майбутніх учителів української мови і літератури, а також стимулюють до самостійності у творенні тестових завдань і самоперевірці. Під час визначення цього критерію задля сформованості лінгвістичної компетентності варто створювати такі тести, які не тільки визначають рівень знань студента відносно до результатів інших студентів групи чи потоку за цей самий тест, адже вони показують значення результатів опитуваного виокремлюючи слабших і сильніших у групі (нормо-орієнтований тест), а вимірювати елементи компетентності, а саме лінгвістичної, якою оволоділи або ж не оволоділи майбутні вчителі-словесники (критеріально-орієнтовані тести). Таким чином, перевірка оволодіння лінгвістичною компетентністю має бути пріоритетним завданням під час державної атестації майбутніх учителів української мови і літератури із дисциплін мовознавчого циклу.

Аналіз результатів констатувального етапу педагогічного експерименту дав змогу виявити певні тенденції в результатах навчальних досягнень студентів, продіагностованих за допомогою традиційних тестових завдань (відкритої та закритої форм); тестових завдань для з'ясування академічної успішності після вивчення конкретної теми; тестових завдань для діагностування академічної успішності після вивчення окремих розділів навчального плану і досягнення визначених цілей; тестових завдань для визначення успішності загалом, що репрезентують одержані результати про стан та рівні сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури: *високий, достатній, середній, елементарний*, а також підтвердив доцільність розроблення методики тестового контролю майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін.

Визначено, що для *високого рівня* сформованості лінгвістичної компетентності майбутнього учителя української мови і літератури необхідно студентів продемонструвати вичерпні знання з історії становлення української мови, її функціонування в синхронії та діяхронії, розуміння соціальної ролі мови, засвоєння мовних і мовленнєвих понять, рівні мовної системи, виявляти зв'язки між ними і закономірностями функціонування мови; повністю здійснює морфологічний і синтаксичний аналіз; розрізняє граматичні одиниці; створює текст із використанням різних типів, стилів і жанрів мовлення; розрізняти поняття «мова» і «мовлення»; контролювати власне мовлення, вимову, дикцію, інтонаційну виразність, правильність слововживання, логічність; у мовленні використовувати синоніми, метафори, образні засоби; ґрунтовно та глибоко характеризує розділи сучасної української літературної мови за морфологічними, синтаксичними та лексико-семантичними ознаками; чітко відтворює мовознавчі терміни, розуміє їх доцільність застосування; використовує набуті теоретичні знання у процесі аналізу практичних вправ, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок; уміє висловлювати логічно, точно, вміє структурувати відповідь, виокремити головне та другорядне, вдало демонструє ерудицію; аналізує теоретичні підручники та посібники з сучасної української літературної мови, використовує в методиці навчання прийоми роботи з підручниками; вміє створювати проблемні ситуації на заняттях, використовує їх під час розроблення тестових завдань із різнорівневими та різнотипними завданнями; організовує та здійснює актуальну наукову роботу в межах курсу; вільно і повно володіє матеріалом у всіх його аспектах; аргументує свою думку точно, переконливо; виявляє творчі здібності в опрацюванні тієї чи тієї проблеми; кваліфіковано проводить дискусію; студент вміє критично мислити, самостійно формулює власне бачення проблеми, висновки, дає коментарі.

Достатній рівень оволодіння лінгвістичною компетентністю може бути в студента, який уміє аналізувати кожну мовну одиницю, проводити мовний

аналіз однак у межах обов'язкового матеріалу допускається негрубих помилок; демонструє знання з історії становлення та розвитку мови, але неповністю розкриває сутнісні характеристики; дає розгорнуту логічну відповідь, хоча трапляється недостатня аргументація; достатній рівень осмислення вивченого, використовує набуті знання у єдності теорії з практикою, хоча подекуди може допускатися неточностей в теоретичному коментарі; розрізняє рівні мови, вміє їх характеризувати, вдало добирає приклади; теоретичний матеріал викладає у єдності між розділами; розрізняє особливості розвитку мовної системи; під час мовлення стежить за невербальними й вербальними символами, однак трапляються мовні огріхи; аналіз мовних процесів здійснює повністю; розробляє тести на високому рівні, з використанням різнотипних і різнорівневих завдань із незначними порушеннями формулювання варіантів відповідей.

Середній рівень лінгвістичної компетентності схарактеризований частковим володінням теоретичним і практичним навчальним матеріалом відповідно до навчальної і робочої програми дисципліни з використанням основних мовних дефініцій, їх вживанням відповідно до норм літературної мови під час відповідей; неточності у знаннях виявляються у процесі вміння оцінювати фактаж лінгвістичного характеру; недостатній рівень володіння історичними знаннями щодо становлення сучасної української літературної мови, а також самостійного аналізу теоретичних та практичних проблем української мови, які пропоновані студенту; під час відповіді, студенту необхідна допомога, виявляється слабка аргументація, думка втрачається через неструктурованість та хаотичність під час висловлення; значне допущення мовних і граматичних помилок; аналіз фонетичних, лексичних, граматичних процесів виявляється на низькому рівні; мовленнєві труднощі пов'язані з уживанням деяких граматичних форм, труднощами з перекладом; на письмі виявляється утруднення з правописом, припускається значних помилок; недостатньо орієнтується в змісті теоретичного матеріалу, що призводить до

поверхового сприймання; наявні знання із тестології та класифікації різнорівневих тестів; слабкий рівень добору тестових завдань; низький рівень розроблених тестових завдань; помиляється у вживанні того чи того терміна, іншомовної лексики, лексичний запас слабкий, не використовує лексичні засоби.

Елементарний рівень передбачає неправильна, беззмістовна та неаргументована відповідь з недотриманням мовних норм, культури української мови; невміння розкрити основний зміст будь-якого розділу сучасної української літературної мови; не володіє вміннями та навичками застосування отриманих знань для виконання практичних та відтворення елементарної теорії з фонетичних, орфографічних, лексичних і граматичних розділів; на низькому рівні володіє лексико-граматичним матеріалом та припускається грубих помилок під час переказу, перекладу, розкриття й обґрунтування теми та написання текстів різностильових жанрів; неточність знань і відсутність критичного мислення; необ'єктивний аналіз мовних фактів та явищ сучасної літературної мови; недостатній рівень опанування першоджерел з історії мови, змісту навчального матеріалу, навчальних посібників і підручників; відсутність знань із тестології, класифікації тестів; елементарний рівень дібраних тестових завдань; поверхова відповідь, грубі помилки, мовлення збідніле, практичні завдання виконуються на низькому рівні; порушую логіку відповіді; відтворює зазубрені фрази, але не може їх пояснити; відсутність прикладів із творів класиків чи сучасників; нездатність до аналізу мовних явищ; висловлення не поєднується за змістом.

Констатувальний зріз охопив 600 студентів I – IV курсів. Кількісний аналіз засвідчує, що під час констатувального зрізу високий рівень лінгвістичних знань, умінь і навичок на I-II курсах становив 15,7% студентів від загальної кількості, на III курсі – 11, 4 % студентів, на IV – 8,1% студентів; достатній рівень показали на I-II курсах – 26,2% студентів, на III курсі – 18,5 % студентів, на IV – 17,4 % студентів; середній рівень сформованості набрали на

I-II курсах – 42,8 % студентів, на III курсі – 53,6 % студентів, на IV – 59,7 % студентів; на рівні елементарному показали свої вміння I-II курсах – 15,3 % студентів, на III курсі – 16,5 % студентів, на IV – 14,8 % студентів.

Отже, з метою встановлення рівнів сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури у роботі визначено й обґрунтовано критерії: когнітивний, де показниками є повнота, системність, систематизованість, дієвість, усвідомленість знань, когнітивні дії та операції у процесі засвоєння мовознавчих дисциплін; діяльнісний, який має здатність самостійно й раціонально передбачати відтворення й трансформування мовного і мовленнєвого матеріалу, ґрунтується на побудові за зразком, схемою, планом, доповненні, поширенні, відновленні; професійно-зорієнтований – забезпечує вміле використання мовних одиниць відповідно до потреб реальної комунікації, стимулює до самостійності у творенні тестових завдань і їх самоперевірці. Рівні сформованості означеної компетентності ми перевіряли з допомогою анкетування у вигляді тестових завдань, групових бесід та індивідуальних. Відтак упровадження методики контролю навчальних досягнень передбачає застосування тестового контролю знань із мовознавчих дисциплін задля формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури.

Висновки до другого розділу

Аналіз наявного навчально-методичного забезпечення для майбутніх учителів української мови і літератури показав, що в умовах масового тестування у сучасних закладах вищої освіти, які спрямовані на підвищення якості контролю знань, функціонує значна кількість комерційних і рекомендованих Міністерством освіти і науки України, ученими радами закладів вищої освіти до використання у навчальному процесі, альтернативних підручників, посібників, автори яких прагнуть запропонувати дієвий

інструмент оцінювання – тест, зорієнтувати студентів на осмислення виучуваного. З-поміж них навчально-методичні посібники: «Українська мова: Орфографія. Орфоепія. Тестові завдання» (за ред. М. Микитин-Дружинець, 2009); «Українська мова. Теорія, завдання, тести» (авторський колектив О. Бас-Кононенко, Л. Гнатюк); «Сучасна українська літературна мова» (авторський колектив С. Караман, О. Караман, М. Плющ та ін.); «Українська мова у професійному спілкуванні» (В. Мозговий, 2008); робочий зошит «Практикум з української мови» (авторський колектив В. Шевчук, О. Кабиш, 2013); спеціальні праці: «Конструювання тестів. Курс лекцій» (авторський колектив Л. Кухар, В. Сергієнко, 2010); навчальний посібник «Створюємо якісний тест» (І. Булах, М. Мруга, 2009), де запропоновано поняттєвий апарат, типи, функції тестових завдань та методи їх оцінювання, а також у навчально-методичному посібнику із впровадження тестів на електронних платформах «Тестовий контроль знань студентів у системі Moodle» (за заг. ред. О. Жильцова, 2012) подано загальні відомості про роботу в електронній навчальній системі Moodle та методичні орієнтири у створенні електронного курсу для дистанційного навчання.

Ураховано, що для забезпечення об'єктивності в оцінюванні навчальних досягнень студентів тестові завдання мають відповідати таким вимогам, як: валідність; достатній рівень складності; об'єктивність і надійність; репрезентативність; значущість і дискримінантність; достовірність, науковість. З-поміж різних форм діагностування успішності студентів виокремлено три основні: 1) тестові завдання, що фіксують успішність загалом після завершення встановленого періоду навчання; 2) тестові завдання, що фіксують успішність вивчення окремих розділів навчального плану і досягнення визначених цілей; 3) тестові завдання, що фіксують успішність у конкретний період навчання.

Виявлено, що у педагогічній літературі поширення набула така класифікація тестових завдань: 1) тестові *завдання з вибором відповідей*: однієї правильної відповіді; неправильної відповіді, тобто відповіді до завдань на

пошук помилки, відповіді до завдань на встановлення відповідності;
2) завдання з відкритою відповіддю: на завершення (доповнення) висловлення, формулювань визначень, правил; на встановлення правильної послідовності.

За наявності або відсутності варіантів відповідей у лінгводидактиці виокремлено завдання *закритої форми* (вибір правильної відповіді із переліку можливих варіантів) та *відкритої форми* (самостійне формулювання відповіді на запитання за його змістом).

З'ясовано, що під час перевірки тестових завдань необхідно керуватися такими *принципами оцінювання*: об'єктивності, прозорості, регламентованості; *методами оцінювання*: традиційними методами (дихотомічне оцінювання); методом корекції на вгадування «правильний мінус неправильний»; методом корекції на вгадування «правильний плюс пропуск»; методом «доведення відповіді до правильної»; *умовами* об'єктивного контролю навчальних досягнень студентів: наявність комплексу випробувальних завдань, шкали стандартної системи оцінювання та спеціально розроблених кількісних норм

Розроблені критерії (когнітивний, діяльнісний, професійно-зорієнтований), показники та виокремлені на їхній основі рівні (високий, достатній, середній, елементарний) дали змогу визначити фактичний рівень лінгвістичної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури на констатувальному та формувальному етапах педагогічного експерименту.

РОЗДІЛ 3.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЗАПРОПОНОВАНОЇ МЕТОДИКИ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ З МОВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН

3.1. Мета й завдання дослідно-експериментального навчання

Аналіз і синтез спеціальної літератури, вивчення ступеня розробленості тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін у закладах вищої освіти, результати констатувального етапу педагогічного експерименту, уможливили висновок про необхідність розроблення науково обґрунтованої методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін.

Формувальний етап експерименту проведено на базі Київського університету імені Бориса Грінченка, Херсонського державного університету, Бердянського державного педагогічного університету, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» впродовж 2016-2018 навчальних років. Експериментом було охоплено на I-II курсах – 294 студенти, на III курсі – 157 студентів, на IV курсі – 149 студентів спеціальності «Філологія (українська мова і література)», з яких 297 навчалися в експериментальних групах (ЕГ), а 303 – у контрольних (КГ). Контрольні й експериментальні групи відібрано за результатами констатувального зрізу, де студенти мали приблизно однаковий рівень сформованості фахових умінь і навичок. У КГ заняття організовували за робочими навчальними програмами, складеними відповідно до навчальних планів спеціальностей і рекомендованими для всіх закладів вищої освіти, в ЕГ – за розробленою методикою – дослідною програмою з відповідним методичним забезпеченням.

Задля визначення ефективності розробленої методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін було проведено констатувальний зріз педагогічного експерименту в два етапи.

На першому етапі (2016 – 2017 н.р.) проаналізовано науково-методичну літературу в контексті розроблення тестових завдань, наявних типів і класифікацій їх, критеріїв оцінювання тестових завдань, методики упровадження тестового контролю в закладах вищої освіти з дисциплін мовознавчого циклу, а також прокоментовано показники навчальної діяльності студентів.

На другому етапі (2017 – 2018 н.р.) було розроблено тестові завдання різних рівнів складності з усіх розділів «Сучасної української літературної мови» та комп'ютерно орієнтоване навчально-методичне забезпечення для електронних навчальних платформ в освітніх закладах.

Оскільки контроль передбачає перевірку, або виявлення рівня отриманих студентами знань, сформованості вмінь і навичок, компетентностей; оцінювання, тобто вимірювання рівня знань, умінь і навичок, компетентностей та їх порівняння з певними стандартами, окресленими у змісті навчальних програм; облік, тобто фіксацію результатів у вигляді оцінок, балів у журналі, заліковій книжці, заліково-екзаменаційних відомостях, нам необхідно було розробити адекватну методику, яка забезпечить реалізацію діагностувально-констатувальну, стимулювально-мотиваційну, розвивальну, виховну, освітню, прогностично-мотиваційну, оцінно-констатувальну функції контролю.

В організації експериментальної роботи ми брали до уваги висновки лінгводидактів, що методично правильно організований контроль сприяє глибокому засвоєнню студентами – майбутніми вчителями української мови та літератури навчального матеріалу, опануванню практичних умінь та навичок, їхній систематизації, узагальненню та закріпленню; допомагає аргументовано визначити рівень сформованості професійної компетентності, привчає до

систематичної роботи, дисциплінує, сприяє формуванню відповідальності, активності, самостійності та мотивації навчально-пізнавальної діяльності; дозволяє охопити всі аспекти організації та забезпечення освітнього процесу в сучасному закладі вищої освіти; дає змогу скоригувати процес навчання, обираючи найбільш адекватні його меті форми, методи і прийоми, визначити власні недоліки в педагогічній діяльності.

Мета експериментального навчання полягала в розробленні методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін. Відповідно до мети під час експерименту розв'язано такі завдання:

- розроблення програми експериментально-дослідного навчання студентів I-IV курсів;
- визначення рівнів сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури;
- перевірка ефективності розробленої методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін.

В основу розроблення програми експериментального навчання було покладено припущення, що методика тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін сприятиме формуванню лінгвістичної компетентності студентів за умов:

- адаптації міжнародного діагностувального інструментарію у формі тестових завдань із мовознавчих дисциплін до умов використання в сучасних закладах вищої освіти України;
- створення різних типів тестів з урахуванням обґрунтованих у педагогічній науці принципів, методів, форм оцінювання тестових завдань трьох рівнів складності;

- оптимального поєднання на заняттях із мовознавчих та лінгводидактичних дисциплін традиційних (бланкове тестування) та інноваційних форм (електронні платформи) тестового контролю навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу.

Власні спостереження, проведені в закладах вищої освіти, та особистий педагогічний досвід переконали, що об'єктивне оцінювання з допомогою тестових завдань залежить не лише від можливостей і здібностей під час виконання тесту студентами, але й від його організації, коли кожен викладач працює з більшим обсягом навчально-методичного матеріалу задля отримання максимально можливих результатів своєї діяльності. Досягти цього можна шляхом оптимального розроблення й використання інструктажів, сучасних технологій оцінювання, зокрема інформаційно-комунікаційної, модульної, проектної.

Під час проведення експерименту було зосереджено увагу на якісному контролі навчальних досягнень із мовознавчих дисциплін і формуванні лінгвістичної компетентності за допомогою тестових завдань, що дало змогу дослідити доцільність застосування різноманітних підходів, методів, прийомів і форм навчання для майбутніх учителів української мови і літератури.

У науковій літературі відсутній єдиний погляд на тлумачення поняття «тестовий контроль навчальних досягнень». Водночас дослідники єдині в тому, що тест переважно потребує однозначної відповіді, укладений за певними правилами та вимогами; відповідає таким характеристикам ефективності, як валідність і надійність; сукупність завдань із певної галузі знань, дисципліни (навчального предмета); дозволяє кількісно оцінити знання, вміння, навчальні досягнення, компетентність суб'єктів освітнього процесу; стандартизоване завдання, за результатами якого роблять висновок про рівень знань, умінь та навичок того, кого тестують; завдання стандартної форми, виконання яких повинно виявити певний рівень знань, умінь і навичок, практичного досвіду, ціннісних орієнтацій, зокрема уміння слухати, сприймати і запам'ятовувати

почуте (аудіювання), читати текст, а потім відтворювати в усній чи писемній формах (говоріння і письмо).

Водночас не можна не погодитися з В. Аванесовим, що «тест» – науково обґрунтований метод вимірювання досліджуваних особливостей особистості. Попри узагальнене поняття тесту в науковому обігу функціонує й поняття «педагогічний тест». Так, В. Аванесов вважає, що «педагогічний тест» являє собою сукупність взаємопов'язаних завдань певної складності та специфічної форми, що дозволяє якісно оцінити структуру й виміряти рівень знань студентів [4].

Під час дослідження обґрунтовано, що запровадження тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури не лише дасть змогу перевірити рівень розвитку їхніх фахових умінь і навичок, а й ознайомить студентів з особливостями розроблення тестових завдань, їх типологією, специфікою використання під час представлення презентацій, виконання комп'ютерних тестів на веб-сторінках, у соціальних мережах тощо задля перевірки знань, умінь і навичок.

Продуктивною вважаємо думки дослідників (С. Гончаренко, О. Ляшенко, В. Кремень), що провідними інструментами оцінювання в освітньому процесі сучасних закладів вищої освіти є тестові завдання, що однаковою мірою використовуються під час здійснення поточного, тематичного та підсумкового контролю, можуть пропонуватися студентам із різними навчальними можливостями, тобто передбачати градацію завдань за ступенем складності, мати творче спрямування. Переваги тестування над традиційними формами контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури полягають також у тому, що означена форма контролю уможлиблює зниження емоційної напруженості майбутніх фахівців, характерної для проведення модульних робіт, які проводяться в атмосфері відчуття комфорту й розвиває позитивну налаштованість студентів щодо нього [55; 78].

У процесі виконання тесту здебільшого запропоновано завдання високого рівня, а відтак і перевірка високого рівня володіння навчальним навчального матеріалом; пропонують рекомендації для поглибленого вивчення навчального матеріалу, до кожного теоретичного блоку пропонують список рекомендованих джерел; теоретичні і практичні завдання, зокрема для поточного, модульного й підсумкового (семестрового) контролю; організовують індивідуальний зворотний зв'язок [118, с. 330].

Оцінювання студентів за результатами тестового контролю з рейтинговими показниками – створює всі умови для безекзаменаційного максимально об'єктивного підсумовування результатів навчання. Рейтингова система, на відміну від інших, дає змогу визначити рівень підготовки кожного суб'єкта освітнього процесу на певному етапі навчального процесу; диференціювати значущість оцінок, одержаних за виконання різних видів робіт (самостійна робота, поточний, підсумковий контроль, тренінг, домашнє завдання, творча робота та інші види); віддзеркалює поточною та підсумковою оцінкою кількість зусиль студента; підвищує об'єктивність оцінки знань; створює умови для чесної конкуренції з-поміж студентів [197, с. 94].

Розподілення тестів із мовознавчих тем відбувалося за такими ознаками тестового контролю, визначеними в науковій літературі, як:

1) за цільовими, функціональними і смисловими ознаками з урахуванням мети, видів, об'єкта, статусу програми контролю та співвідношення із нормами та критеріями;

2) за формальними ознаками, які враховують структуру та способи оформлення відповіді, характер вибіркості відповідей, гомогенність завдань і способи презентування.

Під час апробації експериментальної методики, задля ефективного контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури, ми врахували, що проведення та упровадження такого типу

контролю навчальних досягнень передбачає розроблення й використання тестових завдань за такими етапами:

- 1) підготовчо-пошуковий, де викладач здійснює пошук, добір та аналізує наявні тестові завдання або ж розробляє самостійно відповідно до вимог;
- 2) пояснювально-ілюстративний передбачає проведення інструктажу та дотримання алгоритму виконання тестових завдань;
- 3) оцінювально-підсумковий, під час якого здійснюється об'єктивне оцінювання знань.

Слушною вважаємо думку В. Гугло, що для успішного проведення тестування важливим є визначення форми тестових завдань, які будуть використовуватись у складі тесту. Вибір форми тестових завдань визначається характером знань та вмінь, що є об'єктом контролю [64, с. 10].

Оскільки об'єктами контролю є не тільки практичні чи лінгводидактичні завдання, а й здійснюється перевірка різногалузева, варто виокремити поділ тестових завдань за об'єктами контролю:

- 1) прості одонофакторні об'єкти або ситуації, які перевіряють знання із певних понять, термінів, визначень з допомогою одноалфавітних завдань чи завдань на доповнення;
- 2) зіставні характеристики мовних понять, особливості яких перевіряються з допомогою багатоалфавітних завдань;
- 3) декілька складових частин, властивостей і характеристик, перевіряються з допомогою багатовибіркових або на перелік завдань;
- 4) задля з'ясування послідовності взаємодії ситуацій, технологічних операцій використовують завдання на відновлення послідовності;
- 5) коли ж студенту треба навести назву чи визначення доречним вважаємо використання відкритих завдань.

Аналіз спеціальної літератури й проведення констатувальних зрізів дав змогу з'ясувати, що рівень сформованості лінгвістичної компетентності

майбутніх учителів української мови і літератури із допомогою тестових завдань якісно підвищиться, якщо передбачатиметься:

- розроблення методичних орієнтирів щодо створення тестових завдань за різними рівнями, типами;
- застосування оптимальної кількості завдань та варіантів відповідей відповідно до того чи того типу тестів, вироблення стратегії поетапного впровадження тестових завдань із усіх розділів для формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури;
- використання дієвих форм, методів, прийомів упровадження тестових завдань спрямованих на формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури;
- поетапність спостереження за формуванням лінгвістичної компетентності бакалаврів філологічних спеціальностей й визначення характеристик цього процесу;
- формування свідомого ставлення суб'єктів освітнього процесу до створення та впровадження тестових завдань для якісного контролю навчальних досягнень під час формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури.

Під час розроблення експериментальної методики ми враховували загальнодидактичні принципи контролю. Продуктивними під час дослідного навчання визначено такі принципи:

· *продуктивності* (орієнтує на створення студентами власного освітнього продукту: сформульовані студентами цілі навчання, складені алгоритми діяльності, знайдені способи діяльності, рефлексивні судження і самооцінки є продуктами їхньої евристичної освітньої діяльності поряд з дослідженнями, розробками методик проведення занять, статтями, наочністю, творами тощо);

· *взаємозв'язку й взаємозалежності зовнішнього оцінювання, взаємооцінювання й самооцінювання* (передбачає установлення

взаємозалежності між оцінкою викладача, оцінкою одногрупників і самооцінкою, що спонукає до самовдосконалення змушує постійно займатися самоосвітою);

- *варіативності, альтернативності* видів, форм, методів і засобів;
- *індивідуалізації і диференціації навчання* – урахування індивідуальних можливостей кожного студента, створення умов для різнорівневого контролю;
- *співпраці* (визначає особистісно орієнтоване спілкування, збагачення змісту навчання матеріалами, що мають емоційний вплив на читача, залучення майбутніх учителів української мови до самоаналізу, самооцінки власної діяльності, формування вміння педагогічної рефлексії [118, с. 70];
- *технологічності* (забезпечення неперервності й послідовності реалізації етапів розроблення нормативної та навчально-методичної документації, за якої результати робіт попереднього етапу є похідними для роботи під час наступного);
- *діагностичності* (забезпечення можливості вимірів рівня досягнення та ефективності, сформульованих в освітньо-кваліфікаційній характеристиці й реалізованих на основі освітньо-професійної програми цілей освітньої та професійної галузей) [95, с. 9].

Аналіз наукових студій українських і зарубіжних дослідників дав нам змогу основними підходами до організації дослідного навчання обрати такі:

- *особистісно зорієнтований*, що передбачає врахування індивідуальних особливостей студентів – особистостей, які мають власні характерні риси, здібності й інтереси, відбір форм, методів, що стимулюють творчу активність, ініціативність і самостійність кожного студента [49];
- *компетентнісний*, що полягає в зміщенні акценту з накопичування нормативно визначених знань, умінь і навичок на формування й розвиток здатностей практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки і досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності та соціальної практики [120];

· *системний* – дозволяє розглядати весь процес організації контролю сформованості методичної компетентності як єдине ціле, виділяючи відповідні складники, ураховуючи особливості зв'язку між усіма елементами [236];

· *структурно-функційний* – передбачає розгляд контролю як певної системи, що складається зі структурних компонентів, кожен з яких має визначені цілі й завдання, взаємозалежні види і функції, адекватні меті форми, методи і прийоми.

Узагальнимо компоненти контролю сформованості методичної компетентності майбутніх учителів української мови у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Компоненти контролю сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури

Компоненти контролю сформованості лінгвістичної компетентності	Інваріантні складники компонентів тестового контролю	Варіативні складники тестового контролю
Мета	визначення й оцінювання результатів навчання під час певного етапу засвоєння професійно зорієнтованих дисциплін – знань, умінь, навичок студентів	визначення й оцінювання результатів формування лінгвістичної компетентності під час певного етапу професійної підготовки – знань, практичного досвіду студентів

Об'єкт	знання, уміння й навички студентів	результати навчальної та науково-дослідницької діяльності студентів – тестові завдання, самостійно розроблені тестові завдання тощо
Принципи	продуктивності, взаємозв'язку й взаємозалежності зовнішнього оцінювання, взаємооцінювання й самооцінювання, варіативності, альтернативності видів, форм, методів і засобів, індивідуалізації і диференціації навчання, співпраці тощо	структурування і генералізації знань, відкритості та прозорості, гармонізації, оптимізації навчального контролю, повноти, комплексності, опосередкованого оцінювання, індивідуалізації
Методи і прийоми	методи усного й письмового контролю	тестування, моделювання професійно орієнтованих ситуацій, метод проектів, лінгводидактичний аналіз тощо
Види і форми	Попередній, поточний, проміжний, підсумковий; екзамен, залік, захист проектів тощо	екзамен, модульна робота, захист проектної роботи

На основі даних констатувального етапу педагогічного експерименту ми розробили методику організації контролю сформованості лінгвістичної компетентності студентів – майбутніх учителів української мови і літератури.

Виходячи з того, що формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів-словесників відбувається у закладах вищої освіти поступово, ми виокремили етапи експерименту, хронологічно їх окреслили й визначили домінувальні види, форми, методи й засоби ефективного контролю для кожного з них:

I етап – *мотиваційно-цільовий етап* – тривав упродовж I-II курсів у процесі опанування навчальної дисципліни «Сучасна українська літературна мова» (фонетика, фонологія, графіка, орфоепія, лексикологія, фразеологія, морфеміка, будова слова, словотвір). Метою зазначеного етапу стало узагальнення й систематизація знань зі шкільного курсу української мови, аналіз тестових завдань які було запропоновано під час проходження зовнішнього незалежного оцінювання, а також поглиблення знань із виучуваних розділів відповідно до вимог, що ставляться перед студентами у закладах вищої освіти й зокрема, за допомогою виконання тестових завдань для закладів вищої освіти наявних у навчально-методичній літературі із мовознавчих дисциплін;

II етап – *пошуково-продуктивний етап* – здійснено на III курсі у процесі вивчення дисципліни «Сучасна українська літературна мова. Морфологія» спрямований на формування граматичних умінь і навичок з допомогою пошуку й розроблення власних тестових завдань із усіх частин мови, а також їх презентація на аудиторію із лінгвістичним коментарем; виконання підсумкового тесту із кожного розділу на електронній платформі Moodle.

III – *проектно-діяльнісний етап* – реалізована IV курсі під час вивчення дисципліни «Сучасна українська літературна мова. Синтаксис», де студенти самостійно добирають різнорівневі тестові завдання до зазначеного розділу за лінійним та спіралевидним принципом добору; підготовка і захист мультимедійних проектів. Підсумкове тестування виконувалося за

розробленими тестовими завданнями з усіх розділів на електронній навчальній платформі Moodle із різнотипними тестовими завданнями.

Під час кожного з етапів дослідного навчання було використано такі види тестового контролю:

попередній (на початку кожного етапу задля з'ясування рівня сформованості методичної компетентності студентів і відбору ефективних форм, методів і засобів контролю);

поточний (упродовж кожного з етапів для визначення динаміки формування професійно важливих умінь і навичок студентів); модульний (після опанування майбутніми вчителями української мови певних навчальних модулів);

проміжний (на третьому курсі (II семестр) і на п'ятому курсі (II семестр) визначалася ефективність дослідного навчання);

підсумковий (після завершення навчання за експериментально-дослідною методикою) контроль.

Аналізу піддано кількісні показники дослідження.

Отже, експериментально-дослідне навчання проведено за розробленою експериментальною програмою з урахуванням рівнів пізнавальної та комунікативної активності майбутніх учителів української мови і літератури.

3.2. Перебіг експериментально-дослідного навчання

Експериментальне навчання під час вивчення мовознавчих дисциплін проводилося з використанням комплексу різнотипних тестових завдань: навчальних, контрольних, альтернативних, варіативних, послідовних, конструктивних, ланцюгових, тематичних, ситуативних, а також тестів успішності та комп'ютерних тестів, вибір яких залежав від змістового компонента виучуваного розділу, а також принципів побудови змісту тестових завдань (лінійного, спірального). Методика тестового контролю

навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури реалізовувалась і шляхом задіяння платформи Moodle, у якій запропоновано теоретичні та практичні блоки з дисциплін мовознавчого циклу та тестології, а також тренувальні й контрольні тестові завдання для самоперевірки із використанням гіпертекстових покликань, що передбачали усунення прогалин у засвоюваному матеріалі.

На підставі аналізу результатів констатувального зрізу було виділено технологічні етапи в реалізації педагогічного експерименту, відповідно до кожного з яких сформульовано цілі, окреслено завдання, очікувані результати, запропоновано адекватні змісту форми, методи, прийоми й засоби навчання.

На першому етапі – *мотиваційно-цільовому* – під час вивчення дисципліни «Сучасна українська літературна мова» («Фонетика». «Орфоепія». «Графіка». «Фонологія». «Лексикологія». «Фразеологія». «Будова слова і словотвір») студенти I курсу засвоювали теорію з фонетики, орфоєпії, графіки, фонології, лексикології, фразеології, з'ясовували взаємозв'язок між одиницями фонетичної системи української мови, вивчали фонетичні засоби, природу наголосу і складу, фонетичні процеси, зміни у мовленнєвому потоці, опановували особливості орфоєпічних й орфографічних норм.

Завданням викладача було продумати мотиваційний аспект під час вивчення того чи того розділу задля розвитку лінгвістичної компетентності студента-першокурсника; з'ясувати рівень засвоєння виучуваного теоретичного матеріалу з допомогою виконання практичних завдань і виконання тестових завдань наявних у навчально-методичній літературі для закладів вищої освіти; підвищувати рівень сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури з зазначених розділів.

Під час вивчення фонетики студентам необхідно розуміти роль мови у формуванні і самовираженні особистості, знати класифікацію голосних та приголосних звуків, їх артикуляційні норми та особливості, ознайомитися із

орфоепічними нормами, принципами українського правопису; вміти розрізняти стилі мовлення під час спілкування.. Упродовж дослідного навчання студентам пропонували різнотипні тестові завдання за лінійним принципом для з'ясування рівня сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури.

Студенти II курсу вивчали лексикологію як наукову дисципліну та типи лексичних значень слів, багатозначність, явища синонімії, антонімії, полісемії, омонімії, паронімії в українській мові, лексичні особливості питомих українських слів та слів іншомовного походження, досліджували термінну лексику свого фаху, активну та пасивну лексику, стилістичну диференціацію лексики; самотність фразеологічних одиниць та їх класифікаційні ознаки, трансформація фразеологізмів в українській мові, вживання фразеологізмів у різних стилях мовлення; з'ясовували особливості побудови словників і досліджували стан української лексикографії XXI століття на матеріалах одно-, дво-, багатомовних словників; визначали структуру слова, способи словотворення й здійснювали морфемний, словотвірний і етимологічний аналізи.

Матеріал під час вивчення означених розділів спрямований на формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури розроблявся таким чином, щоб реалізовано мотиваційний аспект до вивчення фонетики, орфоепії, графіки, фонології, лексикології, фразеології, будови слова і словотвору, ціннісного ставлення до мови й засвоєних знань задля використання їх у майбутній професійній діяльності. Метою проведення тестового контролю навчальних досягнень студентів є виявлення рівня знань студентів орфоепічних, орфографічних, фонетичних, лексико-семантичних, граматичних та стилістичних норм української мови, правильно й доцільно використовувати власнеукраїнські слова та запозичення в усному і писемному мовленні; дотримуватися лексичних норм під час мовлення, виступів, дискусій,

аналізувати тексти різних стилів, а також виявлення вмінь застосовувати набуті знання у своїй професійній діяльності.

Після опанування відповідних розділів студенти виконували різнотипні тестові завдання, побудовані за лінійним принципом; аналізували й обговорювали результати виконання їх, а також здійснювали самоперевірку та взаємоперевірку (парами, групами) самостійно дібраних із навчальної літератури тестових завдань.

Провідною формою навчання під час експериментальної методики тестового контролю навчальних досягнень були практичні заняття з елементами лекції, а ефективність занять залежала від змісту й дібраних різнорівневих тестових завдань студентами для засвоєння матеріалу із фонетики, лексикології, лексикографії та морфеміки. Тестові завдання сприяли активізації уваги й мисленнєвій діяльності, що допомагало краще засвоювати виучуваний матеріал під час практичного заняття. Кожен навчальний тест супроводжувався інструктажем щодо виконання, а також опрацюванням підходів до виконання його.

Наведемо зразки тестових завдань для студентів на першому курсі із розділу «Фонетика. Фонологія. Графіка. Орфоепія. Орфографія».

ВАРІАНТ I

- 1. Визначте характеристику звуку як явища, яке віддзеркалює його звучання, акустику та виникає в результаті коливань повітря:**
 - а) функціональне;
 - б) фізичне;
 - в) анатомо-артикуляційне;
 - г) силабічне;
- 2. _____ – це розгорнута в часі координація органів артикуляції, яка спричиняє видозміни в резонаторних порожнинах,**

а також до змін тиску, напрямку і структури повітряного потоку з метою створення різноманітних слухових вражень:

- а) резонанс;
- б) артикуляція;
- в) артикуляційна база;
- г) коартикуляція.

3. Назвіть варіант з помилкою, виправте її.

- а) [дóш'ц'і];
- б) [бáчис':а];
- в) [кнйз'ц'і];
- г) [вогзáл].

4. Установіть відповідність між ознаками та акустичними властивостями звуків:

Ознака	Акустична властивість звука	Ключ
1. Висота звука	а) залежить від додаткових тонів, які накладаються на основний;	1.г
2. Тембр звука	б) залежить від часу звучання;	2.а
3. Довгота звука	в) залежить від ритмічності коливань;	3.б
4. Чистота звука	г) залежить від амплітуди коливань голосових зв'язок;	4.в
5. Інтенсивність звука	г) залежить від частоти коливань пружного тіла	5.г

5. З якими словами можна використати слово *відкрити*?

- а) очі; б) книжку; в) двері; г) зошит;
- д) вікно; е) сезон; є) рот.

А що роблять з вустами? _____

- 6. На рекламній світлині знайдіть помилку, оберіть із запропонованих варіантів, яку із мовних норм порушено? Схарактеризуйте помилку. Порадьте, як уникати огріхів у мовленні й рекламі.**
- а) орфоепічні норми;
 - б) лексичні норми;
 - в) словотвірні норми;
 - г) стилістичні норми;
 - д) орфографічні норми;
- 7. Визначте, у якому рядку усі голосні фонемі слів реалізуються інваріантами:**
- а) планер, диво, місто, буфер, сонце, поле;
 - б) добуток, рукопис, казати, італієць, нещастя;
 - в) сестри, твого, сідати, книга, сонячний;
 - г) ключчя, дах, потоп, кожух, поліські.
- 8. Виберіть рядок слів, де б зміна наголосу змінювала лексичне значення слова:**
- а) атлас, замок, володар, вогняний, жалібний;
 - б) батьківщина, прошу, об'єднання, приклад, колос;
 - в) лупа, людський, заголовок, весняний, усмішка;
 - г) типовий, сім'я, лапки, вигода, високо.
- 9. У якому рядку в усіх словах на місці крапок треба ставити м'який знак?**
- а) шампін...йон, т..мяний, тон..ший, кін..ця;
 - б) бал..зам, дон..чин, мен..шість, яблун..ці, дівчин..ці;
 - в) п'ят..сот, пан..ство, хустин..ці, фал..ш, волин..с..кий;
 - г) різ..бяр, джерел..це, сіл...ський, молот..ба, сяд..мо.
- 10. За яким критерієм «слово» — це знак окремого поняття:**
- а) синтаксичним;
 - б) семасіологічним;

- в) психологічним;
- г) філософським.

11. У якому рядку фразеологізми становлять синонімічний ряд:

- а) без вогню пекти, байки правити, багато брати на себе, зронити сльозу;
- б) теревені правити, оповідати сон рябої кобили, боби розводити, плести сухого дуба;
- в) зробити хибний крок, зривати завісу, зорі знімати з неба, обіцяти золоті гори;
- г) міряти лозиною, наклеювати ярлики, на ногах не стояти, передбачати події.

12. Морфема — це...

- а) найменша одиниця звукової системи мови, за допомогою якої розпізнаються значущі одиниці мови;
- б) найменша неподільна значуща частина слова, яка є носієм певного лексичного чи граматичного значення;
- в) частина фразового такту, що має переважно кілька звуків, об'єднаних навколо складотворного центра;
- г) виділення фонетичними засобами одного із складів фразового такту.

13. Упишіть до таблиці термін, що позначає найменшу одиницю мови та мовлення.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

14. Позначте слова, у яких звуки передаються за допомогою буквосполучень.

- Ми¹ дзвіночки²,
- Лісові³ дзвіночки⁴ Славим⁵ день⁶.
- Ми⁷ співаєм⁸.
- Дзвоном⁹ зустрічаєм¹⁰ День¹¹!
- День²! (П. Тичина).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

15. Укажіть рядок, у якому між словами слід вживати прийменник «в».

- а) сидіти (у, в) автобусі, запитати (у, в) актриси, працювати (у, в) аптеці, жив (у, в) сестри;
- б) була (у, в) Італії, плавати (у, в) озері, жила (у, в) Одесі, служити (у, в) армії;
- в) Бачив (у, в) товариша, відніс (у, в) клас, зайти (у, в) бібліотеку, стати (у, в) пригоді;
- г) Успіху (у, в) творчості, читала (у, в) журналі, приніс (у, в) кишені, попросив (у, в) друга;
- г) Бігти (у, в) сад, зайти (у, в) клас, погляд (у, в) майбутнє, жити (у, в) Києві.

ВАРІАНТ II

1. **Визначте характеристику звука як явища, яке твориться органами мовленнєвого апарату людини за участю центральної нервової системи:**
 - а) функціональне;
 - б) фізичне;
 - в) анатомо-артикуляційне;
 - г) силабічне;
2. _____ - це мінімальна одиниця звукової будови мови, яка служить для розпізнавання і розрізнення значеннєвих одиниць – морфем, до складу яких вона входить як найменший сегментний компонент, а через них – і для розпізнавання та розрізнення:
 - а) звук;
 - б) морфема;

в) фонема;

г) алофон.

3. Назвіть варіант з помилкою, виправте її:

А)[бачис':а];

Б)[квіт'ц'і];

В) [книз'ц'і].

4. На рекламній світлині знайдіть помилку, оберіть із запропонованих варіантів, яку із мовних норм порушено? Схарактеризуйте помилку. Порадьте, як уникати огріхів у мовленні й рекламі.

а) орфоепічні норми;

б) лексичні норми;

в) словотвірні норми;

г) стилістичні норми;

д) орфографічні норми

5. Визначте, у якому рядку всі слова мають варіативне наголошення:

а) помилка, розплід, добір, усмішка, алфавіт;

б) загадка, розбір, показник, дочиста, абихто;

в) фаховий, каталог, псевдонім, кілометр, маркетинг;

г) договір, розповідач, жалюзі, гуртожиток, мережа.

6. У якому рядку в усіх словах на місці крапок треба ставити м'який знак?

а) брун..ка, п'ят..десят, в'яз..кість, ц..вірін..кає, у мас..ці;

б) дівчин..ці, учотир...охз нян..чити, с..вятковий, Хар..ків;

в) близ..кість, бат..ківщина, у кишен.ці, міл..йон, приз..ба;

г) молот..ба, майбут..нє, рибал..ці, рибал..с..кий, кін..чик.

7. Розділ мовознавства, що вивчає словниковий склад мови, називають:

- а) лексикологією;
- б) етимологією;
- в) семасіологією;
- г) ономастикою.

8. З'ясуйте, у якому рядку всі словосполучення є фразеологізмами:

- а) читати повість, стримано засміятися, перейти вулицю, довести додому;
- б) кінець уроку, пекти картоплю, відчинені двері, чужа праця;
- в) засипати вугілля, брати воду, говорити правду, гнути гілку;
- г) читати по очах, пекти раків, з відкритим серцем, западати в душу.

9. Продовжіть речення: «Словотвір вивчає...»

- а) слова, їх значення, походження й використання;
- б) словотворчі значення, матеріальні засоби вираження й способи творення слів у сучасній мові;
- в) способи творення слів;
- г) слова зі спільним коренем, але з різним лексичним значенням.

10. Чому відбулося подвоєння у цих словах?: *нескінченний, непримиренний, нездоланний, неказаний, страшенний, неказанно, страшенно.*

а) подовжується -Н- тому, що ці слова означають незакінчену дію або перебільшену ознаку;

б) подовжується -Н- у наголошених суфіксах –ЕНН-, -АНН- прикметників та прислівників, що означають велику міру якості;

в) правопис подібних слів треба запам'ятати за орфографічним словником;

г) у цих словах подвоєння не відбувається, у питанні допущена зумисна помилка.

11. Для чого потрібне чергування У з В та І з Й у таких словах та словосполученнях?

Уміти – вміти; іти – йти; зайшов у кімнату – зайшла в кімнату; учитель і учень – учителька й учень.

а) підвищує милозвучність мови та її ритмічність;

б) урівноважує голосні та приголосні звуки;

в) урівноважує систему голосних та приголосних звуків, допомагає уникненню їх збігу;

г) правописом не передбачено подібне чергування, тому можна говорити й писати як завгодно.

12. Укажіть ознаки, за якими протиставляють приголосні звуки.

1. Глухість.
2. Твердість/м'якість.
3. М'якість.
4. Подовженість.
5. Дзвінкість/глухість.

1	2	3	4	5

13. Знайдіть відповідність між рядами слів і правилами вживання апострофа.

1. Б'є, п'ять, в'язати, сім'я, дерев'яний.
2. Подвір'я, міжгир'я, матір'ю, узгир'я, валер'янка.
3. Дит'ясла, пан'європейський, трьох'ярусний.
4. Пів'яблука, з'явитись, без'язикий, об'єднання, під'їзд.
5. Лук'ян, Лук'янчук, Лук'яненко, Лук'янівка.

- а) Апостроф ставиться перед буквами я, ю, є, ї після б, п, в, м, ф.
- б) Апостроф ставиться перед буквами я, ю, є, ї після префіксів та першої частини складних слів, що закінчуються твердим приголосним.
- в) Апостроф ставиться після р при роздільній вимові.
- г) Апостроф ставиться після к перед я у похідних від слова Лук'ян.
- г) Апостроф ставиться перед я у складних словах, якщо їх перша частина закінчується на приголосний.

1	2	3	4	5

14. Позначте рядки, у яких при творенні іменників за допомогою суфіксів відбуваються звукові зміни.

1. Дідівський, отаманський, козацький.

2. Рекрутський, Вінницький, Київський.
3. Одеський, Галицький, Чернівецький.
4. Херсон, Житомир, Хуст.
5. Краків, Умань, Полтава.

1	2	3	4	5

15. Яке слово написано правильно і чому?

1. *Дон-Жуан*
2. *Дон Жуан*
3. *Донжуан*

а) Перше та третє. У першому випадку слово «Жуан» - власне ім'я літературного персонажа, зі словом «дон» (пан) завжди пишеться через дефіс. У третьому варіанті слово «донжуан» означає загальну назву.

б) друге, тому що слово «Жуан» - власне ім'я літературного персонажа, із словом «дон» (пан) пишеться окремо.

в) третє, тому що слово «дон» не є складовою частиною власного імені.

Зміст тестових завдань такого типу дає змогу перевірити в студентів знання із означених розділів та мотивацію до навчальної діяльності на I курсі, сприяє активізації мислення, закріплює навички роботи із тестовими завданнями після складання зовнішнього незалежного оцінювання, а також теоретичні відомості про розроблення тестів за лінійним принципом. У процесі експериментальної методики, на першому етапі, ми пропонували студентам після виконання кожного тестового завдання ставити собі запитання – «Чи в тому, що я написав, справді є сенс?» задля аналізу правильності відповіді. Аналіз помилок після виконання тестових завдань зацікавлює студентів, мотивує їхню навчальну діяльність, активізує мислення, усуває прогалини у знаннях, сприяє розумінню й глибокому усвідомленню виучуваного матеріалу.

Завдання із розділу «Лексикологія» реалізовували лінгвістичну компетентність, зокрема, й через завдання із вибором правильного вживання лексеми, як-от:

З переліку слів оберіть (підкресліть) ті, які вживаються зі словами-паронімами.

- *Верховна Рада (ухвалила, прийняла) закон про збереження енергії.*
- *Депутат (порушив, підняв) надзвичайно актуальне питання.*
- *На зборах ухвалили (правильне, слушне, доречне, вірне) рішення.*
- *Я отримав номер (абонементської, абонентської) скриньки.*
- *Олена справляє (афектне, ефектне) враження.*
- *Сьогодні у метро не працював (екскаватор, ескалатор).*
- *(Насамкінець, на завершення, на заключення) своєї промови хочу підсумувати сказане.*
- *Він не спеціаліст у цій (галузі, області).*
- *Агроном (вважає, рахує) доречним висівати цього року еспарцет.*

Відредагуйте висловлення з лексичними помилками.

Забезпечити безпеку, заключити договір, тяжка біль, важке положення, здійснити злочин, використати службове положення в корисних цілях, підняти надто актуальне питання, прийняв участь у засіданні, спостерігати на протязі року, відмінити указ, з неповагою відноситися до закону, це не відноситься теми, поговорити по душах, мова йдеться, баснословні ціни.

Допишіть слово або кілька слів, щоб утворились стилістично правильні словосполучення.

- *Відчинити*,
- *відкрити*,
- *розгорнути*,
- *зачинити*,
- *розплющити*

Вкажіть, яка дієслівна конструкція правильна:

- а) болить його голова;*
- б) болить йому голова;*
- в) болить у нього голова.*

Які з поданих висловів є ненормативними?

- а) зайвий раз;*
- б) дай Бог щастя;*
- в) являється помилкою;*
- г) розплющувати очі.*

У якому ряду допущені помилки слововживання?

- а) навколишнє середовище, передплата на журнали, злий собака;*
- б) чинні закони, результати зіставляються, перекласти українською мовою;*
- в) оточуюче середовище, дякуючи підтримці, по пальцях перелічити.*

Розділ мовознавства, що вивчає словниковий склад мови, називають:

- а) словологією;*
- б) лексикографією;*
- в) лексикологією;*
- г) ономастикою.*

Слова, звуковий склад яких збігається тільки в одній граматичній формі, називаються:

- а) омографи;*
- б) омофони;*
- в) омоформи;*
- г) неповні омоніми.*

4. У якому рядку подано неологізми?

- а) бачата, бучка, бінокль;*
- б) мачо, фейк, стрийко;*
- в) яблуновоцвітно, україноментальний, бодистайлінг;*

г) брифінг, атовець, байрак.

5. До поданих іншомовних слів дібрати синоніми-відповідники:

а) ексклюзивний;	1) продаж;
б) прас-лист;	2) розпродаж;
в) адоніс;	3) вечірка;
г) паті;	4) цінник;
г) сейл.	5) список;
	6) винятковий;
	7) горицвіт;
	8) зібрання.

6. Слова й вирази, які вживаються з метою уникнення слів із грубим чи непристойним змістом або з неприємним у певних умовах забарвленням, називають:

- а) синоніми;
- б) контекстуальні синоніми;
- в) евфемізми;
- г) варваризми.

7. У якому рядку подано абсолютні синоніми (синоніми-дублети)?

- а) купець – негоціант;
- б) друг – побратим;
- в) дорога – автобан;
- г) флексія - закінчення.

8. У якому рядку подано стилістичні синоніми?

- а) завірюха, заметіль, поземка, пороша;
- б) замісник, заступник;
- в) екземпляр, примірник;
- г) говорити, ректи, базікати.

9. У якому рядку подано приклади метафор?

- а) Київ прокидається, читати Підмогильного;

- б) берегти копійку, ноги моєї тут не буде;*
- в) золоте волосся, сонячна посмішка;*
- г) небо невміє, з'їв цілу тарілку борщу.*

10. Дібрати відповідники:

<i>а) говорити неправду (замість брехати);</i>	<i>1) оксиморон;</i>
<i>б) Сміються, плачуть солов'ї ... (О.Олесь);</i>	<i>2) антитеза;</i>
<i>в) На нашій, не своїй землі (Т.Шевченко);</i>	<i>3) евфемізм;</i>
<i>г) коричнева чума (замість фашизм);</i>	<i>4) метафора;</i>
<i>г) І як у серці поєднати розлуки лід, любові жар! (В.Сосюра).</i>	<i>5) перифраз.</i>

11. У якому рядку подано приклади питомих слів праіндоєвропейського походження?

- а) сестра, син, громада, борщ;*
- б) вовк, бик, миша, стрічка;*
- в) мати, три, ніс, вода;*
- г) око, стояти, облік, вареники.*

12. У якому рядку подано лише власне українські слова?

- а) курінь, галузь, князь, циферблат;*
- б) галушки, садиба, мірошник, млинці;*
- в) промовець, рушниця, хустка, аура;*
- г) спідниця, куліш, узвар, фортуна.*

13. У якому рядку подано лише іншомовні слова?

- а) інвазія, електрон, сьогодні, стеля;*
- б) ремікс, ландшафт, орда, відрядження;*
- в) фортуна, етап, інжир, борошно;*
- г) діадема, гауптвахта, фах, ангел.*

14. У якому рядку подано лише старослов'янізми?

- а) враг, древо, хлібороб, корж;*
- б) злато, глас, вождь, приянь;*
- в) раб, слей, благодать, рілля;*

г) *врата, глаголити, нужда, оранка.*

15. Який рядок містить вузькоспеціальну термінологію?

а) *суфіксоїд, чинний, серенада;*

б) *сарказм, пуант, мова;*

в) *конфікс, фонема, приказка;*

г) *інтерфікс, зяяння, префіксоїд.*

Тестові завдання запропоновано у двох варіантах, що має бути засобом діагностики якості засвоєння основних теоретичних відомостей лінгвістичної науки, зокрема проблем диференціації мови і мовлення, культури мови і культури мовлення, ситуації спілкування, основних комунікативних ознак культури усного та писемного мовлення, з-поміж яких виокремлюють правильність, чистота, доречність, логічність, точність, багатство, виразність, достатність, образність. Завдання також мають практичне спрямування: у кожному з варіантів якого містяться завдання, що мають за мету виявити рівень сформованих мовленнєвих умінь і навичок студентів з указаної дисципліни, зокрема лексичних, морфологічних, синтаксичних, орфографічних, орфоепічних, стилістичних тощо. Результати тестування сприяли визначенню умінь студентів використовувати здобутті знання на практиці, формуванню лінгвістичної компетентності на I етапі експериментального навчання й оволодіння теоретичними відомостями із зазначених розділів.

Тестові завдання, їх системоутворювальні ознаки стосувалися змісту відповідних розділів, модулів, тем; зв'язку завдань і впорядкованості; логічній визначеності завдань; пропонувалися у різних форматах: питань або завдань, сформульованих у формі висловів, істинних або помилкових, залежно від відповідей. Відповідь на тестове завдання передбачало коротке судження, пов'язане зі змістом завдання. До кожного завдання встановлено вимогу правильності або неправильності відповіді.

Розроблені тестові завдання побудовано так, щоб поетапно збільшувати рівень складності, а їх успішне виконання потребувало вміння застосовувати інтегровані знання з програмового матеріалу дисципліни, що й демонструвало не лише репродуктивну, а й творчу, розумову діяльність. Завдання адаптовували до вимог навчального плану, а також робочої навчальної програми. Принагідно зауважимо, що на першому етапі задіяно інтернетні освітні платформи з підготовленими відповідями для студентів.

Другий етап – *пошуково-продуктивний* – реалізовано під час вивчення дисципліни «Сучасна українська літературна мова» («Морфологія»), на якому студенти III курсу засвоювали мовну теорію про граматичні категорії, граматичні значення та синтаксичні функції повнозначних частин мови, особливості службових частин мов; взаємозв'язок і взаємозалежність одиниць граматики. Після опанування теоретичного матеріалу студенти виконували тестові завдання різних рівнів складності (альтернативні, варіативні, послідовні, конструктивні, ланцюгові, тематичні, ситуативні, а також тести успішності та комп'ютерні тести); розроблені за лінійним та спіралевидним принципами побудови змісту тестових завдань, готували і захищали мультимедійні проекти тестових завдань, що містили дискусійні питання граматики, а також обґрунтовували доцільність запровадження різних типів тестів під час вивчення конкретної теми. Під час захисту підготовлених третьокурсниками тестових завдань як проекту до виучуваної теми для самоперевірки особливу увагу було відведено формуванню у студентів уміння прогнозувати лінгвістичні утруднення у засвоєнні морфологічної теорії та визначенню найбільш доцільних типів тестових завдань. Пропонуємо приклади тестових завдань, які студенти розробляли та презентували (у двох варіантах).

ВАРІАНТ I

Уперше термін «граматична категорія» увів:

а) О.Потебня; б) Л.Щерба; в) В.Виноградов; г) О.Пешковський

Визначте, за якими критеріями виокремлюються частини мови:

- а) інтонаційний, словотвірний;
- б) смисловий, морфологічний, синтаксичний;
- в) стилістичний, інтонаційний, смисловий;
- г) синтаксичний, словотвірний, стилістичний.

Укажіть рядок, у якому всі іменники перебувають поза відмінами:

- а) авто, шпроти, леді, сутінки, кіно;
- б) колібри, плавні, канікули, пальто;
- в) авеню, німець, райвно, депо, манто;
- г) Сочі, ситро, вапно, ножиці, пюре

Визначте, у якому рядку всі займенники співвідносні з іменниками:

- а) хто, що, скільки, мій, котрий;
- б) я, ти, вона, будь-хто, щось;
- в) хто-небудь, будь-хто, наш, вони, ми;
- г) увесь, кожен, інший, сам, його.

Обґрунтуйте, чому в поданому реченні НЕ з дієприкметником написано окремо? *Жайворонки робили свій перший заспів на ще не зораних плугом нивах.*

а) у поданому реченні дієприкметник «зораних» з НЕ повинен писатися разом, тому що показує дію, яка ще не виконана;

б) у наведеному реченні застосовується правило слів-винятків, правопис яких треба запам'ятати за словником;

в) у наведеному реченні дієприкметник «зораних» має залежні слова: «плугом» та «ще», тому НЕ тут пишеться окремо.

Знайдіть помилкові формулювання правил і вкажіть правильний варіант:

- а) апостроф ставиться після префіксів, що закінчуються на голосний;

б) м'який знак ставиться після букви Н у суфіксах -еньк-, -оньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-;

в) через дефіс пишуться складні прикметники, між частинами яких встановлюється підрядний зв'язок;

г) НЕ пишеться через дефіс з іменниками, прикметниками, займенниками, прислівниками, якщо вони в сполученні з НЕ означають одне поняття;

г) через дефіс пишуться складні іменники, що означають протилежні за змістом поняття;

д) разом пишуться частки БО, НО, ТО, ОТ, ТАКИ, коли вони виділяють значення окремого слова.

Знайдіть відповідність між прикметником, ужитим у реченні, і його характеристикою (одне з речень зайве).

1. Спить у блакитній льолі

наша земля дитинно

(Б. Олійник).

2. Крізь дощову сітку запаленіли

ізмарагди нив... (Є. Плужник).

3. Прийди, візьми мене за руку

і в край щасливий поведи

(О. Олесь).

4. І була любов моя взаємною

(Г. Світлична).

5. Луги цвітуть у придорожній

смузі (Л. Костенко).

А. Відносний прикметник,

ужитий у формі місцевого

відмінка.

Б. Відносний прикметник,

ужитий у формі знахідного

відмінка.

В. Якісний прикметник,

ужитий у формі місцевого

відмінка.

Г. Якісний прикметник,

ужитий у формі знахідного

відмінка.

1	2	3	4	5

Оберіть рядок, у якому морфологічний аналіз виділеного слова зроблено правильно.

Один біжить, другий лежить, третій кланяється (Народна творчість).

а) Третій — числівник, початкова форма — третій, простий, кількісний, ужито у родовому відмінку, у реченні — підмет.

б) Третій — числівник, початкова форма — три, простий, кількісний, збірний, ужито у називному відмінку, у реченні — підмет.

в) Третій — числівник, початкова форма — третій, складений, порядковий, ужито у місцевому відмінку, у реченні — підмет.

г) Третій — числівник, початкова форма — три, простий, порядковий, ужито у називному відмінку, у реченні — підмет.

г) Третій — числівник, початкова форма — третій, простий, порядковий, ужито у називному відмінку, у реченні — підмет.

Про яку частину мови йдеться у характеристиці: *Відмінювані слова. Початкова форма – називний відмінок однини. За значенням та морфологічними ознаками поділяються на особові, зворотний, питально-відносні, означальні, вказівні, присвійні, неозначені та заперечні. Ті, що вказують на предмети, змінюються за відмінками, можуть мати рід, число; ті, що вказують на ознаки, змінюються за відмінками, родами та числами; ті, що вказують на кількість, – за відмінками, а ті, що вказують на порядок при лічбі, – за родами, числами та відмінками.*

В чому полягає лексико-синтаксичний спосіб творення іменників?

а) шляхом переосмислення значення старих слів у нових умовах життя.

б) при переході однієї частини мови в іншу.

в) у вираженні думки через ряд слів, що утворюють речення.

г) у злитті в одне ціле синтаксично оформленого словосполучення.

Зазначте поетапність алгоритму аналізу іменника (проставити нумерацію):

- ☐ Синтаксична роль у реченні.
- ☐ Початкова форма.
- ☐ Спосіб творення (для похідних слів).
- ☐ Особливості правопису.
- ☐ Словоформа в реченні.
- ☐ Питання іменника.
- ☐ Лексичне значення (власна чи загальна назва, назва істоти чи неістоти, конкретне чи абстрактне значення, збірне, речовинне).
- ☐ Граматичні ознаки (рід, число, відмінок, відміна, група).

Укажіть рядок, у якому прийменники вжито з родовим відмінком іменника:

- а) прийти до кав'ярні, брат із сестрою, не прийти внаслідок хвороби;
- б) запитав у майстра, відвідав хворого, став на заваді;
- в) змагання з атлетики, витягти з води, замовкнути з переляку;
- г) шафа із дзеркалом, іти з батьком, налити у склянку.

Пояснити правопис підкреслених слів у тексті.

- *Що ви читаєте зараз?*

- ***Як що?** Новий роман Люко Дашвар. **Якщо** не читали, то раджу й вам прочитати...*

- а) в обох реченнях виділені слова треба писати окремо.
- б) сполучник «ЯКЩО» однозвучний із прислівником «ЯК» та займенником «ЩО», де наголос падає завжди на сполучник.
- г) сполучник «ЯКЩО» однозвучний із прислівником «ЯК» та займенником «ЩО», де наголос падає завжди на займенник.
- г) сполучник «ЯКЩО» однозвучний із прислівником «ЯК» та займенником «ЩО», де наголос завжди падає на прислівник.

Зазначте, у якому типі односкладних речень безособова форма на -но, -то виконує роль присудка (відповідь сформулюйте у місцевому відмінку однини).

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Поєднайте прикметники з іменниками, що пропонуються.

Діалектний // діалектичний: експедиція, практика, мовлення, ареал, слова, особливості.

ВАРІАНТ II

Укажіть дослідника, кому належить розподіл на чотири класи, або категорії слів (частини мови, частки мови, модальні слова, вигук):

а) В. Виноградову; б) Л. Щербі; в) О. Шахматову; г) Ф. Буслаєву.

Прономіналізація – це:

- а) уживання різних частин мови в ролі займенника;
- б) перехід у вигук дієслів, іменників;
- в) перехід інших частин мови в сполучні засоби;
- г) перехід інших частин мови до розряду прислівників.

Визначте рядок, у якому всі іменники чоловічого роду:

- а) манжета, хлоп'я, магараджа, пустеля, прихвостень;
- б) розвій, кефаль, приязнь, лазур, ситець;
- в) дріб, степ, тюль, тюлень, нероба;
- г) біль, нежить, воєвода, Сибір, меланж

Укажіть граматичну форму поданих дієслів (відповідь сформулюйте у місцевому відмінку).

Розчовгатися, розшарітися, розчинитися, розчаруватися, розшарувати.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Обґрунтуйте правильне написання складних прикметників:

- *Зовнішньополітичний*

а) разом пишуться складні прикметники, утворені від складних іменників, що пишуться разом;

- б) разом пишуться складні прикметники, утворені від сполучення іменника та узгодженого з ним прикметника;

в) разом пишуться складні прикметники, утворені від сполучення іменника з дієсловом.

- **Жовто-блакитний**

а) через дефіс пишуться складні прикметники, між частинами яких встановлюється сурядний зв'язок;

б) через дефіс пишуться складні прикметники, що означають різні кольори або відтінки кольорів, якість з додатковим відтінком;

в) через дефіс пишуться складні прикметники, у яких повторюються ті самі або споріднені слова для підсилення значення.

Знайдіть помилкові формулювання правил і вкажіть правильний варіант:

а) прислівники пишуться окремо, якщо вони утворені від прикметників і займенників за допомогою префікса ПО- і суфіксів –И, -ОМУ;

б) подовження відбувається у наголошених прикметникових і прислівникових суфіксах –ЕНН-, -АНН- (-ЯНН-);

в) через дефіс пишуться складні іменники, утворені з двох основ із сполучними голосними О, Е, Є, якщо одна з основ дієслівного походження, а інша – іменникового;

г) через дефіс пишуться частки БУДЬ-, НЕБУДЬ-, КАЗНА-, ХТОЗНА-, БОЗНА-;

г) НЕ пишеться разом з дієприкметниками і прислівниками, які є присудком;

д) окремо пишуться прислівники у яких повторюються основи.

Знайдіть відповідність між рядами прикметників і їх характерною етикою (один із рядів зайвий).

1. Зеленоватий, прадавній, буланний, завеликий.
2. Дорогий, низький, високий, рідкий.
3. Розумний, гарний, щасливий, приємний.
4. Чудовий, надпотужний, яскравий, тонесенький.
5. Повний, потрібний, радий, ясний.

- А. Якісні прикметники, у яких при утворенні ступенів порівняння не відбувається чергування приголосних.
- Б. Якісні прикметники, які не утворюють ступенів порівняння.
- В. Якісні прикметники, у яких при утворенні ступенів порівняння відбувається чергування приголосних звуків.
- Г. Якісні прикметники, які мають коротку форму.

1	2	3	4	5

Оберіть рядок із правильним варіантом морфологічного аналізу виділеного слова.

*На **дніпрових** схилах пробудилася зі сну весняна квітка мати-й-мачуха, або підбіл (В. Пархоменко).*

1. На дніпрових (схилах) — прикметник, початкова форма — дніпровий, якісний, твердої групи, ужито в називному відмінку однини, у реченні є означенням.

2. На дніпрових (схилах) — прикметник, початкова форма — дніпровий, відносний, твердої групи, ужито в місцевому відмінку однини, у реченні є означенням.

3. На дніпрових (схилах) — прикметник, початкова форма — дніпровий, відносний, твердої групи, ужито в місцевому відмінку множини, у реченні є означенням.

4. На дніпрових (схилах) — прикметник, початкова форма — дніпровий, присвійний, твердої групи, ужито в місцевому відмінку множини, у реченні є означенням.

5. На дніпрових (схилах) — прикметник, початкова форма — дніпровий, якісний, м'якої групи, ужито в орудному відмінку множини, у реченні є означенням.

В якому реченні «що» є сполучником чи сполучним словом, і який сенс вони вносять в речення?

· *Я знаю, що́ ви зробите.*

· *Я знаю, що ві́ зробите.*

а) в обох реченнях «ЩО» – сполучні слова. За допомогою них змінюється лише інтонація.

б) першому реченні «ЩО» – наголошене сполучне слово, яке змінює зміст вислову сказаного, тобто вказує, що саме зробите. У другому «ЩО» - сполучник, який вказує на те, що саме ви не залишитесь бездіяльним.

в) в обох реченнях «ЩО» – сполучники, так як вони просто поєднують між собою частини речення.

г) у першому реченні «ЩО» – сполучник, а в другому – сполучне слово. У реченнях вони всього-навсього змінюють інтонацію та зміст.

Зазначте поетапність алгоритму аналізу займенника (проставити нумерацію):

- ☐ Словоформа у реченні.
- ☐ Категоріальне значення (вказує на ознаку, кількість, предмет, особу).
- ☐ Питання займенника.
- ☐ Синтаксична роль у реченні.

- ☐ Спосіб творення слів (для похідних слів).
- ☐ Граматичні ознаки (особа, рід, число, відмінок).
- ☐ Особливості відмінювання.
- ☐ Група за співвідношенням з іменники частинами мови (іменниковий, прикметниковий, числівниковий).
- ☐ Розряд за значенням.

Про яку частину мови йдеться у характеристиці: *початкова форма – неозначена форма. Має вид, перехідність або неперехідність, спосіб, час. Змінюється за особами та числами (у теперішньому і майбутньому часі), а в минулому часі – за родами (в однині). Має здатність утворювати форми дієприкметника та дієприслівника.*

У чому полягає морфолого-синтаксичний спосіб творення іменників?

- а) у злитті в одне ціле синтаксично оформленого словосполучення.
- б) при переході однієї частини мови в іншу.
- в) шляхом переосмислення значення старих слів у нових умовах життя.
- г) у викладенні думки через правильність підбору необхідних іменників.

Зазначте поетапність морфологічного розбору числівника

- ☐ Початкова форма.
- ☐ Словоформа у реченні.
- ☐ Розряд за значенням (кількісний, порядковий).
- ☐ Граматичні ознаки (відповідно до розряду і групи за значенням).
- ☐ Питання числівника.
- ☐ Зв'язок з іменниками.
- ☐ Синтаксична роль у реченні.
- ☐ Спосіб творення слів (для похідних слів).
- ☐ Група за будовою (простий, складний, складений).
- ☐ Особливості правопису.

Укажіть рядок, у якому всі іменники мають тільки форму множини:

- а) граблі, дебати, черевики;

- б) заручини, кеглі, ворота;
- в) переговори, іспити, вила;
- г) дріжджі, обіцянки, проводи

Зазначте, яким членом речення виступає дієприслівник (відповідь сформулюйте в орудному відмінку).

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Поєднайте прикметники з іменниками, що пропонуються.

матеріальний // матеріалістичний: інтерес, становище, стан, цінності, світ, філософія

Запропоновані тестові завдання призначені для перевірки міцності засвоєння теоретичного рівня знань, для обміну інформацією між суб'єктами освітнього процесу, для розрізнення спільного й відмінного у мовних фактах. Такі типи завдань використовувалися на другому і третьому етапах навчання.

Тестові завдання з означеного розділу для студентів III курсу слугували засобом діагностики якості теоретичного та практичного засвоєння студентами знань, алгоритмів ефективних мовленнєвих комунікацій, для удосконалення навичок мовних розборів, що й сприяли формуванню лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури. Тести відкритої форми давали змогу не тільки обирати правильний варіант, а й самостійно здійснювати аналіз помилок, які найчастіше трапляються у власному мовленні чи на письмі під час вивчення морфології.

Тестові завдання дібрано з урахуванням принципу розгляду мови як цілісної структури, де всі знакові одиниці перебувають у складних системних зв'язках і відношеннях. До тестів дібралися завдання професійного спрямування й спрямовані на практичне використання наукової термінології, специфіки, її реалізації у фаховій підготовці майбутнього вчителя української мови і літератури.

Під час третього етапу – **проектно-діяльнісного** – у процесі опанування дисципліни «Сучасна українська літературна мова» («Синтаксис

словосполучення». «Синтаксис простого речення». «Синтаксис складного речення») та дисципліни «Методика навчання української мови в закладах загальної середньої освіти» студенти IV курсу опрацьовували синтаксичну теорію (синтаксис словосполучень, типи підрядного зв'язку у словосполученні, синтаксис простого та простого ускладненого речень, синтаксис складного речення, особливості складносурядного, складнопідрядного, безсполучникового речень, смислові зв'язки між частинами складного речення). Після опрацювання синтаксичної теорії паралельно вивчали теорію про типи, функції та структуру тестових завдань у методичних дослідженнях, а також матеріали розміщені в системі електронного навчання Moodle задля самостійного розроблення тестових завдань із синтаксису словосполучення, простого та складного речення, а також з усіх розділів сучасної української літературної мови як для закладів вищої освіти, так і для закладів загальної середньої освіти із подальшим захистом проекту. У процесі захисту обговорювали доцільність проведення тестування за визначеними в лінгводидактиці параметрами: врахування змістової характеристики знань; врахування якісної характеристики знань; оцінювання професійних умінь, які необхідні для добору, розв'язання та аналізу пропонованих та самостійно дібраних тестових завдань із мовознавчих дисциплін для студентів, а також запропонованих тестових завдань з української мови для учнів 10-11 класів загальноосвітніх закладів освіти. Пропонуємо зразки тестових завдань із синтаксису.

Доповни, де необхідно, умову та у потрібному порядку визнач алгоритм синтаксичного аналізу складнопідрядного речення (Примітка: алгоритм розбору подано вже у правильному порядку).

Чому в цьому реченні поставлено тире?

Будеш сіяти з сумом — вродить печаль.

а) тому, що перша частина вказує на час або умову дії, про яку говориться в другій частині.

б) тому, що після слова «сумом» відчувається пауза.

в) у питанні допущена зумисна помилка. Замість тире тут треба поставити кому.

г) тому, що після слова “сумом” можна поставити слово «значить».

За характером граматичної основи визначити односкладний тип речення.

а) граматична основа не має головних членів.

б) граматична основа виражена двома головними членами.

в) граматична основа виражена двома або кількома другорядними членами реченнями, але не більше п'яти.

г) граматична основа виражена одним головним членом.

Відредагуйте граматичні помилки в реченнях. Обґрунтуйте їх суть (помилки в утворенні форм слів, помилки у побудові словосполучень і речень).

Уже не один космічний корабель був виведений на орбіту з людиною на борту.

Її вражало несумлінне ставлення до роботи своїх подруг.

Давно шукаю сковороду для яєшні й млинців з нержавіючої сталі.

Розпочато підготовку мисливців для винищення вовків і осіб, які будуть керувати облавою.

Притиснувши руку до дерева, кров зупинилася.

У якому рядку правильно названо всі ознаки словосполучення:

а) поєднання двох чи більшої кількості слів; одиниця спілкування; поєднується зв'язком узгодження і керування;

б) поєднання двох чи більшої кількості повнозначних слів; одиниця некомунікативна; поєднана на основі синтаксичного зв'язку між підметом і присудком;

в) поєднання двох чи більшої кількості слів на основі підрядного зв'язку; має граматичне значення й інтонацію повідомлення;

г) поєднання двох чи більшої кількості повнозначних слів на основі підрядного та сурядного зв'язку; одиниця комунікативна; має граматичне значення.

г) поєднання двох чи більшої кількості повнозначних слів на основі підрядного зв'язку; одиниця некомунікативна; має граматичне значення.

Відредагуйте речення, у яких допущено помилки в узгодженні та керуванні слів:

Слід потурбуватися про своє здоров'я, опанувати себе.

Дмитро знався у публіцистиці.

Левко докоряв товариша.

Діти інколи завдають батькам прикрощі.

Щоб не заподіяти лихо, він змовчав.

Визначте, у якому з рядків речення зі складним присудком:

а) Тяжко усвідомлювати, але і я маю взяти участь у цих подіях (В. Голобородько);

б) Кожна пісня у виконанні Ніни Матвієнко є радісним відкриттям для слухача, осанною, усвідомленням своєї національної самобутності й неповторності (З журн.);

в) Він сидів на ліжку мовчазний і згорблений, дивився у вікно, за яким уже сутеніло... (В. Шкляр);

г) Усі бажаючі отримали можливість перестрибувати через священне Купальське вогнище, проходячи очищення (В. Коваленко);

г) Окрилені можливістю відновити скульптурний шедевр та працювати у чудовому дорогоцінному матеріалі, молоді скульптори вклали весь свій талант у проект (3 журн.).

У навчальних планах із сучасної української літературної мови значну кількість годин курсу відведено на самостійну роботу, яку студенти традиційно впродовж навчання виконували написанням рефератів, індивідуальних навчально-дослідних завдань, виконанням практичних вправ із того чи того розділу. Сучасні тенденції розвитку освіти, як середньої, так і вищої зумовлюють оновлення системи освіти та впровадження інноваційних засобів навчання, як медіадидактика. Нині в освітянській практиці набуває поширення медіаосвіта, яка активно використовує можливості засобів масової інформації, зокрема телебачення (Лайфхаки українською, Експрес-уроки з української мови тощо), радіо («Українська – це просто» у прямому ефірі HitFM), преси (газета «Порадниця», часопис «Українська мова і література в школах України» тощо), інтернетмережі (спеціальні канали на Youtube), соціальні мережі – Instagram (@vvmova, @vyvirka.mova, @znoona200, @lingua_podolia), канали месенджерів, наприклад, Telegram («Українська мова», «Досконала мова», «Є мова», «Корректаріум», «Словниковий запас» та інші), Facebook (Центр культури української мови, особисті блоги на сторінках користувачів), що допомагає краще зрозуміти, засвоїти й осучаснити методики вивчення української мови в медіакультурному просторі.

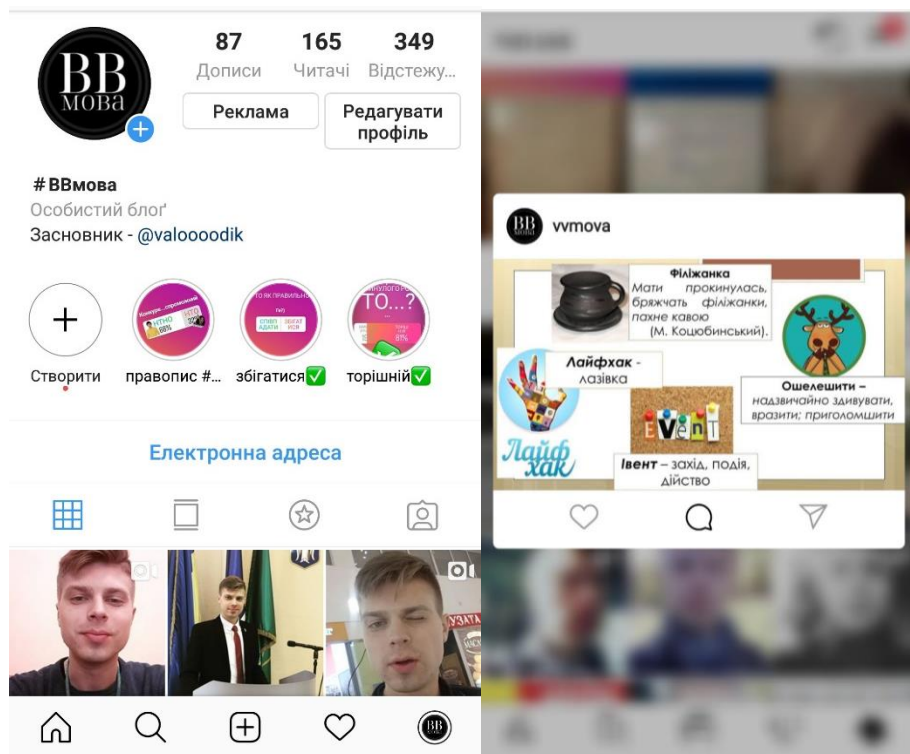
У наукових розвідках медіаосвіту потлумачено як процес розвитку і саморозвитку особистості на матеріалах засобів масової комунікації (медіа). Поступове становлення медіаосвіти зумовило виникнення різних напрямів у різних галузях: 1) медіаосвіта майбутніх журналістів (преса, радіо, телебачення, інтернет), кінематографістів, редакторів, продюсерів та інших «медійників»; 2) медіаосвіта майбутніх педагогів у закладах вищої освіти, педагогічних інститутах, у системі підвищення кваліфікації викладачів ВНЗ і закладів

загальної середньої освіти; 3) медіаосвіта як складова частина загальної освіти школярів і студентів, що може бути інтегрованою з традиційними дисциплінами або автономною (спеціальною, факультативною, гуртковою тощо); 4) медіаосвіта в установах додаткової освіти і дозвіллєвих центрах; 5) дистанційна медіаосвіта школярів, студентів і дорослих за допомогою телебачення, радіо, інтернетної мережі; 6) самостійна / безперервна медіаосвіта [182].

Упродовж експериментального навчання ми запропонували самостійне опрацювання довідкових джерел про використання інноваційних засобів навчання, зокрема медіадидактики. У процесі навчання студентам необхідно було, окрім опанування теоретичного матеріалу, добирати з тієї чи тієї теми тестові завдання відповідно до рівня складності, проаналізувати медіапростір на наявність супровідних матеріалів для вивчення сучасної української літературної мови, зокрема розділів «Фонетика», «Фонологія», «Орфоепія», «Графіка», «Лексикологія», «Фразеологія», «Морфеміка», «Морфологія», «Синтаксис». Чільне місце в експериментальному навчанні надавали аналізу інформаційного поля, критичному мисленню в студентів, дослідницькому і пошуковому методам задля поглиблення знань, формуванню і засвоєнню усіх мовних рівнів. Наведемо зразки завдань:

- 1. Проаналізуйте та доберіть наявний контент у мережі інтернет, який сприяє поширенню української мови з-поміж віртуальних користувачів, зокрема проект @vvtova в Instagram, «Експрес-уроки української мови» Олександра Авраменка на каналі 1+1, «Блог Олександра Пономарева», «Дзвона чи дзвону», блог «Центр культури української мови» в Facebook.*
- 2. Прокоментувати особливості блогу, з'ясувати які розділи мовознавства переважають у висвітленні блогерів, чи є зворотний зв'язок від користувачів.*

Рис. 3.1. Приклад блогу в соціальній мережі Instagram

Особистий блог упроваджувався в самоосвітній процес студентів задля підвищення рівня культури мовлення, практичних умінь і навичок із різних розділів сучасної української літературної мови у закладах вищої освіти. Користувачам було запропоновано й тестові завдання на вибір однієї правильної відповіді з подальшим показом результатів опитування.

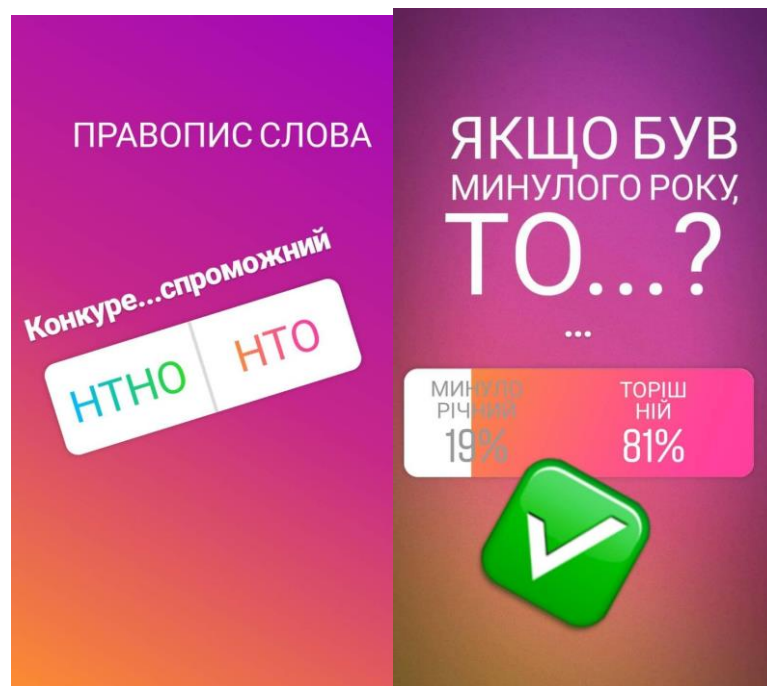

Рис. 3.2. Зразок тестового завдання в соціальній мережі Instagram

На другому та третьому курсах під час дослідного навчання необхідно було студентам під час виконання самостійної роботи долучитися (індивідуально, у групах) до розроблення та створення власних розробок як тестових завдань, так і контенту (відео, аудіо, тести на електронних платформах в інтернет-мережі) із розділів «Лексикологія», «Фразеологія», «Морфологія», «Морфеміка». Для формування комунікативних якостей мовлення студентам пропонувалося зазнімкувати короткий відео-ролик з «Лексикології», «Фразеології», де необхідно подати певну інформацію з теми протягом 2-3 хвилин, а відтак зробити їх інформативними та доступними для широкого кола глядачів. Також необхідно скласти 5 тестових питань на встановлення відповідності із обраної теми до відеоролика для контролю й перевірки засвоєних знань. Наведемо зразки завдання для самостійної роботи:

- 1. Доберіть по 5 тестових завдань до наявних відеофрагментів із теми «Лексикологія»/ «Морфологія» використовуючи відео-лекції на спеціальних youtube-каналах.*
- 2. Проаналізуйте мовлення ведучого на наявність фонетичних чи лексичних помилок.*
- 3. Створіть власний відео-контент із обраної теми.*
- 4. Розробіть тестові завдання для поширення їх у соціальних мережах (Instagram, Facebook), месенджерах (Telegram) на власних сторінках/блогів/каналах.*

Протягом IV курсу для студентів пропонувалися завдання із самостійної роботи на платформі Moodle, де необхідно розробити тестові завдання різних рівнів складності й типів, а формування лінгвістичної компетентності на останньому етапі відбувалося через розроблення тестових завдань із використанням синтаксичних одиниць, вибір варіантних і заміна засобів зв'язку між частинами складних речень із різними типами зв'язку, які вимагають активного пошуку, уміння аналізувати мовні одиниці, з'ясовувати особливості у побудові різних типів складних речень, формулювати висновки.

Завданням підсумкового тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін є перевірка й узагальнення системи знань цілісно з усіх розділів сучасної української літературної мови. Після засвоєння курсу студенту необхідно знати й використовувати на практиці основні положення: українська мова як державна; поняття сучасної української літературної мови; мовні норми; сучасна українська графіка та орфографія; принципи українського правопису; фонологічна система сучасної української літературної мови; орфоепічні норми української мови; поняття складу і наголосу; акцентуаційні норми; слово як знакова одиниця мови; поняття про синтагматичні та парадигматичні відношення лексичних одиниць; фразеологічні одиниці; морфемна будова слова; частини мови та принципи їх визначення, класифікації, категорії, групи, способи творення, написання, вживання; типи синтаксичних одиниць; ознаки словосполучення і речення; розділові знаки у різних типах речення, принципи української пунктуації. Студентами було розроблено і презентовано власні відео-, аудіо-, блог- проекти із окремих розділів, а для захисту проекту під час державної підсумкової атестації під час роботи ми пропонували такі етапи:

1. Розробити карту знань теоретичного матеріалу із мовознавчого розділу з використанням інтернетних платформ (Mind Mapping тощо).
2. Розробити критерії контролю навчального матеріалу за допомогою тестових завдань різного типу з поетапним зростанням рівнів складності.
3. Створити відео- чи аудіо-ряд із короткими коментарями теоретичного блоку, практичним блоком (вживання, застосування того чи того слова, словосполучення, речення, правила на практиці), розробити власний образ (логотип, заставка, невербальні чи вербальні символи) задля впізнаваності автора з-поміж інших у соціальних мережах під час створення відео чи аудіо фрагментів.

5. На власних сторінках у соціальних мережах розробити концепцію поширення українськомовності з-поміж ваших підписників через відео, аудіо, світлини, тестові фрагменти, цитати, крилаті вирази тощо (протягом певного часу).
6. Розробити тестові завдання відповідно до рівнів складності з того чи того розділу мовознавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій і впровадження в соціальних мережах інтерактивних опитувань.
7. Презентувати створені зразки тестів, розроблені відео- чи аудіофрагменти, карту знань із лінгвістичним коментарем до кожного розробленого проекту.

На відміну від контрольних груп учасники експериментальних груп отримали методичні рекомендації, інструктажі щодо проведення тестового контролю навчальних досягнень і працювали за експериментальною методикою, що передбачала проведення індивідуальних і групових робіт, використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в організації контролю, спеціально розроблених контрольних тестових завдань, спрямованих на перевірку сформованості фахових умінь і навичок майбутніх учителів української мови і літератури. Студенти обох груп перебували під постійним спостереженням. Експериментальні дані аналізували й піддавали статистичній обробці.

Отже, у процесі роботи над усіма етапами формування лінгвістичної компетентності ми взяли до уваги, що традиційні засоби і методи контролю навчальних досягнень необхідно вдосконалювати відповідно до вимог сьогодення з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Відтак ефективними засобами контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури вважаємо застосування в освітньому процесі закладів вищої освіти технічних засобів: використання відео-, аудіо-, блог-проектів взірців як українського мовлення, так і телебачення; комп'ютерних та

мобільних програм, як засобів контролю навчальних досягнень; технологій соціальних мереж, блогів тощо. Значну частину вправ спрямовано на формування як лінгвістичної компетентності, так і комунікативного складника, який реалізовано через аудіо-, відео-записи, презентації на аудиторію проектів, тестових завдань, лінгвістичні коментарі, робота в групах. Такі типи завдань стимулюють студентів не тільки до пошукової діяльності, а й до веб-культури загалом. Застосування інтерактивних засобів навчання сприяло підвищенню якості контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін.

3.3. Результати експериментально-дослідного навчання

У процесі перевірки ефективності розробленої методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін з'ясовано, що рівень лінгвістичної компетентності на початку експерименту знаходиться на низькому рівні, відтак на всіх етапах дослідного навчання проводився поточний контроль і підсумковий.

Проведення поточного контролю відбувалось у вигляді тестового опитування, яке складалося з двох блоків: теоретичного, де пропонувалися завдання студентам на перевірку знань визначень, класифікацій, типології, категорій із того чи того розділу та практичного (вправи і завдання). Метою проведення поточного та підсумкового контролю було з'ясування рівня формування лінгвістичної компетентності й корегування методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін.

Під час I етапу на I курсі у студентів перевіряли навчальні досягнення з допомогою тестових завдань із вибором однієї правильної відповіді з-поміж чотирьох-п'яти варіантів запропонованих, на встановлення відповідності та

тести відкритого типу (доповнення), установлення мовних фактів, встановлення послідовності. Вхідне тестування у контрольних групах передбачало перевірку рівня засвоєння знань із мовознавчих розділів (фонетика, фонологія, графіка, орфографія, орфоепія) після складання зовнішнього незалежного оцінювання та виявлення утруднень у роботі з тестовими завданнями.

На II курсі перевірка рівня навчальних досягнень в експериментальних групах відбувалася із впровадженням різнотипних та різних рівнів складності тестових завдань за лінійним принципом, що зумовило перевірку засвоєних знань із розділів «Лексикологія», «Фразеологія», «Морфеміка» і вміння впоратися із певної кількістю тестових завдань за визначений час, що й дало змогу констатувати результати контрольних зрізів у таблиці 3.2.

Результати контрольних зрізів після I етапу експериментально-дослідного навчання (у %)

Курс/рівень	Високий рівень		Достатній рівень		Середній рівень		Елементарний рівень	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
I курс	6%	9%	24%	30%	39%	46%	31%	15%
II курс	8%	11%	25%	28%	41%	47%	26%	14%

Як показали дані експериментального дослідження, під час вхідного тесту показники високого рівня були нижчими у I курсу на 3%, аніж після контрольного зрізу експериментальної групи. В подальшому використанні тестування як інструменту оцінювання навчальних досягнень студентів у експериментальних групах було з'ясовано, що тестові завдання на початку експерименту викликали утруднення під час розв'язування, оскільки студенти призвичаїлись виконувати завдання із одним варіантом відповіді або на

встановлення відповідності. На початку експерименту контрольна група не могла впоратися із завданнями на встановлення відповідності, ланцюжковими, з відкритою відповіддю, на доповнення, а відтак для експериментальної групи було розроблено інструктаж, який проходили щоразу, коли додавалися до тестового блоку новий тип тесту. Розуміння та сприймання такого типу тестових завдань на I курсі дало змогу констатувати зменшення кількості студентів на елементарному рівні засвоєння (в КГ – 31%; в ЕГ – 15%) знань, до середнього (КГ – 39%, ЕГ – 46%) або ж достатнього рівнів (КГ – 24%; ЕГ – 30%), високий рівень знань збільшився в експериментальній групі на 3% (КГ – 6%; ЕГ – 9%).

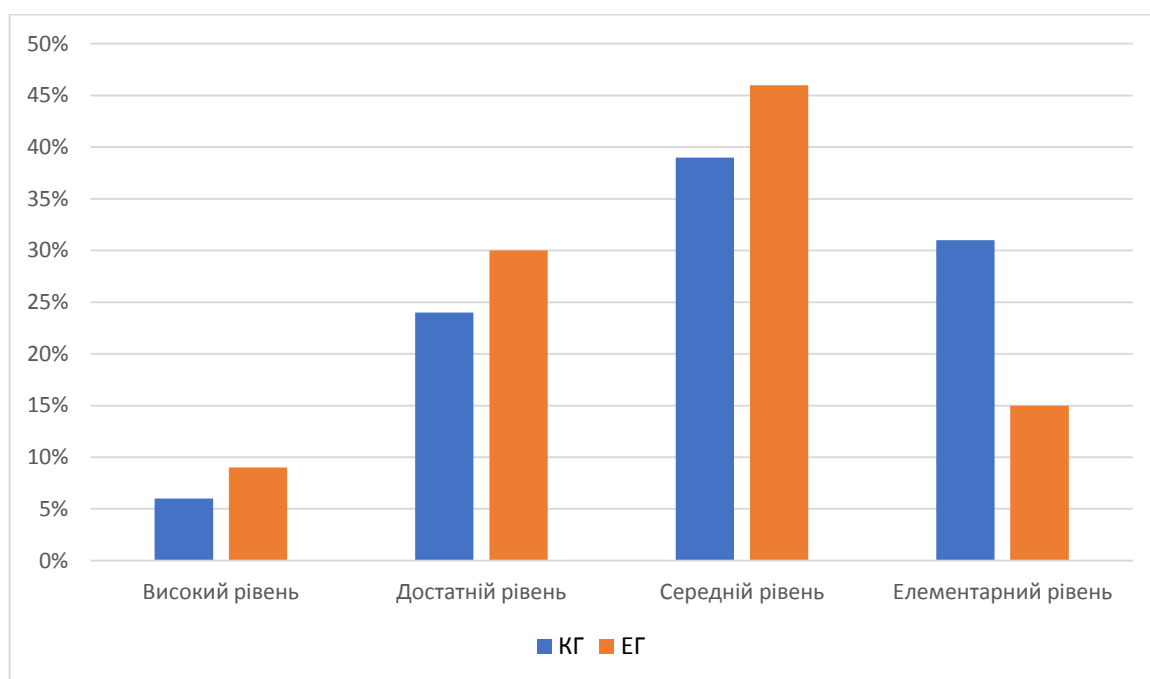

Рис 3.1. Динаміка рівнів сформованості лінгвістичної компетентності на I курсі майбутніх учителів української мови і літератури

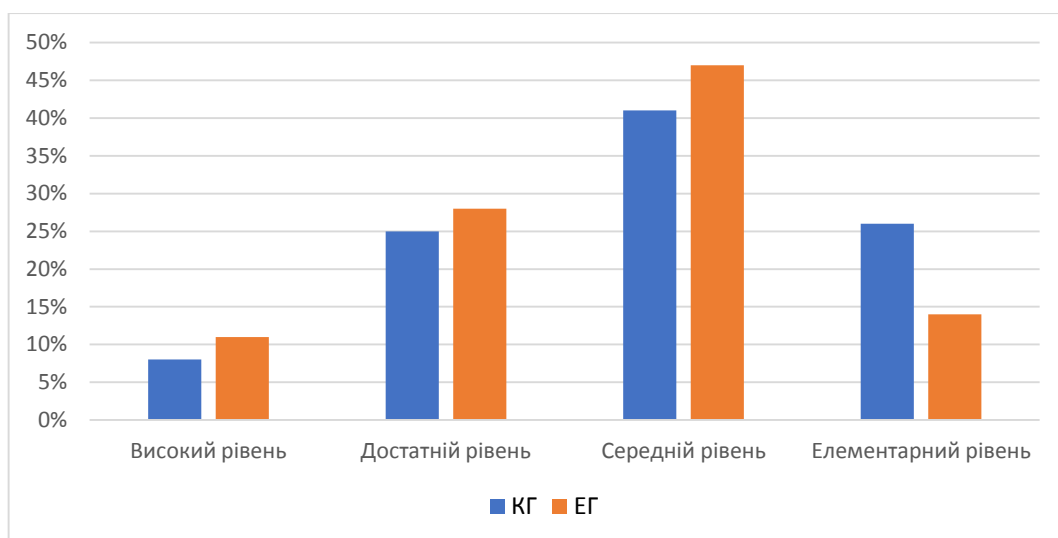

Рис 3.2. Динаміка рівнів сформованості лінгвістичної компетентності на ІІ курсі майбутніх учителів української мови і літератури

Студенти експериментальних груп на ІІІ курсі підтверджують стійку динаміку у формуванні лінгвістичної компетентності у процесі тестової перевірки навчальних досягнень із розділу «Морфологія». Подаємо у таблиці результати навчання у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5.

Результати контрольних зрізів після ІІ етапу експериментально-дослідного навчання (у %)

Курс/рівень	Високий рівень		Достатній рівень		Середній рівень		Елементарний рівень	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
ІІІ курс	9%	12%	35%	40%	39%	41%	17%	7%

Під час другого етапу формування лінгвістичної компетентності студентам необхідно було не тільки проходити тестування із тієї чи тієї теми, а й добирати із навчальної літератури для закладів вищої школи наявні тестові завдання, різного типу, різних рівнів складності, розробляти вимоги до

оцінювання їх та структурувати, що розвиває у студентів аналітичне мислення, самостійно розробити блок тестових завдань, провести оцінювання знань однокласників, здійснити аналіз помилок та прокоментувати їх (лінгвістичних коментар). Розроблення проектів зумовило збільшення кількості засвоєного мовознавчого матеріалу, як теоретичного, так і практичного.

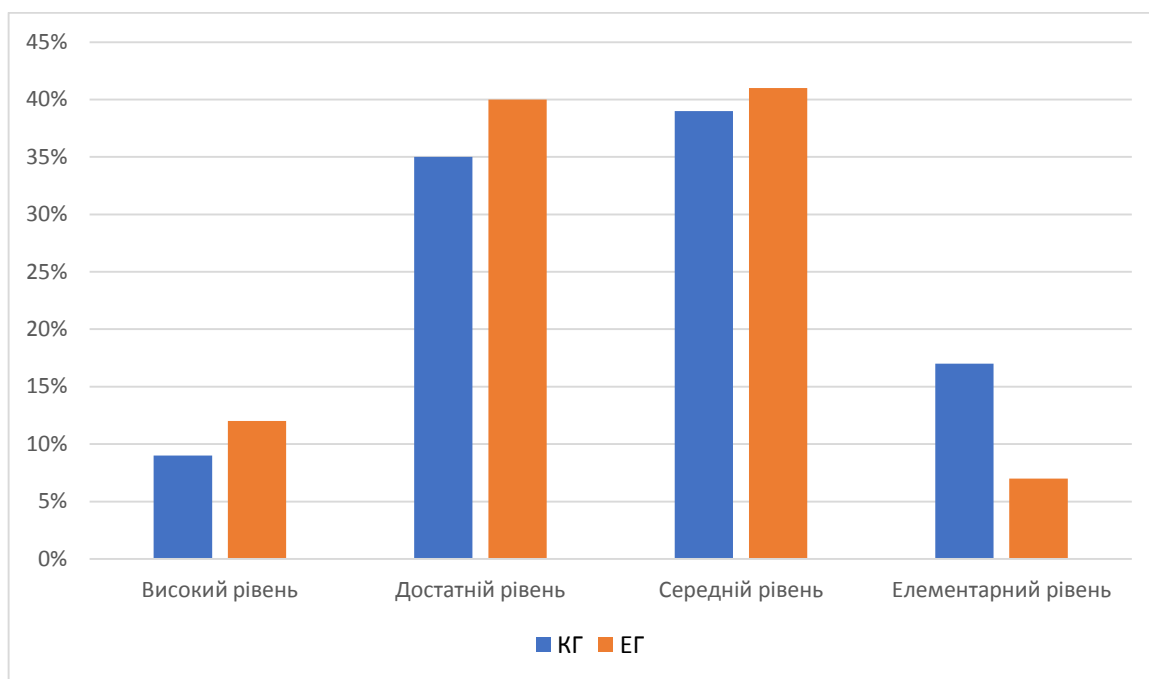

Рис. 3.3. Динаміка рівнів сформованості лінгвістичної компетентності на III курсі майбутніх учителів української мови і літератури

Динаміка рівнів показує, що в порівнянні з I курсом студентів з рівнем знань «елементарний» кількісно зменшилось до 7% в ЕГ, а рівні «середній» і «достатній» збільшились до 41% і 40% відповідно. У експериментальних групах студенти були обізнані з теоретичними методами добору тестових завдань, їх класифікаціями, типологіями та особливостями розроблення, що свідчить про ґрунтовне опрацювання спеціальної літератури із тестології.

У процесі третього етапу – проектно-діяльнісного – студенти IV курсу розробляли власні тести, різних рівнів складності, пропонували медіадидактичні тести й використовували їх у соціальних мережах, що підвищувало рівень розуміння й збагачення методів застосування тестових

завдань, їх апробацію як кількісну, так і якісну. Оскільки всі студенти опанували дисципліну «Методика навчання української мови в закладах загальної середньої освіти», вони розгорнуто відповідали на проблемні запитання стосовно лінгводидактичного тесту, давали лінгвістичний коментар щодо умови та теми у тестовому завданні, хоча й траплялися незначні недоліки й помилки, розробили інструктаж проведення й виконання тестових завдань різних типів для учнів та студентів, продемонстрували володіння різними методами контролю навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу, запропонували тестові завдання для інтернет-платформ (Moodle, Kahoot, GoogleForm), презентували власні проекти із медіадидактики, так і тестові завдання на високому рівні. Результати третього етапу експериментального навчання подано у таблиці 3.7. та діаграмі.

Таблиця 3.7.

Результати контрольних зрізів після III етапу експериментально-дослідного навчання (у %)

Курс/рівень	Високий рівень		Достатній рівень		Середній рівень		Елементарний рівень	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
IV курс	14%	19%	41%	52%	37%	24%	8%	5%

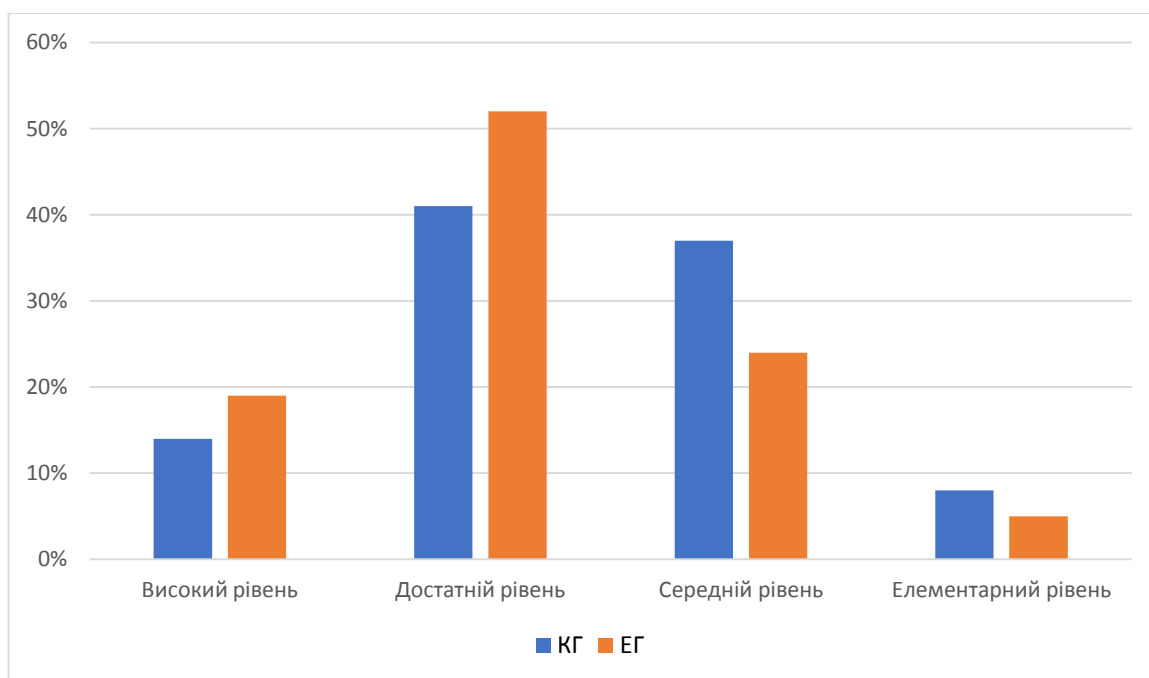

Рис. 3.4. Динаміка рівнів сформованості лінгвістичної компетентності на IV курсі майбутніх учителів української мови і літератури

Динаміка рівня формування лінгвістичної компетентності і якісний аналіз результатів тестового контролю навчальних досягнень дає змогу констатувати, що майбутні вчителі української мови і літератури успішно застосовують у практичній діяльності набуті знання, вміння і навички із тестування, розроблення та створення тестових завдань, розуміння та ефективного засвоєння теоретичного матеріалу з мовознавчих дисциплін, створюють творчі групи та розробляють мультимедійні проекти, застосовують індивідуально-творчий підхід до наукових підходів у мовній освіті, що й уможлиблює розвиток комунікативної складової майбутнього вчителя української мови і літератури.

Результати кожного з етапів експерименту підтверджують ефективність запропонованої методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури, оскільки середній показник рівня сформованості означеної компетентності студентів ЕГ порівняно з вхідним тестуванням значно зріс, однак у студентів КГ позитивні зміни були невисокими, а в роботах подекуди траплялись значні помилки.

Отже, результати формувального експерименту засвідчили ефективність запропонованої методики організації контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури, яку вважаємо за необхідне впроваджувати в практику закладів вищої освіти, зокрема й із дисциплін мовознавчого циклу.

Висновки до третього розділу

Упровадження в освітній процес методики тестового контролю навчальних досягнень зумовило розроблення програми експериментального навчання формування лінгвістичної компетентності в майбутніх учителів української мови і літератури під час вивчення дисциплін мовознавчого циклу.

Експериментальна методика зумовлює поетапність упровадження й реалізацію тестового контролю, доцільності типів тестових завдань, рівня складності, розроблення критеріїв оцінювання навчальних досягнень. На кожному з етапів, починаючи з першого, відбувалося діагностування знань через опитування й тестові завдання, пошук ефективних методів і прийомів не тільки щодо кількісного оцінювання знань, а й до якісного, аналіз навчально-методичного забезпечення із тестології й навчальних посібників із тестовими завданнями, здійснення вибірки валідних тестових завдань, їх трансформація. На другому етапі експериментального навчання відбувалося поетапне підвищення рівня складності тестових завдань і вимоги до них, здійснювався пошук та трансформація тестів із використанням різних типів, упроважувалися проектні завдання для самостійної роботи, а також лінгвістичні коментарі до них. Третій етап передбачав розроблення власної системи зразків тестів із усіх розділів сучасної української літературної мови за визначеними викладачем критеріями, їх використання під час опитування та презентація проектів під час державної підсумкової атестації.

Одержані результати контрольних та експериментальних груп доводять, що студенти, які навчались за пропонованою методикою (експериментальні групи) на вищому рівні засвоюють навчальний матеріал, як теоретичний, так і практичні вміння, вміють добирати, розробляти, трансформувати тестові завдання відповідно до того чи того розділу мовознавства, володіють навичками впровадження до медіапростору власних доробків, вміють критично мислити, аналізувати, здійснювати відбір матеріалу для тестових завдань, які б формували лінгвістичну компетентність майбутнього фахівця, а створення творчих груп, проектів зреалізовувало комунікативний складник у формуванні лінгвістичної компетентності із використанням методики тестового контролю навчальних досягнень.

Якісний аналіз показників формувального експерименту доводить ефективність упровадження експериментальної методики тестового контролю знань майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін у практику закладів вищої освіти.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Ретроспективний огляд спеціальної літератури дав змогу простежити основні тенденції в розвитку методики тестового контролю навчальних досягнень як особливої форми перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок суб'єктів освітнього процесу, витоки якої беруть свій початок ще із системи навчання і виховання в стародавній Греції, Китаї, Індії, школах Київської Русі, а також утвердження її в різноманітних модифікаціях на теренах освіти незалежної України, що вочевидь підтверджує актуальність теми дослідження. Студіювання генези обраної проблеми в науковій літературі, спеціальних дослідженнях та власні спостереження спонукали до осмислення й аналізу еволюційних процесів у становленні методики тестового контролю навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу. З'ясовано, що впродовж тривалого часу тест мав різний статус, від несприймання його як ефективної форми контролю на державному рівні й аж до повного визнання та впровадження як обов'язкового зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень на національному рівні для вступу до закладів вищої освіти.

Установлено, що дослідники проблеми тестового контролю навчальних досягнень учнів/студентів виокремили в описі тестових завдань класифікаційні ознаки, зокрема за: *1) цільовими (функціональними) і смисловими ознаками з урахуванням:* мети застосування; видів контролю; об'єкта контролю; співвідношення із нормами чи критеріями; статусу програми контролю; *2) формальними ознаками з урахуванням:* структури та способу оформлення відповіді; характеру вибіркового відповідей; гомогенності завдань; способу презентування; використання засобів оперативного машинного зв'язку, які в дослідженні адаптовано до умов опанування мовознавчих дисциплін у закладах вищої освіти. Виявлено, що в практиці сучасних закладів освіти України домінують тестові завдання з вибором відповідей та з відкритою відповіддю, а також тестові завдання закритої форми (з вибором однієї правильної відповіді;

завдання з вибором кількох правильних відповідей; завдання на встановлення відповідності; завдання на відтворення послідовності) та відкритої форми (завдання з короткою відповіддю; завдання з розгорнутою відповіддю). З'ясовано, що результати виконаного тесту доцільно аналізувати за трьома параметрами: за змістовою характеристикою знань, за якісною характеристикою знань, за рівнем інтелектуальних умінь суб'єктів.

Аналіз і синтез змісту базових понять дисертації «тест», «тестування», «лінгвістична компетентність майбутніх учителів української мови і літератури» дав змогу визначити сутнісні характеристики їх, а також уточнити семантичне наповнення термінологічного поняття «тестовий контроль навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури», яке потлумачено як інструмент діагностування (поточного та підсумкового), що містить кваліметрично вивірену систему тестових завдань і передбачає стандартизовану процедуру проведення, заздалегідь спроектовану технологію оброблення та аналізу результатів тестування.

Вивчення змісту навчально-методичного супроводу в аспекті обраної проблеми дало змогу констатувати, що в аналізованих навчально-методичних та навчальних посібниках («Українська мова: Орфографія. Орфоепія. Тестові завдання»; «Українська мова. Теорія, завдання, тести»; «Сучасна українська літературна мова»; «Українська мова у професійному спілкуванні»; «Практикум з української мови» та інші) як обов'язковий компонент вміщено тестові завдання, що корелюються зі змістом освітніх програм відповідних дисциплін, мовознавчих зокрема. Підкреслено як значний інноваційний здобуток в сучасній освітній практиці упровадження електронних навчальних курсів («Тестовий контроль знань студентів у системі Moodle»), що має значний дидактичний потенціал, а також забезпечує ефективний контроль навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу.

Вивчення спеціальних джерел, спостереження за освітнім процесом у вищій школі дають підстави стверджувати, що для забезпечення об'єктивності

в оцінюванні навчальних досягнень студентів тестові завдання повинні бути валідними; достатнього рівня складності; об'єктивними і надійними; стійкими і такими, що можуть бути зіставлені з певною шкалою; репрезентативними; значущими і дискримінантними; достовірними, науковими, несуперечливими. Визначено, що під час перевірки тестових завдань необхідно керуватися такими *принципами оцінювання*: об'єктивності, прозорості, регламентованості; *методами оцінювання*: традиційними методами (дихотомічне оцінювання); методом корекції на вгадування «правильний мінус неправильний»; методом корекції на вгадування «правильний плюс пропуск»; методом «доведення відповіді до правильної»; *умовами* об'єктивного контролю навчальних досягнень студентів: наявність комплексу випробувальних завдань, шкали стандартної системи оцінювання та спеціально розроблених кількісних норм.

Розроблені критерії (когнітивний, діяльнісний, професійно-зорієнтований), показники та виокремлені на їхній основі рівні (високий, достатній, середній, елементарний) дали змогу визначити фактичний рівень лінгвістичної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури на констатувальному та формувальному етапах педагогічного експерименту.

Під час констатувального етапу педагогічного експерименту було визначено критерії сформованості лінгвістичної компетентності, а саме: когнітивний, показниками якого є повнота, системність, систематизованість, дієвість, усвідомленість знань, що стимулюють активну мовленнєву роботу майбутніх учителів української мови і літератури, когнітивні дії та операції сприяють інтелектуальному розвитку студентів у процесі засвоєння мовознавчих дисциплін; діяльнісний, ознаками якого є здатність самостійно й раціонально передбачати відтворення й трансформування мовного і мовленнєвого матеріалу, ґрунтується на побудові за зразком, схемою, планом, доповненні, поширенні, відновленні; професійно-зорієнтований, який забезпечує вміле використання мовних одиниць відповідно до потреб реальної

комунікації майбутніх учителів української мови і літератури, а також стимулює до самостійності у розробленні тестових завдань і самоперевірці.

Результати експериментально-дослідного навчання підтвердили ефективність запропонованої методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін: до категорії осіб з високим рівнем сформованості лінгвістичної компетентності на I-II курсах віднесено – 21%, III курсі – 21,7%, IV курсі – 25,5% студентів; з достатнім рівнем студенти I-II курсів – 53,5%, III курсу – 50,3%, IV курсу – 61,1%; із середнім у студентів I-II курсів на рівні 19,7%, III курсу – 22,9%, IV курсу – 10,7%; з елементарним на I-II курсах – 5,8%, III курсі – 5,1%, IV курсі – 2,7% студентів філологічних спеціальностей, останній значно знизився порівняно з початком педагогічного експерименту. Формувальний етап експерименту дав змогу з'ясувати, що рівень сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури суттєво підвищився, тоді як у студентів контрольних груп майже не змінився.

Проблема методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури із мовознавчих дисциплін не вичерпується результатами виконаного дослідження. Перспективи вбачаємо в розробленні та науковому обґрунтуванні шляхів упровадження тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури засобами інформаційно-комунікаційних технологій, розробленні системи тестових завдань, а також методичних рекомендацій у форматі змішаного і дистанційного навчання з мовознавчих дисциплін.

СПИСОК ЛТЕРАТУРИ

1. Аванесов В. Композиция тестовых заданий : Учеб. кн. для преподавателей вузов, техникумов и училищ, учителей шк., гимназий и лицеев, для студентов и аспирантов пед. Вузов. М. : Центр тестирования, 2002. 240 с.
2. Аванесов В. Определение исходных понятий теории педагогических измерений. Педагогические измерения. 2005. № 2. С. 17-20.
3. Аванесов В. Основы научной организации педагогического контроля в высшей школе : Пособие для слушателей Учеб. центра Гособразования СССР. М. : МИСИС, 1989. 167 с.
4. Аванесов В. Теория и методика педагогических измерений URL: <http://testolog.narod.ru/Theory12.html>.
5. Аванесов В. Форма тестовых заданий. Учебное пособие для учителей школ, лицеев, преподавателей вузов и колледжей / В. С. Аванесов. М. : Центр тестирования, 2005. 156 с.
6. Аванесов В. Формы тестовых заданий. Учебное пособие для учителей школ, лицеев, преподавателей вузов и колледжей. 2-е изд. перераб. и расширен. М.: Центр тестирования, 2005. 156 с.
7. Агрусті Г., Артемчук Л., Булах І., Вілмут Дж., Лукіна Т., Мруга М. Основи педагогічного оцінювання. Частина І. Теорія. К.: «Майстер клас», 2006. 113 с.
8. Адаптивное тестирование : учеб.-метод. пособие / Н. М. Опарина [и др]. Хабаровск : Изд-во ДВГУПС, 2007. 95. : ил.
9. Алексеев А., Алексеева Г. Уточненное определение закрытой и открытой форм тестовых заданий. Проблеми інж.-пед. освіти. 2010. № 26/27. С. 112-118.
10. Анастаси А. Психологическое тестирование: Пер. с англ.: В 2-х кн. / [Под редакцией К. М. Гуревича, В. И. Лобовского]. М.: Педагогика, 1982. Кн. 1. 316 с.
11. Андронатій П., Котик В. Комп'ютерні технології в освітніх вимірюваннях: навчально-методичний посібник. Кіровоград, 2011. 144 с.
12. Артемова Л. Педагогічний контроль у системі вищої освіти. URL: http://www.nbuv.gov.ua/ujrn/Soc_Gum%20/vkmu/2012_3/Artemova.pdf. С.1-13.

13. Бабанский Ю. Методы обучения в современной общеобразовательной школе / Юрий Константинович Бабанский. М. : Просвещение, 1985
14. Бабій І., Лісняк Н. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір: Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2006. 88 с
15. Бадер В. Електронна лінгводидактика: стан і перспективи. Освіта та педагогічна наука. 2012. № 2. С. 34-43.
16. Бакум З. Проблеми підсумкового контролю в навчанні української мови: профільний рівень. Якість вищої мовної освіти. Шляхи вдосконалення організації і проведення педагогічної практики майбутніх учителів-філологів : тези доповідей Міжнародної наук.-практ. Конф. / за ред. С. Роман. Горлівка : Вид-во ГДПУ, 2008. С. 41-44.
17. Бакум З. Теоретико-методичні засади навчання фонетики української мови в гімназії : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Кривий Ріг, 2009. 447 с
18. Банкевич Л. Система тестов в американской методике // Иностр. яз. в школе. 1965. № 6. С. 51-61
19. Баюл Т. Форми і методи контролю знань студентів в умовах сучасних навчальних технологій / Т. П. Баюл, Л. Т. Степаненкова // Новітні технології навчання. К., 2003. Спецвипуск. С. 222-231.
20. Безгодова, Н. Українська мова [Текст] : практ. й тестові завдання для слухачів ф-ту допроф. підгот. 2.вид., перероб. і доп. Луганськ : Альма-матер, 2005. 140 с.
21. Беспалько В. Основы теории педагогических систем. Воронеж: Изд-во ВГУ, 1997. 252 с.
22. Бей Л. Тестові завдання до навчального комплексу з української мови [Текст] : [для іноземців] Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. 91 с.
23. Белікова В. Алгоритм складання контрольних запитань як основа комплексної діагностики навчальних досягнень студентів. Проблеми інж.-пед. освіти. 2014. № 42/43. С. 120-125.

24. Биков В. Технології хмарних обчислень, ІКТ-аутсорсінг та нові функції ІКТ-підрозділів навчальних закладів і наукових установ. Інформаційні технології в освіті. 2011. №10. С. 18-23.
25. Білецький О. Українська мова: Тестові завдання. Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. 286 с.
26. Білоусова Л. Потенціал комп'ютерного тестування / Л. І. Білоусова // Вісник ТІМО. 2008. № 10. С. 40-44.
27. Біляєв О. Лінгводидактика рідної мови : навч.-метод. посібник / Олександр Михайлович Біляєв. Київ : Генеза, 2005. 180 с.
28. Борисенко В., Караман С., Караман О. Тестовий контроль як метод діагностики навчальних досягнень студентів. Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Філол. науки. 2012. № 24. С. 110-119.
29. Бочарнікова В. Створення умов підвищення результативності навчально-пізнавальної діяльності студентів університету. Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Пед. науки. 2009. Вип. 165. С. 137-141.
30. Бочарнікова В. Стимулююча функція контролю знань, умінь і навичок студентів вищої школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01. Київ, 1999. 20 с.
31. Будко А. Система оцінювання навчальних досягнень студентів з гуманітарних дисциплін в університетах США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Харків, 2015.
32. Буйницкая О. Ректорский контроль как форма оценки качества обучения [Электронный ресурс] URL : http://elibrary.kubg.edu.ua/3661/1/O_Buinytska_Rekt_kontr_sibak_2014.pdf
33. Булава Н. Українська мова. Тестові завдання для слухачів-іноземців підготовчого відділення: навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2018.
34. Булава Н. Українська мова. Тестові завдання для слухачів-іноземців підготовчого відділення: навч. посіб.; Вінниц. нац. техн. ун-т. Вінниця : ВНТУ, 2018. Ч. 2. 2018. 101 с.

35. Булах І. Історія розвитку та сучасний стан педагогічної тестології. К.: ЦМК МОЗ України, 1994. 21 с.
36. Булах І. Кількісний аналіз результатів тестування. К.: ЦМК МОЗ України, 1994. 54 с.
37. Булах І. Створюємо якісний тест [Текст] : навч. посібн. / І. Є. Булах, М. Р. Мруга. К. : Майстер-клас, 2006. 160 с.
38. Булах І. Поняття та категорії педагогічної діагностики / Булах І. // Основи педагогічного оцінювання. Частина І. Теорія: Навчально-методичні та інформаційно-довідкові матеріали для педагогічних працівників / За заг. ред. І. Булах. К.: Майстер-клас, 2005. С.10-18.
39. Бурлачук Л., Морозов С. Словарь-справочник по психологической диагностике. Київ: Наук. думка, 1989. 197 с.
40. Вагнер Тоні, Дінтерсміт Тед. Мистецтво навчати. Як підготувати дитину до реального життя / пер. з англ. Надія Борис. Київ : Наш формат, 2017. 312 с.
41. Вакарчук І. Система тестувань для вступників до Львівського національного університету ім. І. Франка. Львів.: Місіонер, 2002. 120 с.
42. Василиків І. Педагогічні умови застосування комп'ютерного тестування. Молодь і ринок. 2012. № 11. С. 152-156.
43. Васильченко В. Українська мова. П'ятдесят кроків у грамотність: Навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2014. 416 с. (Серія «Сам собі репетитор»)
44. Васюк О. Майданюк Н. Організація контролю навчання студентів : [завдання, функції, види, форми, методи контролю]. Вісник Книжкової палати. 2009. № 5. С. 27-29.
45. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики: 253 000 слів / Уклад. В. Т. Бусел та ін. К.; Ірпінь: Перун, 2008. VIII, 887 с.
46. Великий тлумачний словник сучасної української літературної мови/ Уклад. і голов. ред. Т. В. Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.

47. Виноградов О. Тести як соціальна інновація в Україні. URL : www.fulbrifht.org.ua
48. Войтов А. Тестология гуманитариям. Теория и практика учебного тестирования. 2-е перераб. изд., руководство педагогам гуманитарных, социальных и экономических наук; уч. пособие для студ. педвузов. М.: 2005. с. 401
49. Галустян О. Реализация личностно-ориентированного подхода в условиях контроля учебных достижений студентов. Научные ведомости БелГУ. Серия : Гуманитарные науки. 2011. №18 (113). С. 242-247.
50. Гнаткович Т. Використання тестових технологій під час вивчення фонетики. Українська мова і література в школі. 2008. № 6. С. 15-20
51. Голуб Н. Категорійний апарат сучасної української лінгводидактики: проблеми і перспективи. Укр. мова і літ. в шк. 2013. №3. С. 2-8.
52. Голуб Н. Теоретико-методичні засади навчання риторики у вищих педагогічних навчальних закладах : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02. Київ, 2009. 505 с.
53. Голуб Н. Метод проектів у навчанні української мови. Укр. мова і літ. в шк. 2013. № 8. С. 15-19.
54. Гончаренко С. Про критерії оцінювання педагогічних досліджень. Шлях освіти. 2004. № 1. С. 2-6.
55. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
56. Горохова Т. О. Формування граматичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури на засадах текстоцентричного підходу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К., 2018
57. Горошкіна О. Лінгводидактичні засади навчання української мови в старших класах природничо-математичного профілю: Монографія / Олена Миколаївна Горошкіна. Луганськ: Альма-матер, 2004. 362 с.

58. Горошкіна О., Мордовцева Н. Практикум з методики викладання філологічних дисциплін у вищому навчальному закладі : навч. посіб. для магістрантів філол. спец. вищ. навч. закл. Пустовіт. Луганськ : Глобус, 2010. 136 с.
59. Гронлунд Норман Е. Оцінювання студентської успішності: Практичний посібник. Київ: Навч. метод. центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2005. 312 с.
60. Груба Т. Інтеграція змісту навчання в системі формування мовної особистості. Наукові записки. Серія «Філологічна». Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2013. Вип. 40. С. 185-188.
61. Груба Т. Компетентнісний підхід нова парадигма результатів навчання у вищих навчальних закладах України. Нова педагогічна думка. Наук.-метод.журнал. Спец.випуск. Тези II Всеукр. відеоконференції «Модернізація освіти для сталого розвитку». 2011. грудень. С. 75 76.
62. Груба Т. Контроль у компетентнісній парадигмі сучасної лінгводидактики. Укр. мова і літ. в шк. України. 2015. № 9. С. 27-29.
63. Груба Т. Підготовка майбутніх учителів-словесників до формування мовної особистості учнів профільної школи. Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ : зб. наук. пр. / Міжнар. екон.-гуманіт. ун-т ім. С. Я. Дем'янчука ; [редкол. : А. С. Дем'янчук (голова) та ін.]. Вип. 1 (13). 2015. Рівне : МЕНУ. С. 30-36.
64. Гуло В. Методичні рекомендації з розроблення складових галузевих стандартів вищої освіти (компетентнісний підхід) / В. Л. Гуло, К. М. Левківський, Л. О. Котоловець та ін. К. : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2013. 92 с.
65. Данильчук Д. Український правопис: роздоріжжя і дороговкази / Дмитро Данильчук. Київ : Либідь, 2013. 224 с.

66. Джулай Л. Контроль знань студентів: психолого-педагогічні проблеми та їх вирішення дидактичними засобами. Педагогіка і психологія проф. освіти. 2009. № 3. С. 138-144.
67. Дибкова Л. Сучасні методи проведення контрольних заходів у ВНЗ. Молодь і ринок. 2011. № 1. С. 49-54.
68. Дидактические тесты: технология проектирования: методическое пособие для разработчиков тестов / Е.В. Кравец, А.М. Радьков, Т.В.Столярова, Б. Д. Чеботаревский; Под общ. ред. А. М. Радькова. Мн.: РИВШ, 2004. 87 с.
69. Дика Н. Формування мовнокомунікативної компетентності студентів-філологів. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка : Зб. наук. праць. К. : КМПУ, 2007. С. 132-141.
70. Дика Н. Мовленнєва підготовка студентів-філологів у структурі системи вищої педагогічної освіти [Електронний ресурс]. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/2142/1/N_Dyka_SSUO_GI.pdf
71. Ділова українська мова [Текст] : тестові завдання: Навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. С. В. Шевчук [та ін.] ; ред. С. В. Шевчук. Київ : А.С.К., 2002. 216 с.
72. Довгополова Я. Впровадження тестової методики в процес навчання у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс]. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/vkhnu/Rgf/2011_972/11dyvvnz.pdf
73. Долгіх Г. Принципи контролю та оцінювання знань студентів. Модернізація вищої освіти України в контексті євроінтеграції : Зб. тез доповідей учасників наук.-метод. конф. ун-ту : присвячується 85-річчю з дня заснування ун-ту. Донецьк, 2005. С. 431-432.
74. Дороз В. Методика викладання української мови у вищій школі : Навч. пос. К. : Центр учбової літератури, 2008. 176 с
75. Дружененко Р. Перспективи актуалізації комунікативно-прагматичної основи навчання української мови. Українська мова і література в школах України. 2014. № 1. С. 15-18.

76. Дружененко Р. Лінгвістичний аналіз тексту. Модульний курс : навч. посіб. К. : Київський ун-т імені Б. Грінченка, 2013. 127 с.
77. Дудик П. Сучасна українська мова : Завдання і вправи : навч. посіб. 2-ге вид., стереотип. К. : ВЦ «Академія», 2009. 264 с. (Серія «Альма-матер»)
78. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
79. Есаулов А. Контроль навчальних досягнень студентів (теоретико-методичний аспект) : Моногр. Київ, 2005. 148 с.
80. Есаулов А. Методичні аспекти та основні функції контролю навчальних досягнень студентів. Наук. вісн. Національного аграрного університету. К., 2004. Вип. 79. С. 347-353.
81. Єрмоленко С. Наступність і системність у проведенні тестових завдань на уроках мови. газ. Українська мова та література. 2003. №36. С. 14-16.
82. Жовтобрюх В., Паращич В. Українська мова та література: тестові завдання. Збірник. Харків: Весна, 2009. 112 с.
83. Журавель В. Рекомендована практика конструювання тестів професійної компетентності випускників вищих навчальних закладів / Журавель В. Ф., Ільїн В. В., Кузнецов В. О., Сухарніков Ю. В. / За заг. ред. Ю. В. Сухарнікова. К.: Аграрна освіта, 2000. 38 с.
84. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання. наук. ред. укр. видання д-ра пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. К. : Ленвіт, 2003. 273 с.
85. Зарічанський О. Використання тестового контролю у професійній підготовці студентів-філологів. Педагогіка і психологія проф. освіти. 2009. № 4. С. 115-123.
86. Захарова И. Информационные технологии в образовании: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2003. 192 с.
87. Захарова Ю. Прикладна фонетика : навч. посіб. К.: 2015. 212 с.

88. Захарчук-Дуке О. Розвиток культури мовлення майбутніх учителів української мови і літератури з використанням інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К., 2015
89. Зимняя И. Лингвопсихология речевой деятельности. М. Воронеж: НПО «Модэк», 2001. 432 с.
90. Ільїн В. Методика тестового контролю успішності навчання студентів : монографія / В. В. Ільїн, П. Г. Лузан, Я. М. Рудик. К. : НАКККиМ, 2010. 223 с.
91. Інтернет-орієнтовані автоматизовані системи збирання, накопичення і опрацювання результатів навчальної діяльності учнів загальноосвітніх навчальних закладів: посібник / Ю. М. Богачков, В. Ю. Биков, О. І. Вольневич, В. В. Дивак, О. Е. Коневщинська, В. О. Красношарпа, Н. В. Сороко, П. С. Ухань // Наук. ред. Ю. М. Богачков. К.: Педагогічна думка, 2012. 160 с.
92. Інноваційні технології навчання методики української мови у вищих навчальних закладах та середніх освітніх закладах : [навч.-метод. посібник для студентів вищих навчальних закладів філологічних спеціальностей] / [О.І.Потапенко, Л.П.Кожуховська, Л.Е.Довбня та ін.]; за заг. ред. О. І. Потапенка. К. : Міленіум, 2006. 142 с.
93. Каленський А., Клімішин С. Системний підхід до проведення контрольних заходів у навчальному процесі [Електронний ресурс]. URL: <http://elibrary.nubip.edu.ua/12435/>
94. Канівець Т. Основи педагогічного оцінювання: [навчально-методичний посібник]. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. 102 с.
95. Караман С. Зміст і технологія навчання української мови в гімназії : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02. К., 2000. 425 с.
96. Караман С. Методика навчання української мови в гімназії: Навч. посібник для студентів вищих закладів освіти / Станіслав Олександрович Караман. К.: Ленвіт, 2000. 272 с.

97. Караман С. Сучасна українська літературна мова: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.]; за ред. С. О. Карамана. К.: Літера ЛТД, 2011. 560 с.
98. Караман С. Реалізація стратегії співдіяльності у професійній мовленнєвій підготовці вчителя-словесника. Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (28-29 березня). К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. С. 338-346.
99. Караман О. Формування в студентів орфографічних умінь і навичок у процесі вивчення фонетики/ Дисертація на здоб. наук, ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 теорія і методика навчання української мови. Київ, 1994. 195 с.
100. Караман О. Формування методичної компетентності студентів-філологів. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 2015. Вип. 1-2. С. 88-92.
101. Караман С., Караман О., Бакум З. Сучасна українська літературна мова. Частина I . Фонетика. Фонологія. Графіка. КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2007. 188 с.
102. Караман С., Караман О. Орфоепічний тренінг. Фонетика. Орфоепія. Орфографія. Графіка. Стилїстика. Риторика. Завдання і вправи: Навчальний посібник. 3-тє видання перероб. і доп. Київ: КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2009. 184 с.
103. Караман С. , Караман О., Дика Н. Сучасна українська літературна мова: Навчальний посібник. Частина I. Синтаксис складного речення/ За ред. проф. С. О. Карамана.3-тє вид., перероб. і доп. Київ: КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2009. 214 с.
104. Караман С. О., Караман О. В., Дика Н. М. Сучасна українська літературна мова: Посібник для студентів. Частина III-IV. Синтаксис словосполучення. Синтаксис простого речення. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2009. 278 с.

105. Касярум О. П. Проблеми діагностування й контролю результатів навчання студентів / О. П. Касярум, Н. В. Касярум // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Пед. науки. 2010. Вип. 181, ч. 3. С. 145-148.
106. Кен Робінсон і Лу Ароніка. Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту / Переклад з англ. Ганна Лелів. Львів: літопис, 2016. 258 с.
107. Кирилецька Г., Абрамова Т. Вимоги до конструювання комп'ютерних тестів. Нова пед. думка. 2009. № 1. С. 89-92.
108. Клайн П. Справочное руководство по конструированию тестов. Перевод Е. П. Савченко. М.: ПАН ЛТД, 1994. 283 с.
109. Коваленко Л. Короткий тестологічний словник-довідник. Київ: Грамота, 2008. 160 с. (Серія «Словник»).
110. Коваль В. Теоретичні і методичні засади формування професійної компетентності майбутніх учителів-філологів у вищих педагогічних навчальних закладах : монографія. Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. 455 с.
111. Ковальова Г. Тестові завдання з української мови [Текст] : метод. посіб. для слухачів курсів довуз. підгот.; Донбаська держ. машинобудівна академія. Краматорськ : ДДМА, 2008. 112 с.
112. Ковальчук О. Діагностування результатів навчання як один з напрямів педагогічної взаємодії суб'єктів навчального процесу [Електронний ресурс] Вісник Львів. ун-ту. Сер. пед. 2005. Вип. 19. Ч. 2. С. 83-91.
113. Колгатін О., Колгатіна Л. Педагогічна діагностика і педагогічний контроль [Електронний ресурс] / О.Г. Колгатін. URL : ccjournals.eu/ojs/index.php/fund/article/.../198.
114. Комишан А., Хударковський К. Технологія тестового контролю успішності засвоєння змісту навчання. Проблеми інж.-пед. освіти. 2009. № 22/23. С. 54-64.
115. Комп'ютерні системи тестування знань в школі. URL: http://funmath1234.blogspot.com/p/blog-page_48.html

116. Конструювання тестів. Курс лекцій: навч. посіб. / Л.О. Кухар, В.П. Сергієнко. Луцьк, 2010. 182 с.
117. Копусь О. Словник актуальної фахової лінгвістичної термінології : навч. посібник ; за ред. Л. М. Марчук / О. А. Копусь, Л. М. Марчук, А. С. Попович. Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький, 2010. 72 с.
118. Копусь О. Теоретичні засади формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів у вищому навчальному закладі: [монографія]. Одеса, 2012. 429 с.
119. Король В. Психологічні особливості вдосконалення підсумкового та поточного контролю знань студентів. Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер. : Психолого-педагогічні науки. 2013. № 5. С. 155-159.
120. Костюк Г. Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості; за ред. Л. М. Проколієнко. К. : Рад. шк., 1989. 608 с.
121. Кремень В. Людиноцентризм в освіті: філософія нових підходів Педагогіка і психологія професійної освіти. 2006. № 1. С.7-18.
122. Крижко О. Тестові та контрольні завдання до курсу історії української літературної мови [Текст] : навч. посібник для самостійної роботи студентів філол. фак. спец. «Українська мова та література»; Бердянський держ. педагогічний ін-т ім. П. Д. Осипенко. К. : Знання, 2000. 132 с.
123. Кудін А. Створення систем підтримки прийняття рішень для управління захистом інформації у хмарних обчислювальних системах [Електронний ресурс]. Технічні науки. 2010. №54. URL : http://www.nbu.gov.ua/portal//soc_gum/znpnapv_vtn/2010_54/10kamhos.pdf.
124. Кузьмінський А. Педагогіка вищої школи. К. : Знання, 2005. 485 с.
125. Кулик О., Овсієнко Л. , Кардаш Л. Українська лінгвістика: навчально-методичний посібник. К. : Міленіум, 2013. 262 с.
126. Куриліна О. Українська мова. Довідник, тестові завдання [Текст] : повн. повторюв. курс, підгот. до ЗНО та ДПА : для студентів коледжів, для учнів закл.

- проф.-техн. освіти, для учнів закл. за г. серед. освіти : Теорет. відом.
Тест. завдання. Відповіді до тест. Завдань. Кам'янець-Подільський : Сисин О.
В. : Абетка, 2018. 307, [1] с.
127. Кухарчук І. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис. Тестові завдання і контрольні роботи [Текст] : навч. посіб. для студ. філол. ф-тів вищ. навч. закл. Глухів. нац. пед. ун-т ім. Олександра Довженка. Глухів : РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2012. 339 с.
128. Кучерук О. Основні напрями розвитку електронної лінгводидактики. Інформаційні технології і засоби навчання. 2014. Том 41. №3. С. 83-91.
129. Лахно Н. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія: Завдання і вправи : навч. посіб. Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. 144 с.
130. Леонський В., Лавінський М., Паращенко Л. Організація тестування у загальноосвітньому навчальному закладі: Навч. метод. посібник. Київський міжрегіон. ін-т удосконалення вчителів ім. Б. Грінченка. К., 2001. 72 с.
131. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева.- М.: Советская энциклопедия, 1990. С. 375.
132. Лисак Г. Сучасні методи контролю професійної підготовленості студентів з гуманітарних дисциплін. Пед. дискурс : зб. наук. пр. 2012. Вип. 12. С. 198-201.
133. Лисенко В. Валідні тести як метод контролю якості професійної підготовки фахівців у ВНЗ. Вища освіта України. 2012. № 2. С. 68-74.
134. Літвінчук Л. Методика конструювання тестів для визначення результатів професійного навчання у центрах професійно-технічної освіти державної служби зайнятості : наук.-практ. рекомендації. К. : ІПК ДСЗУ, 2014. 24 с.
135. Локшина О. Моніторинг якості освіти: світовий досвід. Педагогіка і психологія. 2003. № 1. С. 108-116.
136. Ломакович С. Вербально-комунікативна складова загальної навчальної компетентності та її вимірювання. Педагогіка і психологія. 2012. № 2. С. 40-48.

137. Лузан П. Теорія і практика впровадження інноваційних технологій навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників : [монографія] / П. Г. Лузан, В. М. Манько, Л. В. Нестерова, Г. М. Романова; ред.: Г. М. Романова; НАПН України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ: Поліграфсервіс, 2014. 215 с.
138. Лукіна Т. Педагогічна діагностика, завдання, методи, інструменти : навч.-метод. матеріали. Київ, 2008. 50 с.
139. Мазур М., Яновський М. Розроблення системи of-line проміжного (модульного) тестування з фото-відео фіксацією, яка стимулює студента до виконання вимог і правил проведення контрольних заходів Інформ. технології в освіті : зб. наук. пр. 2015. Вип. 22. С. 35-43.
140. Майоров А. Теория и практика создания тестов для системы образования. (Как выбирать, создавать и использовать тесты для целей образования). М.: Интеллект-центр, 2001. 296 с.
141. Малафіїк І. Дидактика : навч. посіб. К. : Кондор, 2009. С. 173-175.
142. Маленицька О. Методика викладання української мови в середній і вищій школі: тестові завдання [Текст] : навч.-метод. посіб. для студентів ВНЗ; Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ін-т філології та журналістики, Каф. історії та культури укр. мови. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. 279 с.
143. Малихін А. Тести у навчальному процесі. Рідна школа. 2001. № 8. С. 26-27
144. Малихін А. Тестовий контроль і підвищення якості освіти у вищій педагогічній школі. Рідна шк. 2006. № 6. С. 9-11.
145. Малихін О. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект. Кривий Ріг : Видав. дім, 2009. 306 с.
146. Манько В. Методичні засади контролю навчальних досягнень майбутніх кваліфікованих робітників. Наук. вісн. Ін-ту проф.-техн. освіти НАПН України. Професійна педагогіка. №2. 2011. С.62-69.

147. Мариківська Г. Практикум з української мови: тестові та практичні завдання [Текст] : навч. посіб.; Харк. нац. екон. ун-т. 2-е вид., переробл. Харків: ІНЖЕК, 2009. 289 с.
148. Мартиненко С. Актуалізація проблеми формування діагностичних умінь учителя в навчально-виховному середовищі. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2007. № 22. С. 49-55.
149. Мартиненко С. Діагностична діяльність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: Монографія. К.: КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2008. 434 с.
150. Масалітіна О. Педагогічні умови застосування тестів для контролю навчально-пізнавальної діяльності старшокласників: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди. Харків, 1999. 19 с.
151. Матвійчук Л. Тестовий контроль знань як інструмент підвищення якості освіти. Нова пед. думка. 2012. № 1. С. 48-50.
152. Мацько Л., Кравець Л. Культура української фахової мови: Навч. посіб. К.: ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
153. Меньяйленко О., Монастирна Г. Розробка критерію сформованості професійної компетентності фахівців у автоматизованих навчаючих системах. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць. Київ-Вінниця, 2010. Вип. 23. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sitimn/2010_23/Rozrobka_kruteriu_sformovanosti_profesiin_o_i_kompetentnosti.pdf (дата звернення: 17. 09. 2013)].
154. Мета та завдання Проекту TRAST // Основи педагогічного оцінювання. Частина І. Теорія: Навчально-методичні та інформаційно-довідкові матеріали для педагогічних працівників / За заг. ред. І. Булах. — К.: Майстер-клас, 2005. С. 7-8.

155. Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник
О. В. Малихін, І. Г. Павленко, О. О. Лаврентьєва, Г. І. Матукова. Київ: КНТ,
2014. 262 с.
156. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі : навч. посіб. /
С. У. Гончаренко, П. М. Олійник, В. К. Федорченко та ін.; за заг. ред.
С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. К. : Вища школа, 2003. 323 с.
157. Методика навчання української мови в середній загальноосвітній школі :
програма для студ. спец. 7.010103 «Українська мова і література» факульт. укр.
філології пед. ун-тів та ін-тів / уклад. : О.М. Горошкіна, С.О. Караман, М.І.
Пентиліук. К. : Ленвіт, 2010. 32 с
158. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах/
Колектив авторів за редакцією М. І. Пентиліук: М. І. Пентиліук, С. О. Караман,
О. В. Караман, О. М. Горошкіна, З. П. Бакум, М. М. Барахтян, І. В. Гайдаєнко,
А. Г. Галетова, Т. В. Коршун, А. В. Нікітіна, Т. Г. Окуневич, О. М. Решетилова.
К.: Ленвіт, 2009. 400 с.
159. Методика навчання української мови: поточний та модульний контроль.
Тести. Контрольні роботи : навч.-метод. посіб. / [Пентиліук М. І. та ін.]. К. :
Ленвіт, 2012. 231 с.
160. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Українська мова
(за професійним спрямуванням)». Тестові завдання. Вінниця : ВНТУ, 2017 . Ч.
1 / [уклад.: Стадній А. С.]. 2017. 43 с.
161. Методичні рекомендації з організації тестового контролю освітньо-
професійної підготовки вчителя. Тернопіль: видавництво ТНПУ імені
В. Гнатюка, 2004. 100 с.
162. Михайлычев Е. Дидактическая тестология. М.: Народное образование,
2001. 432 с. (Серия «Профессиональная библиотека учителя»)
163. Миценко Д. Оцінювання навчальних досягнень студентів під час
семінарських занять. Неперерв. проф. освіта: теорія і практика. 2014. № 3/4.
С. 68-73.

164. Міжнародні моніторингові дослідження якості освіти PISA: змістова складова з фізики та астрономії: методичні рекомендації / уклад. В.М. Карпуша. Суми: НВВ СОППО, 2017. 44 с.
165. Мозальов В. Якість підготовки фахівців у вищих військових навчальних закладах: педагогічні умови моніторингу. Неперерв. проф. освіта: теорія і практика. 2016. № 1/2. С. 33-38.
166. Мозговий В. І. Українська мова у професійному спілкуванні. Модульний курс. Видання 3-є, перероблене та доповнене. Навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 592 с.
167. Моніторинг рівня навчальних досягнень з використанням Інтернет-технологій: монографія / за ред. В. Ю. Бикова, чл.-кор. АПН України, д. тех. наук, проф.; Ю. О. Жука, канд. пед. наук, доц. К.: Педагогічна думка, 2008. 128 с.
168. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні : Рекомендації з освітньої політики / [під заг. ред. О. І. Локшиної]. К. : «К.І.С.», 2004. 160 с.
169. Наumenко С. Український досвід оцінювання компетентностей учнів. Молодь і ринок. 2015. № 1. С. 122-128.
170. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ ст. // Педагогіка і психологія професійної освіти. 2002. № 2. С. 5-27.
171. Некоз І. Тестовий контроль як один з ефективних засобів активізації навчальної діяльності [Електронний ресурс]. Вісник черкаського університету. Педагогічні науки. 2009. Випуск 162. с. 111- 115. URL: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchu/N162/N162p111-115.pdf
172. Нємкова Є. Система критеріїв педагогічного контролю як фактор забезпечення якості підготовки фахівців у вищих навчальних закладах. Наука і освіта. 2007. № 1/2. С. 161-164.
173. Нікітіна А. Текст. Педагогічний дискурс : метод. рекомен. до вивч. курсу [для магістрантів філол. ф-ту]. Луганськ : ВКФ «Знання», 2006. 42 с.

174. Новий словник іншомовних слів : близько 40000 сл. і словосполучень / Л. І. Шевченко, О. І. Ніка, О. І. Хом'як, А. А. Дем'янюк; За ред. Л. І. Шевченко К. : АРІЙ, 2008. 672 с.
175. Новиченко І., Сегень М. Українська мова : темат. тест. завдання Київ : Країна Мрій, 2008. 133 с.
176. Овсієнко Л. Методика навчання лінгвістики тексту майбутніх учителів української мови і літератури на засадах компетентнісного підходу: дис. ... д-ра пед. наук. Київ, 2018.
177. Оклі Барбара Навчитися вчитися. Як запустити свій мозок на повну / пер. з англ. Артем Замоцний. К. : Наш формат, 2018. 272 с.
178. Омельчук С. Технологія моделювання умов тестових завдань з української мови. Укр. мова та літ-ра. 2015. № 17–18. С. 79–81.
179. Омельчук С. Синтаксичні моделі умов тестових завдань з української мови у форматі ЗНО. Освітні вимірювання – 2015. Реформування зовнішнього незалежного оцінювання: методологія, модель, основні складові: тези учасників V Міжн. наук.-метод. конф. (м Одеса, 30 вересня – 2 жовтня 2015 р.). Київ, Одеса, 2015. С. 125–126.
180. Омельчук С. Нормативне вживання мовознавчих термінів в умовах тестових завдань з української мови у форматі ЗНО. Наук. записки Нац. ун-ту «Острозька академія». Серія «Філологічна». Острог, 2015. Вип. 57. С. 149–153.
181. Оніщенко Т. Про історичні аспекти тестології як однієї зі складових диференціальної психології / [Т. Є. Оніщенко, В. Г. Савельєв, О. В. Рябоконь, А. Г. Глактіонов, Н. С. Ушеніна, Б. Г. Тютюнщиков, Ю. Ю. Рябоконь] // Запорізький медичний журнал. 2011. № 2. С. 67-77.
182. Онкович Г. Медіадидактика вищої школи: український досвід. Вища освіта України. 2013. № 1. С. 23-29.
183. Онкович Г. Теоретичні основи використання засобів масової інформації у навчанні української мови студентів-нефілологів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Укр. держ. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ : 1995.

184. Онкович Г. Медіакомпетентність фахівця : колект. моногр. / Г. В. Онкович, Ю. М. Горун, В. О. Кравчук, Н. О. Литвин, І. В. Костюхіна, К. А. Нагорна; ред.: Г. В. Онкович; НАПН України, Ін-т вищ. освіти. К. : Логос, 2013. 287 с.
185. Онкович Г. Медіапедагогіка. Медіаосвіта. Медіадидактика. Вища освіта України. 2007. № 2. С. 63-69.
186. Онкович Г. Медіадидактика вищої школи: український досвід. Вища освіта України. 2013. № 1. С. 23-29.
187. Онкович Г. Професійно-орієнтована медіаосвіта у вищій школі. Вища освіта України. 2014. № 2. С. 80-87
188. Онуфрієнко Н. Тестовий контроль знань студентів вищих педагогічних навчальних закладів [Електронний ресурс]. URL : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/n125/n125p053056.pdf.
189. Основи педагогічного оцінювання / За ред. І. Є. Булах. Ч. 1. Київ: 2006. 113 с.
190. Основні напрями реформи загальноосвітньої і професійної школи. Київ: Політвидав України, 2004.
191. Остапенко Н. Теорія і практика формування лінгвометодичних компетентностей у студентів філологічних факультетів ВНЗ. Черкаси : видавець Чабаненко Ю., 2008. 330 с.
192. Оцінка знань студентів та якості підготовки фахівців (методичні та методологічні аспекти) / А. Й. Ягодзінський, А. О. Муромцева, Л. В. Іванова та ін. [навч. посібник] : Одес. держ. екон. ун-т. К., 1997. 216 с.
193. Палій Л. Тестування у навчальному процесі. Шлях освіти. 2001. №2. С. 36-37
194. Паращенко Л., Леонський В., Леонська Г. Тестові технології у навчальному закладі: Метод. посібник. Наук. ред. О. І. Ляшенко. Київ: ТОВ «Майстерня книги», 2006. 217 с.

195. Паращенко Л. І., Леонський В. Д., Леонська Г.І. Тестові технології у навчальному закладі: Метод. посібник. К.: «Майстерня книги», 2006. 217 с.
196. Паращенко Л., Леонський В. Моніторинг якості роботи навчального закладу: модель моніторингу роботи Київського ліцею бізнесу з використанням комплексної інформаційної системи «LECOS». Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні: Рекомендації з освітньої політики / Міністерство освіти і науки України, під заг. ред. О. І. Локшиної . Київ: «К.І.С.», 2004. С. 129-145.
197. Паринова Г., Гришина Н. Формирование успешности учащихся средствами рейтингового контроля. Школьные технологии. 2003. № 6. С. 94-99.
198. Педагогическая диагностика / Под ред. К. Ингенкампа. Перевод с нем. – М.: 1991. 525 с.,
199. Петухова І. Тестування в освіті України крізь призму розвитку психолого-педагогічної науки (кінець ХІХ - перша третина ХХ століття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. Житомир, 2013.
200. Педагогічне оцінювання і тестування. Правила, стандарти, відповідність. Наукове видання / [Болубаш Я. Я., Булах І. Є., Мруга М. Р., Філончук І. В.] К. : Майстер-клас, 2007. 272 с.
201. Педагогічні технології: Наука практиці: Навч.-метод. щорічник / О. І. Кульчицька, С. О. Сисоева, Я. В. Цехмістер; За ред. С. О. Сисоевої. К.: ВИПОЛ, 2002. Вип. 1. 326 с.
202. Пентилюк М., Нікітіна А., Горошкіна О. Концепція когнітивної методики навчання української мови. Дивослово. 2004. № 8. С. 5-7.
203. Петков А., Петкова М. Тестовый контроль выполнения расчетных заданий на алгоритмическом уровне учебной деятельности [Електронний ресурс]. Інформ. технології і засоби навчання : [електрон. журн.]. 2014. № 5. С. 189-200. URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1121/837>

204. Пейчєва Л. Психолого-педагогічні основи визначення змісту і структури педагогічного тесту. Педагогіка вищ. та серед. шк. : зб. наук. пр. - 2012. Вип. 35. С. 264-272.
205. Петухова І. Тестування в освіті України крізь призму розвитку психолого-педагогічної науки. Ірпінь, Національний університет державної податкової служби України, 2014. 197 с.
206. Петухова І. Впровадження психолого-педагогічного тестування в освітній простір України. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. URL <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/11686>
207. Підласий І. Діагностика та експертиза педагогічних проєктів: Навчальний посібник. Київ: Україна, 1998. 343с.
208. Піскарська Л. Тестові завдання для перевірки рівня сформованості аудіативних умінь студентів 5-12 класів. Українська мова і література в школі 2002. № 3. с. 62-68
209. Плетньова Л. Типи тестів з української мови (на матеріалі морфології). Українська мова і література в школі. 2002. №8. С.14-17
210. Плетньова Л. Тестовий контроль навчальних досягнень студентів старших класів з української мови. Українська мова і література в школі. 2008. № 7-8
211. Плетньова Л. Лінгводидактичні засади системи тестів з морфології української мови в основній школі: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2008. 20 с.
212. Плиско К. Принципи, методи і форми навчання української мови (Теоретичний аспект) : навч. посібник. Харків : Основа, 1995. 240 с.
213. Плохута Т. Тестовий контроль як засіб діагностики самостійної пізнавально-творчої діяльності студентів у навчанні гуманітарних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09; Харків, 2013. 20 с.

214. Пляко Д. Проблема вдосконалення та ефективне застосування модульного навчання з рейтинговою системою контролю знань. Педагогіка вищ. та серед. шк. : зб. наук. пр. 2009. Вип. 26. С. 286-290.
215. Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі : навч. посіб. / О. М. Горошкіна, С. О. Караман, З. П. Бакум, О. В. Караман, О. А. Копусь; за ред. О. М. Горошкіної та С. О. Карамана. К.: «АКМЕ ГРУП», 2015. 250 с.
216. Подласов С., Матвійчук О. Аналіз системи тестових завдань для поточного контролю навчальної діяльності студентів. Пед. науки : зб. наук. пр. 2012. Вип. 61. С. 287-291.
217. Полат Е. Теория и практика дистанционного обучения: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева. М.: Изд-ий центр «Академия», 2004. 416 с.
218. Положення про ЕНК: порядок створення, сертифікації та використання у системі е-навчання Київського університету імені Бориса Грінченка. URL: http://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/ndl.io/polozh_enk_22_10_15.pdf
219. Починкова М. Лінгводидактичні умови застосування дистанційного курсу з практикуму української мови у навчанні майбутніх учителів початкових класів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Херсон, 2011.
220. Приходькіна Н. Особливості впливу контролю на формування навчальної мотивації студентів / Н.О. Приходькіна // Теорія та методика управління освітою. 2010. №5. URL : <http://tme.umo.edu.ua>
221. Приходько В. Педагогічний контроль у вищій школі : навч. посіб. / В. В. Приходько, В. Г. Вікторов; Нац. гірн. ун-т. Д., 2009. 150 с.
222. Прокопенко Л., Гриб С. Тести та їх застосування в едукативному процесі вищого навчального закладу : навч.-метод. посіб. Черкаси, 2009. 104 с.
223. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Пер. с англ. М.: «Когито-Центр», 2002. 396 с.

224. Равен Джон. Педагогическое тестирование: Проблемы, заблуждения, перспективы / Пер. с англ. М.: «Когито-Центр», 1999. 144 с.
225. Рамський Ю., О. Ключко Тестове оцінювання знань студентів. Вісн. Вінниц. політехн. ін-ту. 2001. № 5. С. 97-102.
226. Рамський Ю., Умрик М. Контроль і самоконтроль студентів за виконання самостійної роботи в умовах дистанційного навчання. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. Вип. 8 (15). С. 134-138.
227. Романенко Ю. Еталон знань як елемент моніторингу вищої освіти. Педагогіка і психологія. 2011. № 3. С. 42-50.
228. Ромащенко І. Контроль знань, умінь і навичок студентів у вищому навчальному закладі як засіб управління процесом навчання. Молодь і ринок. 2012. № 2. С. 90-93.
229. Руданський Ю., Павлиш В., Загородній А. Оцінювання знань та визначення рейтингу студентів у кредитно-модульній системі підготовки фахівців. Зб. наук. пр. науково-дослідного ін-ту українознавства. Київ: Фоліант, 2007. Т. XIII. С. 69-75.
230. Рябоконь Вікторія Вікторівна. Формування діяльнісної (стратегічної) компетентності в учнів на уроках української мови в основній школі. дис...канд.пед. наук, Черкаси, 2016. 227 с.
231. Савченко О. Дидактико-методичне забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень молодших школярів на засадах компетентнісного підходу : колект. моногр. / О. Я. Савченко, Н. М. Бібік, Т. М. Байбара, М. С. Вашуленко, Н. С. Коваль. К. : Пед. думка, 2012. 191 с.
232. Селевко Г. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. М. : НИИ школьных технологий, 2006. Т.1. 816 с.
233. Сербенська О. Культура усного мовлення. Практикум: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.

234. Сергієнко В. Методичні рекомендації зі складання тестових завдань / В. П. Сергієнко, Л. О. Кухар. К.: НПУ, 2011. 41 с.
235. Синовєрська О. Тестовий контроль: методологічні основи та переваги використання у педагогічному процесі. Галиц. лікар. вісн. 2012 19, № 3. С. 82-83.
236. Сирова Г. Використання комп'ютерних технологій в навчальному процесі з дисципліни «Медична хімія» / Г. О. Сирова, С. М. Козуб, С. В. Андрєєва, В. О. Макаров, Т. С. Тішакова, Н. М. Чаленко // Інноваційні технології в системі професійної підготовки студентів в ХНМУ : матеріали XLVIII навчально-методичної конференції, Харків, 10 грудня 2014 р. / ХНМУ. Харків, 2014. Вип. 5. С. 205-207.
237. Сисоєва С. Педагогічна творчість: Монографія. Київ: Книжкове вид-во «Каравела», 1998. 304 с.
238. Система тестування учнів у середній школі: Метод. посібник / Л. І. Паращенко, В. Д. Леонський, Г. І. Леонська, Ю. М. Богачков, В. М. Радченко; Наук. ред. О. І. Ляшенко. Київ: 2007. 181 с.
239. Сізіх І. Моделі та комп'ютерні технології адекватних процесів тестування. К.: Національний університет імені Т. Г. Шевченка. 2002. 23 с.
240. Сікорський П. Принципи моделювання нових контрольно-оцінювальних систем і їх застосування у середніх і вищих навчальних закладах. Вища освіта України. 2016. № 2. С. 44-50.
241. Сімоненко Л. Реалізація функцій контролю сформованості методичної компетентності майбутніх філологів. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2014. № 4. С. 113-120.
242. Сімоненко Л. Тест як засіб контролю сформованості методичної компетентності студентів-філологів. Педагогічні науки : зб. наук. пр. Вип. 64 / Херсон. держ. пед. ун-т ; [редкол.: Барбіна Є. С. та ін.]. Херсон : [Б. в.], 2013. С. 316-322.

243. Сімоненко Л. Лінгводидактичні засади організації контролю сформованості методичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2016.
244. Сімоненко Л. Контроль сформованості методичної компетентності як наукове поняття. Теоретична і дидактична філологія. 2014. Вип. 17. С. 156-166.
245. Сімоненко Л. Самоконтроль як форма контролю сформованості методичної компетентності студентів майбутніх філологів. Наукові праці Вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет». Сер. : Педагогіка, психологія і соціологія. 2014. № 1(2). С. 206-210.
246. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / Кол. Авторів за ред М.І.Пентиліук Київ: Ленвіт, 2015. 320 с.
247. Смірнова Л. Розвиток конструктивізму в сучасній педагогічній думці Болгарії. URL: https://www.cuspu.edu.ua/download/conf2013/section4_6/article_smirnova.pdf.
248. Смолінчук Л. Використання методу тестів у вітчизняній педагогічній практиці 20-30-х рр. XX ст. Молодь і ринок. 2011. № 12. С. 38-41.
249. Соломко М. Використання презентацій на лекційних заняттях. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Зб. наук. праць. Наук. записки Рівненського держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 5 (48). 2012. С. 77-85.
250. Сороко Н. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів філологічної спеціальності в умовах комп'ютерно орієнтованого середовища : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.10. Київ, 2012.
251. Староста В. Тестовий контроль психолого-педагогічної підготовки магістрів та аспірантів : навч. посіб.; ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород : Говерла, 2017. 99 с.
252. Стецюк Ю. Теоретико-методологічні засади контрольно-оцінювальної діяльності вчителів. Освіта на Луганщині. 2009. № 2. С. 164-168.

253. Стецюк Ю. Компетентнісний підхід у теорії та практиці контрольної оцінювальної діяльності вчителів гуманітарних дисциплін. Освіта на Луганщині. 2013. № 2. С. 49-53.
254. Сукнов М. Організація контролю навчальної діяльності студентів вищого технічного навчального закладу в умовах кредитно-модульного навчання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.09. Харків, 2007. 23 с.
255. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін.; За ред. А. П. Грищенка. 3-тє вид., допов. Київ: Вища шк., 2002. 439 с.
256. Сучасна українська мова з практикумом [Текст] : тестові завдання / Г. В. Горох [и др.]. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Буйницький, 2007. 184 с.
257. Сучасна українська мова: Підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; за ред. О. Д. Пономаріва. 4-те вид. К.: Либідь, 2008. 488 с.
258. Тестовий контроль знань студентів у системі Moodle: навчально-методичний посібник / Д. М. Бодненко, Л. О. Варченко, О. Б. Жильцов / За заг. ред. О. Б. Жильцова. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 2012. 112 с.
259. Тестові завдання з навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання [Текст] / Харк. нац. екон. ун-т ; [уклад. В. Ф. Жовтобрюх]. Харків : Вид. ХНЕУ, 2011. 33 с.
260. Тестові завдання з орфографії та орфоепії сучасної української мови [Текст] : з орфоепічним коментарем / М. Л. Микитин-Дружинець [та ін.] ; ред. М. Л. Микитин-Дружинець. О. : Астропринт, 2009. 312 с.
261. Тестові технології в навчальному закладі : метод. посіб. / Л. І. Парашенко, В. Д. Леонський, Г. І. Леонська. К. : ТОВ «Майстерня книги», 2006. 217 с.

262. Блажко М. Тестові технології в оцінюванні навчальних досягнень учнів з української мови: основні поняття й терміни. Вісник Львівського ун-ту. Серія філол. 2010. Вип. 50. С. 174-179.
263. Тесты проверки знаний: этапы разработки / сост. Н.П.Радчикова. — Минск : РИВШ, 2007. 30 с.
264. Тимченко А. Інформаційно-аналітична система контролю та оцінювання навчальної діяльності студентів ВНЗ : монографія / А. А. Тимченко, Ю. В. Триус, І. В. Стеценко, Л. П. Оксамитна, В. М. Франчук; Черкас. держ. технол. ун-т. - Черкаси : МакЛаут, 2010. с. 290-299.
265. Тихоша В., Плющ М., Караман С. Рідна мова : Підруч. для 10 кл. гімназій, ліцеїв та шк. з поглиб. вивч. укр. мови / За ред. д-ра філол. наук, проф. М. Я. Плющ. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Освіта, 2006. 352 с.
266. Томіліна А. Дидактичні умови контролю й оцінювання знань студентів з гуманітарних дисциплін із застосуванням інформаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00. Київ, 2013. 18 с.
267. Трофимова З. Основы методологии и методики построения педагогических тестов: учеб. - метод. пособие / Под ред. А. В. Макарова. Мн: РИВШ, 2005. 60 с.
268. Українська мова та література: завдання та тести. Посібник-довідник для вступників до вищих навчальних закладів. Частина 1.Завдання та тести. Частина 2. Відповіді / Л. Гнатюк, О. Кононенко, М. Конончук, Т. Конончук, Ф. Кислий, Л. Сайченко. Київ : «Генеза», 1993.
269. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / С. О. Караман, О. А. Копусь, В. І. Тихоша та ін. ; за ред. С. О. Карамана, О. А. Копусь. Київ: Літера ЛТД, 2013. 544 с.
270. Українська мова (профільний рівень) : підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти / С. О. Караман, О. М. Горошкіна, О. В. Караман, Л. О. Попова. Харків : Вид-во «Ранок», 2018. 272 с. : іл.

271. Українська мова : підруч. для 11 кл. загальноосвіт.навч.закл. з навчанням укр..мовою : академ. рівень, профіл.рівень / Караман С. О., Караман О.В., Плющ М. Я. Тихоша В. І. Харків : Сиція, 2012. 416 с.
272. Українська мова. Теорія, завдання, тести / О. В. Бас-Кононенко, Л. П.Гнатюк // Навч. посіб. Для старшокласників та вступників до вищих навч. закл. України. Київ: Знання, 2009. 405 с.
273. Ужченко В. Сучасна українська літературна мова : навч. комплекс : посіб. для студ. філол. спеціальностей; 2-ге вид., випр. і доп. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. 299 с.
274. Українська мова. Тестові завдання. 5-11 класи : посібник / [авт.-уклад. Н. В. Гуйванюк, В. Є. Бузинська, О. В. Кардащук та ін.]; за ред. Н. В. Гуйванюк. 3-тє вид., стереотип. К. : ВЦ «Академія», 2013. 504 с.
275. Українська мова. Тестові завдання. Фонетика. Лексикологія. Фразеологія. Будова слова. Морфологія. Синтаксис. Зв'язне мовлення. 5-11 класи [Текст] : посібник / [авт.-уклад.: Н. В. Гуйванюк та ін.] ; за ред. д-ра філол. наук, проф. Н. В. Гуйванюк. - 2-ге вид., переробл. Київ: Академія, 2012. 501 с.
276. Українська практична лексикологія, фонетика, орфографія [Текст] : фонетичний, лекс., фразеол. аналіз. Тестові завдання. Підсумкові вправи. Словник термінів: Посібник / А. П. Загнітко [и др.]. Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2007. 239 с.
277. Федоренко В., Коваленко Л. Методичні рекомендації щодо використання тестових технологій у процесі вивчення української мови в загальноосвітніх навчальних закладах. Дивослово. 2007, № 2. С. 22-26.
278. Федорук П. Адаптивні тести: статистичні методи обробки результатів тестового контролю знань. Математичні машини і системи. 2007. № 3, 4. С. 122-138.
279. Філософія освіти : хрестоматія : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / уклад.: В. О. Огнев'юк, О. М. Кузьменко. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. 508 с.

280. Харченко С. Українська мова. Тренувальні тестові завдання [Текст] : посібник. Київ: Країна мрій, 2008. 176 с.
281. Хотченко І. Оцінювання навчальних досягнень школярів і студентів: історико-педагогічний аспект. Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. 2006. № 12. С. 147-149.
282. Цина А. Форми організації періодичного контролю за самостійною роботою студентів. Зб. наук. пр. Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. Серія : Педагогічні науки. Полтава, 2007. Вип. 2 (54). С. 98-107.
283. Цілина М. Сучасна українська літературна мова / Морфеміка. Словотвір. Морфологія: навч. посіб. для дистанційного навчання. Київ : Університет «Україна», 2008. 215 с.
284. Цінько С. Тестові завдання для перевірки рівня сформованості аудіативних умінь студентів. Українська мова і література в школі. 2001. №2. С.80-84.
285. Чекунова Н. Тест як засіб моніторингу навчальних досягнень студентів з української мови. Методичні діалоги. 2009. № 1. с. 25-28.
286. Чельшкова М. Б. Теория и практика конструирования педагогических тестов: Учебное пособие. М.: Логос, 2002. 432 с.
287. Швець Є. Організація поточного і підсумкового контролю знань студентів при модульно-рейтинговій технології навчання / Швець Є.Я., Швець Д.Є. // Гуманітарний вісник ЗДІА. 2010. Вип. 42. С. 227-235.
288. Шевчук С., Лобода Т. Сучасна українська літературна мова: Навч. посібн. 2-ге вид. виправл. і доп. Київ : Арій, 2008. 384 с.
289. Шевчук С. В., Кабиш О. О. Практикум з української мови : робочий зошит : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. К. : Алерта, 2013. 96 с.
290. Шматок Т. Г. Тестовий контроль як засіб оптимізації навчального процесу / Т.Г. Шматок, О.В. Маркова, Н.В. Ковальська. Київський національний економічний університет. 2007. с. 12-14

291. Шпильовий В., Жила В. Створення тестів та проведення тестового контролю якості підготовки. Луганськ: Вид-во Східноукр. держ. ун-ту, 1997. 78 с.
292. Щербак Н. Метод оцінювання якості тестових завдань / Н. Щербак // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». 2016. № 853. С. 109-115.
293. Щокіна В. І. Тести та тестові завдання в системі гуманітарної освіти / В. І. Щокіна // Наша шк.. 2007. № 2. С. 38-48.
294. Ющук І. Тести з правопису : за посібником І.П. Ющука «Практикум з правопису української мови». Дивослово. 2007, № 1. С. 10-14.
295. Яворницький Д. І. Історія запорізьких козаків/Пер. з рос, І. І. Сварника; Упоряд, іл. О. М. Апанович; Худож. В. М. Дозорець. Львів: Світ, 1990.—319 с.
296. Яворська С. Т. Методика навчання орфографії : навч. метод. посіб. / С. Т. Яворська. 2-е вид., змінене, випр. і доповн. К., Аграр Медіа Груп, 2015. 156 с.
297. Янченко О.І. Форми і методи контролю знань в умовах сучасних навчальних технологій / О.І. Янченко. Кривий Ріг : [Б.в.] 2008. 29 с.
298. Ярова О. Т. Тестові завдання – як швидкий та ефективний спосіб перевірки знань учнів. Харків, 2010. 36 с.
299. Daniel Harris. Web 2.0 Evolution Into the Intelligent Web 3.0: Web 2.0 Evolution Into the Intelligent Web 3.0: 100 Most Asked Questions on Transformation, Ubiquitous Connectivity, Network Computing, Open Technolog. Lulu.com, 2008. — 148 p.
300. Demyanenko N. Pedagogic Innovation: from terminological reasoning to justifying the introduction of criteria / N. Demyanenko // Неперерв. проф. освіта: теорія і практика. - 2014. - № 1/2. - С. 31-37
301. Koulykova V. G. Evaluation des etudiants: approche pedagogique = Оцінювання студентів: педагогічний підхід / V. G. Koulykova // Вісн. Нац. техн. ун-ту України «КПІ». Сер. Філологія. Педагогіка. - 2015. - Вип. 5. - С. 101-106

302. Bloom B. S. et al. Taxonomy of educational objectives: The Classification of Educational Goals. Handbook 1. The cognitive domain. — New York: David Mc Kay Co, 1956.— 128 p.
303. Howard Wainer etc. Computerized Adaptive Testing. A primer. Lawrence Erlbaum Associated, Publishers, 1990. 300 c.
304. Krathwohl D., Bloom B., Masia B. Taxonomy of educational objectives, hand; book II: The affective domain. New York: Me Kay, 1964. 210 p.
305. Simpson E. The classification objectives in the psychomotor domain — Washington:, Gryphon House, 1972. 213 p.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Тестові завдання з розділу «Фонетика. Фонологія. Графіка. Орфоепія»

1. Установіть відповідність між характером звуків та їх рядами.

1. Сонорні.	А. [б], [т], [д], [з], [ш].	1
2. Шумні.	Б. [к], [с], [п], [ф], [х].	2
3. Глухі.	В. [д], [ж], [б], [г], [з].	3
4. Дзвінкі.	Г. [в], [р], [л], [м], [н].	4
5. Дзвінкі та сонорні.	Ґ. [р], [л], [м], [б], [г].	5

2. Установіть відповідність між характером складів у словах та їх рядами:

1. В усіх словах усі склади відкриті.	А. Візок, олень, номер, досить.
2. В усіх словах усі склади закриті.	Б. Море, доля, душа, мито.
3. В усіх словах перший склад відкритий, а другий — закритий.	В. Квартал, перший, зірка, діжка.
4. В усіх словах перший склад закритий, а другий — відкритий.	Г. Морський, піднос, дерти, бартер.
5. В усіх словах характер складів різний.	Ґ. Верхи, більше, завжди, завтра.

1	2	3	4	5	6	7	8

3. Оберіть із запропонованих варіантів структурні елементи мовлення:

- а) сема;
- б) звук;
- в) слово;
- г) словоформа;
- г) аломорф;
- д) звук;
- е) висловлення;
- є) речення.

4. Оберіть із запропонованого переліку просодичні компоненти перцептивного рівня:

- а) гучність;
- б) довгота;
- в) частота основного тону;
- г) інтенсивність;
- г) мелодика;
- д) темп.

5. Вживання якого типу пауз характерне у випадку труднощів, сумнівів у процесі мовленні якщо підшукуєш потрібне слово, обдумуєш правильну вимову слова:

- а) синтаксична пауза;
- б) незаповнена пауза;
- в) пауза хезитації;
- г) предикаційна пауза.

6. _____ – це процес, особливий тип автоматичної оцінки, що несе на собі відбиток нашого еволюційного та індивідуального минулого:

- а) просодія;
- б) інтонація;
- в) фонетика;
- г) емоція;
- г) афект.

7. Виберіть із запропонованого списку складові фонетичних баз даних:

- а) звуки;
- б) сполучення звуків;
- в) букви;
- г) слова;
- г) музика;
- д) словосполучення;
- е) фрази;
- є) надфразові єдності;
- ж) малюнки.

8. У яких аспектах розглядається мовлення як об'єкт лінгвістичного дослідження з погляду природи своєї матерії:

- а) власне лінгвістичному;
- б) фізіологічному;
- в) технічному;
- г) фізичному;
- г) кінетичному;
- д) пунктуаційному.

9. _____ - зумисна зміна якості голову для передачі змістової, емоційної та соціальної інформації. Має зв'язок з мелодикою, темпом та наголосом.

- а) пауза хетизації;
- б) просодія;
- в) динамічний компонент інтонації;
- г) ядерний тон;
- г) тембр.

10. _____ – визначає фонемний склад слова, порядок розташування фонем, а також містить правила їх вимовляння:

- а) орфоепія;
- б) інтонація;
- в) інтонема;
- г) просодія;
- д) фонетика.

11. Від поданих іменників утворіть прикметники за допомогою суфікса – ськ-. У всіх прикметниках треба писати суфікс –цьк- у рядку.

- а) зайшли ... ліс, зустріли ... Львові, прийшов ... гості, бачила ... озері
- б) участь ... форумі, журавель ... небі, побачила ... вікно, заніс ... дім
- в) одягнувся ... святковий одяг, бачили ... очах, поїхали ... Угорщину, десь ... хлібах
- г) прочитала ... оголошенні, пішла ... садок, ... нього ... очах, одягнена ... хвою.

12. Апостроф не пишеться в усіх словах рядка.

- А. Торф...яний, бур...як, міжгір...я, грав...юра, М...юнхен.
- Б. Без...язикий, пів...Європи, матір...ю, дзв...якнути, св...ятковий.
- В. Кур...йоз, пан...європейський, зв...язок, комп...ютер, б...язь.
- Г. Розм...якшити, об...єм, арф...яр, Св...ятослав, Солов...йов.
- Д. різдв...яний, горохв...яник, лижв...р, кур...йоз, моркв...яний.

13. З'ясуйте, у якому рядку в усіх словах можливе чергування приголосних звуків при словозміні чи словотворенні.

- а) берегти, їздити, кликати, мести, жити;
- б) мостити, пекти, ловити, любити, хотіти;
- в) дробити, оформляти, стерегти, брати, везти;
- г) садити, світити, вчити, дерти, вимірювати;
- г) бігти, кришити, ломити, терти, упирати.

14. Укажіть, у якому рядку в усіх словах дж і дз позначають один звук.

- а) підземний, віджити, відзоріти, дзвонар, джунглі;
- б) підзолистий, піджарити, дзвеніти, дзбан, дзенькіт;
- в) дзюркіт, джміль, джерело, дзьоб, дзеркало;
- г) підживлення, джаз, кукурудза, відзвучати, джем;
- г) підзорний, підзахисний, джоуль, джазовий, підзвітний;

15. З'ясуйте, у якому рядку в усіх словах наявне подвоєння приголосних.

- а) суддя, життєпис, законно, тряся, бовван.
- б) ляти, туманний, збіжжя, життя, юннат;
- в) відділ, роззява, ранній, військкомат, старанно.
- г) Ілля, навмання, колосся, годинник, численний.
- г) почуття, Вінниця, рілля, сіллю, сторіччя.

16. Упишіть до таблиці термін на позначення звуків, при вимові яких шум переважає над голосом.

17. Знайдіть відповідність між характером наголосу у словах та їх рядами

1. У всіх словах наголос рухомий.	А. День, професор, театр, друкар.
2. У всіх словах наголос сталий.	Б. Тріска, атлас, колос, ніде.

3. Усі слова з подвійним наголосом.	В. Спина, новий, карта, наша.
4. Деякі слова з рухомим наголосом.	Г. Мабуть, азбука, помилка, весняний
5. Слова, у яких зміна наголосу,
призводить до зміни значення	Г. Рука, голос, діжка, земля, слова.

1

2

3

4

5

18. Зазначте, у якому рядку в усіх словах відбувається уподібнення звуків.

1. Стіл, свято, звісно, щастя, весняний.
2. Чесно, тести, рясний, дзюрчати, хвоя.
3. Зчистити, розжарити, зшити, дочці, льотчик.
4. Вогко, книжка, грядка, списати, низько.
5. Слива, зняти, постіль, сонце, тиждень.

19. Позначте слова, які мають подвійний наголос (у таблиці позначайте X правильну відповідь).

- 1) Статуя.
- 2) Черговий.
- 3) Вимова.

4) Алфавіт.

5) Шофер.

6) Олень.

7) Мабуть.

8) Кілометр.

20. Які звуки називаються голосними?

а) ті, які при утворюванні не заважають видихуваному повітрю вільно виходити з ротово-носової порожнини;

б) ті, які вимовляються голосно та пишуться в кінці відкритих складів;

в) ті, що стоять під наголосом або без нього;

г) ті, при утворюванні яких органи мовлення не створюють перешкод струменеві видихуваного повітря.

21. З-поміж поданих слів оберіть і підкресліть те, в якому відбувається спрощення при словотворенні. Допишіть три слова із зазначеної умови.

Контраст, баласт, форпост, піст, хвастати.

22. Доберіть 5-6 слів, у яких можна простежити розрізняльну функцію фонем (наприклад, додаючи звуки на початку, в кінці, в середині слів чи змінюючи звуки: *вісті* - *двісті*, *пліт* - *політ*, *автонім* - *анонім* - *алонім*).

Виберіть рядок, у котрому дотримано фонетичної норми:

а) агрус, ганок, дзвоники, обґрунтувати, позвонити, приїжджати;

б) аренда, вихожу, гніт, джмелі, Сіракузи, хрущ;

в) агрус, гармидер, ґрунт, зеркало, Крит, Мадрид;

г) бароко, гніт, ґрати, гуля, Сицилія, піца;

ґ) барокко, вихожу, ґрати, заходжу, оренда, панна;

д) ґрунт, гудзик, ґрати, інтермеццо, казка, піцца.

23. Виберіть рядок, у котрому правильно наголошено слова:

а) ґе́тьманщина, гуртожи́ток, за́пал, кропи́ва, лупа, санти́метр;

б) ви́мога, відо́мість, ката́лог, нови́на, сні́дання, чорнозе́м;

в) громадя́нин, дрова́, обладна́ння, руко́пис, санти́метр, шо́фер;

г) ґе́тьманщина, ви́мова, добу́ток, за́пал, обладна́ння, навча́ння;

ґ) відо́мість, водопрóвід, лупа́, за́питання, нови́на, руко́пис.

24. Поставте наголос у словах:

Байдуже, васильковий, визвольний, вичерпний, громадянин, дворазовий, дивлюсь, дивимося, довідник, дробовий, живопис, жирненький, жовтенький, завжди, зручний, кажу, кажемо, католицький, лавровий, літописний, насамперед, обіцянка, обкладинка, перепис, перепустка, разом, ринковий, роблю, робимо, тришаровий, ходжу, ходимо, центнер, чарівний, чиню, чинимо, шовковий.

25. Поставте правильно наголос у кожному слові словосполучки:

Варіант І. Атласна сукня, багато грошей, безперестанку повторювати, вершкове масло, веселе добридень, вигідне крісло, вичерпна інформація, відобразити проблему, відкрийте дужки, гарні миски, господарський блок питань, два брати, два голи, два короваї, дворазовий рекордсмен, експерт з продажу, житловий фонд, козацькі шаблі, комп'ютерна мережа, красиві стави, кухарські загадки, лікарські препарати, маршовий крок, мережа супермаркетів, мої брати, мої уподобання, на всі смаки.

Варіант II. Найважливіший предмет, наскрізний отвір, не читай лежачи, на всі боки, непересічний отаман, одноразова допомога, однохарактерний персонаж, перепис населення, перепустка в гуртожиток, пересічна особистість, пироги з начинкою, показник успішності, поставити крапки над і, разом прийшли, сільськогосподарські приміщення, сказати заочі, смачна курятина, сплатити зобов'язання, текстовий файл, тисячі книжок, три шляхи, українські пісні, цегляні комини, ці книжки, черговий учень, шановні пані і панове, шовкові штори.

26. Подумайте, разом чи окремо необхідно написати не. Як Ви дійшли такого висновку? Випишіть словосполучення до відповідного стовпчика в таблиці

(Не)заможні селяни. Вони (не)заможні. Вони (не)заможні, а бідні. (Не)замкнені двері. (Не)замкнені вчасно двері. Двері (не)замкнені. (Не)скошені трави. (Не)скошені влітку трави. (Не)скошені, а лише зім'яті трави. Трави (не)скошені. Навколо стояли (не)високі гори. Ця гора (не)висока. Він (не)високий, а низький. Голос мав (не)високий, але приємний. Голова дівчинки (не)покоїлася, як слід було б на подушці, а на якомусь клунку. Птахи сильніше (не)покоїлися. Степан так занепав здоров'ям, що й робити (не)здужає. Соната так само, як і я, (не)здужає на тугу. Своїми (не)гідними вчинками вони себе знеславили Як же нам рідну землю (не)любити і (не)славити піснями! (Не)навидячи, вона в той же час кохала його всім серцем. Говорив він, (не)зводячи (не)спокійного погляду з її обличчя. Чого собі (не)зичиш, і другому (не)жадай. (Не)має меж у Всесвіту, нема. Хто (ні)чого (не)робить, той (ні)коли (не)має часу.

Разом

Окремо

27. У чому виявляються орфоепічні норми?

1. В усталеному, закріпленому традицією вимовленні ненаголошених голосних звуків, дзвінких та глухих приголосних, різних звукосполучень, граматичних форм, у правильному наголошуванні слів.

2. У творенні нових слів, словосполучень та речень.
3. В утворенні нових слів, їх правильному вживанні та правилах вживання розділових знаків.
4. У каліграфічному зображенні елементів букв на письмі.

Тестові завдання з розділу «Лексикологія. Фразеологія»

ВАРІАНТ - І

1. Розділ мовознавства, що вивчає словниковий склад мови, називають:

- а) словологією; б) лексикографією;
- в) лексикологією; г) ономастикою.

2. Вид перенесення, в основі якого лежить принцип суміжності (просторової, часової, логічної), називається:

- а) метафора;
- б) метонімія;
- в) перифраза;
- г) синекдоха.

3. Слова, звуковий склад яких збігається тільки в одній граматичній формі, називаються;

- а) омографи;
- б) омофони;
- в) омоформи;
- г) неповні омоніми.

4. У якому рядку подано неологізми?

- а) бачата, бучка, бінокль;
- б) мачо, фейк, стрийко;
- в) яблуневоцвітно, україноментальний, бодистайлінг;
- г) брифінг, атовець, байрак.

5. До поданих іншомовних слів дібрати синоніми-відповідники:

а) ексклюзивний;	1) продаж;
б) прас-лист;	2) розпродаж;
в) адоніс;	3) вечірка;
г) паті;	4) цінник;
г) сейл.	5) список;
	6) винятковий;
	7) горицвіт;
	8) зібрання.

6. Слова й вирази, які вживаються з метою уникнення слів із грубим чи непристойним змістом або з неприємним у певних умовах забарвленням, називають:

- а) синоніми;

- б) контекстуальні синоніми;
- в) евфемізми;
- г) варваризми.

7. У якому рядку подано абсолютні синоніми (синоніми-дублети)?

- а) купець – негоціант;
- б) друг – побратим;
- в) дорога – автобан;
- г) флексія - закінчення.

8. У якому рядку подано стилістичні синоніми?

- а) завірюха, заметіль, поземка, пороша;
- б) замісник, заступник;
- в) екземпляр, примірник;
- г) говорити, ректи, базікати.

9. У якому рядку подано приклади метафор?

- а) Київ прокидається, читати Підмогильного;
- б) берегти копійку, ноги моєї тут не буде;
- в) золоте волосся, сонячна посмішка;
- г) небо невмите, з'їв цілу тарілку борщу.

10. Дібрати відповідники:

а) говорити неправду (замість брехати);	1) оксиморон;
б) Сміються, плачуть солов'ї ... (О.Олесь);	2) антитеза;
в) На нашій, не своїй землі (Т.Шевченко);	3) евфемізм;
г) Коричнева чума (замість фашизм);	4) метафора;
г) І як у серці поєднати розлуки лід, любові жар! (В.Сосюра).	5) перифраз.

11. У якому рядку подано приклади питомих слів праїндоевропейського походження?

- а) сестра, син, громада, борщ;
- б) вовк, бик, миша, стрічка;
- в) мати, три, ніс, вода;
- г) око, стояти, облік, вареники.

12. У якому рядку подано лише власне українські слова?

- а) курінь, галузь, князь, циферблат;
- б) галушки, садиба, мірошник, млинці;
- в) промовець, рушниця, хустка, аура;
- г) спідниця, куліш, узвар, фортуна.

13. У якому рядку подано лише іншомовні слова?

- а) інвазія, електрон, сьогодні, стеля;
- б) ремікс, ландшафт, орда, відрядження;

- в) фортуна, етап, інжир, борошно;
- г) діадема, гауптвахта, фах, ангел.

14. У якому рядку подано лише старослов'янізми?

- а) враг, древо, хлібороб, корж;
- б) злато, глас, вождь, приязнь;
- в) раб, елей, благодать, рілля;
- г) врата, глаголити, нужда, оранка.

15. Розділ мовознавства, пов'язаний зі створенням словників та опрацюванням їх теоретичних засад, називається:

- а) лексикологією;
- б) семантикою;
- в) лексикографією;
- г) словотворенням.

16. Який рядок містить вузькоспеціальну термінологію?

- а) суфіксоїд, чинний, серенада;
- б) сарказм, пуант, мова;
- в) конфікс, фонема, приказка;
- г) інтерфікс, зяяння, префіксоїд.

17. У якому рядку подано лише слова, запозичені з англійської мови?

- а) долар, танк, бокс, акваріум;
- б) футбол, рекетир, тамада, чай;
- в) волейбол, комбайн, ремікс, пірсинг;
- г) кекс, спорт, кілер, ікона.

18. У якому рядку подано лише діалектну лексику?

- а) стрий, коц, мешти, гречкосій;
- б) вуйко, чічка, колиба, легінь;
- в) киях, пшінка, кпинити, носюра;
- г) ватра, варіят, полуниця, базіка.

19. У якому рядку подано лише жаргонну лексику?

- а) комп, дух «військовослужбовець-новачок», шпора, стрийко;
- б) вінда, білка «біла гарячка», мамка «материнська плата комп'ютера», смерд;
- в) салабон «військовослужбовець-новачок», керя «класний керівник», римейк, плай;
- г) лабати «виконувати музичні твори», глючити «працювати з перебоями», хвіст «академзаборгованість», дембель.

20. До поданих архаїзмів слів дібрати синоніми-відповідники:

- а) десниця; 1) палець;
- б) рать; 2) щоки;

- в) перст;
- г) грядущий;
- г) ланіти.

- 3) військо;
- 4) рядковий;
- 5) ниви;
- 6) майбутній, прийдешній;
- 7) права рука.

21. Умовна говірка певної соціальної групи з набором слів, незрозумілих для невтаємничених у справі людей, називається:

- я) сленг;
- б) діалект;
- в) професійна лексика.
- г) аргю.

22. З'ясуйте, у якому рядку всі слова належать до лексики позалітературного вжитку:

- а) сліпи, таз, рантух, притула, феросплав;
- б) сілець, телефонограма, ревіт, ініціатор, ліврея;
- в) верзякання, чимборше, синовія, скипень, рахло.

23. З'ясуйте, у якому рядку всі словосполучення є фразеологізмами:

- а) читати нотації, стримано засміятися, перейти дорогу, підвести під монамтир;
- б) кінець уроку, пекти картоплю, відчинені двері, чужа праця;
- в) засипати вугілля, брати воду, говорити правду, гнути гілку;
- г) варити воду, пекти раків, з відкритим серцем, западати в душу.

24. Визначте, у якому рядку фразеологізми становлять синонімічний ряд;

- а) без вогню пекти, байки правити, багато брати на себе, зронити сльозу;
- б) теревені правити, оповідати сон рябої кобили, боби розводити, плести сухого дуба;
- в) зробити хибний крок, зривати завісу, зорі знімати з неба, обіцяти золоті гори;
- г) міряти лозиною, наклеювати ярлики, на ногах не стояти, передбачати події.

25. З'ясуйте, у якому рядку всі фразеологізми мають однакове значення:

- а) носа не показувати, нема живої душі, за тридев'ять земель;
- б) зганяти з світу, вішати собак, з легкої руки;
- в) живіт присох до спини, крихти в роті не було, ріски в рот не брати;
- г) ворожити на бобах, вити вовком, дати звістку про себе.

ВАРІАНТ - II

1. До поданих фразеологізмів правильно дібрати значення:

а) золота голова;	1) те, що має здатність поступово і невпинно скорочуватися, зменшуватися;
б) на шапкобрання;	2) який погано гріє (про одяг);
в) шагренева шкіра;	3) здібна, обдарована людина;
г) на риб'ячому хутрі;	4) наприкінці чогось, запізно;
г) мишей топтати;	5) нищити все;
д) скорчити Лазаря;	6) без потреби тинятися, ходити туди й сюди;
	7) зв'язати кого-небудь;
	8) прикинутися безталанним, нещасним.

2. У якому рядку подано лише метафори?

- а) місто святкує, вивчати В.Стуса;
- б) випив чарку, чорна борода засміялася;
- в) оксамитовий голос, сонячно на душі;
- г) небо невмите, з'їв цілу тарілку борщу.

3. Слова, які пишуться однаково, але відрізняються звучанням, називаються:

- а) омографи;
- б) омофони;
- в) омоформи;
- г) пароніми.

4. До поданих іншомовних слів дібрати синоніми-відповідники:

а) шоу;	1) продаж;
б) міксер;	2) зваблювач;
в) аїр;	3) вистава;

г) пікапер;

г) кастинг.

4) цінник;

5) тисячолисник;

6) відбір;

7) змішувач;

8) лепеха, татарське зілля.

5. Слова й вирази, які вживаються з метою уникнення слів із грубим чи непристойним змістом або з неприємним у певних умовах забарвленням, називають:

а) синоніми;

б) контекстуальні синоніми;

в) евфемізми;

г) екзотизми.

6. До поданих архаїзмів слів дібрати синоніми-відповідники:

а) шуйця;

б) сущий;

в) перст;

г) грядущий;

г) ланіти.

1) палець;

2) щоки;

3) військо;

4) існуючий, наявний;

5) ниви;

6) майбутній, прийдешній;

7) ліва рука.

7. У якому рядку подано абсолютні синоніми (синоніми-дублети)?

а) говорити – цвенькати;

б) чорногуз – лелека;

в) дорога – плай;

г) пороша - завія.

8. У якому рядку подано стилістичні синоніми?

- а) абетка, алфавіт, азбука;
- б) замісник, заступник, помічник;
- в) їсти, трапезувати, жерти;
- г) екземпляр, примірник, копія.

9. Позначте рядок, у якому всі слова є історизмами:

- а) ятаган, пуд, шеляг, чоло;
- б) вйіт, панщина, волость, подушне;
- в) гаківниця, жупан, аршин, глаголити ;
- г) кріпак, трудовень, зело, вуста.

10. Дібрати відповідники:

а) у нетверезому стані (замість п'яний);	1) оксиморон/оксюморон;
б) кричала тиша;	2) антитеза;
в) сміються жарини в траві;	3) перифраз;
г) біле золото (замість бавовна);	4) метафора;
	5) евфемізм.

11. У якому рядку подано приклади питомих слів праїндоевропейського походження?

- а) батько, син, сусід, борщ;
- б) сім, бик, мир, стрічка;
- в) мати, ніс, вона, гай;
- г) брат, мати, вовк, два.

12. У якому рядку подано лише власне українські слова?

- а) тінь, сіно, коло, циферблат;
- б) мірошник, млинці, сестра, вода;

- в) вареники, паляниця, щойно, шлюб;
- г) спідниця, куліш, узвар, фауна.

13. У якому рядку подано лише іншомовні слова?

- а) ландшафт, аудит, фініки, аркан;
- б) реінкарнація, діаспора, орда, відродження;
- в) фортуна, етап, інжир, борошно;
- г) ілюзія, екран, сорок, стеля

14. У якому рядку подано лише старослов'янismi?

- а) враг, древо, хлібороб, корж;
- б) злато, глас, вождь, імідж;
- в) раб, врата, грядущий, благодать;
- г) приголосний, глаголити, нужда, оранка.

15. Розділ мовознавчої науки, який вивчає і систематизує норми літературної вимови, а також сукупність правил вимови, називається:

- а) лексикологією;
- б) орфоепією;
- в) лексикографією;
- г) орфографією.

16. Який рядок містить вузькоспеціальну термінологію?

- а) суфіксоїд, чинний, серенада;
- б) сарказм, пуант, шузи;
- в) конфікс, кохання, приказка;
- г) суплетивізм, флексія, суфіксоїд.

17. У якому рядку подано лише слова, запозичені з англійської мови?

- а) долар, танк, боцман, акваріум;

- б) баскетбол, комбайн, ремікс, лізинг;
- в) футбол, рекетир, тамада, чай;
- г) кекс, спорт, кілер, гауптвахта.

18. У якому рядку подано лише діалектну лексику?

- а) вуйко, коц, легінь, чічка;
- б) стрий, колиба, мешти, льон;
- в) киях, пшінка, кпинити, носюра;
- г) ватра, варіят, полуниця, базіка.

19. У якому рядку подано лише жаргонну лексику?

- а) комп, дух «військовослужбовець-новачок», шпора, стрийко;
- б) вінда, білка «біла гарячка», мамка «материнська плата комп'ютера», смерд;
- в) хвіст «академзаборгованість», салабон «військовослужбовець-новачок», керя «класний керівник», шпора «шпаргалка»;
- г) лабати «виконувати музичні твори», глючити «працювати з перебоями» дембель, сябро.

20. У якому рядку подано неологізми?

- а) ухналь, файл, бідон;
- б) фрилансер, фейк, вуйко;
- в) ясносоколово, вейксейтинг, медіариторика;
- г) етнолінгвістика, атовець, діброва.

21. Слова, вживання яких характеризується територіальною обмеженістю і більш-менш різко контрастує з прийнятими в літературній мові нормами, називаються:

- я) сленгізмами;
- б) діалектизмами;
- в) професіоналізмами;

г) арготизмами.

22. З'ясуйте, у якому рядку всі слова належать до лексики позалітературного вжитку:

а) жмурик, лабух, ракло, непритомний, фараон;

б) фраер, сепаратюга, хавало, оратор, сповідь;

в) чмо, кидала, фуфло, пшек, файка.

23. З'ясуйте, у якому рядку всі фразеологізми синонімічні (мають однакове або близьке значення)?

а) дати гарбуза; дати відкоша, дати драла;

б) пасти задніх, варити воду, кусати лікті;

в) не всі вдома, без царя в голові, мішком із-за рогу намаханий;

г) рукою подати, палицею кинути, стати на рушничок.

24. У якому рядку подано лише слова, запозичені з французької мови?

а) пасаж, тротуар, мічман, дах;

б) вуаль, афіша, рекетир, брифінг;

в) фуршет, буржуа, сапер, сарай;

г) візаж, пасаж, одеколон, кутюр'є.

25. З'ясуйте, у якому рядку всі словосполучення є фразеологізмами:

а) кирпичу гнути, кров з молоком, на краю світу, писати листа;

б) хоч з лиця воду пий, виписувати рецепт, виписувати мисліє, їсти мало;

в) кинути якір, блудний син, метати бісер перед свинями, піррова перемога;

г) святая святих, перейти всі межі, битий жак, любити поїсти.

ДОДАТОК В

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ІЗ РОЗДІЛУ «МОРФОЛОГІЯ»

1. Позначте рядок, у якому всі числівники відмінюються однаково:

- а) триста, п'ятсот, вісімдесят;
- б) шістдесят, сімсот, тридцять;
- в) дев'яносто, сто, сорок;
- г) чотириста, тридцять, один;
- г) п'ятсот, шістдесят, вісімдесят.

2. Виберіть рядок, у якому правильно записана відмінкова форма складеного числівника:

- а) Н.в. п'ятьсот сімдесят вісім;
- б) Р.в. п'ятисот семидесяти восьми;
- в) З.в. п'ятисот сімдесят вісім;
- г) О.в. п'ятьмастами сімдесятьома вісьма.

3. У якому рядку всі прислівники записано правильно?

- а) хоч-не-хоч, спідлоба, вдвоє, по-братськи;
- б) по-козацькому, високо-привисоко, на бігу, хитро-мудро;
- в) невідь-куди, де-не-де, раз-по-раз, по козацьки;
- г) до вподоби, вліворуч, де-небудь, поки-що, по-семеро.

4. У якому рядку допущено помилки у поєднанні числівників з іменниками?

- а) п'ятьома учнями, ста селами, семистами шістьома;
- б) два числа, сімдесят три делегати, шестидесяти гривень;
- в) одна третя доби, шістдесят три студенти, сім праль;
- г) півтора тижні, семеро бійців, тисяча сімсот двадцять чотири героя.

5. У якому рядку всі займенники одного розряду за значенням?

- а) сам, він, той, свій;
- б) я, ти, ми, щось, мій;

- в) весь, інший, кожний, чийсь;
- г) хтось, казна-що, невідь-чий, якийсь.

6. У якому рядку всі дієслова перехідні?

- а) читати лекцію, дякувати матері, думати про батька, шити голкою, працювати з сином;
- б) оволодівати професією, насипати борщу, прагнути миру, потребувати спокою, порівнятися з братом;
- в) говорити правду, пити воду, співають пісні, не ламайте калини, зустрів побратима;
- г) люблю Вітчизну, зрозуміти запитання, визволити місто, налити меду, не говорити правди;
- г) напитися води, нарвати квітів, рятувати людину, подорожувати разом, прикрашати світлицю.

7. У якому рядку всі частки пишуться окремо?

- а) Написав/би, немов/би, як/небудь, що/разу, надумав/таки.
- б) Все/таки, отакий/то, все/таки, стань/бо, аби/куди.
- в) Електроніка/ж, тільки/що, таки/прийшли, ну/й, навряд/чи.
- г) Поки/що, колись/то, як/от, саме/тому, дай/но.
- г) Невже/сказав, казав/же, ось/так, начеб/то, хтозна/який.

8. Вид – специфічна граматична категорія дієслова, яка:

- а) виражає відношення дії до особи;
- б) виражає відношення дії до її внутрішньої межі;
- в) виражає відношення дії до моменту мовлення.

9. У якому рядку допущено помилки в правописі службових слів і вигуків?

- а) не можна, хіба що, з-поміж, внаслідок, овва;
- б) до побачення, не полоханий ніким звір, вйо, не пробачивши, поки що;

- в) надобраніч, зпоміж, не зважаючи на, немовби-то, недописавши;
- г) непродумана тема, незлічений, не дев'ятий, що за, чи не.

10. З'ясуйте, у якому рядку морфологічний аналіз виділеного слова зроблено правильно?

Найкращий володар – хто володіє собою (Н.тв.).

- а) займенник, початкова форма – себе, означальний, Н.в., одн., у реченні є підметом;
- б) займенник, початкова форма – себе, присвійний, невідмінюваний, у реченні є додатком;
- в) займенник, не має називного відмінка, зворотний, вжито в орудному відмінку, у реченні є додатком;
- г) займенник, початкова форма – себе, особовий, вжито в орудному відмінку, у реченні є додатком;

11. Разом пишуться всі займенники рядка:

- а) що/сь, о/цей, будь/хто;
- б) чиє/сь, в/весь, невідь/чий;
- в) де/кому, ні/чий, казна/що;
- г) аби/хто, де/який, аби/що.

12. Визначте дієслова, у яких значення виду виражається наголосом:

- а) гарантувати, газифікувати, інтенсифікувати;
- б) придбати, намагатися, прагнути, черпати;
- в) скликати, прислухатися, закликати, виміряти.

13. Визначте, у якому рядку всі сполучники підрядні.

- а) бо, тому що, оскільки, якби, дарма;
- б) а, і, коли, зате, або;
- в) бо, та, проте, начебто, ніби;
- г) але, мов, як, щойно, якщо.

14. Знайдіть відповідність між дієслівними формами та їх назвами (один варіант зайвий).

а) Заглушливий, задирливий,
задушливий, завбачливий,
квапливий.	1. Дієприкметники.
б) Загрітий, заінтригований,
заіскрілий, послаблений, волаючий.	2. Дієприслівники.
в) Деркочеш, забур'яниться,
гартуватимуться, заберімо, пасся б.	3. Інфінітиви.
г) Догорати, вдаватися,
екзаменуватися, полічити,
віддячити.	4. Способові форми.
г) Поділивши, придбавши,
роздягаючись, марнуючи,
звинувативши.	

15. Яку з форм кличного відмінка подано правильно?

- а) пане генерале (пане генерал);
- б) пан генерал (пан генерале);
- в) пану генерале (пан генералу);
- г) панове генерале (пани генерали).

Варіант – II

1. У якому рядку всі іменники належать до ТРЕТЬОЇ відміни?

- а) гордість, полуда, часопис;
- б) біль, тюль, любов;
- в) верф, путь, вісь;
- г) базис, пристрасть, мати.

2. У якому рядку всі іменники II відміни у РОДОВОМУ відмінку однини мають закінчення -у/-ю?

- а) Ніл, забій, часник, гектар;
- б) віск, інститут, іній, живопис;
- в) сум, багно, полустанок, Дністер;
- г) азот, грім, Сибір, радіус.

3. У якому рядку подано правильні відмінкові форми імен і прізвищ осіб?

- а) Коваленко Марії, Сосюрі Тетяні, Музиці Луці;
- б) Коваленкові Ігорю, Леміш Аллі, Гончаревій Марині;
- в) Лукашеві Демидові, Книшові Богдану, Сич Людмилі;
- г) Сороці Максиму, Пономарева Богдана, Коваль Дмитром.

4. У якому рядку всі прикметники належать до м'якої групи?

- а) високі гори, добрі люди, зелені гаї;
- б) срібні деталі, широкі поля, Олина хустка;
- в) босі ноги, мудрі люди, солов'їні трелі;
- г) сині моря, літні люди, нижні полиці.

5. У якому рядку всі іменники належать до назв неістот?

- а) пішак, вата, тирло, домовик;
- б) глід, ухналь, мікроб, вірус;
- в) сито, віск, серпанок, мрець;
- г) кімоно, ранок, брага, долівка.

6. У якому рядку всі іменники належать до збірних?

- а) малеча, козацтво, полк;
- б) гудиння, мишва, козацтво;
- в) студентство, листя, няня;
- г) біднота, професура, група.

7. Позначте рядок, у якому всі дієслова належать до однієї дієвідміни:

- а) полонити, перемагати, хотіти, ловити;

- б) полонити, вірити, попросити, сидіти;
- в) зберегти, зустріти, читати, спати;
- г) кипіти, насипати, веліти, волати;

8. Позначте, яке з поданих слів є числівником:

- а) дев'ятиповерховий;
- б) кількामільйонний;
- в) стовідсотковий;
- г) семиденний;

9. Які прислівники утворені сполученням прислівника з прийменником?

- а) вдосвіта, завдовжки, напередодні, навпростець, навкруги, навколо.
- б) здалека, зблизька, здавна, зрідка, зокрема, стиха.
- в) віднині, забагато, задовго, надалі, надовго, назавжди, наскрізь, повсюди.
- г) вдосвіта, здалека, забагато, зблизька, надовго, зрідка.

10. Знайдіть відповідність між часовими формами дієслів та їх назвами (один із варіантів зайвий).

- 1. Няньчу, дошкуляєш, рятуєш,
пишете, вірите.
- 2. Марити, вірю, знепритомнів,
зазначать, обговорімо.
- 3. Шануватимете,
поважатимуть, змарнують, буде
капати, зліпимо.
- 4. Роз'юшила, діяла, світало,
під'їхали, боялися.
- 5. Зрівняй, хай вивчать, виміряв
би, привітаймося, колисати.

- А. Теперішній час.
- Б. Минулий час.
- В. Майбутній час.
- Г. Не мають часу.

11. Упишіть до таблиці дієслово *стелити* у формі другої особи множини.

12. Підкресліть правильний варіант правопису складних прикметників

	А	Б	В
1.	народногосподарський	народно-господарський	народно господарський
2.	військовоморський	військово-морський	військово морський
3.	жовто-гарячий	жовтогарячий	жовто гарячий
4.	південно східний	південно-східний	південносхідний
5.	ново грецький	новогрецький	ново-грецький
6.	чорноземний	чорно-земний	чорно земний
7.	навчальновиховний	навчально виховний	навчально- виховний
8.	військово-полонений	військово полонений	військовополонений
9.	суспільнокорисний	суспільно корисний	суспільно-корисний
10.	давній прадавній	давнійпрадавній	давній-прадавний

13. Оберіть правильний правопис відмінкових закінчень іменників II відміни у родовому відмінку

А	Б
1. Львова	Львову
2. лікарю	лікаря
3. колектива	колективу
4. мира	Миру
5. року	Рока
6. Криму	Крима
7. Дніпра	Дніпру
8. прогресу	прогреса
9. вівторку	Вівторка
10. процесу	процесу

14. Укажіть граматичну форму поданих дієслів (відповідь сформулюйте у місцевому відмінку).

Розчовгатися, розшарітися, розчинитися, розчаруватися, розшарувати.

15. З'ясуйте, у формі якого часу вжито дієслова (відповідь сформулюйте у родовому відмінку).

Спекулюватимуть, будуть звикати, розшукаєш, розщебететися, розшиватиметься.

ДОДАТОК Г

Тестові завдання із «Методики навчання української мови в закладах загальної середньої освіти»

1. Як називається методична категорія, що є вихідним положенням, правилом, яке лежить в основі навчально-виховного процесу?

- а) форми навчання
- б) методи й прийоми навчання
- в) принципи навчання
- г) засоби навчання

2. У якому рядку всі методи належать до класифікації за способом взаємодії вчителя й учнів на уроці (за О.Біляєвим)?

- 1) усний виклад учителем матеріалу, моделювання, конструювання, евристична бесіда, метод вправ;
- 2) усний виклад учителем матеріалу, моделювання, конструювання, бесіда, метод вправ;
- 3) усний виклад учителем матеріалу, спостереження над мовою, бесіда, метод вправ, робота з підручником;
- 4) репродуктивний, пояснювально-ілюстративний, проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

3. У якому рядку правильно визначається метод «бесіда на уроках рідної мови»?

- 1) методичний прийом, що використовується вчителем для діагностування;
- 2) метод навчання, який передбачає діалог між учителем та учнями в процесі вивчення, закріплення чи повторення навчального матеріалу;
- 3) цілісне зв'язне висловлювання вчителя чи учнів з певної теми;
- 4) методичний прийом, що використовується вчителем для проведення творчих робіт.

4. Які методи визначають І. Лернер, М. Скаткін (за рівнем пізнавальної діяльності учнів)?

- 1) усний виклад учителем матеріалу, робота з підручником, конструювання, бесіда, метод вправ;
- 2) усний виклад учителем матеріалу, моделювання, конструювання, бесіда, метод вправ;
- 3) усний виклад учителем матеріалу, спостереження над мовою, бесіда, метод вправ, робота з підручником;
- 4) репродуктивний, пояснювально-ілюстративний, проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

5. До основних складників змісту уроку належать:

- 1) прийоми і засоби навчання;
- 2) теоретичний і практичний матеріал з мови, уміння і навички, що формуються в процесі засвоєння знань, методи, прийоми і засоби навчання;
- 3) методи, прийоми і засоби навчання;
- 4) теоретичний і практичний матеріал з мови.

6. Які типи уроків розвитку зв'язного мовлення виділяє М. Пентилюк?

- 1) засвоєння знань, формування знань, повторення й узагальнення, урок підготовки до контрольного твору;
- 2) аудіювання, читання, сприймання усної інформації, сприймання писемної інформації, опрацювання ділових паперів, робота над діловим мовленням;
- 3) формування нових понять, формування комунікативних умінь і навичок, контролю, удосконалення усних і письмових висловлювань;
- 4) засвоєння знань, формування знань, повторення й узагальнення.

7. У якому рядку правильно подано структуру уроку повторення?

- 1) перевірка домашнього завдання, повідомлення теми і мети уроку, узагальнення і систематизація знань учнів, вправи на закріплення одержаних знань, підсумки уроку;
- 2) перевірка домашнього завдання, підготовка учнів до сприйняття нового матеріалу (актуалізація опорних знань), повідомлення теми і мети уроку, пояснення вчителем нового матеріалу, вправи на закріплення одержаних знань, підсумки уроку;
- 3) повідомлення мети майбутньої роботи, усвідомлення її учнями, відтворення теоретичних відомостей, застосування яких буде потрібним на уроці, виконання учнями вправ, перевірка якості самостійної роботи учнів, завдання додому, підведення підсумків уроку;
- 4) ознайомлення учнів із завданням уроку, повторення вузлових питань розділу, усні й письмові вправи на матеріалі повторення, підсумки проведеної роботи, виставлення оцінок, завдання додому.

8. У якому рядку названо специфічні прийоми навчання?

- 1) заміна одних мовних одиниць іншими, поширення речення, абстрагування, узагальнення і систематизація знань;
- 2) мовний розбір, групування мовних явищ, конструювання речень, визначення наголосу;
- 3) заміна одних мовних одиниць іншими, поширення речення, абстрагування;
- 4) відмінювання слів, групування мовних явищ, дедукція, індукція.

9. У якому розділі вивчається тема «Алфавіт»?

- а) орфоепія, орфографія;
- б) фонетика, орфоепія, графіка;
- в) фонетика й орфографія;
- г) графіка.

10. Неточне написання букви, пропуск букви, перестановка чи заміна букви – це ...

- а) орфоепічна помилка;
- б) лексична помилка;
- в) граматична помилка;

г) графічна помилка.

11. У якому документі визначено зміст навчання української мови в школі?

- а) у державному стандарті;
- б) у концепціях навчання;
- в) у підручниках і посібниках;
- г) у програмі.

12. За якими принципами побудовані чинні програми з української мови?

- 1) змістовий, лінгвістичний, комунікативний, культурологічний;
- 2) мовленнєвий, мовний, соціокультурний, діяльнісний;
- 3) лінійний, концентричний;
- 4) доступності, систематичності й послідовності.

13. До видів вправ за метою та ступенем самостійності і творчості учнів належать:

- а) усні, письмові, комбіновані;
- б) підготовчі, вступні, тренувальні, завершальні;
- в) класні й домашні;
- г) усні, письмові.

14. У якому рядку названо специфічні прийоми навчання?

- 1) відмінювання слів, групування мовних явищ, дедукція, узагальнення і систематизація знань;
- 2) мовний розбір, групування мовних явищ, конструювання речень, визначення наголосу;
- 3) заміна одних мовних одиниць іншими, поширення речення, абстрагування;
- 4) відмінювання слів, групування мовних явищ, дедукція, індукція.

15. Обладнання навчального процесу, що дозволяє впливати на зорові, слухові аналізатори учнів, реалізувати принципи наочності, емоційності в навчанні, посилювати інтерес учнів до навчання – це ...

- а) моделі;

- б) технічні засоби навчання
- в) схеми;
- г) дидактичний матеріал.

16. Хто з українських методистів поклав в основу класифікації уроків мету уроку й виділив уроки подачі матеріалу, закріплення вивченого, перевірки знань учнів?

- а) К. Плиско;
- б) С. Чавдаров
- в) О. Біляєв;
- г) І. Олійник

17. Визначте прийоми проблемного навчання:

- 1) мовний розбір, визначення рівнів мови, конструювання речень;
- 2) групування мовних явищ, перестановка мовних одиниць, відмінювання слів;
- 3) мовний розбір, визначення наголосу, конструювання речень;
- 4) постановка проблеми, встановлення зв'язків, аналіз ситуації, зіставлення фактів, формулювання висновків.

18. У якому рядку правильно подано визначення комбінованого уроку?

- 1) урок, на якому виконується аналіз контрольних робіт;
- 2) урок, на якому поєднуються дві (три) навчальні мети;
- 3) урок, на якому поєднується перевірка домашнього завдання, вивчення нового матеріалу та його закріплення;
- 4) урок, на якому виконується контрольна робота.

19. Засвоєння системи понять закінчення й основа слова, корінь слова та ін.; навчання учнів не тільки членувати слова за їх морфемним складом, а й визначати, від якого слова або від якої основи і як утворилось те чи інше слово, який смисловий відтінок вносять у його зміст суфікс і префікс – це завдання вивчення...

- а) морфології і синтаксису;
- б) фонетики, графіки, орфоепії

- в) лексикології і фразеології;
- г) будови слова і словотвору

20. Під час вивчення якої теми буде доречним завдання: Перекладіть українською мовою словосполучення: вкусный картофель, высшая степень, Сорочинская ярмарка, четкая подпись, горькая полынь, барабанная дробь, стеклянная посуда, зоркий глаз, уникальное изобретение, атлантическая сельдь, счастливая жизнь, белоснежный мел:

- а) «Групи іменників»;
- б) «Відмінювання іменників»;
- в) «Число іменників»;
- г) «Рід іменників»

21. Яка особливість функціонально-стилістичного підходу до вивчення морфології?

- 1) передбачає засвоєння учнями виражальних можливостей самостійних частин мови;
- 2) відкриває можливості для розвитку мовлення учнів на основі граматичних норм і правил, сприяє збагаченню словникового запасу учнів, засвоєнню правил слововживання;
- 3) передбачає засвоєння учнями виражальних можливостей усіх частин мови;
- 4) вимагає протиставлення в межах кожної частини мови групи слів, що, крім спільних для певних частин мови диференційних ознак, відзначаються специфікою значення, формальних показників, способу вживання.

22. Яке з наведених визначень лінгводидактики є найбільш повним?

- 1) наука, що вивчає принципи, форми та закономірності навчання;
- 2) наука, що вивчає закономірності навчання;
- 3) галузь педагогічної науки, що вивчає закономірності навчання учнів мови, визначає зміст, ефективні методи і прийоми, засоби навчання;
- 4) функціональна частина методики, у якій досліджуються закономірності засвоєння мови, розв'язуються питання змісту курсу на основі лінгвістичних досліджень, вивчаються труднощі засвоєння матеріалу з мови та їх причини,

визначаються принципи і методи навчання, шляхи і засоби формування комунікативної компетенції.

23. У яких зв'язках перебуває дидактика з методикою викладання української мови?

- 1) як практика з практикою;
- 2) як теорія з практикою;
- 3) як практика з теорією;
- 4) як теорія з теорією.

24. У якому рядку всі назви належать до категорії «методи навчання мови»?

- 1) принципи, форми, методи, індивідуальні заняття;
- 2) вправи, бесіда, ТЗН, усний виклад учителем матеріалу;
- 3) екскурсія, бесіда, вправи, позакласна робота;
- 4) вправи, бесіда, спостереження над мовою, усний виклад учителем матеріалу, робота з підручником.

25. У якому рядку всі методи належать до класифікації за джерелом знань?

- 1) комунікативний, репродуктивний, продуктивний, індуктивний;
- 2) словесні, наочні, практичні;
- 3) усний виклад учителем матеріалу, бесіда, робота з підручником, вправи, спостереження над мовою;
- 4) репродуктивний, пояснювально-ілюстративний, проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

26. Як називається типу уроку, на якому повторюються основні теоретичні питання з теми «Дієслово» і на матеріалі цієї теми учні пишуть твір «Осанна осені»?

- 1) урок узагальнення і систематизації знань учнів;
- 2) урок повторення знань, умінь і навичок;
- 3) урок розвитку зв'язного мовлення;
- 4) комбінований урок.

27. Які уроки за метою організації виділяє К.Плиско?

- 1) вивчення нового матеріалу, узагальнення і систематизація знань учнів, повторення вивченого;
- 2) вивчення інформації, застосування інформації, закріплення інформації;
- 3) вивчення інформації, застосування інформації;
- 4) вивчення нового матеріалу, формування і вдосконалення вмінь і навичок, закріплення і застосування знань, умінь і навичок, контролю та корекції знань, умінь і навичок, узагальнення і систематизації знань.

28. Як називається урок, на якому вивчають складні питання, що є предметом розгляду різних навчальних дисциплін, наприклад, мови, літератури; мови, історії; мови, літератури, образотворчого мистецтва, меншою мірою – мови і математики, мови і географії?

- а) урок аналізу письмової роботи;
- б) урок розвитку зв'язного мовлення;
- в) відкритий урок;
- г) інтегрований урок

29. Як називається тип уроку, на якому учнів навчають складати усні висловлювання?

- 1) урок повторення вивченого матеріалу;
- 2) урок формування вмінь та навичок учнів;
- 3) урок узагальнення й систематизації знань, умінь та навичок учнів;
- 4) урок розвитку зв'язного мовлення учнів.

30. Порівняння конкретного уроку, проведеного учителем, з теоретичною моделлю уроку, складеною за сучасними вимогами, що відповідають його технології, – це ...

- а) внутрішня структура;
- б) аналіз уроку;
- в) структура уроку;
- г) перебіг уроку.

ДОДАТОК Г

Тестові завдання з розділу «Синтаксис»

Варіант - І

1. Знайти відповідники. У яких реченнях на місці опущеної зв'язки між підметом і присудком:

а) тире ставиться;	1) А зачарована Десна * безмежно гарна, як весна (А. Лемпіцький);
б) тире не ставиться.	2) І новорічна ніч * як казка (Є. Гуцало);
	3) І плакати * це також щастя (О. Олесь);
	4) Пізнати себе * то школа не легка (П. Воронько).
	5) "Літопис Самовидця" * не тільки важливе джерело для вивчення історії України, а й основа для пізніше творених літописів (М. Слабошпицький).

2. Вставновіть відповідність.

а) речення з відокремленим додатком;	1) До мене підходить друг мого дитинства Григорій Безверхий, архітектор. (О. Довженко);
б) речення з відокремленим означенням;	2) Сікач, незважаючи на свою чималу вагу й короткі ноги, дуже прудко бігає;
в) речення з відокремленою прикладкою;	3) Всі, за винятком Войчука, здивовано дивилися на шкіпера" (М. Трублаїні);
г) речення з відокремленою обставиною.	4) У червонім намисті, зав'язана великою хусткою, Марта була б дуже гарною молодницею (І. Нечуй-Левицький);
	5) Замість відповіді мати голосно сміється.

3. Знайти відповідники односкладних речень:

а) називне;	
б) означено-особове;	
в) неозначено-особове;	
г) узагальнено-особове;	
г) безособове.	
1) На годину спізнишся – за рік не доженеш. (Нар. творч.).	

2) У цей час унизу досить знайомо стрільнуло, машину рвонуло вбік (О. Гончар).

3) То було найбільше досягненням спортсмена (із газ.);

4) Полюють зайців в основному трьома способами: з підйому, з-під собак-гончаків і на засідах (Остап Вишня).

5) Розлогі верби. Затишок і тіні. (В. Симоненко).

6) Давню байку правиш, друже! (Леся Українка).

4. Встановити відповідники поданим вставним конструкціям за значенням:

а) ті, що виражають ступінь вірогідності повідомлюваного (упевненість, достовірність);

б) ті, що вказують на зв'язок думок, послідовність викладу чи його завершення;

в) ті, що виражають почуття мовця;

г) ті, що вказують на характер висловлення або способи оформлення думок;

г) ті, що вказують на джерело повідомлення;

д) вставні конструкції, звернені до співбесідника, щоб привернути увагу;

е) слова і словосполучення, що виражають непевність, припущення, гаданість повідомлюваного в реченні.

1) на думку..., за словами..., як кажуть, признатися, думаю, за повідомленням..., на наш погляд, по-моєму;

2) *по-перше, по-друге, між іншим, до речі, отже, значить, таким чином;*

3) розумієте, бач, бачте, чуєш, пам'ятаєте, уявіть собі, даруйте, пробачте на слові;

4) безперечно, безумовно, без сумніву, справді, розуміється, певно, звичайно;

5) сказати по правді, коротше кажучи, іншими словами, так би мовити;

6) на жаль, на лихо, на щастя, на диво, чого доброго, на біду, превелику.

7) мабуть, може, може бути, здається, як видно, вочевидь.

5. Знайти відповідники. У яких реченнях порівняльні звороти:

а) виділяються комою;

б) не виділяються комою.

- 1) Він почервонів як рак;
- 2) Про масштаби Довженка як письменника можна судити з його найбільшої літературної праці — «Зачарованої Десни»
- 3) Припадаю вустами до слова мов до стиглого грона калини (Кашук).
- 4) Із степу як із вогкої печери тягло свіжою прохолодою (Гончар).
- 5) Роботи вистачило не довше ніж на два дні.
6. Визначити вид поданих словосполучень за морфологічним вираженням стрижневого слова:
 - а) іменникові;
 - б) прикметникові;
 - в) займенникові;
 - г) числівникові:
 - г) дієслівні;
 - д) прислівникові.
- 1) дехто з присутніх;
- 2) соромно за побратима;
- 3) щось гарне;
- 4) довго чекати;
- 5) зораний вчасно;
- 6) її сльози;
- 7) гідний нагороди;
- 8) троє присутніх;
- 9) співаючи славень;
- 10) можливість відпочити;
- 11) нехай працює;
- 12) трьома пальцями.
7. Визначити вид підрядного зв'язку в поданих словосполученнях:
 - а) узгодження;
 - б) керування;

в) прилягання.

1) прокинувся опівночі;

2) весело гостям;

3) наші лани;

4) заручена дівчина;

5) зачіска каре;

6) семеро синів;

7) малий бешкетник;

8) будуть знати.

8. У яких реченнях є простий дієслівний присудок?

а) Жити – вітчизні служити;

б) Потупивши очі, Вадим пік раків (Ю.Збан.);

в) Вічно буде жити дух наш запорізький! (із журн.);

г) Українська пісня - це бездонна душа українського народу (О. Довженко).

г) Із неба почав сипати сніг.

9. Потребують редагування 2 словосполучення

а) у місті Херсоні;

б) згідно постанові суду;

в) іти по воду;

г) хворіти грипом;

г) кілька учнів.

10. Не потребують редагування 2 словосполучення

а) бандитське угруповання;

б) згідно новому закону;

в) у ділянці серця;

г) соціальна належність;

г) пішла за хлібом.

11. Позначте складне речення, між частинами якого не ставиться кома (розділові знаки пропущено):

- а) А літо йде полями і гаями (?) і вітер віє і цвіте блакить (А.Малишко)
- б) А за вікном лютує шторм (?) і сльози сліплять очі (М.Луків).
- в) На Україну подивлюсь (?) і любо серце одпочине (Т.Шевченко).
- г) Достигла нива колосиста (?) і зріють яблука в саду (М.Терещенко).

12. Відредагуйте словосполучення:

Відкрити квартиру, відкрити двері до кімнати, згідно розпорядженню, відповідно з постановою, слідуючі члени групи, слідуюча зупинка, підписка на газети, здати екзамени, прийняти заходи, приймати участь.

13. Який розділовий знак (чи знаки) потрібно поставити в цьому реченні? Чому?

Отже найголовніше для написання прес-релізу обізнаність із предметом повідомлення та достатня інформованість (підр.)

- а) потрібне тире після слово прес-релізу, щоб відокремити прикладку;
- б) потрібна кома після слова отже, щоб виділити вставне слово;
- в) потрібна кома після слова отже (вставне) і двокрапка після слова прес-релізу, бо воно узагальнювальне;
- г) потрібне тире після слова прес-релізу на місці пропущеного дієслова-зв'язки; кома після слова отже, щоб виділити вставне слово.

14. За якої умови в складних безсполучникових реченнях ставиться двокрапка?

- а) якщо у першій частині вказується на час або умову, за якої відбувається ді у другій частині;
- б) якщо друга частина вказує на причину того, про що йдеться в першій;
- в) якщо друга частина виражає наслідок або висновок з того, про що говорилося у першій.

15. Знайдіть складнопідрядне речення:

- А) Над берегом послався невеликий, густо зацвічений білою ромашкою луг (В. Козаченко).
- Б) Неволя, як той чад, задурманила людям голови (Панас Мирний).
- В) Межи зеленими килимами біліє гречка, наче хто розіслав великі шматки полотна білити на сонці (М.

Коцюбинський).

Г) Гаснуть у плавнях комети, тихо вмирає на заході ніч (А. Малишко).

Д) Рожевий пил спадав, синіло все кругом, і коси золоті зоря вплітала в трави (В. Сосюра).

Варіант – II

1. Знайти відповідники. У яких реченнях порівняльні звороти:

а) виділяються комою;

б) не виділяються комою.

1) Він справді здригнувся* **немов** ступив у студену воду (Мушкетик);

2) Припадаю вустами до слова* **мов** до стиглого грона калини (Кашук);

3) Кінь раптом зупинився * як стій;

4) В садках кохалися, цвіли * **неначе** лілії * дівчата (Т. Шевченко);

5) Хліба вистачить не довше * **ніж** на два дні

2. Знайти відповідники.

а) речення з відокремленим додатком;

б) речення з відокремленим означенням;

в) речення з відокремленою прикладкою;

г) речення з відокремленою обставиною.

1) Рушниця в його руках стріляла не хиблячи (Трубл.);

2) Вітру в обличчя жбурляючи піну плив пароплав у далеку країну (Пригара);

3) Козак Бобренко на ім'я Григорій єдиний син достойної вдови (Кост.);

4) А я не знаю нічого ніжнього, окрім берези (Леся Українка)).

5) Палкої поетичної вдачі вона не могла вдовольнитися буденним життям ... (Коц.);.

3. Знайти відповідники односкладних речень:

а) називне;

б) означено-особове;

в) неозначено-особове;

г) узагальнено-особове;

г) безособове.

1) Люблю я київські каштани ... (В.Сосюра);

2) Шилом моря не нагрієш (Нар. творч.);

3) Без горя радості немає;

4) На селі співають.

5) Яка радість!

6) Заспіваймо пісню веселеньку!

4. Встановити відповідники поданим вставним конструкцій за значенням:

а) ті, що виражають ступінь вірогідності повідомлюваного (упевненість, достовірність);

б) ті, що вказують на зв'язок думок, послідовність викладу чи його завершення;

в) ті, що виражають почуття мовця;

г) ті, що вказують на характер висловлення або способи оформлення думок;

г) ті, що вказують на джерело повідомлення;

д) вставні конструкції, звернені до співбесідника, щоб привернути увагу::

е) слова і словосполучення, що виражають непевність, припущення, гаданість повідомлюваного в реченні.

1) на думку..., за словами..., як кажуть, признатися, думаю, за повідомленням..., на наш погляд, по-моєму;

2) по-перше, по-друге, між іншим, до речі, отже, значить, таким чином;

3) розумієте, бач, бачте, чуєш, пам'ятаєте, уявіть собі, даруйте, пробачте на слові;

4) безперечно, безумовно, без сумніву, справді, розуміється, певно, звичайно;

5) сказати по правді, коротше кажучи, іншими словами, так би мовити;

6) на жаль, на лихо, на щастя, на диво, чого доброго, на біду превелику.

7) мабуть, може, може бути, здається, як видно, вочевидь.

5. Знайти відповідники. У яких реченнях на місці опущеної зв'язки між підметом і присудком:

- а) тире ставиться;
б) тире не ставиться.
- 1) Найдорожча пісня * недоспівана (П.Осадчук);
2) Правдою дружити * щастя заслужити (Н.тв.);
3) Тринадцять * нещасливе число;
4) Жити мені без праці * значить не жити (Павличко).
5) Промені * як вії сонячних очей.

6. Визначити вид поданих словосполучень за морфологічним вираженням стрижневого слова:

а) іменникові;	1) дехто з присутніх;
б) прикметникові;	2) соромно за побратима;
в) займенникові;	3) щось гарне;
г) числівникові;	4) довго чекати;
г) дієслівні;	5) зораний вчасно;
д) прислівникові.	6) її сльози;
	7) гідний нагороди;
	8) троє присутніх;
	9) співаючи славень;
	10) можливість відпочити;
	11) нехай працює;
	12) трьома пальцями.

7. Визначити вид підрядного зв'язку в поданих словосполученнях:

а) узгодження;	1) прокинувся опівночі;
б) керування;	2) весело гостям;
в) прилягання.	3) наші лани;
	4) заручена дівчина;
	5) зачіска каре;
	6) семеро синів;

7) малий бешкетник;

8) будуть знати.

8. У яких реченнях є простий дієслівний присудок?

- а) Жити – вітчизні служити;
- б) Потупивши очі, Вадим пік раків (Ю.Збан.);
- в) Вічно буде жити дух наш запорізький! (із журн.);
- г) Українська пісня - це бездонна душа українського народу (О. Довженко).
- г) Із неба почав сипати сніг.

9. Потребують редагування 2 словосполучення

- а) у місті Херсоні;
- б) згідно постанові суду;
- в) іти по воду;
- г) хворіти грипом;
- г) кілька учнів.

10. Не потребують редагування 2 словосполучення

- а) бандитське угруповання;
- б) згідно новому закону;
- в) у ділянці серця;
- г) соціальна належність;
- г) пішла за хлібом.

11. Перекладіть українською.

Лопнуть со смеху, лопнуло терпение, лопнул стакан, лопнула струна, лопаются на деревьях почки, чувство собственного достоинства, оценит по достоинству, купюры достоинством 100 гривен, он не специалист в этой области, область повышенной радиации,

12. Чи правильно розставлені розділові знаки:

Віза – це позначка, зроблена службовою особою на документі, що свідчить про його вірогідність або надає йому юридичної сили.

- а) розділові знаки розставлено правильно;

б) потрібна кома після слова позначка;

в) потрібна кома після слова позначка, не потрібна кома перед або;

г) потрібні коми після слова позначка і особою.

13. Знайдіть відповідність між виділеними словами у реченнях та їх морфологічним вираженням.

1. Шумить водоспад у яру, та й крізь шум його чути лунко голоси на тім боці (А. Головка).

2. Її чимале лице стало ніби більше і видніше; чорні брови були ніби намальовані на широкому чолі (І. Нечуй-Левицький).

3. Чорні хмари, ніби великі хвилі, насуваються одна на одну (М. Коцюбинський).

4. Мартин почув, як з лісу пролунали сурми, і побачив, як кілька десятків сурмачів вимчали звідти на білих конях (Н. Рибак).

А. Сурядний протиставний сполучник.

Б. Модальна частка.

В. Порівняльний сполучник.

Г. Сурядний єднальний сполучник, що сполучає однорідні члени речення.

14. Упишіть у таблицю частину мови, яка надає реченню чи його членам певних відтінків значення або служить для утворення граматичних форм.

15. Позначте речення, у яких інфінітив є частиною дієслівного складеного присудка.

1. «Розпрягайте» і «Поїхав за Десну» не зуміє онук заспівать (С. Реп'ях).

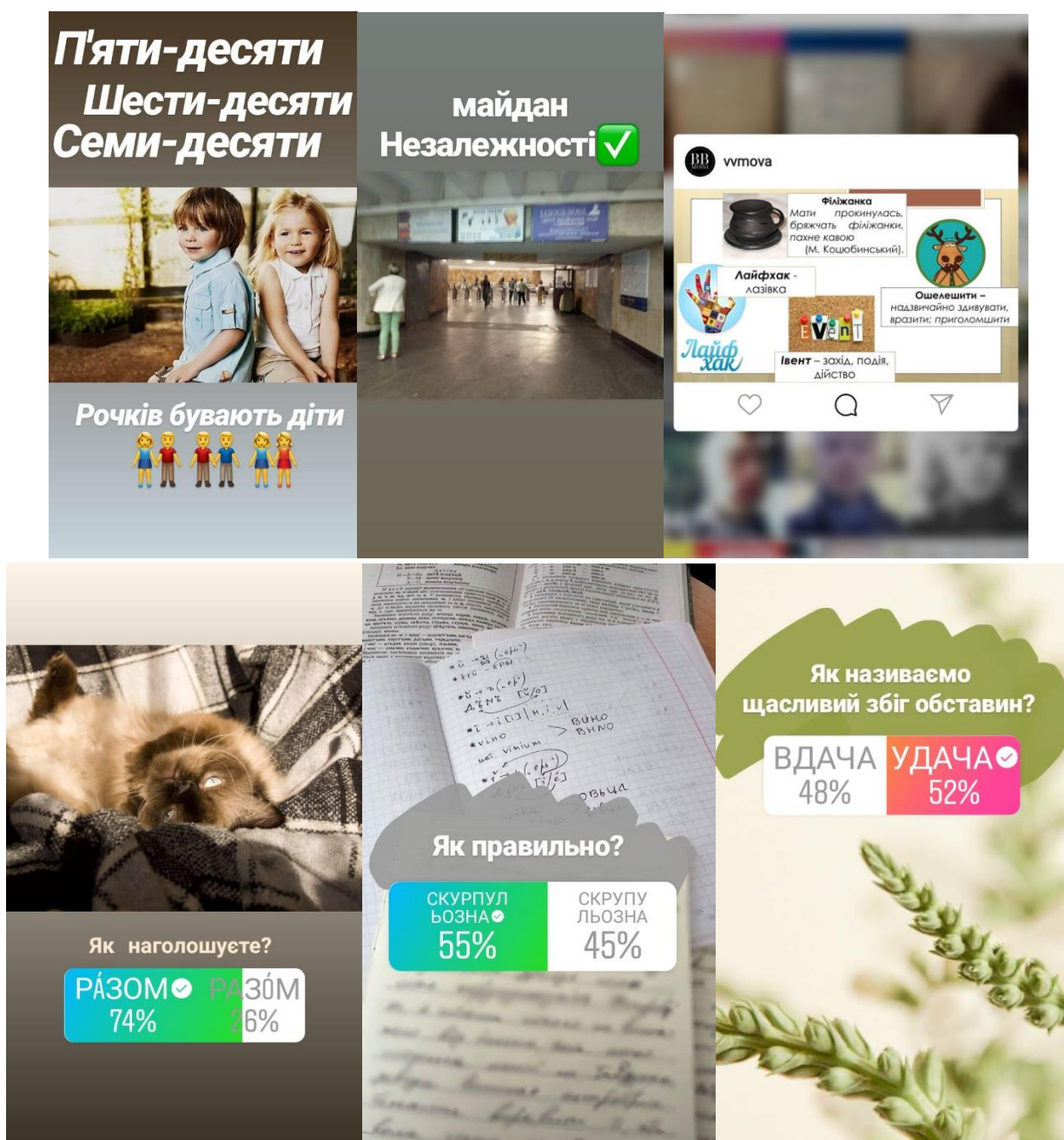
2. Камінь — не мертва брила. Камінь може кричати. Камінь, який скропила сльозою пекучою мати (Л. Дмитерко).

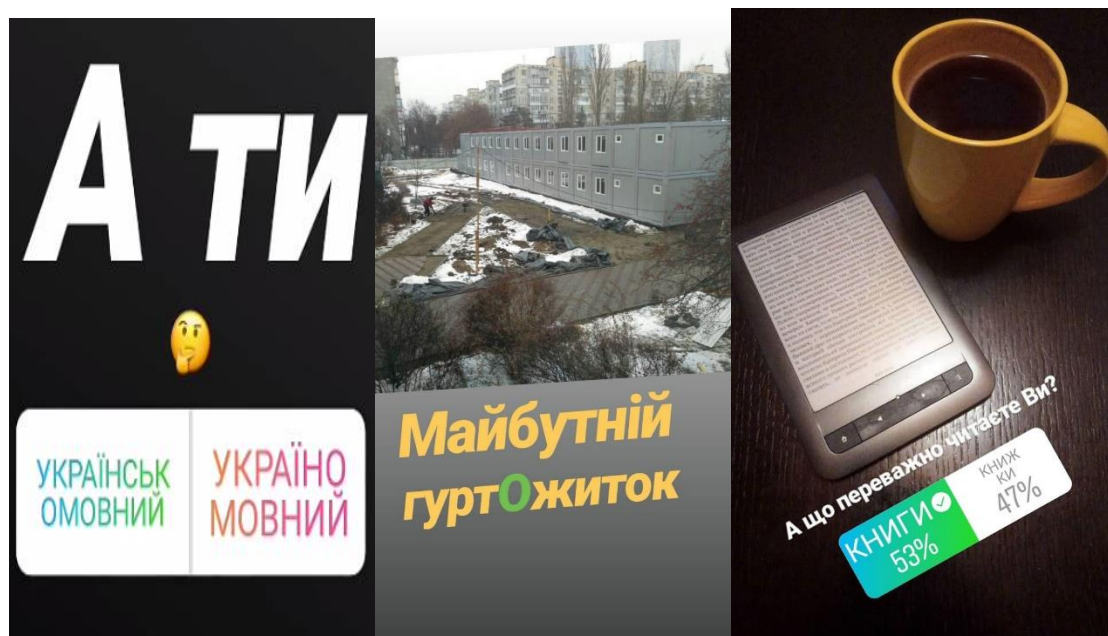
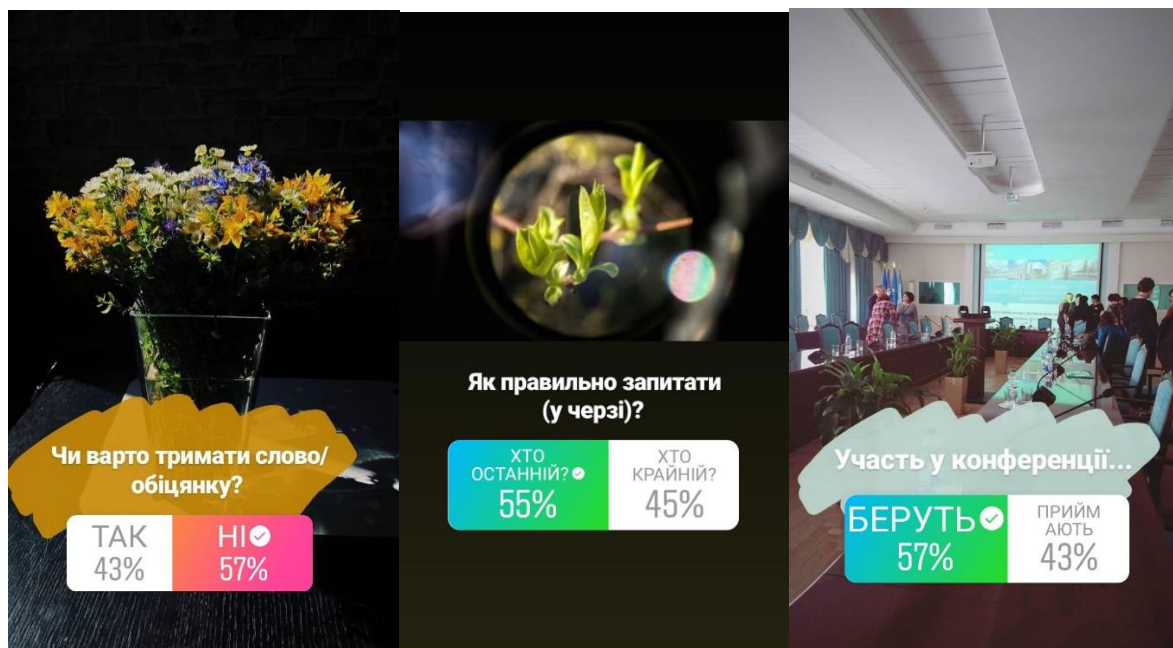
3. Стати переможцем, залишитися ним, втримати таку честь — було його давньою мрією (В. Собко).

4. Скільки різного, часто суперечливого може співіснувати в одній людині (Є. Божик).

5. А Ковалів — людина обережна, він не буде пускати слів на вітер (М. Чабанівський).

Приклади наповнення блогу та використання медіатестів у соціальних мережах викладачем і студентами

Тетяна Горохова
Адміністратор · 10 грудня 2018 р. · Додайте теми

👉 Студенти Інституту філології продовжують аналізувати помилки у мові реклами.

Автори: Мар'яна Маманчук, Анастасія Плоха, Марія Онищенко.
Керівник: Тетяна Горохова, викладач кафедри української мови.....
Показати більше...

Микола Олексійович, Тетяна Горохова та 8 інших осіб · 1 поширення

👍 Подобається 💬 Коментувати ➦ Поширити

Напишіть коментар...

Olga Zarudnya Gerlyand поширила відео.
Адміністратор · 12 вересня 2018 р. · Додайте теми

<https://www.facebook.com/100026129204879/posts/166766320871007/>

40 831 перегляд

24 Канал · 8 вересня 2018 р.

👍 Вподобати сторінку

Володимир Шкавро створив опитування.
Модератор · 29 січня о 23:17 · Додайте теми

логічне судження з двома виставленими положеннями, що суперечать одне одному і виключають можливість третього - це:

- ☒ дилема
- ☐ теорема
- ☐ трирема
- ☐ рема

1 · 1 коментарів · 1 поширен

👍 Подобається 💬 Коментувати ➦ Поширити

Володимир Шкавро · Значить, така: або нехай жінка господарює, або нехай буде хата пустою (Леся Українка, III, 1952, 685).

Подобається · Відповісти · 3 тиж.

Відомості про апробацію результатів дисертації
Масові науково-практичні заходи міжнародного рівня:

1. Міжнародна науково-практична конференція «Теоретична і дидактична філологія: надбання, проблеми, перспективи розвитку», м. Переяслав-Хмельницький, 2016 р., очна форма навчання. Тема доповіді: «Функції тестування як методу контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури».
2. Науково-практична конференція з міжнародною участю з нагоди 15-річчя заснування кафедри українознавства «Сучасна українська нація: мова, історія, культура», м. Львів, 16-17 березня 2016р., заочна форма участі. Тема доповіді: «Традиційність використання тестів в українській лінгводидактиці».
3. Міжнародна науково-практична конференція «Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ», м. Київ, 21 березня 2017 р., очна форма участі. Тема доповіді: «Методичні засади побудови тестів із мовознавчих дисциплін для студентів-філологів».
4. Міжнародна наукова конференція «Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні та граматичні параметри», м. Кривий Ріг, 2017 р., заочна форма участі. Тема доповіді: «Сучасні тенденції створення тестових завдань із мовознавчих дисциплін для майбутніх учителів української мови і літератури».
5. Міжнародний конгрес «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі», м. Одеса, 18-21 травня 2017 р., заочна форма участі. Тема доповіді: «Принципи побудови тестів з мовознавчих дисциплін».

Масові науково-практичні заходи всеукраїнського рівня:

1. Всеукраїнськп науково-практичнп конференція «Лінгвістичний і лінгводидактичний дискурсний простір: здобутки і перспективи», м. Київ, 2 – 13 жовтня 2017 р., очна форма участі. Тема доповіді: «Змістовий компонент тестів з мовознавчих дисциплін»
2. Всеукраїнська науково-практична конференція «Лінгвістика наукового тексту: теорія і практика», м. Херсон, 17-18 березня 2016 р., заочна форма участі. Тема доповіді: «Лінгводидактичні принципи складання тестових завдань із мовознавчих дисциплін для майбутніх учителів української мови і літератури».

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. *Шкавро В.* Методичні орієнтири до розроблення тестових завдань із мовознавчих дисциплін для майбутніх учителів української мови і літератури. *Наукові записки: зб. наук. ст. Серія педагогічні науки* /упор. Л.Л. Макаренко. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. Вип. CXXXVI (133). 236 -243 с.
2. *Шкавро В.* Сучасні підходи до розроблення тестових завдань із мовознавчих дисциплін задля вимірювання навчальних досягнень студентів. *Теоретична і дидактична філологія: зб. наук. пр. Серія «Педагогіка»*. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я.М., 2017. Вип. 26. 121-130 с.
3. *Shkavro V. V.* Testing in linguistic studies as means of students' educational achievement measurement // *Sciences of Europe*, №21, Vol. 2, 2017. P. 47-50.
4. *Шкавро В. В.* Сучасні тенденції в оцінюванні якості знань майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін. *Науковий вісник Донбасу*. 2018. № 1 – 2. Режим доступу: [http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2018/N1-2\(37-38\)/svvzmd.PDF](http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2018/N1-2(37-38)/svvzmd.PDF)
5. *Шкавро В.* Поетапне впровадження тестових завдань із мовознавчих дисциплін як засобу формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів української мови і літератури. *Наукові записки: зб. наук. ст. Серія педагогічні науки*. /упор. Л. Л. Макаренко. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. CXXXVIII (138). 250-258 с.

Опубліковані праці апробаційного характеру

6. *Шкавро В.* Становлення і розвиток форм тестового контролю в навчальних закладах . *Українська мова і література в школах України*. 2016. № 12. С. 32-34.
7. *Шкавро В.* Використання тестових завдань із мовознавчих дисциплін в освітньому процесі майбутніх учителів української мови і літератури. *Українська мова і література в школах України*. 2017. № 12. С. 32-34.
8. *Шкавро В. В.* Упровадження тестових завдань із мовознавчих дисциплін на освітній платформі Moodle для майбутніх учителів української мови і літератури. *Молодий вчений*. 2018. №4. С. 310-315. Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/4/72.pdf>
9. *Шкавро В.* Риторичні вправи на уроках української мови. *Українська мова і література в школах України*. 2014. № 12. С. 34-36.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

вул. 40 років Жовтня, 27, м. Херсон, 73003. Тел.: +38(0552) 32-67-05, 32-67-31; факс 49-21-14; e-mail: office@ksu.ks.ua; http://www.kspu.edu
МФО 820172 код за ЄДРПОУ 02125609 р/р 3522 7222 000120; 3521 2022 000120 Банк Держказначейська служба України, м. Київ

На № 201 р. № 88-88/458
від _____ 201__ р.

АКТ

про впровадження матеріалів дисертації

Шкавра Володимира Володимировича

**«Методика тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів
української мови і літератури з мовознавчих дисциплін»,**

**поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова)**

На базі факультету філології і журналістики Херсонського державного університету протягом 2017-2018 н.р. впроваджено експериментальну методику тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін. Пропонована методика реалізовувалася в процесі викладання дисциплін «Сучасна українська літературна мова», «Українська діалектологія» для студентів першого – третього курсів РВО «Бакалавр» спеціальності «Філологія (українська мова і література)». Результати апробації підтвердили ефективність розробленої методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін, а також методичну доцільність впровадження її в освітній процес закладу вищої освіти.

Система тестових завдань, запропонована В. В. Шкавром, сприяла актуалізації знань і пізнавальної зацікавленості студентів, ґрунтовному опануванню мовної теорії з означених дисциплін задля застосування її під час виконання тестових завдань. Розроблена методика зорієнтована на моніторинг рівня сформованості лінгвістичної та лінгводидактичної компетентностей майбутніх учителів української мови і літератури.

Результати впровадження матеріалів дисертації Шкавра Володимира Володимировича «Методика тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін» обговорено і схвалено на засіданні кафедри мовознавства (протокол від 04 червня 2018 року № 15).

Проректор із наукової роботи,
доктор педагогічних наук, професор
Херсонського державного університету

С. А. Омельчук

Гайдаєнко І. В.
0552326756

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад

**"ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені К. Д. УШИНСЬКОГО"**

65020, м.Одеса, вул. Старопортофранківська, 26. Тел.: (048) 723-40-98, факс: (048) 732-51-03
E-mail: pdpu@pdpu.edu.ua

від 05.06.18 № 1246/24
на № _____ від _____

АКТ

**про впровадження матеріалів дисертації
Шкавра Володимира Володимировича**

**«Методика тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української
мови і літератури з мовознавчих дисциплін»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова)**

Упродовж 2017-2018 навчального року результати дисертаційної роботи Шкавра Володимира Володимировича «Методика тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін» упроваджено в освітній процес ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Пропоновану методику зrealізовано в процесі вивчення дисциплін «Сучасна українська літературна мова», «Українська діалектологія», «Вступ до мовознавства» студентами першого – четвертого курсів спеціальності/ напрямку підготовки «Середня освіта (Українська мова і література)» / «Філологія* Українська мова і література». Результати апробації підтвердили ефективність розробленої методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін, а також методичну доцільність упровадження її в освітній процес закладу вищої освіти. Запропонована дисертантом система тестових завдань сприяла актуалізації знань і пізнавальної зацікавленості студентів, ґрунтовному опануванню мовної теорії з означених дисциплін. Розроблена методика зорієнтована на моніторинг рівня сформованості лінгвістичної та лінгводидактичної компетентностей майбутніх учителів української мови і літератури. Пропоновані тестові завдання для майбутніх учителів української мови і літератури зrealізовано через паперові та електронні засоби навчання, що сприяло впровадженню необхідних компонентів тестування. Результати апробації підтвердили, що запропонована методика тестового контролю навчальних досягнень є ефективною для оцінювання лінгвістичних та лінгводидактичних компетентностей майбутніх учителів української мови і літератури.

Результати дослідження В. В. Шкавра було обговорено і схвалено на засіданні кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін (протокол від 24 травня 2018 року № 11).

Перший проректор
з навчальної та
науково-педагогічної роботи

О. А. Жаліусь

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ, Запорізька обл. 71100
E-mail: rector@bdpu.org.ua; http://bdpu.org

Тел. +38(06153) 3-62-44, факс +38(06153) 4-74-68
Код ЄДРПОУ 02125220

04.06.2018 № 57-08/638

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження матеріалів дисертації
Шкавра Володимира Володимировича

«Методика тестового контролю навчальних досягнень майбутніх
учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання
(українська мова)

Упродовж 2017-2018 навчального року Володимиром Володимировичем Шкавром було впроваджено в освітній процес факультету філології та соціальних комунікацій Бердянського державного педагогічного університету комплекс тестових завдань для майбутніх учителів української мови і літератури із мовознавчих дисциплін.

Методика тестового контролю впроваджувалася у процесі вивчення дисциплін: «Сучасна українська літературна мова»; «Вступ до мовознавства» студентами першого – четвертого курсів спеціальності «Філологія (українська мова і література)».

Пропоновані тестові завдання для майбутніх учителів української мови і літератури реалізовувалися через паперові та електронні засоби навчання, що й сприяло впровадженню необхідних компонентів тестування задля формування професійних ключових компетентностей майбутніх фахівців освітньої сфери, а саме, оволодінню лінгвістичною теорією з обраної дисципліни, формуванню практичних умінь і навичок створювати тести з урахуванням сучасних інноваційних засобів запропонованих під час вивчення тієї чи тієї дисципліни мовознавчих циклів. Результати апробації підтвердили, що запропонована методика тестового контролю навчальних досягнень є ефективною для оцінювання професійних ключових компетентностей майбутніх учителів української мови і літератури.

Результати дослідження В. В. Шкавра було обговорено на засіданні кафедри української мови та славистики (протокол № 11 від 22 травня 2018 року).

Проректор з науково-педагогічної роботи

В. М. Ліпич

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
BORYS GRINCHENKO KYIV UNIVERSITY

Інститут філології

Бул. Маршала Тимошенка, 13-Б, м. Київ, 04212,
Україна, тел. +380 44 428-34-16
e-mail: if@kubg.edu.ua, www.if.kubg.edu.ua

Institute of Philology

13-B, Marshala Tymoshenka St., Kyiv, 04212,
Ukraine, tel.: +380 44 428-34-16
e-mail: if@kubg.edu.ua, www.if.kubg.edu.ua

№ 04.06.2018 № 162
Від _____

Довідка

про апробацію і впровадження матеріалів дисертаційної праці
Шкавра Володимира Володимировича

**«Методика тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів
української мови і літератури з мовознавчих дисциплін»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова)**

Упродовж 2015–2018 н.р. на базі кафедри української мови Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка було впроваджено експериментальну методику тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін у межах підготовки фахівців освітньої сфери зі спеціальності 035 Філологія, спеціалізація 035.01 Українська мова і література, де було експериментально апробовано методику тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури розроблену В. В. Шкавро.

Головною метою експериментального дослідження було з'ясування методичної доцільності поетапного й системного використання тестових завдань у процесі засвоєння дисциплін фахового спрямування, впливу компетентнісного підходу до навчання на означений процес; перевірка ефективності запропонованої дисертантом методики. Відповідно до мети й завдань дослідного навчання, на заняттях із «Сучасної української літературної мови», «Стилістики української мови», «Методики навчання української мови», «Орфоепічний та комунікативний тренінг», «Практикум з правопису», «Методика навчання української мови як іноземної», «Методика викладання мовознавчих дисциплін у виші» та інші (відповідно до навчального плану) відбувалася поетапність упровадження тестових завдань у навчальний процес (підготовчо-пошуковий, пояснювально-ілюстративний, оцінювально-підсумковий), що й дозволило перевірити ефективність знань студентів з означених дисциплін.

Запропоновані дисертантом матеріали отримали схвальну оцінку викладачів і студентів. Результати дослідження Шкавра Володимира Володимировича обговорено і схвалено на засіданні кафедри української мови Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 15 від 18 травня 2018 року).

Директор Інституту філології
Київського університету імені Бориса Грінченка,
доктор філологічних наук, професор

О. В. Єременко